

UCHWAŁA NR XXVIII/286/09
Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego
z dnia 10 lutego 2009 r.

w sprawie określenia programu ochrony powietrza dla strefy aglomeracja Szczecin.

Na podstawie art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590, z późn. zm.) oraz art. 91 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) i art. 42 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227) Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwala, co następuje:

§ 1. Określa się program ochrony powietrza, zwany dalej „Programem” dla strefy aglomeracja Szczecin.

§ 2. Program określa się ze względu na stwierdzone przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10.

§ 3. 1. Na Program, o którym mowa w § 1, składają się:

- 1) opracowanie „Program ochrony powietrza dla aglomeracji Szczecin”, które stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały;
- 2) opracowanie dotyczące przekroczeń pyłu zawieszonego PM10 dla roku bazowego 2006 w aglomeracji Szczecin, które stanowi załącznik nr 2 do niniejszej uchwały;
- 3) wyszczególnienie naruszenia standardów jakości powietrza i ich zakresu oraz źródeł pochodzenia pyłu zawieszonego PM10, które stanowi załącznik nr 3 do niniejszej uchwały;
- 4) wskazanie podstawowych kierunków działań, zmierzających do przywrócenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10, które stanowi załącznik nr 4 do niniejszej uchwały;
- 5) zestawienie obejmujące zakres działań naprawczych niezbędnych do przywrócenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 wraz z terminami realizacji, kosztami oraz źródłami finansowania poszczególnych zadań, które stanowi załącznik nr 5 do niniejszej uchwały.

2. Do niniejszej uchwały dołącza się uzasadnienie, zawierające informację o udziale społeczeństwa w postępowaniu oraz o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa.

§ 4. Termin realizacji Programu ustala się na dzień 11 czerwca 2011 r.

§ 5. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Zachodniopomorskiego.

§ 6. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

PRZEWODNICZĄCY SEJMIKU
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Olgiard Geblewicz

PROGRAM OCHRONY POWIETRZA DLA AGLOMERACJI SZCZECIN

1. Wstęp

Wywiązując się z umowy nr 9/07 zawartej w dniu 15.10.2007 r. w Szczecinie pomiędzy Wojewodą Zachodniopomorskim w Szczecinie, a BSiPP „Ekometria” Sp. z o.o. z siedzibą w Gdańsku, Wykonawca przekazuje Zamawiającemu „Program ochrony powietrza dla aglomeracji Szczecin”.

Podstawowym dokumentem wskazującym na konieczność wykonania naprawczego programu ochrony powietrza w strefie Szczecin miasto na prawach powiatu w zakresie zanieczyszczeń PM₁₀ była ocena bieżąca stanu zanieczyszczenia powietrza w strefach (powiatach) województwa zachodniopomorskiego za 2005 rok, wykonana przez WIOŚ w Szczecinie.

W zakresie badania jakości powietrza Szczecina funkcjonują 4 stacje monitoringowe. Trzy stacje prowadzi Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie (WIOŚ), dokonuje się na nich pomiarów i rejestracji 5 podstawowych parametrów niezbędnych do oceny stanu czystości powietrza, tj. dwutlenku siarki, dwutlenku i tlenków azotu, tlenku węgla, benzenu, ołowiu, i pyłu zawieszonego. Natomiast jedna stacja, manualna, zlokalizowana przy ul. Wincentego Pola, jest nadzorowana przez WSSE w Szczecinie.

Programy ochrony powietrza określane na mocy art. 91 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska, sporządzane są dla stref, dla których, w bieżącej ocenie stwierdzono przekroczenie poziomu dopuszczalnego choćby jednej substancji powiększonej o margines tolerancji lub poziom. Program taki musi zawierać kierunki i zakres niezbędnych działań, które doprowadzą do przywrócenia obowiązujących norm, na wytypowanym obszarze.

Głównym celem sporządzenia naprawczego programu ochrony powietrza jest przywrócenie naruszonych standardów jakości powietrza, a przez to poprawa jakości życia mieszkańców, podwyższenie standardów cywilizacyjnych oraz poprawa atrakcyjności miast.

Realizacja zadań wynikających z programu ochrony powietrza ma na celu zmniejszenie stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu w danej strefie do poziomu dopuszczalnego na rok bazowy 2005 dla PM₁₀ i utrzymywania go na takim poziomie.

Wartości stężeń zanieczyszczeń do osiągnięcia i utrzymania w Szczecinie to:

PM₁₀ 24-godzinne, 36 maksimum z serii rocznej - 50 µg/m³;

PM₁₀ średnioroczne - 40 µg/m³

wg Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji. (Dz.U. z dnia 27 czerwca 2002 r.)

Powyższe standardy są wg znowelizowanego prawa wiążące dla władz terytorialnych i muszą być osiągnięte i dotrzymane we wszystkich strefach.

2. Podstawy prawne

Poniżej przedstawiono podstawy prawne warunkujące wykonanie naprawczych programów ochrony powietrza w strefach.

Na podstawie Ustawy z dnia 27.04.2001r. Prawo Ochrony Środowiska (Dz.U. 2006 Nr 129, poz. 902 ze zm.) art. 91, właściwy organ ochrony środowiska, w terminie 15 miesięcy od dnia otrzymania wyników oceny poziomu substancji w powietrzu i klasyfikacji stref (o których mowa w art. 89, ocena i klasyfikacja stref muszą być wykonane corocznie do 31 maja, przez właściwy WIOŚ), po zasięgnięciu opinii właściwych starostów, określa w drodze rozporządzenia, program ochrony powietrza. Program ten ma na celu osiągnięcie dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu dla stref, w których poziom choćby jednej substancji przekracza poziom dopuszczalny. Dla stref, w których został przekroczony poziom więcej niż jednej substancji, sporządza się wspólny program ochrony powietrza dotyczący wszystkich tych substancji. Należy pamiętać iż Wojewoda i Marszałek województwa zapewniają możliwość udziału społeczeństwa w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie programu ochrony powietrza.

Przy czym wg powyższej Ustawy, art.87, pkt. 2 strefę stanowi:

- aglomeracja o liczbie mieszkańców większej niż 250 tysięcy,
- obszar powiatu nie wchodzący w skład aglomeracji.

Minister Środowiska, w drodze rozporządzenia – **Rozporządzenie MŚ z dnia 5.07.2002r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza** (Dz.U. z dnia 24 lipca 2002r.), określił wymagania jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza. Termin realizacji programu, w tym terminy realizacji poszczególnych zadań programu ustala się, uwzględniając:

- 1) wielkość przekroczenia,
- 2) rozkład gęstości zaludnienia,
- 3) uwarunkowania finansowe, społeczne i gospodarcze,
- 4) uwarunkowania wynikające z funkcjonowania obiektów i obszarów chronionych na podstawie odrębnych przepisów

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6.06.2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz. U. z dnia 27 czerwca 2002 r.), w załączniku nr 1 określa dopuszczalne poziomy substancji w powietrzu oraz dopuszczalne częstotliwości ich przekraczania.

Według **Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 05.04.2006 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczeń powietrza** (Dz. U. z dnia 13 kwietnia 2006 r.), § 6. 1. Wojewoda przekazuje ministrowi właściwemu do spraw środowiska informacje o programach ochrony powietrza niezwłocznie po ogłoszeniu rozporządzenia wojewody w sprawie programu ochrony powietrza, obejmujące:

- 1) opracowanie tekstowe, na bazie którego sporządzono program ochrony powietrza;
- 2) rozporządzenie wojewody w sprawie programu ochrony powietrza;
- 3) zestawienie informacji dotyczących programów ochrony powietrza.

Ponadto Ministerstwo Środowiska w 2003 r. wydało „Zasady sporządzania naprawczych programów ochrony powietrza w strefach”, opracowane w Zakładzie Ochrony Atmosfery Instytutu Ochrony Środowiska, które jest materiałem pomocniczym przy opracowywaniu programów ochrony powietrza.

Głównym celem ochrony powietrza i sporządzania naprawczych programów ochrony powietrza w strefach jest utrzymanie stanu zanieczyszczenia powietrza określonymi substancjami poniżej poziomów dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach, a więc osiągnięcie jak najlepszego stanu aerosanitarnego w danej strefie.

3. Charakterystyka aglomeracji Szczecin

3.1. Informacje ogólne

Szczecin jest miastem wojewódzkim, powiatem grodzkim, administracyjnym, gospodarczym i kulturalnym centrum województwa zachodniopomorskiego. W skali mikroregionalnej stanowi centrum Szczecińskiego Zespołu Miejskiego z biegunami w Stargardzie, Goleniowie, Gryfinie i Policach. Leży w północno – zachodniej części Polski, 12 km od granicy z Niemcami, 65 km od linii brzegowej Morza Bałtyckiego. Jest historyczną stolicą Pomorza Zachodniego, stolicą archidiecezji szczecińsko – kamieńskiej i siedzibą międzynarodowego Korpusu Północny – Wschód, złożonego z wojsk polsko – duńsko – niemieckich.

Miasto zajmuje powierzchnię 301 km² i zamieszkiwane jest przez około 402,2 tys. osób. Rozciąga się 24 km w kierunku północ – południe i 23 km w kierunku wschód – zachód.

Aglomeracja Szczecin graniczy z gminami: Police, Goleniów, Kobylanka, Stare Czarnowo, Gryfino, Kolbaskowo i Dobra.

Szczecin stanowi ważny węzeł transportu morskiego, lądowego i śródlądowego.

3.2. Opis przyrodniczy

3.2.1. RZEŹBA TERENU

Rejon aglomeracji Szczecin należy do kilku jednostek fizjograficznych. Są to: Równina Nowogardzka, Równina Wełtyńska i Równina Odrzańsko – Zalewowa. Równina Nowogardzka tylko wąskim pasem od wschodu wkracza w obszar rejonu Szczecina. Znajdują się tam wąskie doliny bagienne i jeziora rynnowe oraz występuje duże zalesienie tej części Równiny (Puszcza Goleniowska).

Na południe od Równiny Nowogardzkiej zalega wąskim pasem Równina Stargardzka. Stanowi ona wysoczyznę na poziomie około 40 – 50 m n.p.m. i jest słabo zalesiona. Należy do niej północna część jeziora Miedwie. Południowo – wschodnia część rejonu Szczecina należy do Kotliny Pyrzyckiej. Od północnego zachodu graniczy ona ze Wzgórzami Bukowymi. Na terenie Kotliny znajduje się większa część jeziora Miedwie. Jest to kraina zupełnie bezleśna. Środek Kotliny zajmuje obszar najurodzajniejszych gleb czarnoziem. Południową część rejonu Szczecina zajmuje Równina Wełtyńska, z trzema większymi jeziorami Wełtyńskim, Binowskim i jeziorem Glinna.

Centralną część rejonu Szczecina zajmuje Równina Odrzańsko – Zalewowa. Rozpociera się ona po obu stronach Zalewu Szczecińskiego, jeziora Dąbie i rzeki Odry, które stanowią oś tej Równiny. W regionie tym wyodrębniono cztery jednostki niższego rzędu, a mianowicie: Równinę Goleniowską, Równinę Policką, Równinę Gumieniecką i Międzyodrze. Na Równinie Odrzańsko – Zalewowej wyróżniono ponadto trzy mikroregiony w postaci Wzgórz Szczecińskich. Są to mianowicie: Wzgórze Warszawskie, Wał Bezleśny

Bezrzecze – Siadło i Wzgórza Bukowe. Wyniosłości te są ogromnym urozmaiceniem krajobrazowym Niziny Szczecińskiej. Lokalizacja Wzgórz Szczecińskich powoduje, że tworzą one w ogólnych zarysach rozległą nieckę w tej części Niziny Szczecińskiej, z największym obniżeniem w dolinie Odry i jeziora Dąbie.

Krajobraz okolic Szczecina ukształtował się pod wpływem lodowców, które napływały kilkakrotnie ze Skandynawii. Najbardziej charakterystycznym elementem krajobrazu są wzgórza morenowe otaczające miasto. Na lewym brzegu rzeki wzniesienia wokół Szczecina dochodzą do 131 m (Wielecka Góra, Wzgórza Warszawskie), a na prawym brzegu do 147 m n.p.m. (Bukowiec, Góry Bukowe). Najniższym położonym terenem w Szczecinie jest Międzyodrze od 0,5 do 0,1 m n.p.m. (pojawiają się niewielkie powierzchnie depresyjne rzędu 0,10 m p.p.m.). Średnie wzniesienie terenu Szczecina wynosi około 25 m n.p.m.

Wyjątkowa różnorodność rzeźby terenu, będąca wynikiem zróżnicowanej budowy geologicznej i wielokrotnych przeobrażeń w okresie czwartorzędowym, pozwala zaliczyć rejon Szczecina do jednego z ciekawszych morfologicznie i trudnych dla morfologicznej interpretacji nizinnych obszarów środkowej Europy. W obrębie Szczecina i jego bezpośrednim sąsiedztwie można wydzielić formy pochodzenia lodowcowego, wodnolodowcowego, eolicznego, rzeczno- denudacyjnego, formy utworzone przez roślinność, oraz formy powstałe wskutek działalności człowieka.

Wyróżnia się tu kilka typów krajobrazu: w centralnej części miasta występują doliny i równiny akumulacyjne o gatunkach krajobrazu den dolin, część północna i północno – wschodnia jest reprezentowana przez krajobraz deltowy, w części południowo – wschodniej występują tarasy z wydmy, natomiast północno – zachodnia oraz zachodnia i południowo – wschodnia część miasta tworzą krajobraz młodoglacjalny z dominacją równin i wzniesień morenowych. Do najcenniejszych elementów krajobrazu miasta należą: fragment doliny Odry wraz z jeziorem Dąbie i łąkami nadodrzańskimi i dąbskimi, fragment Wzniesień Szczecińskich na które składają się Wzgórza Warszawskie i Wał Bezrzecze – Siadło, fragment Wzgórz Bukowych, a także fragment Puszczy Goleniowskiej.

3.2.2. GEOLOGIA, GEOMORFOLOGIA

Aglomeracja Szczecin leży w strefie osiowej Niecki Szczecińskiej, o czym świadczą najwyższe miąższości utworów kredowych i stosunkowo niskie podłoże spagu kredy. Największą miąższość w najbliższym położonym otworze strukturalnym Szczecin IG1, odwierconym do głębokości 1 865,9 m osiągają: twory kredy górnej: ok. 1254,5 m, osady trzeciorzędowe: ok. 304,0 m, twory jury: ok. 256,5 m.

3.2.3. OBSZARY CHRONIONE, ZIELEŃ

Szczecin jest miastem wyróżniającym się ciekawą i zróżnicowaną szatą roślinną oraz jest miejscem rozrodu, zerowania lub zimowania wielu przedstawicieli świata zwierząt. Obszary otaczające Szczecin – dolina Odry wraz z jeziorem Dąbie oraz Wzgórza Szczecińskie, odznaczają się szczególnymi walorami krajobrazowymi. Ponadto cieki wodne wraz z otaczającymi je terenami podmokłymi i kompleksami leśnymi są korytarzami ekologicznymi o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym.

Obszary prawnie chronione znajdujące się w granicach administracyjnych Aglomeracji szczecińskiej zajmują powierzchnię 1 719,3 ha, co stanowi 5,7% ogólnej powierzchni tego obszaru. Do obszarów chronionych należą:

- fragment Szczecińskiego Parku Krajobrazowego „Puszcza Bukowa”
- rezerwat florystyczny „Zdroje”
- 23 pomniki przyrody
- 6 użytków ekologicznych
- 7 zespołów przyrodniczo – krajobrazowych

W granicach aglomeracji leży ponadto otulina Parku Krajobrazowego Dolina Dolnej Odry.

W granicach Lasów Miejskich Szczecina znajduje się fragment Szczecińskiego Parku Krajobrazowego „Puszcza Bukowa”, o powierzchni 148,85 ha. Obszar ten został powołany w celu zachowania i odtwarzania walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych malowniczego pasma wzniesień pokrytych głównie lasami o wielu cechach naturalnych.

Rezerwat przyrody „Zdroje” (2,12 ha) obejmuje najcenniejsze fragmenty Parku Leśnego. Celem utworzenia tego rezerwatu było zachowanie i ochrona stanowisk naturalnie odnawiającego się tu cisa pospolitego. Obecnie w rezerwacie występuje kilkaset okazów tego rzadkiego gatunku.

Na terenie Szczecina znajdują się następujące pomniki przyrody:

- ul. Chłopska – dwa dęby szypułkowe – „Dęby Krzywoustego”;
- ul. Klonowa – lipa drobnolistna – „Lipa św. Ottona”;
- Park Żeromskiego – głaz narzutowy z różowego granitu – „Adam”;
- ul. Broniewskiego – głaz narzutowy z granitognejsu szarego – „Niemierzyński Głaz” oraz grupa cisów pospolitych;
- ul. Judyma – trzy cisy pospolite;
- Park Kownasa – jesion wyniosły z bluszczem pospolitym;
- Trasa Zamkowa im. Piotra Zaręby – platan klonolistny;
- ul. Salomei, Matejki i Gontyny – miłorząb dwuklapowy;
- ul. Radosna – dwa dęby szypułkowe;
- ul. Smocza – tulipanowiec amerykański;
- ul. Piotra Skargi – dąb szypułkowy;
- Uroczysko Zdroje – dąb szypułkowy i buk pospolity;
- przy szlaku z Oś. Bukowego do Puszczy Bukowej – buk pospolity;
- Jasne Błonia – platany klonolistne (aleja, 193 szt.);
- ul. Topolowa – lipa szerokolistna;
- na terenie ogródków działkowych „Skarbówek” – wysepka torfowa Mszarny Skarbek;
- Plac Tobrucki – orzech czarny oraz dąb szypułkowy;
- Osiedle Załom – dęby szypułkowe (aleja, 26 szt.).

W granicach administracyjnych aglomeracji Szczecin znajduje się 6 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 166,85 ha. Są to: „Klucky Ostrów”, „Stawek na Gumieńcach”, „Stawek przy ul. Śródleśnej”, „Dolina Strumienia Żabieniec”, „Dolina Strumieni Skołwinki, Stołczynki i Żółwinki” oraz „Dolina strumienia Grzęziniec”.

Użytek ekologiczny „Dolina Strumieni Skołwinki, Stołczynki i Żółwinki” zlokalizowany jest w północnej części miasta, między osiedlami Stołczyn i Skołwin. Obejmuje część połączonych ze sobą dolin Skołwinki, Żółwinki, Stołczynki oraz cieku bez nazwy. Występują na tym obszarze różne ekosystemy – wodne, murawowe, łąkowe i leśne z charakterystyczną dla nich roślinnością. Użytek ten to przede wszystkim doliny, głęboko wycięte w glinach przez kręte strumienie o naturalnych korytach. Zbocza ich porośnięte są lasami grądowymi z dominacją graba w drzewostanie. Ponadto znaczny udział w strukturze

gatunkowej mają buk, dąb, olcha i osika. Występują tu chronione i rzadko spotykane rośliny runa – listera jajowata, gnieźnik leśny, kruszczyk szerokolistny, bluszcz dzięgiel litwor oraz pierwiosnek lekarski.

Użytek ekologiczny „Dolina strumienia Grzęzinięć” zlokalizowany jest w północnej części miasta, na południe od osiedla Bukowo. Na jego terenie występują wielkopowierzchniowe zbiorowiska synantropijne z małymi płatami innych zbiorowisk. W wielogatunkowych gęstych zaroślach z dominacją leszczyny i znacznym udziałem głogów, runo jest stosunkowo ubogie. Występują tu takie gatunki jak skrzyp leśny i lakowy, narecznica szerokolistna oraz bluszcz pospolity. Z gatunków drzewiastych na obszarze tego użytku występują głównie grab, jawor, olsza, dąb, topola oraz w mniejszym udziale kasztanowiec, tworzące przede wszystkim drzewostany wielogatunkowe i wielowiekowe. Stwierdzono tu także występowanie kilkudziesięciu gatunków kręgowców objętych ochroną gatunkową.

W Szczecinie utworzono także 7 zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, których łączna powierzchnia wynosi 1 157,27 ha. Zaliczają się do nich następujące obiekty: „Dębina”, „Zaleskie Łęgi”, „Dolina Siedmiu Młynów i źródła strumienia Osówka”, „Wodozbiór”, „Zespół Parków Kasprowicza – Arkoński”, „Jezierzyce” oraz „Park Leśny w Strudze”.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Siedmiu Młynów i źródła strumienia Osówka” (ponad 82,0 ha) obejmuje dolinę strumienia Osówka od Jeziora Głębokiego do Podbórze. Został powołany do zachowania i odtwarzania walorów przyrodniczych doliny strumienia o charakterze naturalnym w jego górnej części i kulturowym z elementami naturalnymi w dolnej. Na obszarze tym zachowały się tereny leśne o cechach naturalnych, ze stanowiskami zagrożonych i rzadko spotykanych roślin.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Wodozbiór” (około 65,1 ha) został powołany dla zachowania i odtwarzania walorów krajobrazu naturalnego, w szczególności ukształtowania terenu oraz cieków i zbiorników wodnych. Jest to łagodnie pofalowany teren z obniżeniem (meliorowane torfowisko ze stawem). W obniżeniach występują szuwary trzcinowe, mozgowe i pałkowe, zbiorowiska ze śmiałkiem darniowym oraz turzycowiska. Poza obniżeniami dominują zbiorowiska z perzem i mietlicą pospolitą występujące na odłogach. W miejscach piaszczystych istnieją fragmenty muraw napiaskowych. Na całym terenie występują rozproszone kępy wierzb, brzoź i dębów.

„Zespół Parków Kasprowicza – Arkoński” (około 57,8 ha) znajduje się w dzielnicy Śródmieście. Został powołany dla ochrony i odtwarzania walorów krajobrazu kulturowego z fragmentami krajobrazu naturalnego. Są to tereny parkowe z fragmentami terenów otwartych i leśnych z jeziorkami śródleśnymi (Syrenie Stawy). Na terenach parkowych znajduje się cenna dendroflora. Na terenach leśnych natomiast silnie przekształcone zbiorowiska łęgowe (łęgi wierzbowe i olszowe).

„Jezierzyce” (108 ha) to zespół przyrodniczo-krajobrazowy powołany dla zachowania i odtwarzania walorów przyrodniczych i krajobrazowych kompleksu roślinności typowej dla doliny rzecznej oraz łąk i muraw. W Stawie Klasztornym i Cysterskim oraz w Płoni występuje roślinność wodna z grązelem żółtym, na brzegach występują szuwary z trzciną pospolitą i pałką wąskolistną oraz turzycowiska. Niewielką powierzchnię zajmują łąki kaczeńcowe, większą natomiast murawy piaszkowe. Wzdłuż Płoni występują wikliny nadrzeczne oraz łożowiska, niewielką powierzchnię zajmuje łęg wierzbowy. W kilku miejscach na meandrach Płoni występuje zbiorowisko o cechach olsu porzeczkowego.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Park Leśny w Strudze” (powyżej 11,2 ha) to dawne założenie parkowe, którego kompozycja jest obecnie bardzo słabo widoczna. W ciągu minionych dziesięcioleci park uległ renaturalizacji. Występują tutaj w dolinach łęgi olszowo – jesionowe, a na zboczach grądy i buczyny.

Zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Zaleskie Łęgi” (71,2 ha), położony jest w dolinie Odry. Celem powołania tego zespołu jest ochrona cennego ekosystemu lasów bagiennych, mającego szczególne znaczenie dla zachowania i ochrony rzadkich gatunków roślin i zwierząt.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dębina” (780,4 ha) – to wyspa oddzielająca rzekę Odrę od jeziora Dąbie, uznana za zespół ze względów estetycznych, naukowych, przyrodniczych i dydaktycznych. Celem powołania zespołu jest ochrona cennego ekosystemu, mającego szczególne znaczenie dla ochrony rzadkich gatunków roślin oraz ginących i zagrożonych wyginięciem gatunków ptaków drapieżnych, dla których wyspa jest lęgowiskiem.

Ważnym elementem systemu przyrodniczego miasta jest zieleń urządzona. Na terenie Szczecina występują duże skupiska zieleni w postaci parków, cmentarzy, zieleńców, skwerów i zieleni ulicznej. Ogólna powierzchnia terenów zieleni miejskiej wynosi 530,47 ha.

Największą powierzchnię, łącznie 142,5 ha, zajmują parki spacerowo – wypoczynkowe, których w Szczecinie jest aż 15. Do obszarów tego typu należą:

- Park Kasprowicza (27,03 ha) – położony na wzniesieniu i stoku Doliny Niemierzyńskiej ze sztucznie utworzonym jeziorkiem Rusalka; jest to największy i najpopularniejszy park w Szczecinie;
- Park Żeromskiego (21,97 ha) – drugi pod względem wielkości; powstał na terenach zlikwidowanych cmentarzy na początku XX wieku;
- Park Dendrologiczny i. Prof. Stanisława Kownasa;
- Park Brodowski;
- Park Andersa;
- Park Powstańców;
- Park Arkoński;
- Park Noakowskiego;
- Park Jasne Błonia;
- Park przy ul. Niemierzyńskiej;
- Park przy ul. Goleniowskiej;
- Park przy ul. Jasnej;
- Park przy Stawie Brodowskim;
- Park przy ul. Sąsiedzkiej;
- Park przy ul. Przdowników Pracy
- Park im. Stanisława Nadratowskiego.

Dużym i ciekawym skupiskiem zieleni na terenie Szczecina są cmentarze o ogólnej powierzchni 193,87 ha (w tym cmentarze czynne – 179,41 ha):

- Cmentarz Centralny;
- Cmentarz na terenie os. Wielgowo;
- Cmentarz na terenie os. Zdroje;
- Cmentarz na terenie os. Dąbie;
- Cmentarz na terenie os. Płonia.

W granicach aglomeracji znajduje się ponadto wiele mniejszych elementów zieleni, do których należą zieleńce, w tym zieleń przy budynkach użyteczności publicznej, bulwary i promenady. W Szczecinie istnieje 90 zieleńców o łącznej powierzchni 55,2 ha. Do największych z nich należą:

- Zieleń przy ul. Jana z Kolna/Teatr Polski;
- Zieleń przy Wałach Chrobrego;
- Zieleń przy ul. Boryny;
- Zieleń przy ul. Spółdzielczej;

- Zieleniec Promenada Leszczyńskiego;
- Zieleniec przy ul. Chopina/Krasińskiego;
- Zieleniec na pl. im. Janiny Szczerskiej
- Zieleniec przy ul. Obotryckiej;
- Plac Słowiański;
- Zieleniec przy ul. Ojca Beżyma.

Zieleń uliczna zajmuje 143,1 ha. Są to tereny zieleni towarzyszącej komunikacji miejskiej, pasy zieleni, trawników, krzewów i drzew wzdłuż dróg.

Należy podkreślić, że w Szczecinie, poza siecią terenów zielonych w centrum aglomeracji, w nowych dzielnicach brak jest powiązań ekologicznych między niewielkimi skwerami a fragmentami lasów miejskich. Niski udział powierzchni urządzonych terenów zieleni w stosunku do zabudowy mieszkaniowej niektórych osiedli powoduje wzrost obciążenia rekreacyjnego najcenniejszych przyrodniczo i krajobrazowo terenów miasta.

Lasy

Lasy aglomeracji Szczecin, o łącznej powierzchni około 5 072 ha, położone są głównie w północnej, południowej i południowo – wschodniej części miasta. Lasy Państwowe zajmują powierzchnię 2 716,03 ha i wchodzi w skład trzech nadleśnictw:

- Nadleśnictwo Trzebież (828,71 ha pow. ogólnej, w tym 654,82 ha pow. leśnej);
- Nadleśnictwo Kliniska (658,03 ha pow. ogólnej, w tym 633,33 ha pow. leśnej);
- Nadleśnictwo Gryfino (1 229,29 ha pow. ogólnej, w tym 1098 ha pow. leśnej).

W składzie gatunkowym drzewostanów będących pod zarządem Lasów Państwowych dominuje sosna (42,2%) i olsza (40,6%), a następnie dąb (5,3%) i topola (5,1%) oraz buk (2,9%), brzoza (2,1%) i robinia (1,4%). Udział takich gatunków jak jesion, kasztanowiec, wierzba i świerk wynosi po 0,1%.

Lasy Miejskie zajmują ogólną powierzchnię 2 780,17 ha. Są one częścią trzech puszczy położonych w dolnym biegu Odry. Lasy po zachodniej stronie Odry znajdują się w rejonie Puszczy Wkrzańskiej, południowo – wschodnia część związana jest z Puszczą Bukową, natomiast od wschodu i północnego – wschodu są częścią Puszczy Goleniowskiej.

Obszar Lasów Miejskich podzielony jest na dwa leśnictwa:

- Leśnictwo Głębokie o powierzchni 1 735,27 ha, obejmujące swym zasięgiem lasy położone po zachodniej stronie Odry;
- Leśnictwo Dąbie o powierzchni 1 044,90 ha, obejmujące lasy położone po wschodniej stronie Odry.

W skład Lasów Miejskich wchodzi głównie 13 kompleksów leśnych zwanych uroczyskami (potocznie część z nich nazywana jest parkami leśnymi). Największe uroczyska to: Las Arkoński (976,90 ha), Dąbie (465,56 ha), Głębokie (351,77 ha), Mścięcino (297,46 ha), Zdroje (151,03 ha). Pozostałe zajmują powierzchnię od kilku do kilkudziesięciu ha. Są to: Płonia (58,89 ha), Kupały (51,64 ha), Wielgowo (38,97 ha), Bukowe (32,42 ha), Jezierzycze (24,69 ha), Kłęskowo (23,39 ha), Trzech Strumieni (23,07) oraz Skolwin (2,86 ha).

Na terenie Lasów Miejskich dominują zdecydowanie siedliska lasowe zajmując łącznie ponad 76% powierzchni leśnej, przy czym najczęściej spotykane jest siedlisko lasu mieszanego świeżego (ponad 41% pow.). Zajmujące nieco ponad 23% powierzchni siedliska borowe najczęściej występują w leśnictwie Dąbie. Stosunkowo dużą powierzchnię zajmują olsy (ponad 5% pow.). Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna, która tworzy drzewostany na ponad 51% powierzchni leśnej. Drugim, co do częstości występowania gatunkiem jest dąb zajmujący 15% powierzchni i kolejno olsza (10,7%) oraz buk (9%). Pozostałe gatunki zajmujące od 1,3% do 3,4% to: brzoza, robinia akacjowa, modrzew, świerk i grab.

Na obszarach leśnych spotkać można następujące gatunki roślin objętych ochroną ścisłą: gnieźnik leśny, jarzab szwedzki, kruszczyk szerokolistny, listeria jajowata, paprotka zwyczajna, pióropusznik strusi, przylaszczka pospolita, rokitnik zwyczajny, sasanka łąkowa, śnieżyczka przebiśnieg, wiciokrzew pomorski oraz widłak goździsty. Występują tu także liczne gatunki roślin objęte ochroną częściową: bluszcz pospolity, barwinek pospolity, kalina koralowa, kocanka piaskowa, konwalia majowa, kruszyna pospolita, porzeczka czarna, pierwiosnek lekarski, marzanka wonna i turówka wonna.

3.2.3.1. Obszary chronione Natura 2000 w aglomeracji Szczecin

Obecnie w granicach aglomeracji Szczecin znajdują się fragmenty czterech obszarów sieci terenów chronionych w obrębie Unii Europejskiej – Natura 2000. Obszary „Dolina Dolnej Odry”, „Wzgórza Bukowe” i „Dolina Odry” wchodzi w skład Specjalnych Obszarów Chronionych (SOC) – są wyznaczone ze względu na cenne siedliska, natomiast „Ujście Odry i Zalew Szczeciński” należy do Obszarów Specjalnej Ochrony (OSO) i jest wyznaczony dla ochrony ptaków.

Obszar chroniony Natura 2000 „Dolina Dolnej Odry”. W granicach miasta znajduje się północny fragment omawianego obszaru Natura 2000 „Dolina Dolnej Odry”. Obszar ten obejmuje dolinę Odry pomiędzy Kostrzynem a Zalewem Szczecińskim (dł. 150 km) wraz z Jeziorem Dąbie. Jezioro Dąbie jest płytkim, deltowym zbiornikiem (pow. 5 600 ha, głęb. max. 4 m), o urozmaiconej linii brzegowej. Zasilane jest zarówno przez wody opadowe i rzeczne, jak i przez wody morskie (zjawisko cofki). Jezioro od nurtu Odry oddzielają wyspy: Czaplí Ostrów, Sadlińskie Łąki, Mienia, Wielka Kępa, Radolin, Czarnołęka, Dębina, Kacza i Mewia. Z południowo – wschodnim brzegiem jeziora sąsiadują łąki i mokradła Rokiciny, Sadlińskie i Trzebuskie Łęgi.

W Jeziorze Dąbie występuje bogata roślinność wodna. Brzegi zajmuje szeroki pas szuwarów, głównie trzcinowych i oczeretów, za którymi wykształcają się ziołorośla nadrzeczne. Duże powierzchnie zajmują łąki i zarośla wierzbowe. Wnętrza dużych wysp pokryte są olsami i łęgami jesionowo – olszynowymi.

W części ujściowej Odra posiada dwa główne rozgałęzienia – Odra Wschodnia i Regalica. Obszar pomiędzy głównymi odnogami (kanałami) – Międzyodrze jest płaską równiną z licznymi jeziorkami i mniejszymi kanałami, jest on zabagniony, posiada okresowo zalewane łąki i fragmenty nadrzecznych łęgów.

Obszar poniżej Cedyni nosi nazwę Kotliny Freienwaldzkiej, w obrębie której szczególne znaczenie dla ptaków posiada tzw. Rozlewisko Kostrzyneckie. Po stronie niemieckiej wzdłuż Odry rozciąga się Park Narodowy Dolina Dolnej Odry. W części środkowej i południowej obszaru włączono doń fragmenty przylegających do doliny lasów o największym zagęszczeniu ptaków drapieżnych.

Obszar chroniony Natura 2000 „Wzgórza Bukowe”. Jest to kompleks leśny, o powierzchni 11 651,1 ha, rozciągający się wzdłuż południowo – wschodnich dzielnic Szczecina, pokrywający pasmo morenowych wzgórz (do 147 m n.p.m.). Cały teren cechuje się bardzo zróżnicowaną rzeźbą terenu, wzgórz pocięte są dolinami i wąwozami, wiele bezodpływowych zagłębień wypełnionych jest wodami jezior i torfowiskami mszarnymi. Wzgórza morenowe stanowią lokalny dział wodny, skąd wody powierzchniowe odprowadzane są licznymi strumieniami na zewnątrz obszaru. Lasy to głównie buczyny żyzne

i kwaśne, mniejszy udział mają łągi jesionowo – olszowe i jesionowe, kwaśne dąbrowy oraz olsy, jeszcze mniejsze powierzchnie zajmują brzeziny bagienne, lasy mieszane z sosną i bory sosnowe. Ze względu na bogatą rzeźbę terenu, żyzność siedlisk i długie tradycje ochrony obiektu – lasy mają naturalny charakter. Zdecydowanie mniejszą rolę od siedlisk leśnych odgrywają w miejscowym krajobrazie tereny rolne (pola uprawne, użytki zielone i sady).

Puszcza Bukowa, w obrębie której leżą „Wzgórza Bukowe”, jest wyjątkowym w skali ponadregionalnej obiektem przyrodniczym, przede wszystkim ze względu na ogromną powierzchnię bardzo zróżnicowanych lasów bukowych. Występuje tu cała gama zbiorowisk leśnych z dominacją buka w drzewostanie, od różnych postaci kwaśnych buczyn i fitocenoz z roślinnością typową dla kwaśnych lasów bukowo – dębowych, poprzez uboższe warianty buczyny niżowej z masowo występującą kostrzewą leśną, żyzne buczyny z pełnym zestawem masowo występujących gatunków charakterystycznych dla niżowych siedlisk tego typu, po bogate florystycznie buczyny źródliskowe i zbiorowiska o charakterze łąkowym. Lasy bukowe poprzecinane są dolinami z lasami łągowymi. Obok łągów jesionowo – olszowych, występują tu łągi jesionowe z unikatową florą o charakterze podgórskim (m.in. występuje tu turzyca zgrzeblowata na jedynym na polskim niżu, ale bardzo obfitym stanowisku). Na skłonach wzniesień występują kwaśne lasy dębowe, w obniżeniach bagienne olsy i brzeziny.

Należy również podkreślić duże zróżnicowanie siedlisk nieleśnych w obrębie ostoi (naturalne zbiorniki eutroficzne i dystroficzne, mszary, murawy napiaskowe i kserotermiczne, ekstensywnie użytkowane łąki świeże i wilgotne oraz ciepłolubne zarośla). Łącznie stwierdzono tu występowanie 16 rodzajów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej i 7 gatunków z załącznika II.

Flora ostoi liczy około 1 000 gatunków roślin naczyniowych, z czego 99 gatunków to rośliny chronione, zagrożone w skali krajowej lub regionalnej.

Stwierdzono tu również występowanie 166 gatunków kręgowców objętych ochroną prawną, wśród nich są również rzadkie i zagrożone wyginięciem. Obszar ma również duże znaczenie dla ochrony ptaków.

Obszar Chroniony Natura 2000 „Dolna Odra”. Dolina Odry (z dwoma głównymi kanałami: Wschodnią Odrą i Zachodnią Odrą), rozciągająca się na przestrzeni około 90 km, stanowi mozaikę obejmującą: tereny podmokłe z torfowiskami i łąkami zalewanymi wiosną, lasy olszowe i łąkowe, starorzecza, liczne odnogi rzeki i wysepki. Odra jest rzeką swobodnie płynącą (według terminologii hydrotechników). Duży udział w obszarze mają naturalne tereny zalewowe. Ostoja obejmuje również fragmenty strefy krawędziowej Doliny Odry z płatami roślinności sucholubnej, w tym z murawami kserotermicznymi oraz lasami. Tereny otaczające ostoję są użytkowane rolniczo. Gospodarka łąkowa oraz wypas bydła są też prowadzone na niewielkim fragmencie obszaru. W okolicach ostoi zlokalizowane są liczne zakłady przemysłowe.

Obszar chroniony Natura 2000 „Ujście Odry i Zlew Szczeciński”. Aglomeracja Szczecin znajduje się w południowej części obszaru „Ujście Odry i Zlew Szczeciński”. W 85% obszar ten jest zajęty przez wody Zalewu Szczecińskiego, położonego u ujścia Odry, obejmuje jednak również dolny odcinek tej rzeki. Średnia głębokość tego rozległego kompleksu wodnego wynosi 3,5-4,0 m. Wokół wybrzeży zalewu ciągną się, zmiennej szerokości pływaczyn przybrzeżne sięgające niekiedy, zwłaszcza po stronie wschodniej, 800 metrów w głąb akwenu. Ich maksymalna głębokość osiąga 1,0-1,5 m. W zacisznych enklawach różnych części zalewu są one miejscem występowania wielu gatunków hydrofitów. Zalew Szczeciński ograniczają od północy tereny wyspy Wolin i Uznam. Ze środowiskiem morskim Bałtyku Zalew Szczeciński połączony jest poprzez koryto Dziwny na wschodzie, Świny w środkowej części oraz poprzez Pianę na zachodzie. Przy wylotach

ramion ujściowych wód zalewu rozwijają się delty wsteczne powstające w trakcie wlewania się wody morskiej do jego akwenu, co ma miejsce podczas sztormów, bądź przy długotrwałych silnych wiatrach z kierunków północnych. Wiatry północne powodują zjawisko tzw. „cofki”, w efekcie której następuje podwyższenie stanu wód w zalewie, sięgające czasem nawet do 1,00 m. Z racji okresowych wlewów wody morskiej zmieniają się w zalewie parametry chemiczne jego środowiska, zwłaszcza w zakresie zawartości chlorków, temperatury i wysycenia powierzchniowych warstw wody tlenem. Stąd poziom zawartości jonów Cl⁻ w wodach zalewu właściwego waha się w granicach 0,05 do 1,25 g/l. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w obecności roślin słonolubnych. Obszary terenów przyległych głównie po stronie wschodnich wybrzeży stanowią płaską strefę nadzalewową, którą pokrywają utwory mineralne, bądź organiczne torfów zakumulowanych w lokalnych obniżeniach i płytkich basenach nadzalewowych. Jedynie wybrzeża północne na niewielkim odcinku oraz wschodnie wyspy Wolin mają bardziej zróżnicowaną rzeźbę i znaczną rozpiętość wysokościową.

Laguna, priorytetowy rodzaj siedliska z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, zajmuje 75% obszaru. Łącznie zidentyfikowano tu 15 rodzajów siedlisk z tego załącznika. Torfowe obszary Basenu Czarnocińskiego są miejscem występowania wielu prawnie chronionych bądź rzadkich gatunków roślin naczyniowych, a także licznych mchów brunatnych i torfowców. W rejonie Miroszowa w zachodniej części zalewu występuje zjawisko abrazji klifowego brzegu – klif żywy.

Zalew Szczeciński ma kluczowe znaczenie dla ichtiofauny regionu, a także Polski. Wstępują tu zarówno gatunki ryb i minogów chronionych, jak i innych, cennych z punktu widzenia biologii, czy gospodarki człowieka. Akwen ten położony jest na styku dwu różnorodnych środowisk – słodko i słonowodnego (estuarium). Efektem tego, jest występowanie gatunków ryb charakterystycznych dla obu tych środowisk. Leży on na szlaku wędrówek tarlowych między innymi takich gatunków jak certa, aloza, łosoś, troć wędrowna, czy węgorz. Jest miejscem tarła wielu gatunków ryb (parposz, różanka). Łącznie zidentyfikowano tu 17 gatunków zwierząt i roślin z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

Wody Zalewu odznaczają się dużym zagęszczeniem organizmów dennych, zwłaszcza ochotkowatych, skąposzczetów i mięczaków.

Rozległy obszar wód Zalewu Szczecińskiego oraz urozmaicona strefa wybrzeży zasiedlona różnymi zbiorowiskami roślinności bagiennej, szuwarowej i wodnej jest miejscem egzystencji wielu gatunków ptaków, które znajdują tu dobre warunki żerowania, rozrodu i odpoczynku podczas migracji. Niejednokrotnie w okresie zimowym można tu obserwować żerujące bieliki w ilości do 250 osobników. Obszar obejmuje ważne ostoje ptasie o randze europejskiej.

3.3. Gospodarka w aglomeracji Szczecin

Szczecin jest nie tylko głównym ośrodkiem administracyjnym Pomorza Zachodniego, ale także jego centrum gospodarczym i naukowym. Jest to duży ośrodek przemysłowy zlokalizowany na skrzyżowaniu ważnych arterii komunikacyjnych – lądowych i wodnych.

W Szczecinie krzyżują się ważne trasy tranzytowe Europy – z zachodu kontynentu na wschód oraz z północy przez Bałtyk na południe. Miasto jest węzłem komunikacji lądowej i wodnej – rzecznej i morskiej. Jest bezpośrednio połączony z portem. Ponadto stanowi kluczowy węzeł dróg kołowych tej części kraju – do Gdańska, Poznania, Hamburga i Berlina, posiada przy tym liczne odgałęzienia do Świnoujścia, Stargardu czy Kostrzyna.

Szczecin jest portem morskim I klasy oraz portem żeglugi śródlądowej. Najbliższy położony port lotniczy znajduje się w Goleniowie, oddalonym od Szczecina o 45 km.

Jako najbardziej na zachód wysunięta aglomeracja w Polsce, położona w strategicznym miejscu blisko granic lądowych i morskich Unii Europejskiej, stanowi atrakcyjne miejsce dla inwestycji gospodarczych.

Agglomeracja Szczecin to przede wszystkim duży ośrodek polskiej gospodarki morskiej. Pełnomorski port w Szczecinie, zarządzany przez Zarząd Morskich Portów Szczecin i Świnoujście S.A., tworzy, wraz z portem w Świnoujściu, jeden z największych na Bałtyku uniwersalny kompleks portowy. Port zapewnia kompleksową obsługę ładunków masowych i drobnicowych, a także pasażerów i środków transportu kołowego. Znajduje się na najkrótszej drodze łączącej Skandynawię ze środkową i południową Europą oraz na morskim szlaku, który poprzez Bałtyk łączy Rosję i Finlandię z Europą Zachodnią. Ważnym atutem portu jest dobre połączenie z systemem dróg wodnych Europy Zachodniej.

Pełnomorski port obsługuje armatorów z całego świata, jest także macierzystym portem dwóch dużych przedsiębiorstw shippingowych: Polskiej Żeglugi Morskiej i Euroafrica Sp. z o.o. Rocznie zawija tu około 4 tys. statków.

W Szczecinie ma swoje siedziby wiele innych przedsiębiorstw związanych z gospodarką morską, zwłaszcza znane w świecie stocznie: Stocznia Szczecińska Nowa Sp. z o.o. (piąty w Europie producent nowoczesnych jednostek pływających). Stocznia specjalizuje się w budowie kontenerowców, chemikaliowców, jednostek wielozadaniowych oraz typu Con-Ro.

W Szczecinie istnieją ponadto dwie stocznie remontowe – Szczecińska Stocznia Remontowa „Gryfia” S.A. oraz stocznia MAKRUM S.A.

W obrębie aglomeracji rozwijają się też inne firmy. Największe znaczenie ma przemysł spożywczy (rybny, mięsny, cukierniczy, cukrowniczy, piwowarski), elektromaszynowy (maszyny budowlane, mechanizmy samochodowe, sprzęt okrętowy, kable, aparatura precyzyjna, narzędzia), chemiczny (włókna sztuczne, nawozy fosforowe, farby i lakiery), odzieżowy, hutniczy (na przedmieściu Szczecina znajduje się jedyna na polskim wybrzeżu huta żelaza), energetyczny, papierniczy, materiałów budowlanych, drzewny.

Przemysł szczeciński to około 3% wartości produkcji sprzedanej w kraju.

W ostatnich latach coraz większego znaczenia nabiera sektor usług o wyłącznie komercyjnym charakterze. Ma znaczący udział w tworzeniu nowych miejsc pracy, przynosząc jednocześnie dochody ich właścicielom oraz miastu.

Handel zdominowany jest przez małe sklepy i hurtownie. Nadal jednak działają sieci handlowe związane z miastem od wielu lat: Społem, Domar, Otex dysponujące dobrze zlokalizowanymi sklepami różnej wielkości. W ciągu ostatnich lat dołączyły do nich sklepy duńskiej sieci Netto oraz rodzime Berti. Przełomu w budowie większych sklepów na terenie Szczecina dokonał koncern Metro otwierając hipermarkety Makro Cash and Carry i Real. Po nich powstały następnymi: Nomi, M3, Geant, Castorama, Selgros i HIT, który został w dalszej kolejności wchłonięty przez sieć TESCO.

Do najbardziej prężnych szczecińskich przedsiębiorstw należą: Stocznia Szczecińska Nowa Sp. z o.o., Fabryka Kabli „Żałom” S.A., Komfort Grupa Kapitałowa S.A., SOLO Przedsiębiorstwo Handlowe S.A., Korporacja Ubezpieczeniowa FILAR S.A., SPOLEM Powszechna Spółdzielnia Spożywców, Agryf – Zakłady Mięsne Sp. z o.o., Bosman Browar Szczecin S.A., Szczecińska Energetyka Ciepła Sp. z o.o., Cefarm Szczecin S.A., Gryfia SSR S.A., Vobis Microcomputer Sp. z o.o., Skolwin – Szczecin Fabryka Papieru S.A., Huta Szczecin.

Warto także podkreślić, że dla gospodarki miasta oraz dla szczecińskiego rynku pracy duże znaczenie mają firmy zlokalizowane poza jego granicami – do najważniejszych zaliczają się Zakłady Chemiczne Police S.A., w Policach oraz Sonion Polska Sp. z o.o. w Mierzynie – firma produkująca elektromechaniczne i elektroakustyczne do aparatów słuchowych.

3.4. Historia i Zabytki

Początki osadnictwa na terenie Szczecina sięgają VII – VI w p.n.e. Od Średniowiecza można mówić o osadzie wczesnomiejskiej związanej z grodem strzegącym przeprawy przez Odrę, będącej ośrodkiem władzy książęcej i centrum jednego z pogańskich kultów Pomorzan.

W granicach Polski Szczecin po raz pierwszy znalazł się w X w., ponownie zdobyty w XII w., ostatecznie przyłączony do Polski w 1945 roku. W wyniku działań wojennych w czasie II wojny światowej miasto zostało zniszczone w 65%.

Przedwojenną liczbę mieszkańców osiągnięto dopiero w latach 80-tych XX w.

Rozwój terytorialny miasta odbywał się tradycyjnie przez przyłączanie terenów przyległych. Obecnie Szczecin jest trzecim pod względem powierzchni, po Warszawie i Krakowie, miastem w Polsce.

Szczecin liczy blisko 3 000 obiektów zabytkowych, położonych w większości w granicach stref ochrony konserwatorskiej miasta. W tej liczbie znajduje się około 140 obiektów wpisanych do rejestru zabytków i około 2 500 objętych ewidencją.

Do najcenniejszych zabytków reprezentujących architekturę średniowiecza zalicza się następujące obiekty: Katedrę p.w. św. Jakuba, Kamienicę Loitzów, Basztę Panieńską, Kościół p.w. św. Piotra i Pawła oraz Kościół p.w. św. Jana Ewangelisty. Najcenniejszym zabytkiem z okresu renesansu jest Zamek Książąt Pomorskich. Architektura baroku z kolei jest reprezentowana przez Bramę Portową, Bramę Holdu Pruskiego oraz Pałac Stanów, gdzie obecnie mieści się Muzeum Narodowe. Do najbardziej interesujących obiektów historycznych z okresu XIX i XX wieku zaliczają się: Kościół p.w. św. Jana Chrzciciela, Kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, gmachy poczty przy ul. Dworcowej i Niepodległości, Nowy Ratusz, willa Lenza oraz wiele obiektów willowych na terenie Pogodna. Interesujące są ponadto zespół urbanistyczno – architektoniczny przy ul. Wały Chrobrego, układy urbanistyczne – na przykład teren Starego Miasta, XIX-wieczny zespół kamienic Śródmieścia, a ponadto obszary zieleni, takie jak park im. Stefana Żeromskiego, park im. Jana Kasprowicza czy Cmentarz Centralny.

3.5. Ludność

Województwo zachodniopomorskie zajmuje powierzchnię 22,9 tys. km² i zamieszkuje je około 1,7 mln osób, co stanowi ponad 4,4% ludności Polski. Średnia gęstość zaludnienia jest dość niska i kształtuje się na poziomie 74 osób/km². Poza Szczecinem (411 tys.) jeszcze tylko Koszalin wyróżnia się liczbą ludności przekraczającą 100 tys. mieszkańców (105,9 tys.).

Województwo zachodniopomorskie należy do regionów w znacznym stopniu zurbanizowanych. Wskaźnik urbanizacji kształtuje się tu na poziomie 69,2%. W samym tylko Szczecinie mieszka prawie 25% ludności województwa.

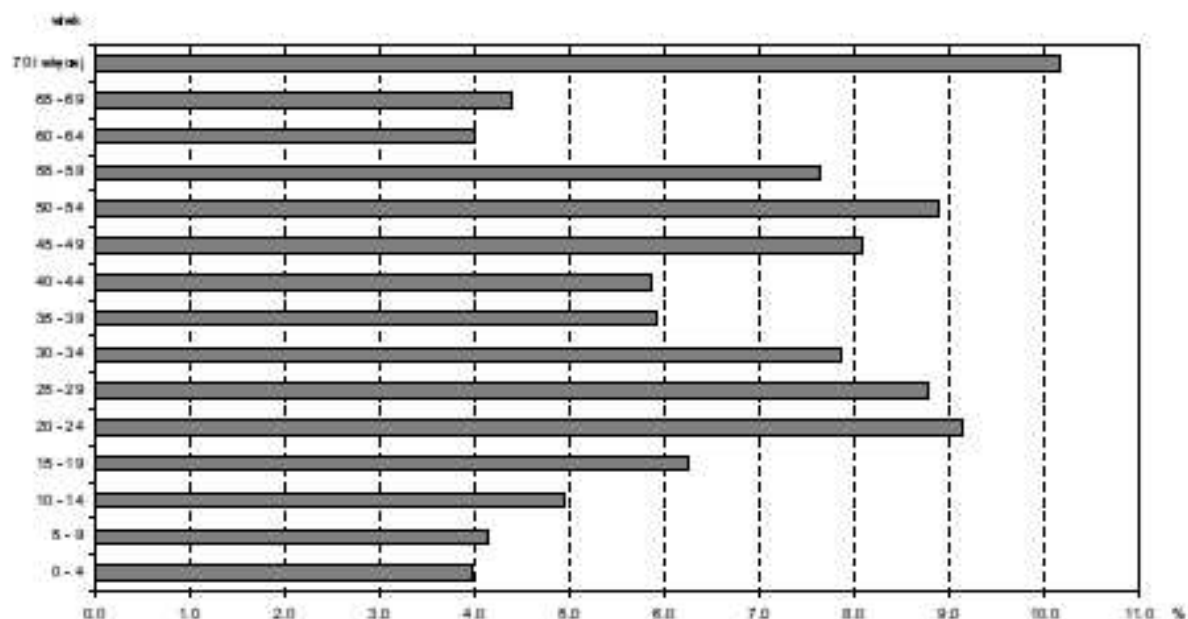
Tabela 1 Ludność województwa zachodniopomorskiego. Stan na 31 XII 2004 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
OGÓLEM	1 694 178	824 075	870 103
Miasta	1 171 908	561 857	606 306
Wieś	522 270	262 560	259 710
Ludność w miastach w % ogółu ludności	69,2	33,2	35,8
Ludność na 1 km ²	74,0		

Liczba ludności Szczecina w 2005 roku (stan na 31.XII) wynosiła 411 119 osób, w tym 195 433 mężczyzn (47,5%) i 215 686 kobiet (52,5%). Średnia gęstość zaludnienia wynosiła w aglomeracji 1 365,8 osób/km². Utrzymywała się tendencja spadku liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Wskaźnik feminizacji wynosił w 2005 roku 105,6. Przewaga kobiet występuje jedynie wśród mieszkańców powyżej 45 roku życia. Dzieci i młodzież to w większości mieszkańcy płci męskiej.

Procentowy udział grup wiekowych w strukturze ludności aglomeracji Szczecin

Rysunek 1 Udział ekonomicznych grup wiekowych w strukturze ludności aglomeracji Szczecin

Źródło: Podstawowe tendencje w rozwoju demograficznym województwa zachodniopomorskiego wraz z nową prognozą ludności na lata 2003-2030, Urząd Statystyczny w Szczecinie, 2004

Przyrost liczby ludności Szczecina następował aż do końca 1994 roku. W 1995 roku została zapoczątkowana tendencja nieznacznego, ale stałego obniżania się poziomu przyrostu naturalnego. Spadek liczby ludności został ponadto przyspieszony przez zmniejszanie się salda migracji. Wskaźnik ten w 2004 roku osiągnął wyjątkowo niski poziom – ze Szczecina wyemigrowało o niemal 500 osób więcej niż przyjechało. Od początku 1995 roku do końca 2005 roku liczba ludności Szczecina obniżyła się o 7 037 osób, czego główną przyczyną był ujemny przyrost naturalny (liczba zgonów przewyższyła liczbę urodzeń).

Tabela 2 Sytuacja demograficzna szczecina w latach 2000-2005.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Przyrost naturalny	-662	-698	-897	-677	-704	-525
Saldo migracji	515	341	463	-166	-492	58
Liczba ludności	416 485	415 578	415 117	414 032	411 900	411 119

W ruchu wędrownym ludności przeważa przemieszczane się ludności poza miasto – do większych ośrodków miejskich i na wieś. Najwięcej emigruje osób z wykształceniem średnim i wyższym. Napływ migracyjny dotyczy w większości ludności z innych ośrodków miejskich, zwłaszcza ludzi młodych w wieku 25 – 29 lat. Przemieszczenia wewnątrz miasta polegają na odpływie mieszkańców Śródmieścia i osiedli ze starą zabudową do pozostałych dzielnic i osiedli.

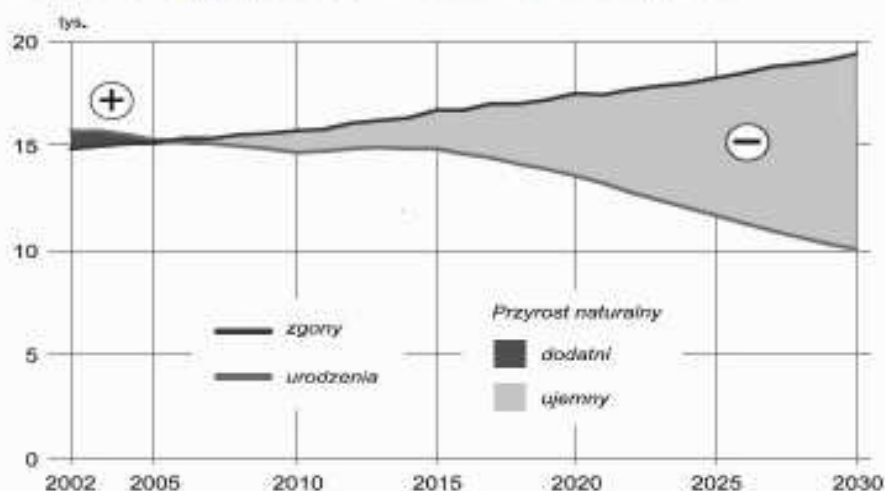
Wraz z obniżaniem się liczby ludności Szczecina następują niekorzystne zmiany w strukturze ludności według wieku. Na koniec 2005 roku liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym liczyła 68 060 osób, w wieku produkcyjnym 274 249 osób, a w wieku poprodukcyjnym 68 810 osób. Struktura ludności według grup ekonomicznych na tle kraju przedstawiała się następująco:

Tabela 3 Ludność Szczecina na tle Polski według grup ekonomicznych w 2005 roku.

	Szczecin	Polska
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	16,7%	20,9%
Ludność w wieku produkcyjnym	66,7%	63,7%
Ludność w wieku poprodukcyjnym	16,6%	15,4%

Od 1995 roku liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym obniżyła się o 29%. Jednocześnie nastąpił wzrost liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym o 4% (zwłaszcza w wieku produkcyjnym niemobilnym) oraz ludności w wieku poprodukcyjnym o 20%, na co nie miały wpływ miało wydłużenie średniej długości życia, która w roku 2004 wynosiła w podregionie szczecińskim 78,5 lat dla kobiet (w Polsce 79,2) i 70,3 lat dla mężczyzn (w Polsce 70,7). Proces starzenia jest więc bardziej zaawansowany wśród kobiet. Udział kobiet w wieku powyżej 65 lat wynosił w 2004 roku 17%, mężczyzn zaś 11,4%. Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba ludności w wieku przed- i poprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym) wynosił w 2005 roku 499,1.

Długoterminowa prognoza demograficzna dla Szczecina wskazuje, że do roku 2030 liczba ludności aglomeracji obniży się do poziomu 335,6 tys. osób, tj. o ok. 80 tys. osób. Spadek liczby ludności będzie wywołany przede wszystkim dalszym obniżaniem się wskaźnika urodzeń oraz przyspieszonym wzrostem wskaźnika zgonów.

Rysunek 2 Ruch naturalny ludności województwa zachodniopomorskiego do roku 2030.

3.6. Charakterystyka obecnego sposobu zaopatrzenia odbiorców w energię ciepłą i gaz

3.6.1. Zaopatrzenie odbiorców w energię ciepłą

Dla prawidłowego funkcjonowania miasta niezbędne jest zapewnienie stałych dostaw do wszystkich grup odbiorców energii ciepłej. Ciepło jest zużywane przede wszystkim na cele komunalne, to jest głównie na ogrzanie budynków oraz dostawę ciepłej wody użytkowej. Ponadto ciepło jest zużywane na ogrzanie i dostawę ciepłej wody do budynków użyteczności publicznej. Z energii ciepłej korzysta także przemysł.

Polityka energetyczna aglomeracji Szczecin została zawarta i szczegółowo omówiona w „Projekcie założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Gminy Miasto Szczecin”, ENERGOROZWÓJ – S.A., Warszawa, 2001. Według tego dokumentu miasto jest zaopatrywane w ciepło przez miejski system ciepłowniczy zarządzany przez Szczecińską Energetykę Ciepłą (SEC), systemy lokalne, osiedlowe skoncentrowane wokół swojego źródła ciepła, systemy będące własnością zakładów przemysłowych, szpitali i innych firm, służące w zasadzie do zaspokojenia własnego zapotrzebowania na cele grzewcze ciepłą wodę i ewentualnie parę oraz indywidualne źródła ciepła, zaspakajające potrzeby własne domu lub mieszkania. Dominujące znaczenie ze względu na obszar, ilość odbiorców i odbieraną energię ma miejski system ciepłowniczy.

Obsługiwany przez SEC system ciepłowniczy miasta składa się z dwóch głównych elementów – lewobrzeżny Szczecin zaopatrywany jest w ciepło przez Elektrownię *Szczecin* (EC-I), Elektrociepłownię *Pomorzany* (EC-II) oraz 31 kotłowni lokalnych, część prawobrzeżna natomiast zaopatrywana jest w ciepło przez Ciepłownię Rejonową *Dąbska*, Ciepłownię Rejonową *Gierczak*, Ciepłownię Rejonową *Sąsiedzka* oraz 2 kotłownie lokalne.

Źródła ciepła energetyki zawodowej oraz ciepłownie rejonowe zaliczają się do miejskiego systemu ciepłowniczego (m.s.c.), natomiast kotłownie lokalne, źródła ciepła przemysłowe i szpitalne oraz indywidualne źródła ciepła zasilające budynki mieszkalne działają poza miejskim systemem ciepłowniczym.

Źródła ciepła energetyki zawodowej

Podstawowymi źródłami ciepła w miejskim systemie ciepłowniczym (m.s.c.) Szczecina, zasilającymi lewobrzeżną część miasta, są źródła ciepła energetyki zawodowej, czyli Elektrownia *Szczecin* (EC-I) i Elektrociepłownia *Pomorzany* (EC-II), wchodzące w skład Zespołu Elektrowni Dolna Odra S.A. (ZE Dolna Odra).

Elektrownia Dolna Odra będąca podstawowym obiektem Zespołu Elektrowni Dolna Odra S.A. znajduje się w odległości ok. 30 km na południe od miasta Szczecina. Ze względu na położenie, pod koniec lat 80, a także w latach 90 analizowano możliwość zasilania w energię ciepłą miasta Szczecina z tej Elektrowni jako źródła podstawowego. Taka koncepcja była rozpatrywana w „Planie ogólnym zagospodarowania miasta Szczecina”.

Elektrownia *Szczecin* (EC-I), zasilająca lewobrzeżny miejski system ciepły, produkuje energię elektryczną i ciepło w procesie skojarzonym. Pracuje w oparciu o węgiel kamienny oraz mazut. Moc dyspozycyjna źródła wynosi około 320 MW w ciepło (267 MW – woda sieciowa i 53 MW – para technologiczna) oraz 47 MW mocy elektrycznej. Sprawność wytwarzania ciepła nie jest wysoka, mimo dużego stopnia skojarzenia (około 85%). Wiąże się to głównie z przestarzałymi, podstawowymi urządzeniami oraz ich niezadowalającym stanem

technicznym. Rezerwy mocy elektrowni – w wodzie oraz w parze technologicznej, wynoszą 100 MW.

Elektrociepłownia **Pomorzany** (EC-II) położona jest w południowej części Szczecina. Jest jednym z głównych źródeł zasilania w energię lewobrzeżnej części miasta. Produkcja energii elektrycznej i ciepła odbywa się w procesie skojarzonym, ze średnim współczynnikiem skojarzenia około 35%. Elektrownia funkcjonuje w oparciu o spalanie węgla kamiennego. Osiągalna moc cieplna źródła wynosi 380 MW, natomiast moc elektryczna 112 MW. Nadwyżka mocy elektrowni w wodzie sieciowej wynosi 10 MW.

Ciepłownie Rejonowe Szczecińskiej Energetyki Ciepłej

W Ciepłowni Rejonowej **Dąbska** zainstalowane są cztery kotły (paliwem jest miał węglowy węgla kamiennego), które dostarczają moc cieplną na potrzeby centralnego ogrzewania oraz ciepłej wody użytkowej. Moc cieplna zainstalowana wynosi około 120 MW. Ciepłownia zasila 154 węzły ciepłownicze o łącznym zapotrzebowaniu ciepła 119,5 MW. Rezerwa mocy ciepłowni kształtuje się na poziomie 1,5 MW.

W Ciepłowni Rejonowej **Sąsiedzka** zamontowane są trzy kotły dostarczające moc cieplną na potrzeby ogrzewania i ciepłej wody użytkowej. Ciepłownia funkcjonuje w oparciu o paliwo gazowe. Zainstalowana moc cieplna wynosi 7,92 MW, rezerwa mocy – 1,1 MW

Ciepłownia Rejonowa **Gierczak** posiada dwa kotły gazowe o mocy 3,3 MW każdy. Ciepłownia ta dostarcza moc cieplną na potrzeby centralnego ogrzewania osiedla mieszkaniowego „Szczecin Dąbie”. Zasila 28 węzłów ciepłowniczych. Rezerwa mocy ciepłowni wynosi około 2,1 MW.

Przemysłowe źródła ciepła i kotłownie szpitalne

W Szczecinie (w 2000 r.) znajdowało się 136 przemysłowych źródeł ciepła i kotłowni szpitalnych o mocy cieplnej przekraczającej 200 kW. W zdecydowanej większości kotłownie przemysłowe i szpitalne posiadają kotły parowe opalane węglem kamiennym, warto jednak zaznaczyć, że w ostatnich latach w źródłach tych coraz częściej pojawiają się kotły opalane gazem lub olejem.

Należy podkreślić, że tylko w nielicznych przypadkach istnieją nadwyżki mocy cieplnej, które można by wykorzystać dla celów miejskiego ciepłownictwa. Do rejonów miasta, w których kotłownie przemysłowe posiadają rezerwy mocy należą:

- Żydowce – ul. Transportowa (rezerwa 15 MW w parze technologicznej)
- Załom – ul. Kniewska, Kabłowa, Osiedle Kasztanowe (rezerwa mocy 3,5 MW)
- Dąbie – ul. Pomorska, Struga, Wiosenna
- Płonia – Szosa Stargardzka, ul. Tartaczna (rezerwa mocy 7,5 MW)
- Sanatorium Zdunowo – ul. Sokołowskiego (rezerwa mocy 1 MW)
- Pomorzany – ul. Szczawiowa/Tama Pomorzańska (rezerwa mocy 5,6 MW)
- Gumieńce/Santocka/Mierzyn – ul. Santocka, Kwiatowa, Mierzyn (rezerwa mocy 4,5 MW)
- Gumieńce/Przeclaw – ul. Cukrowa, Południowa (rezerwa mocy 30 MW)
- Goclaw/Glinki – ul. Nad Odrą
- Wyspy Okrętowe – ul. Ludowa, Dębogórska (rezerwa mocy około 30 MW)
- Skolwin – ul. Stołczyńska (rezerwa mocy 30 MW)

Kotłownie lokalne Szczecińskiej Energetyki Ciepłej

Według stanu z 2000r. SEC eksploatował 33 kotłownie lokalne. W ramach polityki likwidacji niskich emisji SEC przeprowadził likwidację kotłowni węglowych, zamieniając

kotły węglowe na gazowe lub podłączając je do miejskiego systemu ciepłowniczego. Obecnie w eksploatacji są kotłownie lokalne na koks i gaz. Kotłownie te zaopatrują odbiorców wyłącznie w centralne ogrzewanie.

Omawiane kotłownie posiadają moc przeciętnie 150-200 kW, łącznie prawie 6,6 MW. Zapotrzebowanie na moc wynosi około 5,4 MW, zatem rezerwy kotłowni lokalnych wynoszą 1,2 MW. Rezerwy są jednak bardzo rozproszone w różnych źródłach i nie mogą być wykorzystane dla innych odbiorców niż dotychczasowi.

Kotłownie lokalne spoza Szczecińskiej Energetyki Ciepłej

W Szczecinie funkcjonuje 136 kotłowni poza systemem SEC, których łączna zainstalowana moc wynosi 52,4 MW. Kotłownie te opalane są głównie węglem i koksem (łącznie 80%), a w mniejszym stopniu gazem (14%) i olejem ((6%). Kotłownie posiadają łączne rezerwy mocy 17,5 MW, w większości jednak nie mogą być one wykorzystane przez innych odbiorców.

Charakterystyka odbiorców ciepła

Głównym odbiorcą energii z miejskiego systemu ciepłowniczego w Szczecinie jest budownictwo mieszkaniowe, którego udział w strukturze mocy zamówionej wynosi ponad 70%. Przemysł zużywa niecałe 8%, a pozostała ilość energii ciepłej (ponad 20%) jest przeznaczona na potrzeby handlu, usług czy budynków użyteczności publicznej. W powyższym bilansie odbiorcy indywidualni (fizyczni) mają nieznaczny udział w zużyciu ciepła na potrzeby grzewcze (1,4%) i przygotowanie ciepłej wody użytkowej (0,6%).

W grupie największych odbiorców ciepła największe ilości energii są przeznaczane na potrzeby spółdzielni mieszkaniowych – 78% oraz budynków komunalnych i wspólnot mieszkaniowych – około 21%. Najmniejszy udział ma budownictwo indywidualne – niewiele ponad 1%.

3.6.2. Zaopatrzenie odbiorców w gaz

Aglomeracja Szczecin zaopatrywana jest w gaz ziemny wysokometanowy GZ-50. System gazowniczy jest zarządzany przez Zakład Gazowniczy w Szczecinie, zajmujący się dystrybucją gazu.

Gaz ziemny jest do miasta doprowadzany dwoma rurociągami magistralnymi: jednym o średnicy 500 mm z kierunku Police do Szczecina – Warszewo i drugim, oddanym do użytku w 1996 r., o średnicy 250 mm z kierunku Krapiel do Szczecina – Podjuchy w prawobrzeżnej części miasta. Magistrala północna jest zakończona jedną główną stacją redukcyjno – pomiarową I-go stopnia przy ul. Sądzińskiej w Szczecinie – Podjuchach, a magistrala południowo – wschodnia jest zakończona dwiema stacjami: przy ul. Kredowej na osiedlu Warszewo oraz przy Szosie Stargardzkiej na osiedlu Płonie. Stacje te zasilają sieć gazociągów średniego ciśnienia obejmującą niemal cały obszar Szczecina. Poprzez 45 stacji redukcyjno – pomiarowych II-go stopnia będących własnością Zakładu Gazowniczego i 154 stacje będące własnością dużych odbiorców, sieć ta zasila poprzez gazociągi niskiego i średniego ciśnienia odbiorców na terenie nie tylko miasta, ale także gminy.

Obecny stan sieci gazowej miasta Szczecina należy uznać za zadowalający. Systematycznie wymieniana jest stara, wysłużona sieć gazowa, modernizowane są urządzenia, budowane są nowe odcinki sieci dla zaopatrzenia w gaz rejonów miasta, które do tej pory były go pozbawione. Istniejący system zaopatrzenia w gaz po zakończeniu realizowanej modernizacji będzie wykorzystany i w przyszłości. Część gazociągów – zwłaszcza na terenach zabudowy jednorodzinnej, gdzie ma duży udział lub będzie dominować ogrzewanie gazowe, będzie jednak wymagać wymiany i zwiększenia przekrojów.

Charakterystyka odbiorców gazu ziemnego

Około 99% gospodarstw domowych w Szczecinie posiada instalację gazową. Zużywają one około 79% gazu w mieście. Pozostałą ilość zużywają zakłady przemysłowe i inni odbiorcy.

Należy podkreślić, że rejestruje się systematyczny wzrost ilości gospodarstw domowych wykorzystujących gaz dla celów grzewczych. Największą dynamikę wzrostu zużycia gazu obserwuje się u odbiorców z grupy obejmującej handel i usługi przy ustalonym poziomie zużycia przez odbiorców przemysłowych i wahającym się, w zależności od warunków klimatycznych i cen gazu, zużyciu gazu w gospodarstwach domowych.

3.7. KLIMAT

Biorąc pod uwagę regionalizację klimatyczną Polski, Szczecin należy do Regionu Zachodniopomorskiego. Charakterystyczną cechą tego obszaru, w porównaniu z innymi rejonami kraju, jest względnie częste występowanie dni z pogodą przymrozkową umiarkowanie zimną z niewielkimi zachmurzeniami oraz bez opadu i rzadkie zjawianie się dni z pogodą umiarkowanie mroźną z opadem.

Klimat miasta i jego okolic jest określany jako wilgotny i umiarkowanie ciepły. Jest on kształtowany przede wszystkim przez wpływy Bałtyku i bliskość Atlantyku, co zaznacza się w jego termicie, stopniu nawilżeniu i wielkości opadów oraz szczególnie wyraźnie w ukierunkowaniu i sile wiatru. Charakterystyczną cechą klimatu Szczecina są stosunkowo łagodne zimy i chłodne lata – średnia temperatura lata jest niższa o 1 – 2°C niż w Polsce centralnej, natomiast zimy są odpowiednio łagodniejsze o około 2°C.

Na cechy klimatyczne Szczecina znaczny wpływ wywierają także warunki fizjograficzne miasta. Elementami mającymi tu największe znaczenie są obecność jeziora Dąbie, doliny rzeki Odry oraz trzech obszarów wysoczyznowych – Wzgórz Warszawskich, Wzgórz Bukowych i Wału Bezleśnego. Istotne znaczenie mają także kompleksy leśne puszczy – Wkrzańskiej, Bukowej i Goleniowskiej. Nie bez znaczenia w kształtowaniu się elementów klimatu miasta jest ponadto obecność dużych zakładów przemysłowych.

Klimat Szczecina wykazuje znaczną zmienność warunków pogodowych, powodowanych najczęściej przemieszczaniem się układów niżowych, zwłaszcza późną jesienią, zimą i wczesną wiosną.

W rejonie Szczecina średnia roczna temperatura powietrza waha się w granicach od 8,0°C do 8,4°C. Najcieplejszym miesiącem jest z reguły lipiec z temperaturą od 15,8°C do 20,3°C, a najchłodniejszym styczeń, z przeciętnymi temperaturami wahającymi się od -4,1°C do 2,6°C. W ekstremalnych latach średnioroczne temperatury mogą się różnić do 10°C od podanych wyżej wartości. W omawianym rejonie w okresie od listopada do marca notuje się przeciętnie od 28 do 30 dni mroźnych. Dni gorące, z temperaturą przekraczającą 25 °C, występują głównie w lipcu i sierpniu, a ich średnia liczba od kwietnia od października wynosi od 16 do 26.

Okres wegetacji trwa od 220 do 270 dni. Region Międzyodrza, stanowiący otwartą dolinę jest znacznie chłodniejszy w wyniku splotu chłodnych mas powietrza z przylegających wysoczyzn.

Spośród sześciu termicznych pór roku najdłużej trwa lato – około trzech miesięcy, najkrócej zaś przedwiośnie – około miesiąca.

Występujący w rejonie Szczecina stopień zachmurzenia zależy od częstości przemieszczania się układów niżowych oraz oceanicznych mas powietrza, a także od wielkości zanieczyszczenia powietrza pochodzenia przemysłowego i komunalnego. Dość często obserwuje się przypadające w miesiącach letnich duże zachmurzenie nad aglomeracją miejską w porównaniu z obszarami przyległymi do miasta, co jest wynikiem wzmożonej konwekcji i dużej zawartości pyłu w atmosferze. Największe zachmurzenie, z przewagą chmur warstwowych, występuje w grudniu, listopadzie i styczniu. Najmniejsze pokrycie nieba chmurami obserwuje się w maju i sierpniu z wyraźnym uprzywilejowaniem Międzyodrza, a także terenów położonych po wschodniej i południowo – wschodniej stronie Wzgórz Warszawskich i Gór Bukowych.

Przeciętnie liczba dni pochmurnych w roku jest ponad dwukrotnie większa od pogodnych. Największe zachmurzenie występuje w grudniu, listopadzie i styczniu z przewagą chmur warstwowych, a najmniejsze w maju i sierpniu.

Warunki wilgotnościowe Szczecina, kształtowane przede wszystkim wskutek częstego napływu oceanicznych mas powietrza, korygowane są wpływem dużych zbiorników wodnych, takich jak: Zalew Szczeciński, rzeka Odra, jezioro Miedwie oraz obszarów leśnych. Średnia wilgotność względna kształtuje się na poziomie 80%. Największe wartości wilgotności powietrza – 88%, odnotowuje się w listopadzie, grudniu i styczniu, najniższe natomiast, wynoszące około 72% w kwietniu i maju.

W Szczecinie rocznie odnotowuje się przeciętnie 537 mm opadów. Opady występują najczęściej w okresie od czerwca do sierpnia. W ciągu roku jest średnio 167 dni z opadem. Najwyższymi sumami opadów charakteryzują się lipiec, a następnie sierpień, najmniejszymi natomiast luty i marzec. W ciągu roku zróżnicowanie opadów w rejonie Szczecina wynosi do 50 mm. Do częstszego występowania opadów na obszarze miasta przyczyniają się zanieczyszczenia.

W omawianym rejonie pokrywa śnieżna odznacza się bardzo małą trwałością i ogromną zmiennością czasową i przestrzenną. Najmniejszą średnią liczbą dni z pokrywą śnieżną odznacza się dolina Odry i Płoni wraz z rejonem jeziora Dąbie, natomiast największą Wzgórza Warszewskie i Wzgórza Bukowe. Charakterystyczne są łagodne i małośnieżne zimy, a ostatnio nawet bezśnieżne.

W rejonie aglomeracji najczęściej występują wiatry z sektora zachodniego: południowo – zachodnie, zachodnie i północno – zachodnie. Najrzadziej odnotowuje się wiatry z kierunków wschodnich i północnych. Największe prędkości wiatru występują w miesiącach od listopada do kwietnia i wynoszą średnio około 3,4 m/s. Średnia dni bezwietrznych w roku wynosi około 6%.

3.8. Warunki meteorologiczne w 2005r.

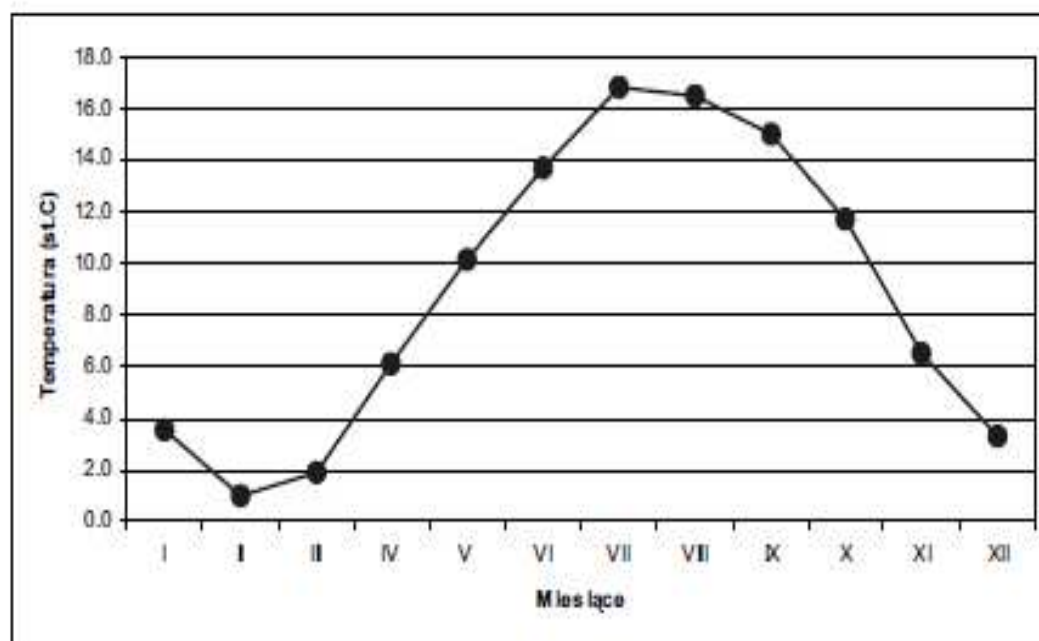
Prezentację warunków meteorologicznych aglomeracji Szczecin wykonano na podstawie danych pochodzących z modelu UMPL. Do analizy wybrano wirtualną stację ICM zlokalizowaną w dzielnicy Dąbie, reprezentującą warunki meteorologiczne dla całej aglomeracji.

W 2005 r. średnia roczna temperatura powietrza w Szczecinie wynosiła 8,9°C. Średnia temperatura półrocza zimowego wynosiła 4,7°C, natomiast średnia temperatura półrocza letniego 13,1°C. Przeciętne temperatury w pierwszym kwartale, tradycyjnie najchłodniejszym okresie roku, wyniosły 2,1°C. Najcieplejszy był natomiast okres od lipca do września, kiedy to średnia wartość omawianego wskaźnika ukształtowała się na poziomie 16,2°C.

Najchłodniejszym miesiącem w analizowanym okresie był luty. Średnia temperatura tego miesiąca wyniosła 1,0°C. Chłodny był również marzec, w którym odnotowano przeciętną wartość tego parametru rzędu 1,9°C. Najcieplejszymi miesiącami w analizowanym roku okazały się lipiec, w którym średnia miesięczna temperatura wyniosła 16,9 °C oraz sierpień, z przeciętną temperaturą 16,5°C. Warto podkreślić, że również wrzesień był wyjątkowo ciepły – średnia temperatura wyniosła 15°C. Roczna amplituda temperatury powietrza w 2005 r. wyniosła 15,9°C.

Warto podkreślić, że Szczecin położony jest w termicznie uprzywilejowanym rejonie Polski, gdzie długotrwałe i silne mrozy występują jedynie sporadycznie. Stąd można wnioskować, że sezon grzewczy, który w Polsce trwa z reguły od początku października do ostatniej dekady kwietnia, w Szczecinie może zaczynać się nieco później i trwać nieco krócej niż w innych częściach kraju. Długość okresu grzewczego i warunki termiczne mają istotny wpływ na wysokość stężeń zanieczyszczeń. Ponadto warto zaznaczyć, że w lutym oraz w marcu odnotowano wyraźnie niższe temperatury niż w pozostałych chłodnych miesiącach, zatem można się w tym okresie spodziewać podwyższonych stężeń zanieczyszczeń powietrza.

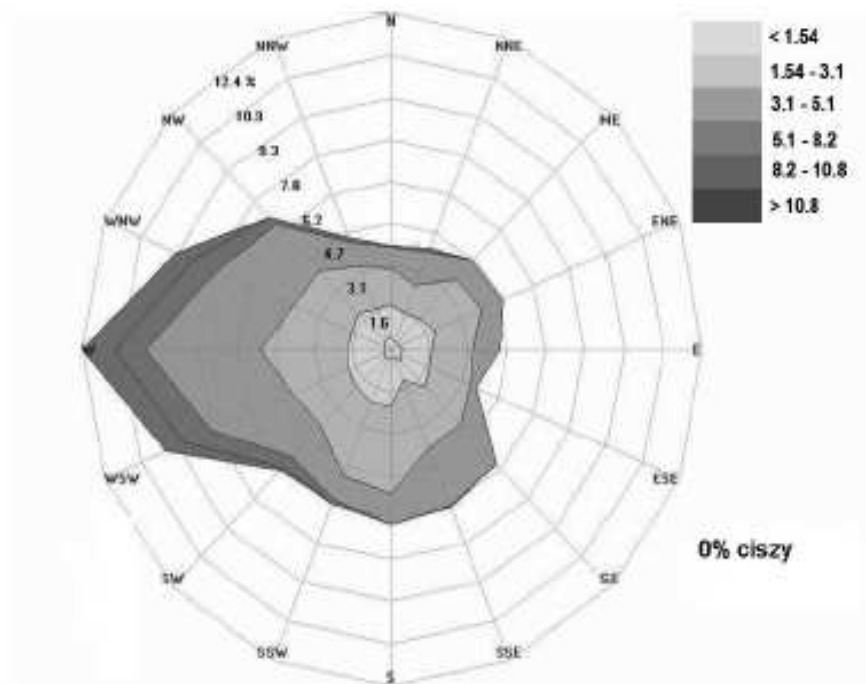

Rysunek 3 Przebieg średnich miesięcznych temperatur na stanowisku z modelu UMPL zlokalizowanym w obrębie aglomeracji Szczecin w 2005r.

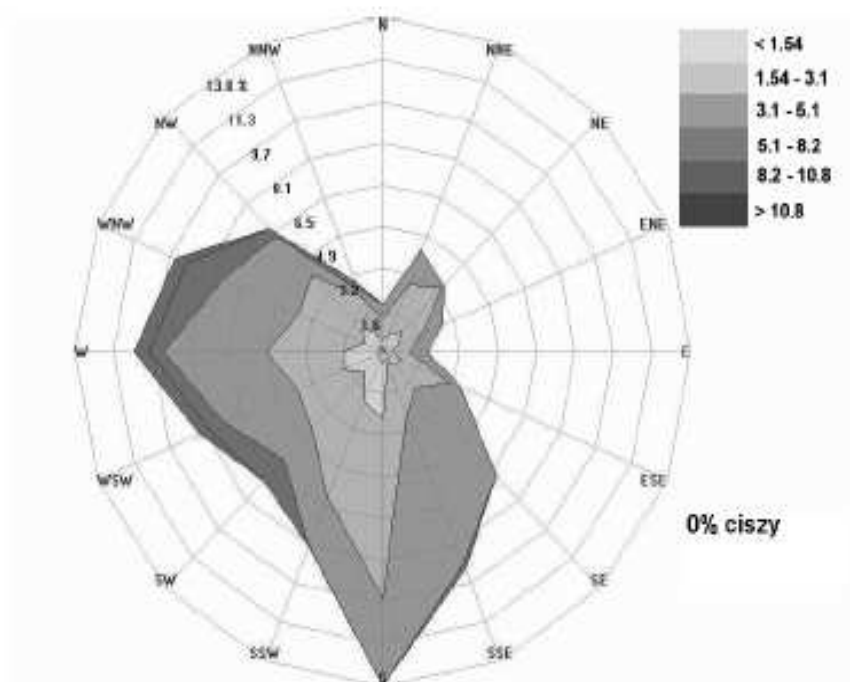
Na rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń na obszarach miejskich duży wpływ mają także prędkości oraz kierunki wiatrów. Niskie prędkości wiatru lub cisze sprzyjają tworzeniu się lokalnych koncentracji zanieczyszczeń, natomiast wiatry o większych prędkościach sprzyjają ich rozpraszaniu. Sytuacja przewietrzania miasta jest jednak warunkowana jego zabudową, to znaczy muszą istnieć korytarze bez zabudowy na kierunkach prostopadłych do przeważających kierunków wiatru. Wskazane jest, aby istnienie takich korytarzy było ujęte w planach przestrzennego zagospodarowania miast.

Rysunki poniżej przedstawiają róże wiatrów dla wirtualnej stacji z modelu UMPL Szczecin – Dąbie. Róże wiatrów wykonano dla całego roku oraz półroczy zimowego i letniego:

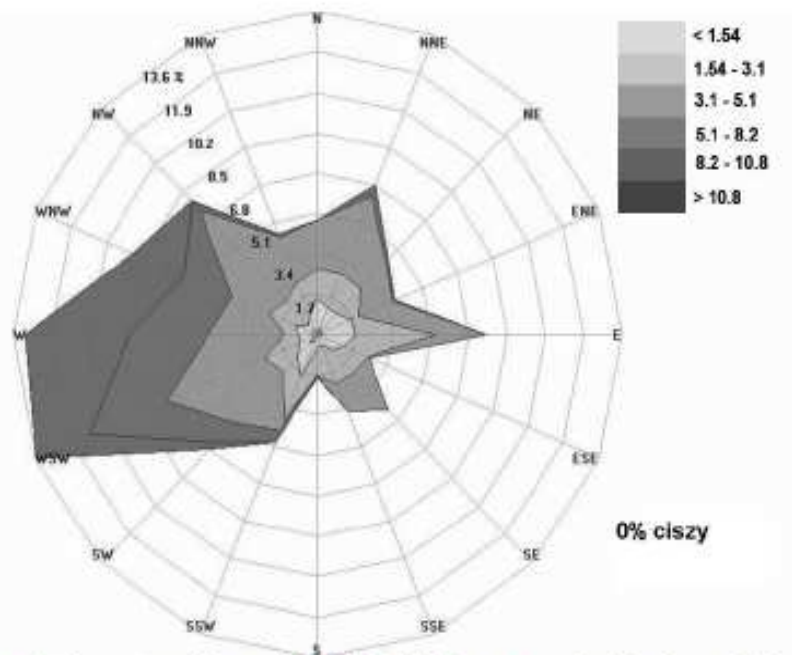

Rysunek 4 Roczna różnica wiatrów na stanowisku z modelu UMPL zlokalizowanym w obrębie aglomeracji Szczecin w 2005r.

Rysunek 5 Różnica wiatrów na stanowisku z modelu UMPL zlokalizowanym w obrębie aglomeracji Szczecin – półrocze zimowe w 2005r.

Rysunek 6 Róża wiatrów na stanowisku z modelu UMPL zlokalizowanym w obrębie aglomeracji Szczecin – półrocze letnie w 2005r.

Na podstawie analizy róż wiatrów można stwierdzić, że w 2005 r. w Szczecinie przeważały wiatry z sektora zachodniego, głównie zachodnie, których udział wyniósł około 24,5 % w roku. Stosunkowo często występowały także wiatry z kierunku północno – zachodniego – około 7% oraz z kierunku południowo – zachodniego, których udział kształtował się na poziomie powyżej 6%. Wiatry z dominujących kierunków osiągały też największe prędkości – powyżej 10,8 m/s. Stosunkowo najrzadziej w ciągu roku występowały wiatry z sektorów północnego i wschodniego. Wiatry z tych kierunków osiągały także najniższe prędkości. W 2005 r. w Szczecinie w zasadzie nie stwierdzono występowania ciszy.

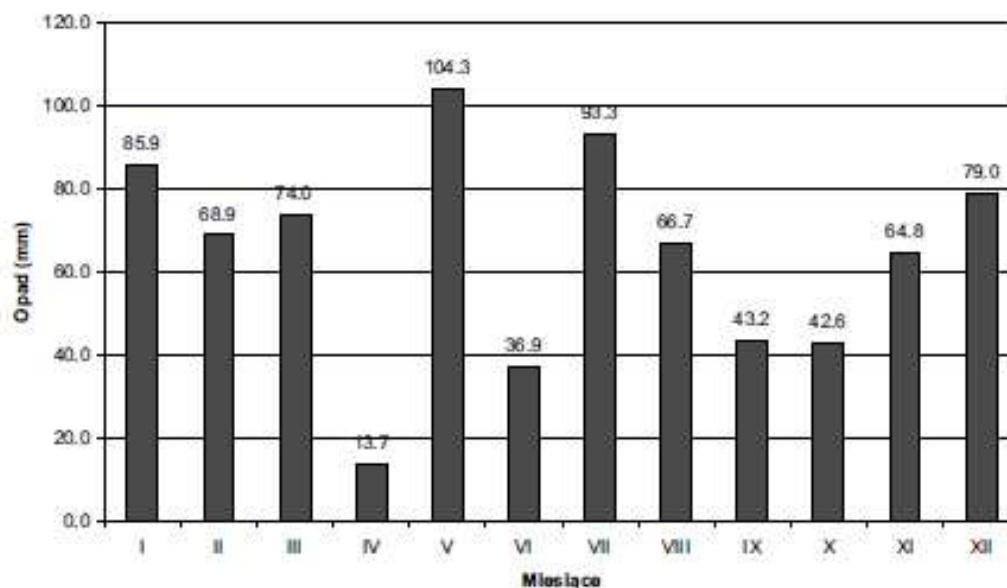
W półroczu zimowym widać wyraźnie dominację wiatrów z kierunków południowego oraz zachodniego. Wiatry południowe występowały 13% w roku, natomiast zachodnie około 10%. Prędkości wiatrów południowych rzadko przekraczały 5 m/s, natomiast wiatry zachodnie osiągały w analizowanym okresie zdecydowanie większe prędkości. Najmniejszy udział miały wiatry z kierunków północnego i zachodniego.

W półroczu letnim można zauważyć zdecydowaną przewagę wiatrów z kierunków zachodniego i zachód – południowy – zachód (łącznie ponad 25%). Wiatry z sektora zachodniego w sezonie letnim osiągały także największe prędkości, nierzadko przekraczające 10 m/s.

Poniżej przedstawiono miesięczne sumy opadów na stacji wirtualnej Szczecin – Dąbie, z których wynika, że najbardziej deszczowym miesiącem w ciągu roku był maj, w którym odnotowano 104,3 mm opadu. Wysokie opady wystąpiły ponadto w styczniu (85,9 mm), lipcu (93,3 mm) i grudniu (79,0 mm). Najmniejsze sumy opadów odnotowano w kwietniu – zaledwie 13,7 mm. Dość suchymi miesiącami były ponadto czerwiec (36,9 mm), wrzesień (43,2 mm) oraz październik (42,6 mm).

Roczna suma opadów wyniosła 792,2 mm, osiągając zdecydowanie wyższe wartości od średniej z wielolecia (537 mm). Suma opadów półrocza zimowego wyniosła 415,1 mm, a półrocza letniego 358,0 mm.

Rysunek 7 Miesięczne sumy opadu na stanowisku z modelu UMPI, zlokalizowanym w obrębie aglomeracji Szczecin w 2005r.

4. Zagadnienia ochrony atmosfery w istniejących dokumentach, planach, programach

Naprawczy program ochrony powietrza musi być zintegrowany z innymi programami i planami zatwierdzonymi na danym obszarze. Wynika to z oddziaływania na stan aerosanitarny (tworzenie się lokalnych obszarów przekroczeń) nie tylko emisji, ale również sposobu zagospodarowania przestrzennego obszaru, pokrycia terenu, możliwości przewietrzania itp. Możliwości zmian emisji (np. z indywidualnych palenisk domowych, czy komunikacji) są natomiast uzależnione od zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego, od planów i możliwości rozwoju sieci energetycznych czy gazowych, od planowanych inwestycji i możliwości finansowych władz lokalnych i podmiotów gospodarczych.

W ramach tworzenia naprawczego programu dla aglomeracji Szczecin przeanalizowano następujące dokumenty miejscowe:

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020
- Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego
- Program Ochrony Środowiska dla miasta Szczecina na lata 2004-2015
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Szczecina
- Projekt Założeń do Planów Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe Gminy Miasto Szczecin
- Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich, Powojсковych i Przemysłowych w Szczecinie

4.1. Plany krajowe

- Zaktualizowana „Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju”, przygotowana przez Rządowe Centrum Studiów Strategicznych w 2005 r. jest aktualizacją „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju”, opracowanej przez CUP pod kierunkiem prof. Jerzego Kołodziejewskiego, przyjętej w dniu 5 października 1999 r. przez Radę Ministrów oraz w dniu 17 listopada 2000 r. przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. nr 26 z dnia 16 sierpnia 2001 r. poz. 432). Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju jest podstawowym dokumentem określającym zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania w perspektywie najbliższych dwudziestu lat (w horyzoncie 2025 r.).

W opracowaniu tym sformułowane są ogólne cele przestrzennego zagospodarowania kraju, dotyczące także Zachodniego Pomorza.

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. definiuje zadania, jakie ma do spełnienia „Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju”:

1. Stworzenie ram dla różnych innych dokumentów i działań ("wyrażenie" polityki przestrzennej państwa, "określenie" uwarunkowań, celów i kierunków zrównoważonego rozwoju kraju, sformułowanie "zasad", które powinny być uwzględnione podczas opracowywania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, sformułowanie "ustaleń", które mają być uwzględnione w zagospodarowaniu przestrzennym województw.

2. Określenie konkretnych elementów struktury przestrzennej, czyli: obszarów metropolitalnych, rozmieszczenia obiektów infrastruktury społecznej, technicznej i transportowej, strategicznych zasobów wodnych i obiektów gospodarki wodnej o znaczeniu międzynarodowym i krajowym, obszarów problemowych o znaczeniu krajowym, w tym obszarów zagrożeń wymagających szczegółowych studiów i planów.

Ponadto, Koncepcja ma znaczenie informacyjno – edukacyjne oraz postulatyczne.

- II Polityka ekologiczna państwa (przyjęta przez RM 13.06.2000r, a przez Sejm 23.08.2001r.) – wyznacza kierunki działań prowadzących do zmniejszenia energochłonności gospodarki oraz określa priorytety w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

- „Polityka energetyczna Polski do roku 2025” - to dokument, który zawiera pakiet działań, mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, konkurencyjności gospodarki, jej efektywności energetycznej oraz ochrony środowiska. Dokument ten został zaakceptowany 22 grudnia 2004r. przez Radę Ministrów.

- Strategia rozwoju energetyki odnawialnej (przyjęta przez RM 5.09.2000r, a przez Sejm 23.08.2001 r) zakłada wzrost udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo energetycznym kraju do 7,5 % w 2010 r. i do 14 % w 2020 r. w strukturze zużycia nośników pierwotnych;

- Sektorowy Program Operacyjny Transport na lata 2004-2006 w którym określono działania dotyczące m.in. modernizacji linii kolejowych między aglomeracjami miejskimi i w aglomeracjach, przebudowę dróg krajowych, usprawnienie przejazdów przez miasta.

- Ustawa z dnia 18.12.1998 r. o wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych (Dz.U. Nr 162, poz. 1121z późn. zm.) uchwalona w celu zmniejszenia zużycia energii na ogrzewanie budynków, zmniejszenie strat energii w lokalnych sieciach ciepłowniczych oraz lokalnych źródłach ciepła, a także konwencjonalnych źródeł energii na odnawialne. Głównym instrumentem finansowym jest premia termomodernizacyjna wypłacana przez Bank Gospodarstwa Krajowego.

4.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego

„Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego” został wykonany w 2002 roku przez Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego i pozytywnie zaopiniowany Uchwałą Nr XXXII/334/02 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 26 czerwca 2006 r.

Do zakresu wojewódzkiego programu realizacji ponadlokalnych celów publicznych zaliczono między innymi:

- program działań związanych z budową sieci autostrad i dróg ekspresowych;
- program działań związanych z modernizacją i rozbudową dróg wojewódzkich, w tym program budowy odcinków drogowych miast województwa;
- program działań zmierzających do modernizacji infrastruktury portowej;
- program działań zmierzających do usprawnienia ruchu granicznego;
- program działań zmierzających do poprawy gospodarki komunalnej;
- program działań zmierzających do poprawy warunków środowiska przyrodniczego województwa.

4.3. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020

„Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020” przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą Nr XXXVI/302/05 z dnia 19.12.2005r. jest długofalowym programem działania. Potrzeba jej opracowania wynikała z konieczności zaprogramowania skoordynowanych działań, które w określonej przestrzeni, czasie i sytuacji społeczno – politycznej, uwzględniając środki i regionalne zasoby, jakimi dysponuje społeczność regionu, przyniosą oczekiwane efekty. Do najważniejszych celów ujętych w Strategii zaliczono między innymi:

- opracowanie i realizacja kompleksowego programu modernizacji i rozwoju infrastruktury transportowej oraz systemu transportowego województwa
- zachowanie, ochrona i odtwarzanie walorów środowiska naturalnego
- wzrost stopnia korzystania z odnawialnych źródeł energii i tzw. czystych źródeł
- racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi regionu, efektywne wykorzystanie zasobów i odnawialnych źródeł energii

4.4. Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego

„Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego”, przyjęty uchwałą Nr XXXV/356/02 z dnia 7.10.2002r., jest podstawą działań Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego w zakresie polityki ekologicznej i tworzenia innych programów branżowych oraz stanowi podstawę do formułowania wytycznych dla powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska. Działania te są ściśle powiązane z zadaniami realizowanymi dla osiągnięcia określonych celów.

W ramach działań na rzecz poprawy stanu arosanitarnego założono następujące cele:

- dążenie do racjonalnego gospodarowania i ochrony zasobów przyrody, w tym ochrony powietrza;
- prowadzenie polityk sektorowych dla poprawy jakości środowiska, w tym powietrza;
- poprawa jakości powietrza przez redukcję emisji gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową
- racjonalizacja zużycia energii wraz ze wzrostem udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych.

Do najważniejszych zadań służących realizacji założonych celów można zaliczyć:

- utworzenie bazy emisji zanieczyszczeń do atmosfery, opartej na inwentaryzacji źródeł punktowych, liniowych i powierzchniowych;
- wyodrębnienie obszarów naruszeń standardów jakości powietrza
- poprawa jakości powietrza na terenie województwa przez opracowanie, na podstawie programów powiatowych, programu ochrony powietrza z uwzględnieniem przedsięwzięć inwestycyjnych niezbędnych do zachowania standardów jakości powietrza;
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń, w tym także niskiej emisji energetycznej;
- szczególna ochrona istniejących parków krajobrazowych i rezerwatów, dolin, strumieni i rzek, źródeł, lasów i parków komunalnych a także wprowadzenie nowych zalesień, lokowanie nowych parków i terenów zieleni,
- budowa autostrad oraz dróg obwodnicowych wokół miast z równoczesną zabudową techniczną chroniącą przed hałasem,
- rozbudowa i modernizacja gazociągów, zdalnego ogrzewania obiektów,
- budowa nowych stacji monitoringu środowiska, intensyfikacja kontroli i nadzoru,
- alokacje zakładów przemysłowych poza centrum miast,
- opracowanie i realizacja programu oszczędzania i racjonalnego użytkowania energii, w tym podprogramu termomodernizacji obiektów.

4.5. Program Ochrony Środowiska Miasta Szczecina na lata 2004 – 2015

„Program Ochrony Środowiska Miasta Szczecina na lata 2004-2015”, przyjęty uchwałą Rady Miasta Szczecina Nr XXIV/481/04 z dnia 26.07.2004r., wskazuje główne zagrożenia dla jakości powietrza miasta. Są one związane głównie z emisją zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z procesów spalania paliw w zakładach energetyki zawodowej oraz z emisją powierzchniową kształtowaną przez emisję z palenisk domowych oraz niskich emitorów. Na jakość powietrza Szczecina silnie oddziałuje ponadto transport. Brak odpowiedniej infrastruktury drogowej sprawia, że emisja zanieczyszczeń liniowych związana z transportem samochodowym wykazuje tendencję wzrostową.

Strategia działań poprawy jakości powietrza opiera się głównie na osiągnięciu następujących celów:

- monitoring jakości powietrza;
- redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza wg głównych źródeł, tj. sektorów oddziaływania (zaopatrzenie w ciepło, procesy technologiczne w przemyśle, transport);
- wykorzystanie niekonwencjonalnych źródeł energii.

Do głównych działań mających zagwarantować realizację wyżej wymienionych celów należą:

- wprowadzenie monitoringu zanieczyszczeń komunikacyjnych;
- modernizacja układów technologicznych w ciepłowniach, w tym wprowadzenie nowoczesnych technik spalania oraz poprawa stanu jakości stosowanego węgla lub zmian nośnik na bardziej ekologiczny (np. gaz);
- likwidacja lub modernizacja (w kierunku wykorzystania proekologicznych nośników energii) źródeł niskiej emisji (indywidualnych węglowych systemów grzewczych, lokalnych kotłowni opalanych węglem), w tym podłączenie nowych odbiorców do miejskiej sieci c.o.;
- zmniejszenie zużycia energii cieplnej przez np. izolację cieplną budynków i stosowanie materiałów energooszczędnych;
- modernizacja procesów technologicznych oraz wdrażanie nowoczesnych technologii przyjaznych środowisku;
- instalowanie urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powietrza oraz poprawa sprawności urządzeń obecnie funkcjonujących;
- eliminacja ruchu drogowego o charakterze tranzytowym z miasta;
- modernizacja dróg;
- poprawa płynności ruchu;
- ograniczenie ruchu docelowego do centrum miasta;
- zwiększenie udziału komunikacji zbiorowej w przewozach pasażerskich;
- stworzenie warunków do wzrostu wykorzystania odnawialnych zasobów do produkcji energii.

4.6. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Szczecina.

„Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Szczecina”, przyjęte uchwałą Rady Miasta Szczecin z dnia 14.05.2007 nr IX/278/07 zawiera diagnozę stanu środowiska miasta i uwzględnia przyjęte przez Radę Miejską założenia polityki ekologicznej. Dla wydzielonych jednostek przestrzennych Studium określa możliwe do osiągnięcia cele i kierunki zadań polityki przestrzennej w zakresie ochrony środowiska przez ujęcie ich w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Zasadniczymi celami polityki przestrzennej z punktu widzenia naprawczego programu ochrony powietrza są:

- systematyczna rozbudowa miejskiej sieci ciepłej, wzrost znaczenia gazu w strukturze spalania paliw
- dążenie do całkowitej eliminacji z centrum miasta źródeł ciepła na paliwo stałe, przede wszystkim ogrzewania piecowego i małych kotłowni węglowych;
- promocja rozwiązań uwzględniających niekonwencjonalne źródła energii;

- racjonalizacja gospodarki ciepłej przez optymalizację systemu dostarczania ciepłej wody użytkowej, zmniejszenie strat ciepła w sieciach i źle izolowanych budynkach, automatyzacja pracy systemu ciepłowniczego, wykorzystanie ciepła odpadowego oraz ciepła niskiego poziomu energetycznego;
- rozbudowa systemów gazociągów średniego i niskiego ciśnienia na obszarze miasta oraz wykorzystywanie gazu w znacznie szerszym zakresie do celów grzewczych;
- wykluczenie lub silne ograniczenie możliwości rozbudowy i lokalizacji obiektów szczególnie szkodliwych, emitujących zanieczyszczenia;
- lokalizacja obiektów uciążliwych z dala od obszarów o dominującej funkcji mieszkaniowej;

4.7. Projekt Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe Gminy Miasto Szczecin

W Projekcie Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe Gminy Miasto Szczecin przyjęto:

- modernizację istniejących centralnych kotłowni węglowych na gazowe, dalsze ograniczanie emisji;
- modernizację sieci ciepłowniczej;
- rozbudowę sieci ciepłej i podłączanie nowych odbiorców;
- zmianę struktury zużycia paliw na wykorzystanie paliw o niższych współczynnikach emisji (gaz, olej opałowy);
- stwarzanie warunków sprzyjających ograniczeniu niskiej emisji zanieczyszczeń dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw z sektora usług;

Sporządzany program naprawczy uwzględnia założenia i kierunki przedstawione w wyżej wymienionym dokumencie.

4.8. Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich, Powojkowych i Poprzemysłowych w Szczecinie

Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich, Powojkowych i Poprzemysłowych, opracowany w 2005 roku, zakłada modernizację istniejącej oraz budowę nowej infrastruktury miejskiej na terenach zdegradowanych, umożliwiającą wszechstronny i dynamiczny rozwój części miasta. Do programu zostały przyjęte następujące obszary Szczecina: Śródmieście, rejon ul. Parkowej, Stare Dąbie, Nad Odrą, Śródołcze, Podjuchy, Żydowce – Wiskord, Krzekowo, Niebuszewo – Bolinko oraz Cmentarz Centralny.

W ramach programu podjęty zostanie szereg inwestycji, z których najważniejszą z punktu widzenia programu ochrony powietrza jest rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej oraz przeprowadzenie remontów wraz z termomodernizacją zlokalizowanej w tych rejonach zabudowy.

4.9. Strategia Rozwoju Miasta Szczecin

Rada Miasta Strategię Rozwoju Szczecina przyjęła 6 maja 2002 roku. W dokumencie określone zostały najważniejsze kierunki rozwoju Szczecina do roku 2015. Strategia jest "Konstytucją programową" miasta, niezbędną w procesie jego zarządzania. Urzeczywistnieniu misji Szczecina do 2015 roku służy realizacja celów strategicznych określających stany, których osiągnięcie w poszczególnych sferach funkcjonowania miasta społeczność lokalna uznaje za pożądane. Definiują one wizję rozwoju w rozbiciu dla sfer ekologiczno-przestrzennej, społecznej i gospodarczej w strategicznym horyzoncie czasowym. Na podstawie społecznych konsultacji określono w Strategii Rozwoju Szczecina 5 celów strategicznych, dotyczących m.in. stworzenia warunków do rozwoju społecznego i gospodarczego mieszkańców, poprawę jakości życia oraz ochronę i wykorzystanie walorów przyrodniczych, rewitalizację oraz rozwój przestrzeni miejskiej.

5. Emisja pyłu PM₁₀

Zmiana struktury oraz spadek znaczenia przemysłu na rzecz wzrostu znaczenia sektora usług w latach dziewięćdziesiątych spowodowała istotne obniżenie emisji pyłu PM₁₀ ze źródeł przemysłowych. Głównymi przyczynami tego było:

- zmniejszenie produkcji,
- unowocześnianie technologii przemysłowych,
- instalacje urządzeń redukujących emisje,
- poprawa jakości paliwa używanego w dużych elektrociepłowniach,
- zaostrzanie przepisów związanych z emisją zanieczyszczeń z dużych instalacji energetycznych i przemysłowych.

W Szczecinie dużym problemem pozostaje jednak emisja niezorganizowana z prowadzonych na terenach portowych i stoczniowych prac związanych z obróbką powierzchniową, cięciem, spawaniem na powietrzu, poza halami i bez osłon, a także z przeładunkiem i składowaniem materiałów sypkich. Inwentaryzacja tej emisji jest tym bardziej utrudniona, że często dotyczy małych firm, gdzie nie występuje obowiązek pozwoleń i zgłoszeń wynikających z POŚ, ale masowo wykonujących drobne prace.

Niestety, ograniczenia emisji z przemysłu uwypukliły problem emisji z innych źródeł. Istnieje wiele prac, które wiążą ponadnormatywne stężenia PM₁₀ z tzw. niską emisją, pochodzącą z ogrzewania indywidualnego, gdzie jako podstawowe paliwo używany jest węgiel, szczególnie ten niskiej jakości, o dużej zawartości popiołu i siarki, a jako źródło grzewcze używane są kotły o niskiej sprawności. Na wysokie stężenia zanieczyszczeń nie bez wpływu pozostaje charakter zabudowy na danym terenie. Średnia i wyższa zabudowa o zwartym charakterze, przy niektórych scenariuszach meteorologicznych sprzyja tworzeniu się sytuacji smogowych. Szczególnie istotnym czynnikiem rozpraszającym jest wiatr, który przy tego typu zabudowie ma ograniczone możliwości przewietrzania. Spory problem stanowią też osiedla domków jednorodzinnych o gęstej zabudowie. Domki te opalane są głównie paliwem stałym, które generuje znaczne ładunki zanieczyszczeń, a skupienie wielu domków w jednym obszarze dodatkowo wzmacnia efekt.

Równocześnie narasta problem z zanieczyszczeniami transportowymi. Wzrost liczby samochodów, a co za tym idzie częstsze migracje ludności, zły stan nawierzchni oraz powstawanie nowych odcinków dróg wiąże się ze wzrostem emisji, w szczególności tlenków azotu, ale również z pyłem pochodzącym ze ścierania: okładzin hamulcowych, opon oraz nawierzchni jezdni. Dodatkowy problem stanowi emisja pyłu pochodzącego z zabrudzenia

jezdni. Stężenia pochodzące od tego typu emisji zależą od typu nawierzchni jezdni, ilości pojazdów, ich wagi oraz opadu deszczu.

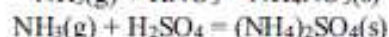
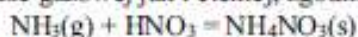
Konstruując program naprawczy dla danej strefy należy wziąć pod uwagę ładunki emisji ze wszystkich możliwych źródeł, również tych zlokalizowanych poza obszarem strefy. Ze względu na rodzaj i zasięg wpływu oraz na wykonywane obliczenia modelowe emisje podzielono na trzy podstawowe typy:

- punktową – pochodzącą ze źródeł przemysłowych technologicznych i energetycznych,
- powierzchniową – niska emisja z palenisk domowych,
- liniową – emisja związana z komunikacją.

Wpływ emisji powierzchniowej i komunikacyjnej oraz niskiej emisji punktowej (o wysokości emitora do 30 m), a co za tym idzie zasięg emisji od nich pochodzących ogranicza się do kilku, kilkunastu kilometrów od źródła. Z tego względu emisję ze wszystkich typów źródeł analizowano wewnątrz strefy oraz w pasie 30 km wokół stref. Poza tym pasem brano pod uwagę wpływ emisji punktowej z emitatorów o wysokości powyżej 30 m – z terenu województwa zachodniopomorskiego oraz emisję punktową z terenu Niemiec.

Bardzo istotnym elementem w stężeniach pyłu PM_{10} jest emisja aerozoli wtórnych. Zastosowany do obliczeń rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń model CALPUFF jest wyposażony w schemat przemian chemicznych związków siarki i azotu MEZOPUFF. Schemat ten ujmuje pięć substancji: emitowane - NO_x i SO_2 oraz obliczane - NO_3 i HNO_3 oraz SO_4 . Koniecznym warunkiem uruchomienia obliczeń jest określenie tła amoniaku (np. w ramach opracowywanego programu przyjęto 12 wartości średnich miesięcznych stężeń dla powiatów wyznaczonych na podstawie danych statystycznych dotyczących przede wszystkim aktywności rolniczych) oraz ozonu – najlepiej w postaci szeregu codziennych wartości pomiarowych. W przypadku województwa zachodniopomorskiego Wykonawca podłączył wyniki pomiarów stężeń ozonu z 2 stacji automatycznego monitoringu powietrza, zlokalizowanych przy ul. Andrzejewskiego w Szczecinie oraz w Widuchowej.

Amoniak jest emitowany do atmosfery w postaci gazowej i następnie, w zależności od panujących warunków meteorologicznych oraz obecności innych związków w powietrzu, może przekształcać się w jon amonowy NH_4^+ lub pozostawać w niezmienionej formie. Amoniak reaguje z takimi zanieczyszczeniami powietrza jak tlenki azotu i tlenki siarki, a konkretniej z tworzącymi się z nich kwasami: azotowym (V) i siarkowym (VI). W wyniku tych reakcji powstają siarczany i azotany, główne prekursorzy aerozoli nieorganicznych, które wchodzi w skład pyłu $PM_{2,5}$, a więc i PM_{10} . Pył $PM_{2,5}$ ze względu na niewielkie rozmiary i skład chemiczny stanowi duże niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi. Siarczany i azotany mogą powstawać zarówno w fazie gazowej jak i ciekłej, zgodnie z równaniami reakcji:

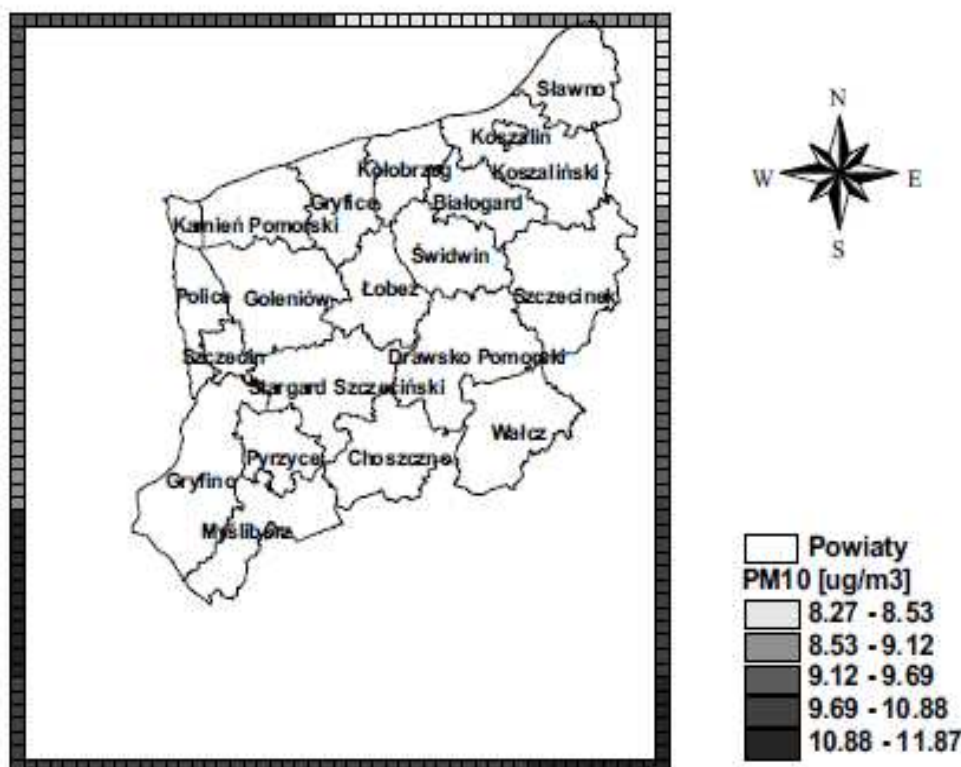
NH_3 obecny w powietrzu jest usuwany i wraca do powierzchni ziemi wskutek działania mokrej lub suchej depozycji. Depozycja mokra polega na wymywaniu zanieczyszczeń z atmosfery w wyniku opadów deszczu, śniegu lub mgły, natomiast depozycja sucha jest związana z suchym osiadaniami zanieczyszczeń pyłowych. W wyniku działania tych zjawisk, następuje wtórne zanieczyszczenie gleby oraz wód powierzchniowych i podziemnych, głównie związkami azotu i siarki.

Czas „życia” gazowego NH_3 w atmosferze jest stosunkowo krótki, dlatego sucha depozycja zachodzi szybko przeważnie w pobliżu źródła emisji. Natomiast trwałość jonu amonowego jest większa i może być on przenoszony na większe odległości, gdzie następuje jego wymywanie lub suche osiadanie.

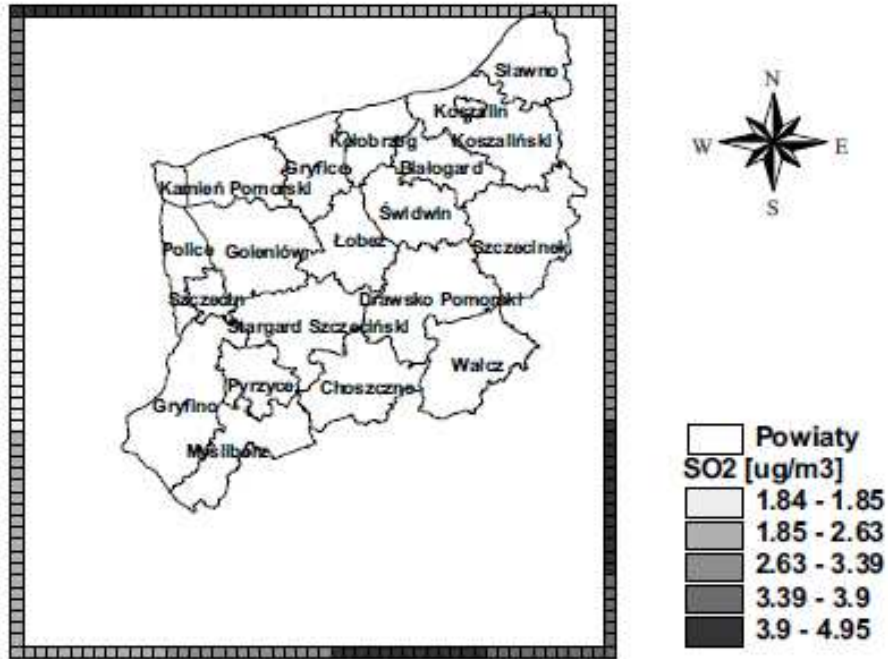
Dla potrzeb programu ochrony powietrza dla aglomeracji szczecińskiej model CALPUFF skonfigurowano włączając przemiany chemiczne z uwzględnieniem zmienności ozonu (na podstawie pomiarów automatycznych) i tła amoniaku oraz depozycje suchą i mokrą. Jest to podstawowy warunek prawidłowego wyznaczenia stężeń pyłu PM_{10} .

Napływ zanieczyszczeń spoza obszaru obliczeniowego uwzględniono włączając w model CALPUFF moduł stężeń brzegowych, dzięki czemu wprowadza się czasową i przestrzenną zmienność tła. **Warunki brzegowe**, dla wszystkich substancji pierwotnych i wtórnych (azotany i siarczany) oraz amoniaku wyznaczono zgodnie z procedurą, według której w polach pasa zewnętrznego pola meteorologicznego określa się wartości średnioroczne substancji, jak pokazano na poniższych rysunkach oraz ich comiesięczną zmienność. Od jakości dostępnej informacji zależy jej zróżnicowanie: maksymalnie można uwzględnić tyle różnych wartości stężeń ile jest pól w pasie zewnętrznym. Do wyznaczenia wartości w polu zewnętrznym wykorzystano wyniki ze stacji pomiarowych systemu EMEP lub modelu EMEP określającego stężenia substancji wynikające z transportu zanieczyszczeń na duże odległości. Prawidłowe i wiarygodne określenie wartości brzegowych jest szczególnie istotne dla aerozoli wtórnych (reprezentowanych w dalszym opisie przez SO_4 i NO_3), ponieważ stężenia tych związków w rezultacie przemian tlenków siarki i azotu emitowanych lokalnie są znacznie mniejsze od napływających z otoczenia. Poniżej przedstawiono napływ pyłu PM_{10} , tlenków siarki SO_2 i azotu NO_x oraz powstających w wyniku przemian aerozoli: NO_3 i SO_4 .

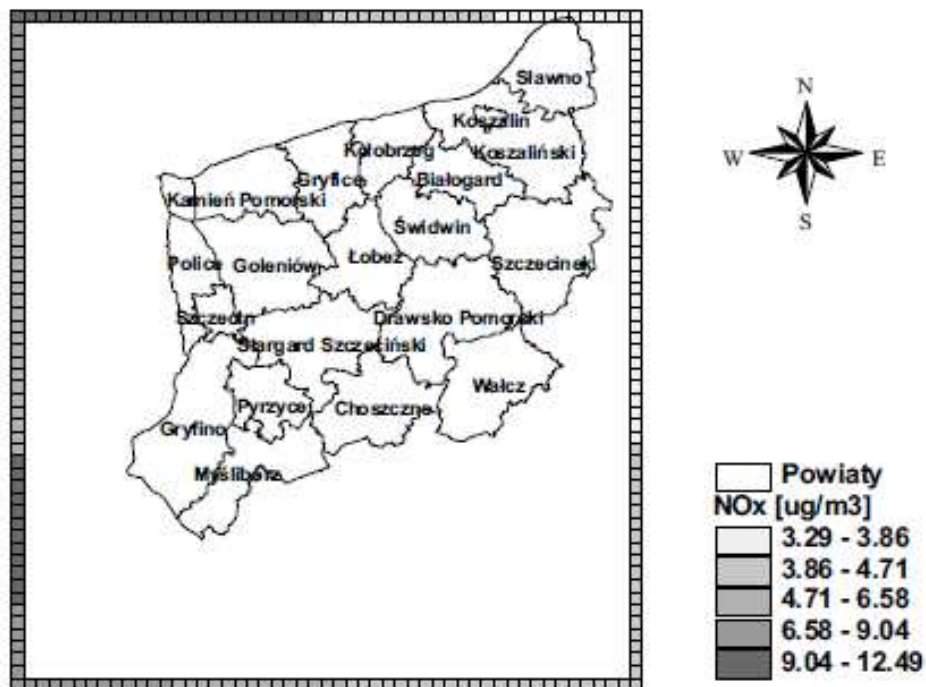

Rysunek 8 Napływ pyłu PM_{10} spoza obszaru województwa zachodniopomorskiego

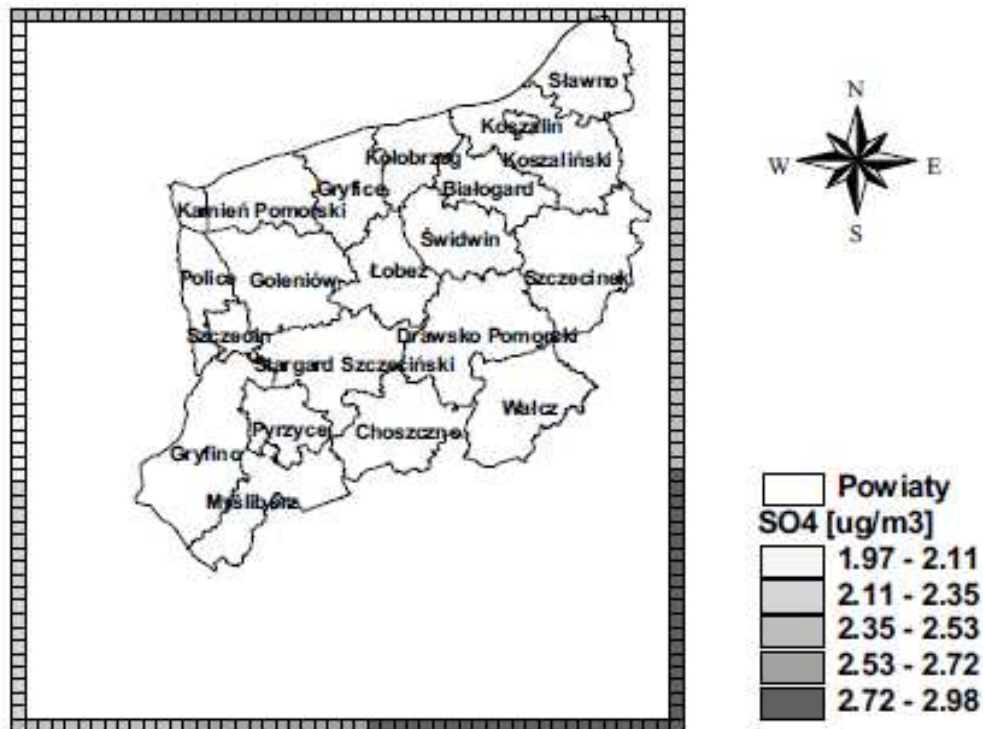

Rysunek 9 Napływ dwutlenku siarki SO₂ spoza obszaru województwa zachodniopomorskiego

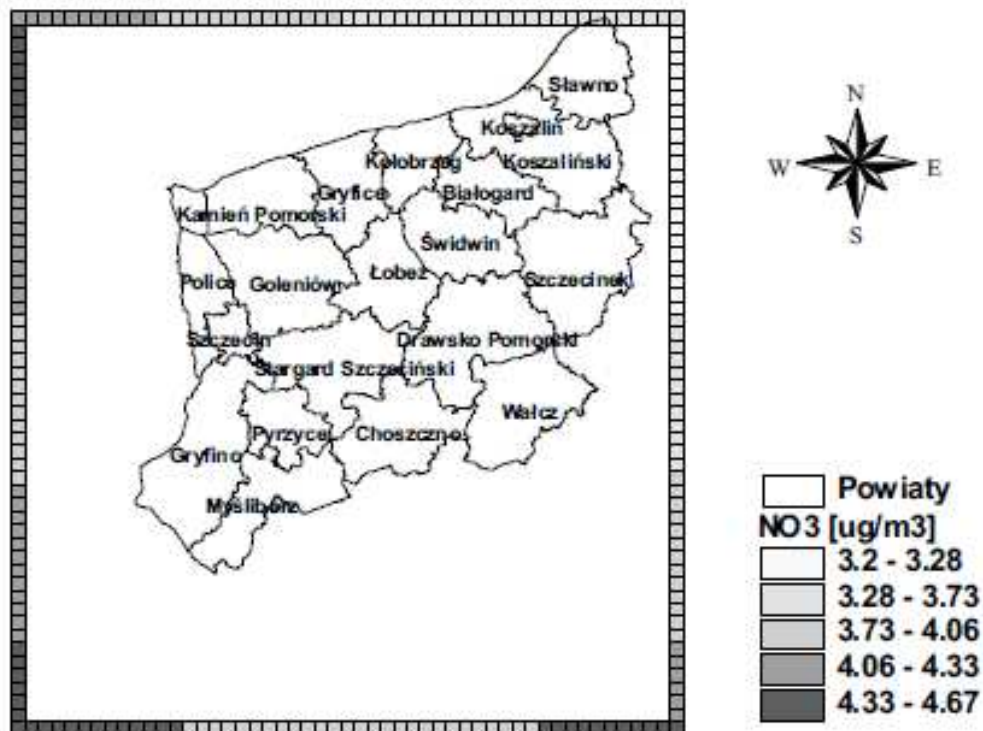

Rysunek 10 Napływ tlenków azotu NO_x spoza obszaru województwa zachodniopomorskiego

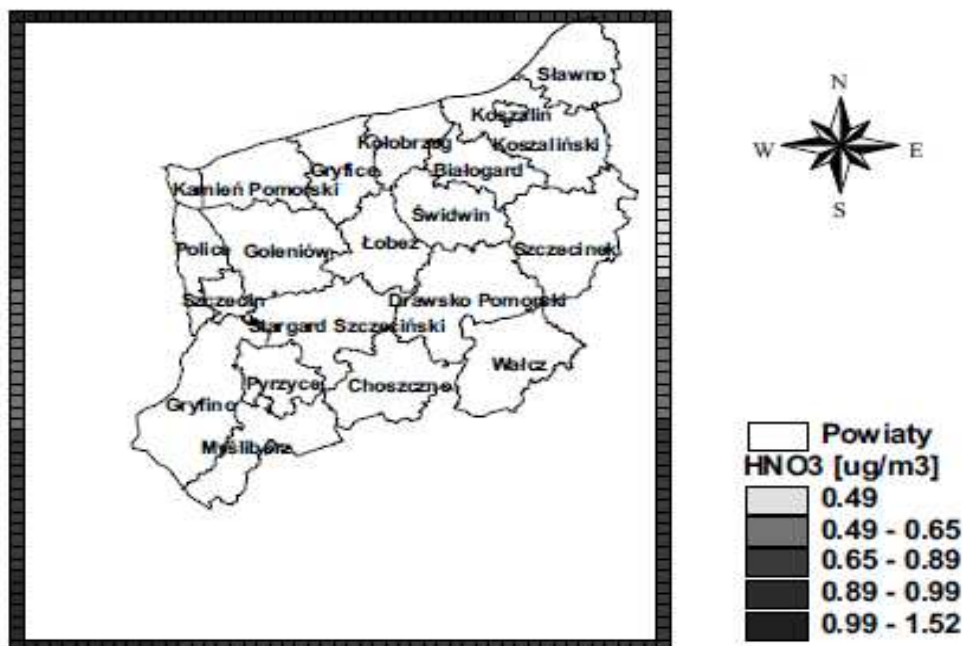

Rysunek 11 Napływ cząstek SO_4 spoza obszaru województwa zachodniopomorskiego

Rysunek 12 Napływ cząstek NO_3 spoza obszaru województwa zachodniopomorskiego

Rysunek 13 Napływ HNO₃ spoza obszaru województwa zachodniopomorskiego

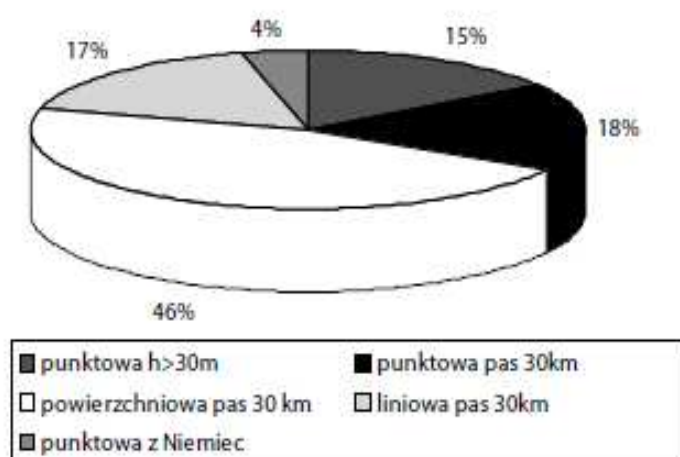
5.1. Emisja PM₁₀ w aglomeracji Szczecin

5.1.1. Emisja zewnętrzna

W trakcie prac wykorzystano bazy emisji istniejące w Wojewódzkim Inspektoracie Ochrony Środowiska w Szczecinie. Udostępnione bazy zweryfikowano i w miarę potrzeb uzupełniono. Łącznie, do obliczeń wpływu różnych typów emisji spoza Szczecina na stężenia zanieczyszczeń, wzięto pod uwagę 3 824 emitory wszystkich typów o łącznej emisji pyłu 4 996.72 Mg.

Tabela 4 Sumy emisji napływowej

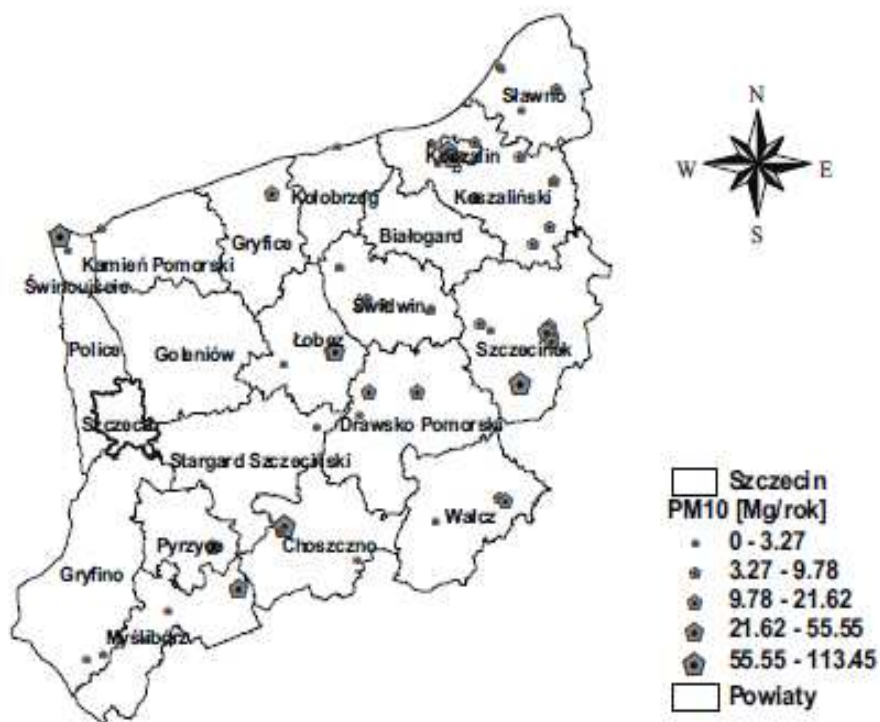
TYP EMISJI	PM ₁₀ [Mg/rok]	Liczba emitorów
punktowa h>30m	773.5	87
punktowa pas 30km	905.05	382
powierzchniowa pas 30 km	2 285.81	434
liniowa pas 30km	838.76	2 701
w tym spaliny	110.5	-
w tym tarcie	63.96	-
w tym kurz	664.3	-
punktowa z Niemiec	193.6	220
SUMA	4 996.72	3 824

Rysunek 14 Udziały procentowe poszczególnych typów emisji PM₁₀ w emisji napływowej w aglomeracji Szczecin w 2005r.

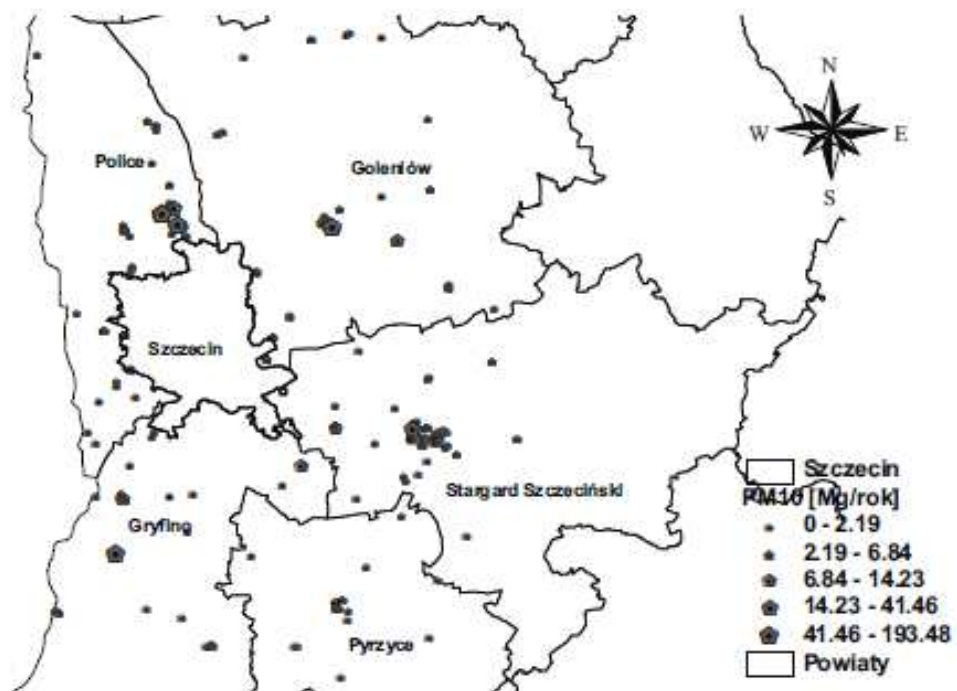
5.1.1.1. Emisja punktowa

Na terenie województwa zachodniopomorskiego zinventaryzowano 87 emitorów wyższych niż 30 m. Wyemitowany przez nie pył PM₁₀ stanowił 15% emisji napływowej.

Rysunek 15 Emisja PM₁₀ z emitorów punktowych, wyższych niż 30 m z terenu województwa zachodniopomorskiego w 2005r.

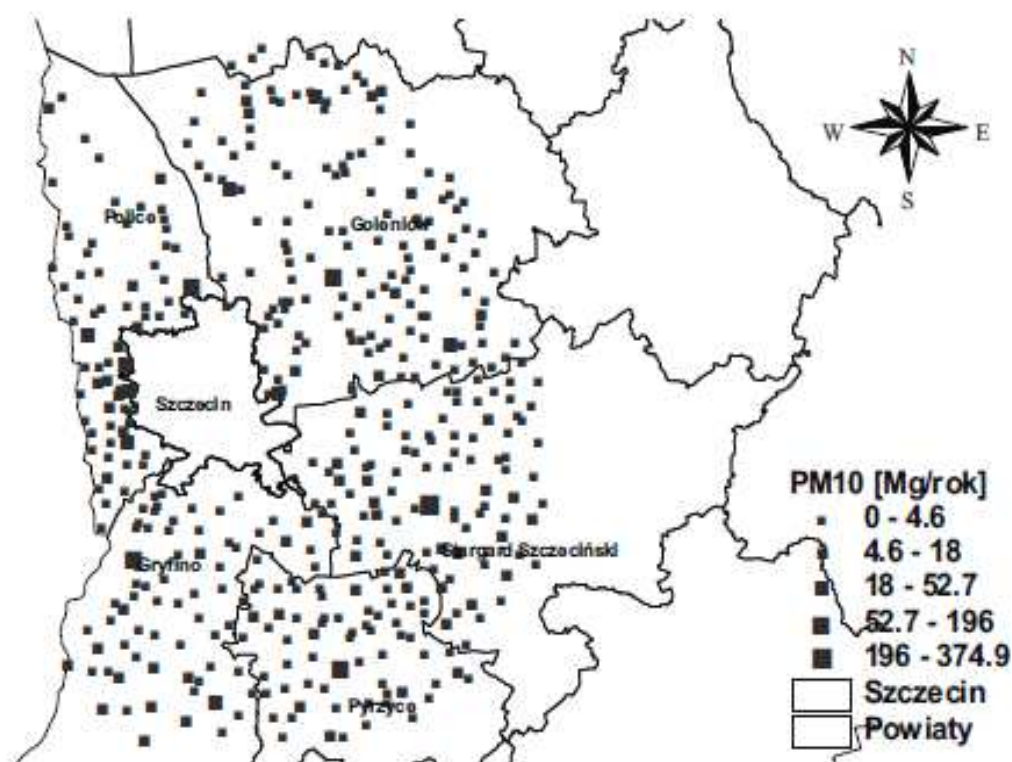

Rysunek 16 Emisja PM₁₀ z emitorów punktowych zlokalizowanych w pasie 30 km od aglomeracji Szczecin w 2005r.

W sumie do analizy emisji punktowej poza miastem wzięto pod uwagę 469 emitorów o łącznym ładunku 1 678.55Mg PM₁₀, co stanowi 33% całkowitej emisji napływowej.

5.1.1.2. Emisja powierzchniowa

Emisja powierzchniowa poza Szczecinem została wyznaczona na podstawie liczby ludności w miejscowościach oraz informacji o sposobach ogrzewania. Większość miejscowości w pasie 30 km rozmieszczona jest równomiernie. Ogółem emisja powierzchniowa z pasa 30 km stanowi 46% emisji napływowej PM_{10} .

Rysunek 17 Emisja PM_{10} ze źródeł powierzchniowych zlokalizowanych w pasie 30 km od aglomeracji Szczecin w 2005r.

5.1.1.3. Emisja liniowa

Dane dotyczące emisji komunikacyjnej (liniowej) dla dróg krajowych i wojewódzkich pozyskano z opracowania wykonanego przez "Transprojekt - Warszawa", wydającego co pięć lat mapy ruchu drogowego zawierające wartości średnie dobowe z uwzględnieniem struktury pojazdów oraz zamieszcza wskaźniki ilustrujące dotychczasową oraz prognozowaną zmienność parametrów ruchu w kolejnych latach. Baza została zweryfikowana i uaktualniona dla roku 2005. Ze względu na to, iż baza nie pokrywa wszystkich dróg w pasie 30 km od aglomeracji Szczecin, wykonano kataster emisji komunikacyjnej w polach siatki 1000 m. W celu uzupełnienia katastru założono, że punkty pomiaru natężenia i struktury ruchu zostały zlokalizowane w miejscach największego ruchu. Następnie wyróżniono dwa rodzaje pól katastru wymagające uzupełnienia:

- pola, w których emisja związana z natężeniem i strukturą ruchu określona jest na części odcinków ulic, lub na wszystkich ulicach,
- pola, w których brak jest jakiegokolwiek informacji o emisji (natężeniu i strukturze ruchu).

W kolejnym kroku uzupełniono kataster w polach obu typów.

Emisję komunikacyjną (liniową) pyłu PM_{10} można podzielić na:

- emisję pochodzącą ze spalania paliw (emisja z rury wydechowej)
- emisję związaną ze ścieraniem opon, okładzin hamulcowych i jezdni (emisja z tarcia)
- emisję związaną z zabrudzeniem jezdni i jej otoczenia (emisja z kurzu).

Emisję ze spalania wyznaczono w oparciu arkusz kalkulacyjny opracowany przez profesora Zdzisława Chłopka, w którym uwzględniono zarówno strukturę pojazdów, ich ilość jak i prędkość poruszania się. Emisję z tarcia wyliczono na podstawie wskazówek Krajowego Centrum Inwentaryzacji Emisji.

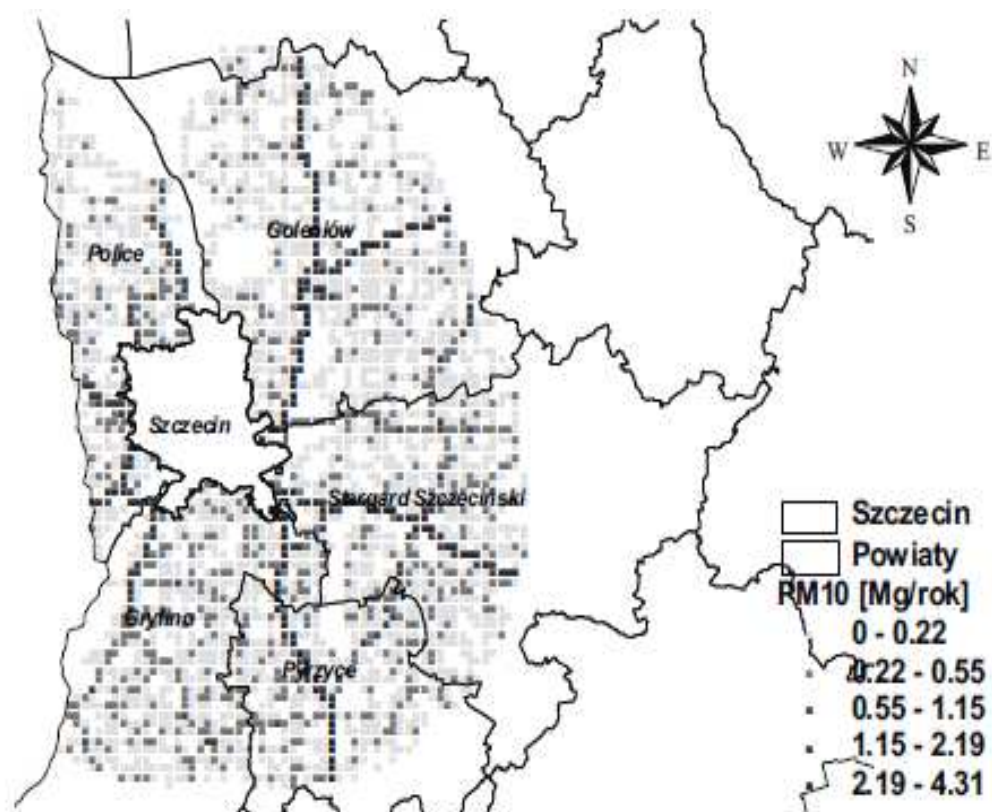
Metodyka szacowania pyłu unoszonego związanego z zabrudzeniem jezdni i jej otoczenia została oparta o opracowanie „WRAP Fugitive Dust Handbook”, 2004, Denver wykorzystujące między innymi założenia modelu emisji komunikacyjnej Mobile 6.2 (EPA). W opracowaniu tym zaproponowano równanie empiryczne wiążące wskaźnik emisji pyłu $PM_{2.5}$ i PM_{10} z ruchem pojazdów. Emisja pyłu PM_{10} z kurzu jest funkcją:

- ilości pojazdów,
- średniego ciężaru pojazdów
- wielkości analizowanej cząstki (PM_{10} , $PM_{2.5}$, PM_1 itd.)
- wskaźnika nanosu na powierzchnię cząsteczki w g/m^2 ,
- wielkości i częstości występowania opadów.

Wskaźnik nanosu brudu na powierzchnię jezdni sL zmienia się w bardzo szerokich granicach: od 0.03 do 400 g/m^2 . Badania przeprowadzone przez California Air Resources Board (CARB) umożliwiły wyznaczenie wartości wskaźnika sL dla trzech kategorii dróg: 0.02 g/m^2 dla autostrad, 0.035 g/m^2 dla głównych dróg oraz 0.32 g/m^2 dla dróg lokalnych.

Ponadto założono uśrednioną wagę pojazdów (W):

- samochody osobowe: 1.3 tony
- samochody dostawcze: 3.6 tony
- autobusy i samochody ciężarowe: 10 ton.

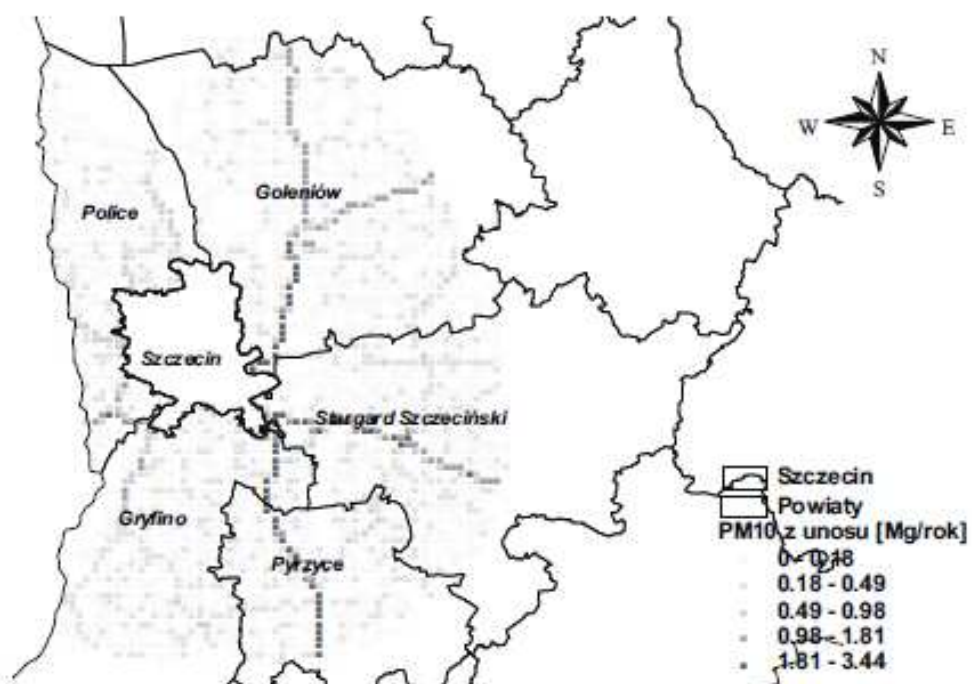
Rysunek 18 Całkowita emisja pyłu PM₁₀ ze źródeł liniowych zlokalizowanych w pasie 30 km od aglomeracji Szczecin w 2005r.

Największy udział w emisji liniowej pyłu PM₁₀ ma emisja z unosu (79.2%) - emisje z rury wydechowej i z tarcia są znacząco mniejsze.

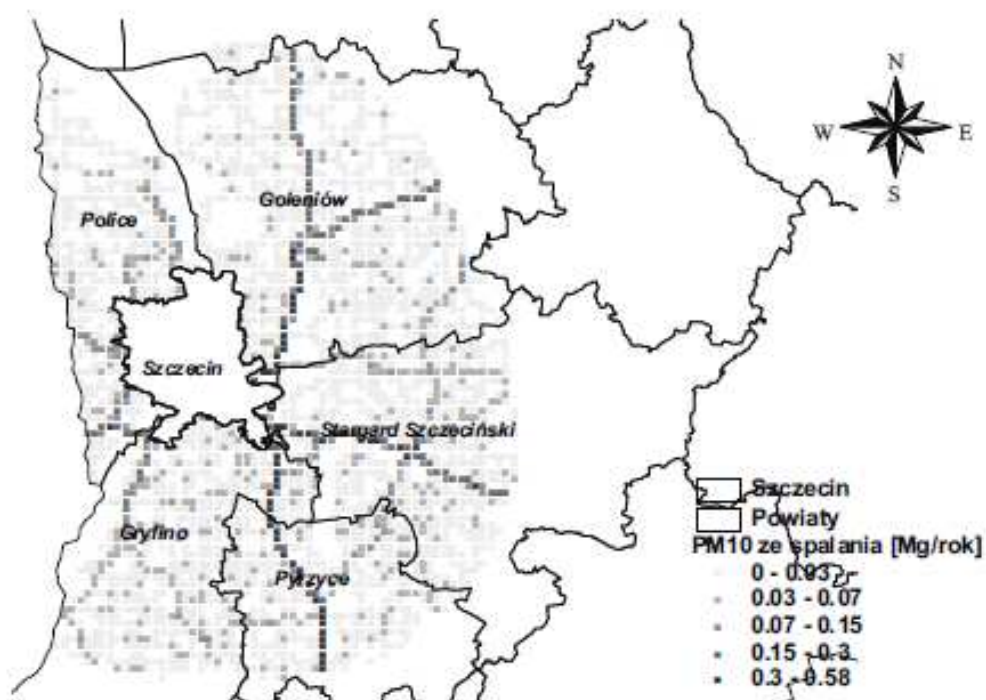
Tabela 5 Udział poszczególnych rodzajów emisji pyłu PM₁₀ w całkowitej emisji liniowej pyłu PM₁₀ w pasie 30km otaczającym Szczecin w 2005 roku.

Rodzaj pyłu	Emisja [Mg/a]	Udział [%]
PM ₁₀ ze spalania	110.5	13.2
PM ₁₀ z tarcia	63.96	7.6
PM ₁₀ z unosu	664.3	79.2
PM ₁₀ całkowite z emisji komunikacyjnej	838.76	100.0

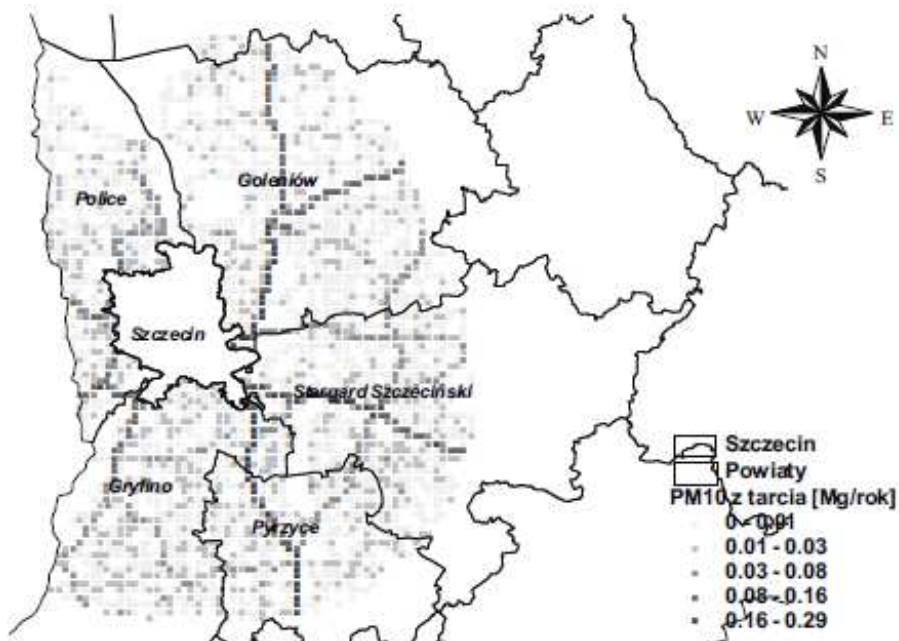

Rysunek 19 Emisja pyłu PM₁₀ z unosu, ze źródeł liniowych zlokalizowanych w pasie 30 km od aglomeracji Szczecin w 2005 roku.

Rysunek 20 Emisja pyłu PM₁₀ ze spalania, ze źródeł liniowych zlokalizowanych w pasie 30 km od aglomeracji Szczecin w 2005r.

Rysunek 21 Emisja pyłu PM_{10} z tarcia, ze źródeł liniowych zlokalizowanych w pasie 30 km od aglomeracji Szczecin w 2005r.

5.1.2. Emisja z terenu aglomeracji Szczecin

Inwentaryzacja emisji w obszarze aglomeracji Szczecin objęła:

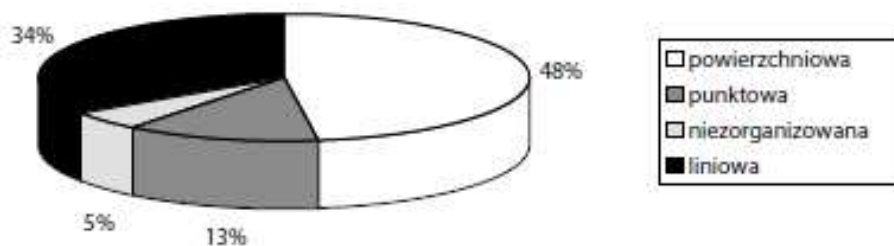
- 202 emitory punktowe,
- 71 emitorów powierzchniowych
- 1 996 emitorów liniowych (kataster emisji w polach 250 m x 250 m).

Poniższa tabela przedstawia sumy oraz gęstość emisji z poszczególnych typów źródeł.

Tabela 6 Sumy emisji PM_{10} dla różnych typów źródeł zlokalizowanych na terenie aglomeracji Szczecin w 2005r.

TYP EMISJI	PM_{10} [Mg/rok]	PM_{10} [Mg/rok/km ²]	Liczba emitorów
powierzchniowa	946.9	3.15	71
punktowa	251.9	0.84	202
niezorganizowana	101.7	0.34	8
liniowa	683.6	2.27	1996
<i>w tym spaliny</i>	<i>50.4</i>	<i>0.17</i>	-
<i>w tym tarcie</i>	<i>27.6</i>	<i>0.09</i>	-
<i>w tym unos</i>	<i>605.6</i>	<i>2.01</i>	-
SUMA	1983.84	6.59	2 277

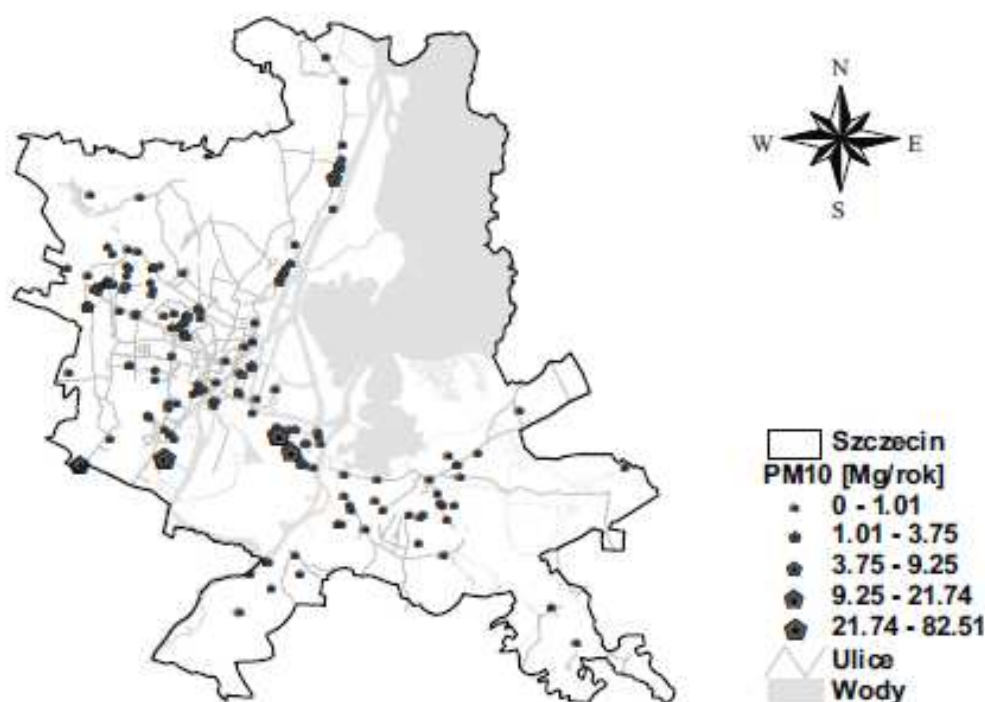
Rysunek 22 Udział procentowy poszczególnych typów źródeł emisji w całości zinventaryzowanej emisji PM_{10} na terenie aglomeracji Szczecin w 2005r.

Największy udział w emisji PM_{10} ma emisja powierzchniowa (46%) z indywidualnego ogrzewania węglem i innymi paliwami stałymi. Duże znaczenie ma też emisja liniowa (34%) związana głównie z pyłem unoszonym w czasie ruchu pojazdów (kurzem). Stosunkowo nieduży (12%) udział ma emisja punktowa oraz niezorganizowana emisja z terenów portowych w Szczecinie (5%).

5.1.2.1. Emisja punktowa

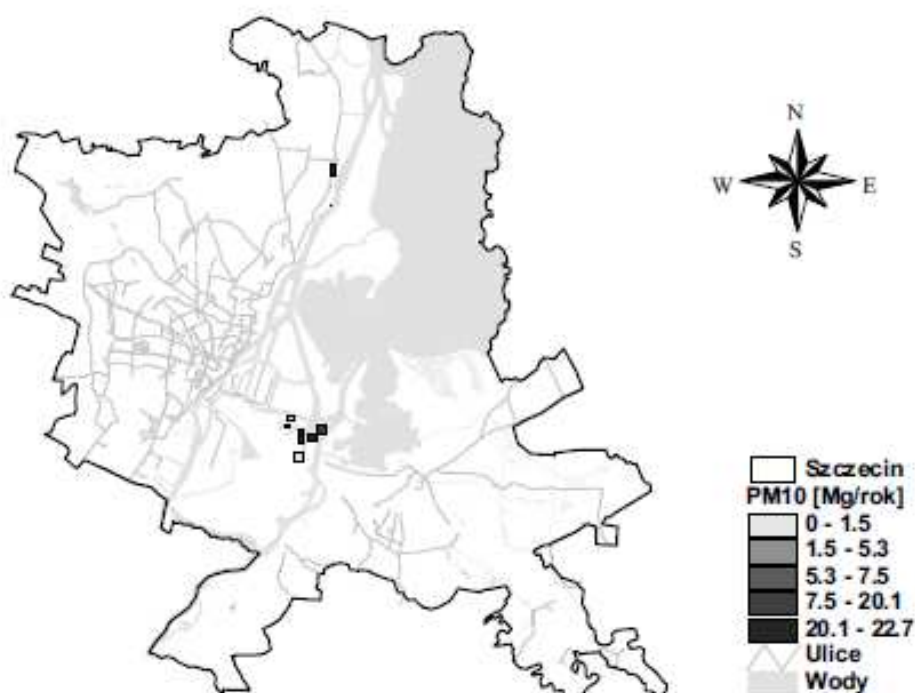
W Szczecinie uwzględniono 202 emitory punktowe. Najwięcej pyłu PM_{10} emitują wysokie kominy Zespołu Elektrowni Dolna Odra. Ze względu na parametry kominów, emisja punktowa ma jednak zdecydowanie mniejszy udział w stężeniach na obszarze miasta niż niskie źródła powierzchniowe i komunikacyjne.

Poniżej pokazano rozmieszczenie najistotniejszych źródeł punktowych na terenie aglomeracji.

Rysunek 23 Emisja punktowa PM_{10} w aglomeracji Szczecin w 2005r.

Dużym problemem na terenie miasta jest również emisja niezorganizowana pyłu PM_{10} , zwłaszcza z terenów portowych. Uwzględnioną emisję niezorganizowaną przedstawiono na poniższym rysunku.

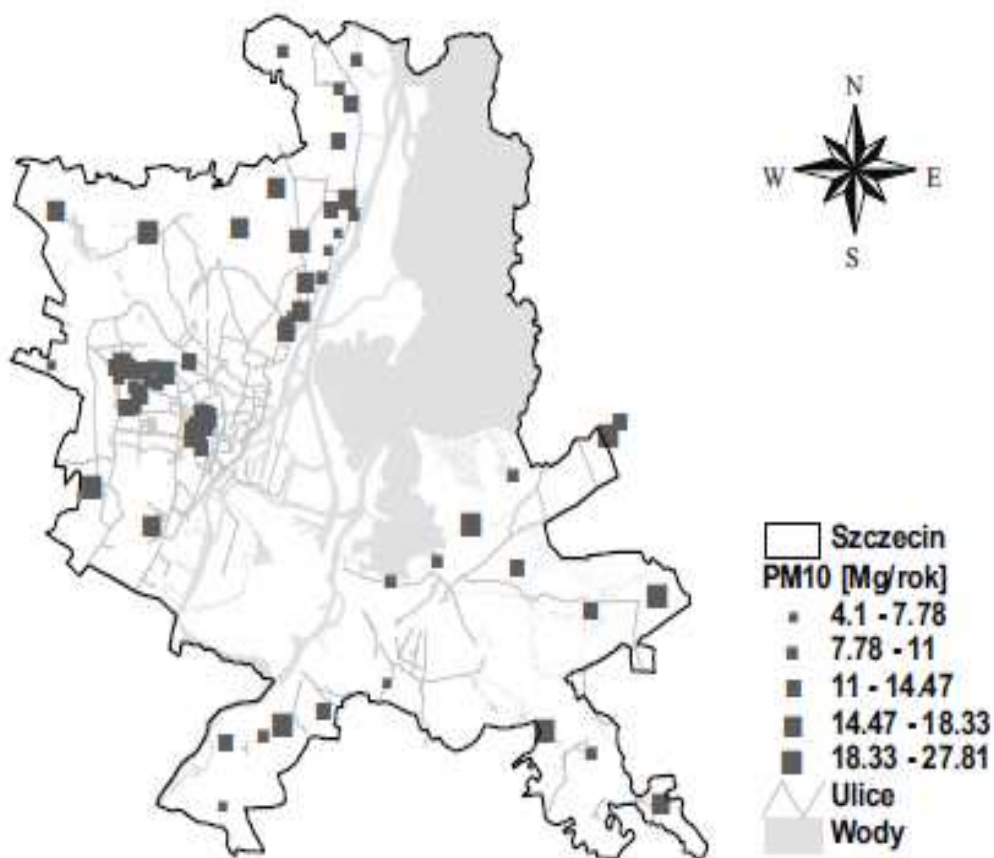
Rysunek 24 Emisja niezorganizowana PM_{10} w aglomeracji Szczecin w 2005r.

5.1.2.2. Emisja powierzchniowa

Emisja powierzchniowa dla Szczecina została przygotowana na podstawie kilku dostępnych typów informacji, w tym przede wszystkim dokumentów takich jak np. Projekty założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe miasta, Studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, wizji lokalnej przeprowadzonej na terenie miasta przez pracowników B.S.P.i P. Ekometria Sp. z o.o. oraz informacji statystycznej ze spisu powszechnego pochodzącej z Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Szczecinie.

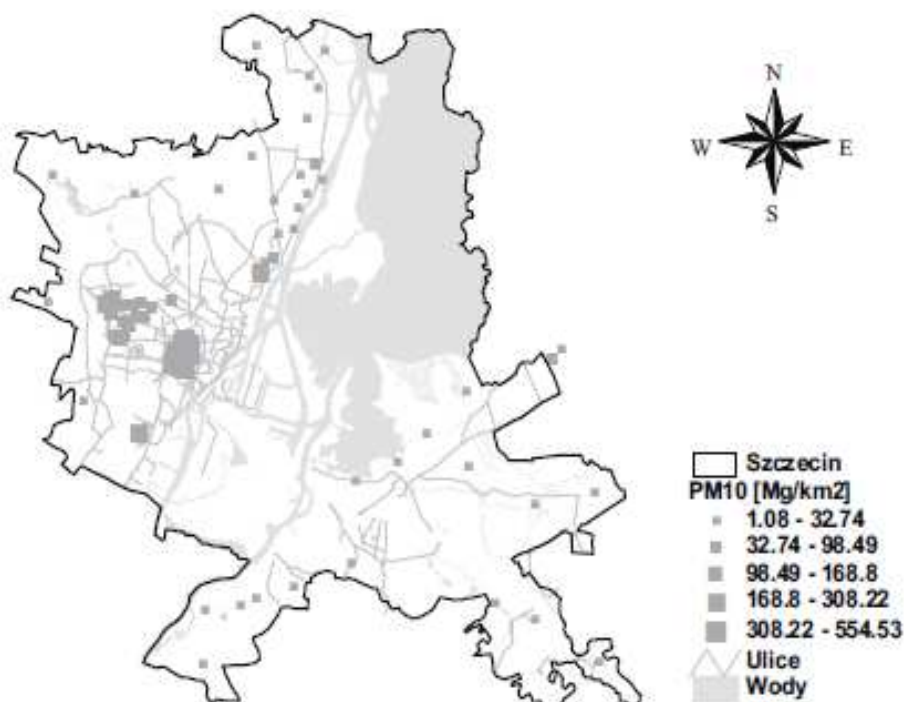
Ogólnie emisję powierzchniową w Szczecinie szacuje się na **946.9Mg/rok PM_{10}** .

Rysunek 25 Emisja powierzchniowa PM₁₀ w aglomeracji Szczecin w 2005r.

Zdecydowanie najwyższe ładunki pyłu PM₁₀ są emitowane przede wszystkim w starych dzielnicach, w których dominują lub stanowią istotną część wielorodzinne kamienice ogrzewane węglem lub gazem.

Rysunek 26 Gęstość emisji powierzchniowej w aglomeracji Szczecin w 2005r.

Zdecydowanie najwyższe ładunki pyłu PM₁₀ są emitowane w obszarach, gdzie do celów grzewczych stosuje się węgiel lub gaz ziemny – tj. w Śródmieściu, gdzie dominują wielorodzinne kamienice i w dzielnicy Pogodno, gdzie przeważa zabudowa jednorodzinna. Z punktu widzenia modelowania ważniejszym parametrem jest jednak gęstość emisji. I tak największą gęstość emisji obserwujemy również w Śródmieściu oraz w dzielnicy Pogodno. Niestety w ostatnich latach wzrost cen paliw oraz spadek zamożności ludności powoduje powrót do opalania węglem, a niejednokrotnie spalanie śmieci, co nie pozostaje bez wpływu na emisję.

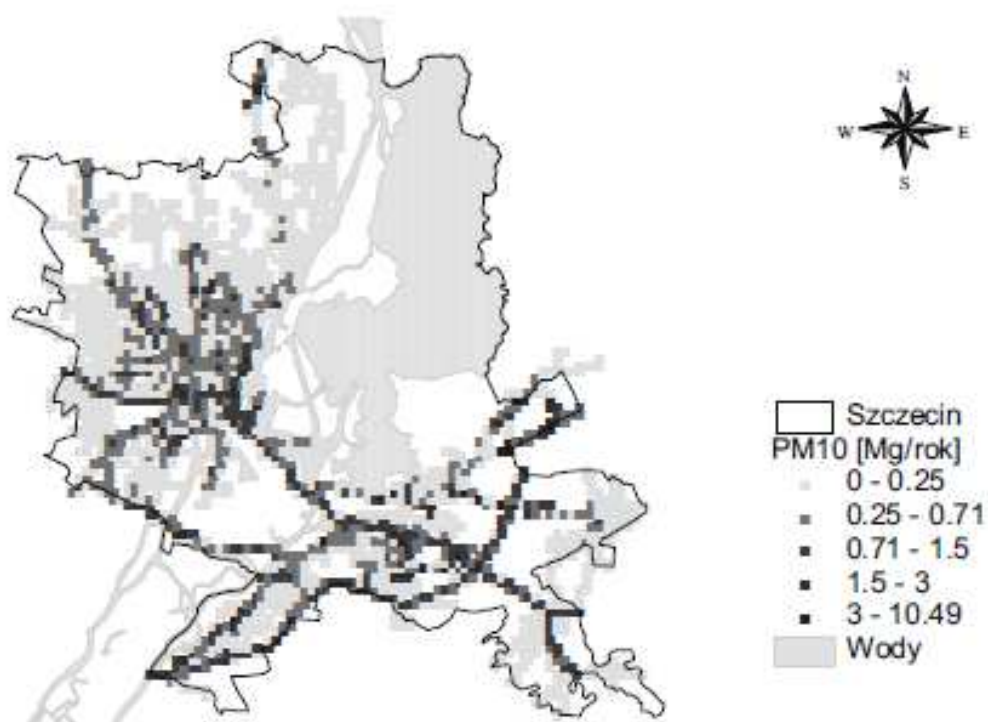
5.1.2.3. Emisja liniowa

Dane dotyczące emisji komunikacyjnej (liniowej) pozyskano z kilku źródeł. Dla dróg krajowych i wojewódzkich "Transprojekt - Warszawa" wydaje co pięć lat mapy ruchu drogowego zawierające wartości średnie dobowe z uwzględnieniem struktury pojazdów oraz zamieszcza wskaźniki ilustrujące dotychczasową oraz prognozowaną na kolejne lata zmienność parametrów ruchu. Emisję komunikacyjną na pozostałych ulicach określono na podstawie okresowych pomiarów natężenia i struktury ruchu prowadzonych w Szczecinie. Tak przygotowana informacja emisyjna nie pokrywała jednak ruchu pojazdów na wszystkich ulicach, dlatego też, analogicznie jak w przypadku emisji liniowej z pasa 30 km wokół aglomeracji Szczecin, wykonano kataster emisji w polach siatki 250 m uzupełniając dane dla tych ulic, na których nie było żadnych pomiarów natężenia i struktury ruchu pojazdów.

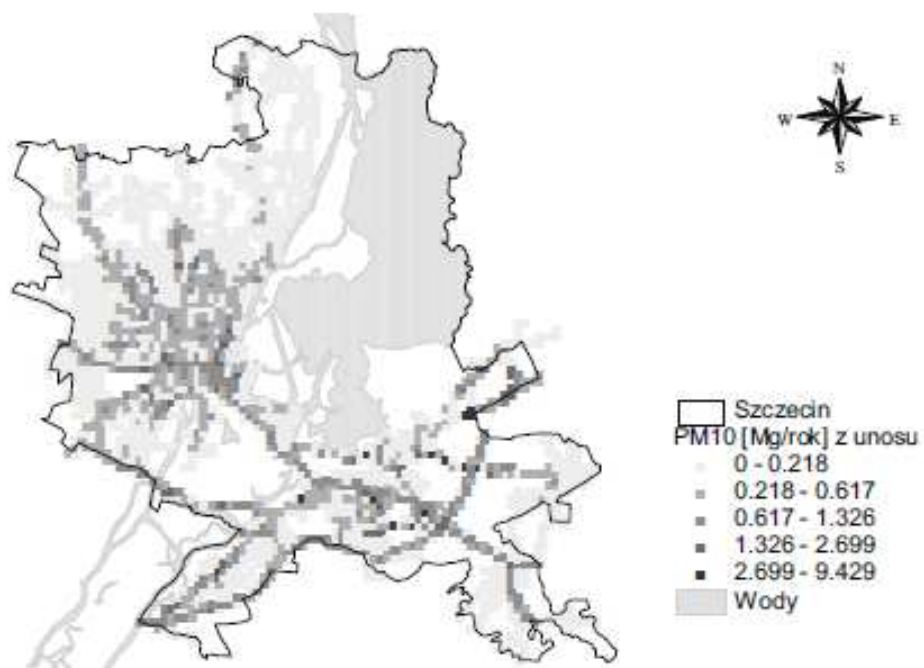
Największy udział w emisji pyłu PM₁₀ całkowitego ma emisja z kurzu, natomiast emisje z rury wydechowej i z tarcia są znacząco mniejsze.

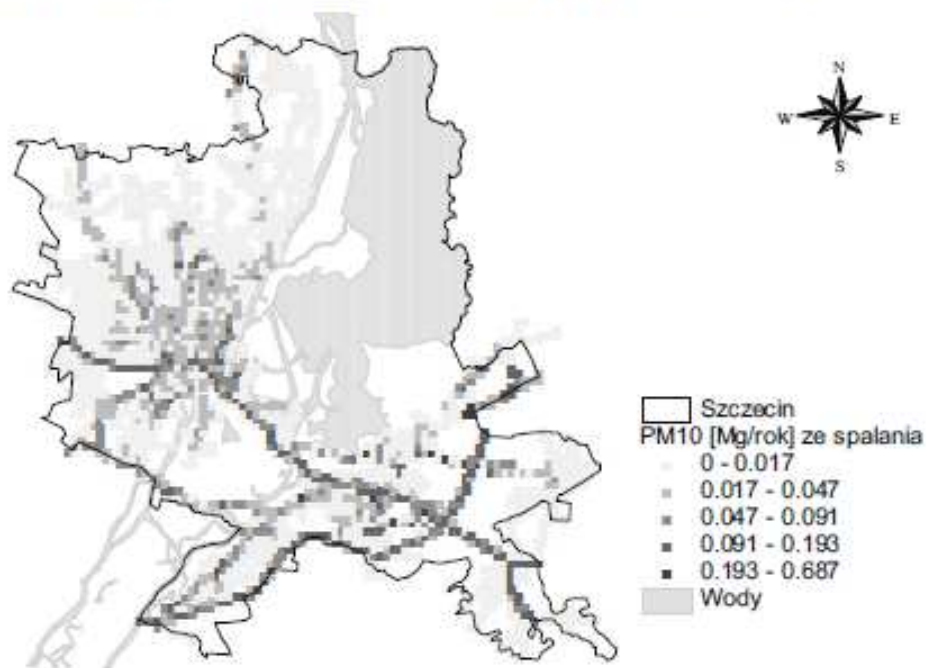
Na poniższych rysunkach przedstawiono kataster emisji liniowej PM_{10} całkowitej oraz z rozbiciem na pył ze spalania paliwa, z tarcia i z unosu pyłu (kurzu).

Rysunek 27 Całkowita emisja liniowa PM_{10} w aglomeracji Szczecin w 2005r.

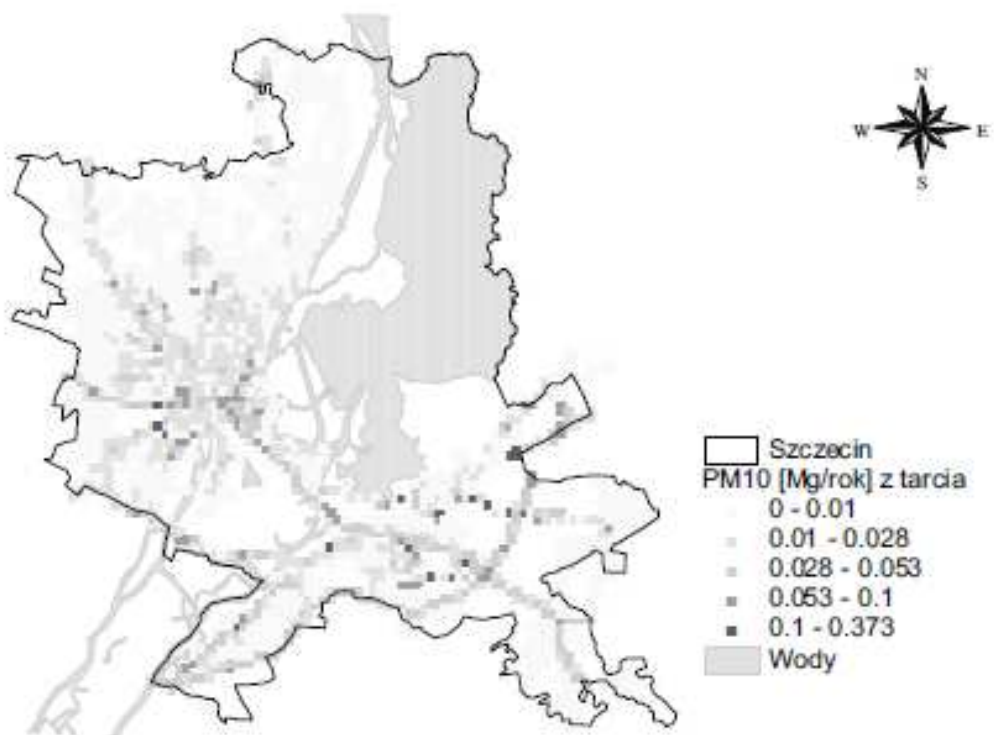

Rysunek 28 Emisja pyłu PM₁₀ z unosu, ze źródeł komunikacyjnych w aglomeracji Szczecin w 2005r.

Rysunek 29 Emisja pyłu PM₁₀ ze spalania paliw, ze źródeł komunikacyjnych aglomeracji Szczecin w 2005r.

Rysunek 30 Emisja pyłu PM_{10} z tarcia, ze źródeł komunikacyjnych w aglomeracji Szczecin w 2005r.

6. Pomiary zanieczyszczeń powietrza w aglomeracji Szczecin w 2005r.

Sieć pomiarowa zanieczyszczeń atmosfery w aglomeracji szczecińskiej w 2005 roku opierała się głównie na pomiarach automatycznych na stacjach nadzorowanych przez WIOŚ, oraz, w jednym przypadku, na stacji manualnej nadzorowanej przez WSSE (stacja przy ul. Wincentego Pola).

Na podstawie tych pomiarów wg Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6.06.2002r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji, można stwierdzić przekroczenie wartości dopuszczalnych 24-godzinnych dla pyłu PM_{10} . W obrębie aglomeracji Szczecin, do oceny rocznej jakości powietrza WIOŚ w Szczecinie zakwalifikował 4 stacje.

Tabela 7 Stacje pomiarowe, z których wyniki pomiarów PM_{10} zakwalifikowane zostały do oceny rocznej w 2005r. i stanowiły podstawę wyznaczenia stref do programu naprawczego powietrza

Lp.	Stacja		Strefa	
	Adres	Kod krajowy stacji	Nazwa strefy	Kod strefy
1.	Szczecin, ul. Andrzejewskiego	ZpSzczecin001	Miasto Szczecin	4.32.43.62
2.	Szczecin, ul. Piłsudskiego	ZpSzczecin002		
3.	Szczecin ul. Łączna	ZpSzczecin003		
4.	Szczecin ul. Wincentego Pola	ZpSzczecinWSSE		

Program naprawczy ma na celu wskazanie obszarów, dla których muszą być podjęte działania ograniczające stężenia zanieczyszczeń do wartości dopuszczalnych. Na poniższym rysunku i w tabeli przedstawiono stanowisko, na którym w 2005 roku zostały przekroczone wartości dopuszczalne, bez marginesów tolerancji.

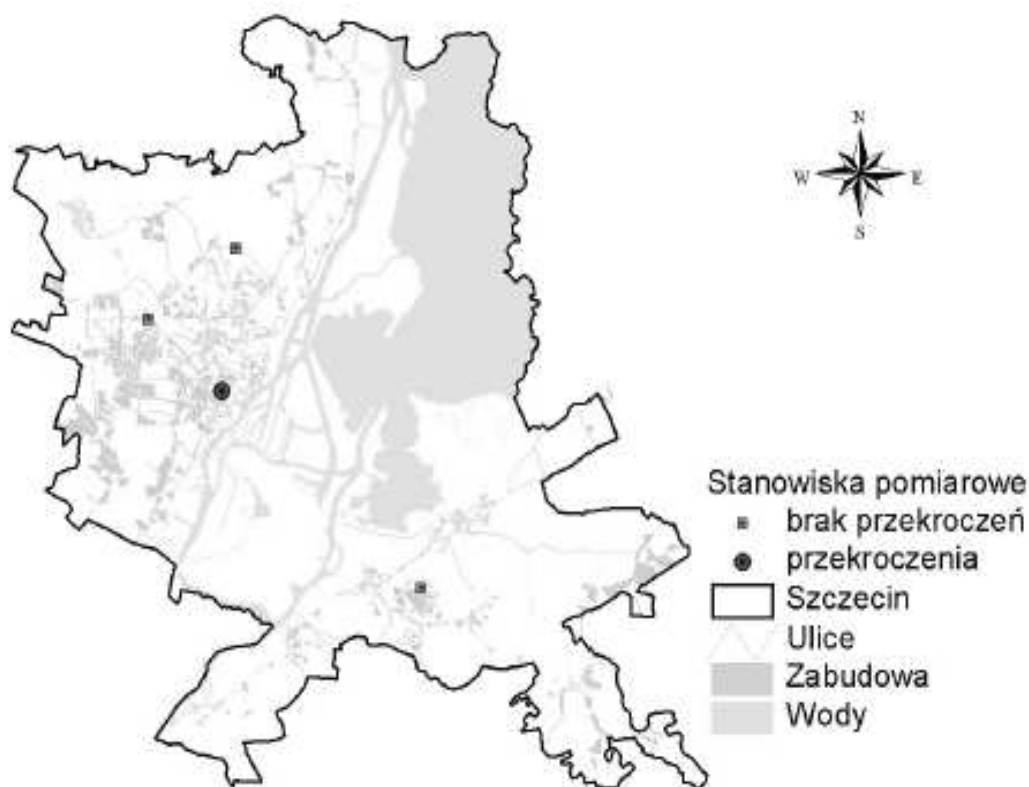
W Szczecinie pomiar pyłu zawieszonego PM_{10} prowadzony był na stacjach automatycznych przy ulicach Andrzejewskiego i Łącznej, a na stacjach przy ul. Wincentego Pola i Piłsudskiego pomiary przeprowadzano metodą manualną.

Zgodnie z oceną jakości powietrza w roku 2005 na stacji przy ul. Piłsudskiego została przekroczona średniodobowa wartość dopuszczalna pyłu PM_{10} . Liczba dni z przekroczeniami wyniosła 44 (dopuszcza się 35) Nie wystąpiły natomiast przekroczenia dopuszczalnej wartości średniorocznej.

Tabela 8 Stężenia PM_{10} oraz procent przekroczeń na stacjach zakwalifikowanych przez WIOŚ do oceny rocznej na terenie aglomeracji Szczecin w 2005 roku

Stanowisko	Długość	Szerokość	Kompl. serii	Typ stacji	Typ pyłu	24h 36 max [ug/m3]	% przekr.	rok [ug/m3]	% przekr.
Szczecin, ul. Piłsudskiego	14°33'14"	53°25'55"	365	manualna	PM_{10}	54,5	109	30,4	-

Rysunek 31 Przekroczenia wartości dopuszczalnej PM_{10} 24h 36 max na stacjach wyznaczonych przez WIOŚ do oceny rocznej w aglomeracji Szczecin w 2005 r.

Wyniki pomiarów prowadzone w Szczecinie w 2005 roku wskazują, iż obszary położone w centrum miasta są narażone na występowanie nadmiernych zanieczyszczeń pyłem PM_{10} . Przekroczenia 24h wartości dopuszczalnych pochodzą głównie z emisji z indywidualnego ogrzewania mieszkań. Istotny również jest wpływ komunikacji, szczególnie latem, w suche i upalne dni, gdy rośnie znaczenie pyłu unoszonego, związanego z wzbudzeniem przez ciężkie pojazdy materiału zalegającego na jezdni.

7. $PM_{2,5}$ Stężenia PM_{10} wyznaczone modelowo

Do obliczeń rozkładu stężeń zanieczyszczeń PM_{10} na obszarze aglomeracji Szczecin użyto modelu CALMET/CALPUFF. Obliczenia wykonano w oparciu o uzupełnioną bazę emisji i dane meteorologiczne za 2005 rok. Uzupełnieniom i uszczegółowieniu podlegały informacje dotyczące wszystkich typów emisji, przy czym za zadowalające można uznać rozpoznanie w zakresie wszystkich typów emisji: punktowej (energetycznej i technologicznej), powierzchniowej i liniowej (komunikacyjnej).

Obliczenia modelem CALPUFF wykonano w podziale na typy źródeł: punktowe, powierzchniowe i liniowe. Dodatkowo źródła podzielono na te zlokalizowane na terenie Szczecina i poza nim (pas 30 km dla źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych oraz całe województwo dla źródeł punktowych o wysokości powyżej 30 m). Poza tym uwzględniono dostępną informację o emisji punktowej z terenu Niemiec oraz o emisji niezorganizowanej z terenów portowych i stoczniowych, a także z Huty Szczecin.

Takie rozwiązanie umożliwia niezależne wyznaczenie emisji pochodzącej od dowolnego typu emisji, a w konsekwencji do wyznaczenia udziałów emisji pochodzącej od każdego typu źródeł w emisji całkowitej oraz powierzchni przekroczeń i liczbę ludności narażonej na ponadnormatywne stężenia zanieczyszczeń, w całości i dla różnych typów źródeł.

Istotny jest również fakt uwzględnienia tzw. pyłu wtórnego pochodzącego z przemian azotu i siarki.

7.1. Model CALMET/CALPUFF

Model CALPUFF został opracowany w Earth Tech, Inc. w Kalifornii. CALMET/CALPUFF jest modelem obłoku ostatniej generacji uwzględniającym rzeźbę terenu oraz czasową i przestrzenną zmienność warunków meteorologicznych w trzech wymiarach. Jest to wielowarstwowy, niestacjonarny model w układzie Lagrange'a, przygotowany do obliczania stężeń wielu substancji, który może wyznaczać wpływ pól meteorologicznych zmiennych w czasie i w przestrzeni na transport, przemiany i depozycję zanieczyszczeń. CALPUFF może wykorzystywać informacje z trójwymiarowych pól meteorologicznych lub z pojedynczej stacji naziemnej w formacie zgodnym z modelem ISC3 lub CTDM. Model CALPUFF zawiera moduły umożliwiające opcjonalnie uwzględnienie transportu zanieczyszczeń nad obszarami wodnymi, wpływu dużych zbiorników wodnych (morza), omywania budynków, suchej i mokrej depozycji, prostych przemian chemicznych.

Zasięg modelu CALMET/CALPUFF wynosi od dziesiątków metrów do kilkuset kilometrów. Model ten odznacza się dużą wrażliwością na przestrzenne charakterystyki środowiska oraz zmienność pola meteorologicznego.

Model CALPUFF przyjmuje informacje o emisji ze źródeł:
punktowych (o stałej bądź zmiennej emisji)
liniowych (o stałej bądź zmiennej emisji)
powierzchniowych (o stałej bądź zmiennej emisji).

Model uwzględnia niestacjonarną (o parametrach zmiennych w czasie) emisję i warunki meteorologiczne – trójwymiarowe pola meteorologiczne (wiatr, temperatura, ciśnienie itp.), przestrzenną zmienność wysokości warstwy mieszania, szorstkości, prędkości konwekcyjnej, długości Monina-Obuchowa, opadu, pionowej i poziomej turbulencji. W obliczeniach wykorzystano informację meteorologiczną pochodzącą z modelu UMPL.

Działający operacyjnie w ICM od 1997 roku model UMPL (Unified Model for Poland Area) jest mezoskalową wersją opracowanego w Wielkiej Brytanii i stosowanego przez Brytyjską Służbę Meteorologiczną globalnego modelu prognostycznego Unified Model. Wyznaczone przez model UMPL, w siatce o rozpiętości około 17 km, prognozowane szeregi czasowe reprezentujące poszczególne parametry meteorologiczne są wprowadzane na wejście modelu CALMET, który wyznacza informację meteorologiczną w formacie odpowiednim dla modelu dyspersji CALPUFF, w siatce o wymiarach 5 km x 5 km dla województwa i 1 km x 1 km dla aglomeracji Szczecin.

Zakres danych możliwych do pobrania z ICM jest całkowicie zgodny z wymaganiami modelu CALMET zarówno na powierzchni jak i na poziomach ciśnieniowych i obejmuje następujące parametry:

Na powierzchni modelu

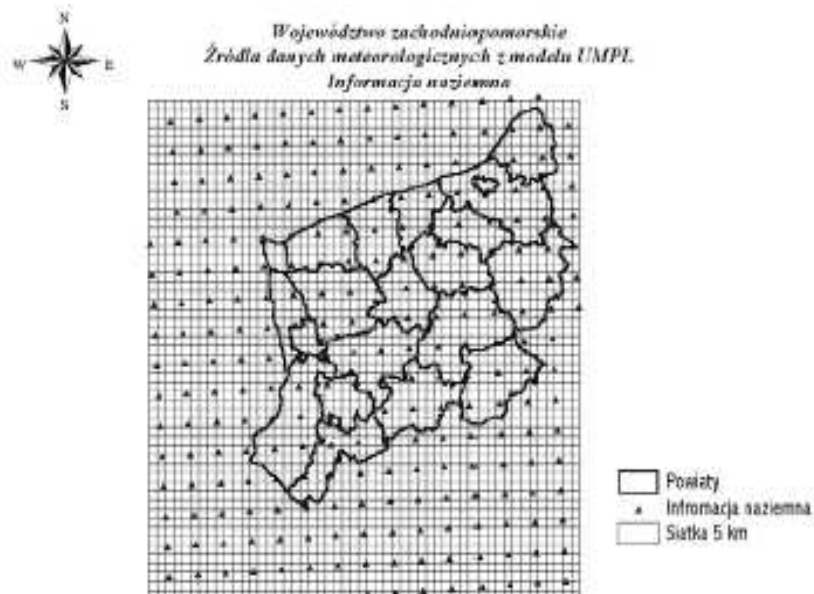
- składowa V_x wiatru na poziomie 10 m
- składowa V_y wiatru na poziomie 10 m
- temperatura na poziomie 1,5 m
- wilgotność względna na poziomie 1,5 m
- wielkoskalowy opad deszczu kg/m^2
- wielkoskalowy opad śniegu kg/m^2
- konwekcyjny opad deszczu kg/m^2
- konwekcyjny opad śniegu kg/m^2
- zachmurzenie
- podstawa niskich chmur w stopach nad poziomem morza
- ciśnienie na poziomie morza

Na poziomach ciśnieniowych

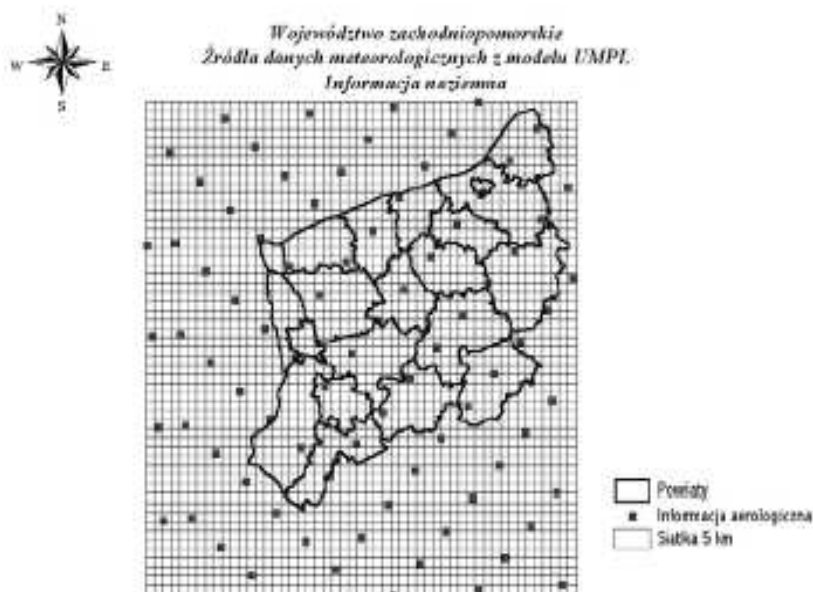
- wysokość geopotencjalna
- składowa V_x wiatru
- składowa V_y wiatru
- temperatura
- wilgotność względna

Prognoza 60-cio godzinna jest wyznaczana w ICM co 3 godziny. Pierwszy wiersz jest rezultatem tzw. analizy to znaczy uwzględnia wyniki pomiarów ze stacji naziemnych, aerologicznych, lotnisk, sondaży balonowych, satelitów z całego obszaru objętego modelem UMPL. Następne wiersze są wynikiem prognozy. Archiwizując wiersze analizy uzyskuje się zbiór danych opisujących sytuację meteorologiczną w przeszłości. Dla obliczeń modelowych rozprzestrzeniania zanieczyszczeń dla potrzeb naprawczego programu ochrony powietrza za rok 2005 wykorzystano dane meteorologiczne z tzw. "analizy" zakupione przez Wykonawcę. Zbiory te stanowiły podstawę do utworzenia plików wejściowych do modelu CALMET. Po wykonaniu obliczeń modelem CALMET, plik z wartościami opisującymi pole meteorologiczne jest podawany na wejście modelu dyspersji CALPUFF wraz z plikami emisyjnymi.

Informacja meteorologiczna z tzw. analizy, czyli danych zweryfikowanych w oparciu o wyniki pomiarów dowolnego typu, podawana co 3 godziny, jest bardzo gęsta w czasie i w przestrzeni. Liczba wirtualnych stanowisk w województwie zachodniopomorskim wynosi 251 na powierzchni i 83 w profilach pionowych (dane aerologiczne).

Rysunek 32 Rozmieszczenie wirtualnych stanowisk meteorologicznych z informacją naziemną według modelu UMPL (ICM)

Rysunek 33 Rozmieszczenie wirtualnych stanowisk meteorologicznych z informacją aerologiczną według modelu UMPL (ICM)

Model CALPUFF wyznacza stężenia wybranych substancji również w siatce pola obliczeniowego.

Model CALMET/CALPUFF w badaniach mających na celu wyznaczenie zmienności przestrzennej i czasowej stężeń zanieczyszczeń w skalach: miejskiej, regionalnej i ponadregionalnej jest znakomitym narzędziem pozwalającym na uwzględnienie nie tylko dużej ilości, zróżnicowanych emitorów, ale i charakterystyk środowiska przyrodniczego.

W pakiecie CALMET/CALPUFF obliczenia są prowadzone w kilku wzajemnie powiązanych siatkach prostokątnych. Wielkość boku pola podstawowego każdej z siatek może być każdorazowo ustalona przez użytkownika i zależy od wielkości obszaru i zróżnicowania jego fizjografii (rzeźba i użytkowanie terenu) oraz od przyjętej skali badań.

W 2003 roku w USA ukazała się aktualizacja regulacji prawnych w USA w zakresie zmian statusu modeli transportu zanieczyszczeń, stosowanych przy sporządzaniu stanowych planów wdrożeniowych (SIP), operatów dla nowych źródeł (NSR) z włączeniem zapobiegania istotnemu pogorszeniu jakości powietrza (PSD). W rezultacie model CALPUFF został przesunięty z grupy modeli alternatywnych do grupy modeli preferowanych, również dla zastosowań związanych z transportem na odległości powyżej 50 km.

W modelu CALMET/CALPUFF na każdym etapie przetwarzania wykorzystywane są czasowe serie godzinne obliczane dla każdego pola siatki. Oznacza to, że w każdym polu siatki określone są godzinne szeregi czasowe parametrów meteorologicznych i stężeń zanieczyszczeń, na kilku poziomach. Szeregi te są następnie zapisywane do plików wyjściowych i mogą być wielokrotnie przetwarzane przy użyciu specjalnego postprocesora CALPOST lub wielofunkcyjnego programu przygotowanego w firmie „Ekometria” ułatwiającego wyznaczenie wszystkich niezbędnych charakterystyk.

Model pozwala na uwzględnienie wszystkich emitorów znajdujących się w ramach siatki obliczeniowej, tzn. np. emitorów punktowych z całego województwa przy receptorach ustawionych tylko na terenie badanej strefy.

Proces modelowania rozprzestrzeniania zanieczyszczeń przebiega w trzech fazach:

Faza 1 - przygotowanie danych wejściowych do modelu. Jest to faza najbardziej czasochłonna. Wymaga zebrania lub uzupełnienia danych meteorologicznych i emisyjnych roku, dla którego mają zostać wykonane obliczenia.

Faza 2 - proces modelowania. Czas trwania tej fazy zależy od powierzchni obszaru, dla którego przeprowadzane jest modelowanie, skali odwzorowania (dokładności), od ilości emitorów oraz od ilości receptorów. Przebiega ona dwuetapowo – w pierwszym etapie preprocesorem CALMET modeluje się rozkład pól meteorologicznych dla danego obszaru; w etapie drugim korzystając z tych obliczeń oraz z danych emisyjnych oblicza się rozkłady stężeń zanieczyszczeń przy użyciu modelu CALPUFF.

Faza 3 – przetworzenie, wizualizacja i analiza uzyskanych danych obliczeniowych. Narzędzia przygotowane przez firmę "Ekometria" pozwalają na sprawną obsługę wszystkich danych, tak wejściowych jak i wyjściowych. Natomiast Zleceniodawca uzyskuje tak duże i różnorodne dane wynikowe, iż można je wykorzystywać do różnych zadań, w różnym czasie. Wszystkie obliczenia po przetworzeniu przygotowanymi przez firmę "Ekometria" narzędziami są wizualizowane przy pomocy programów GIS.

Pliki wejściowe przygotowuje się w oparciu o wzorce proponowane przez twórców pakietu. Pliki te zawierają bardzo dużo komentarzy ułatwiających osobom zainteresowanym zrozumienie zasady pracy modelu jak i organizacji zbiorów wejściowych i wynikowych (wyjściowych). Podobnie jak w przypadku receptorów, dla każdego rodzaju emisji przygotowano w firmie "Ekometria" specjalne programy przetwarzające zbiory baz danych emisyjnych na odpowiednie pliki tekstowe przygotowane w postaci umożliwiającej bezpośrednie przeniesienie zawartości do plików wejściowych do modelu.

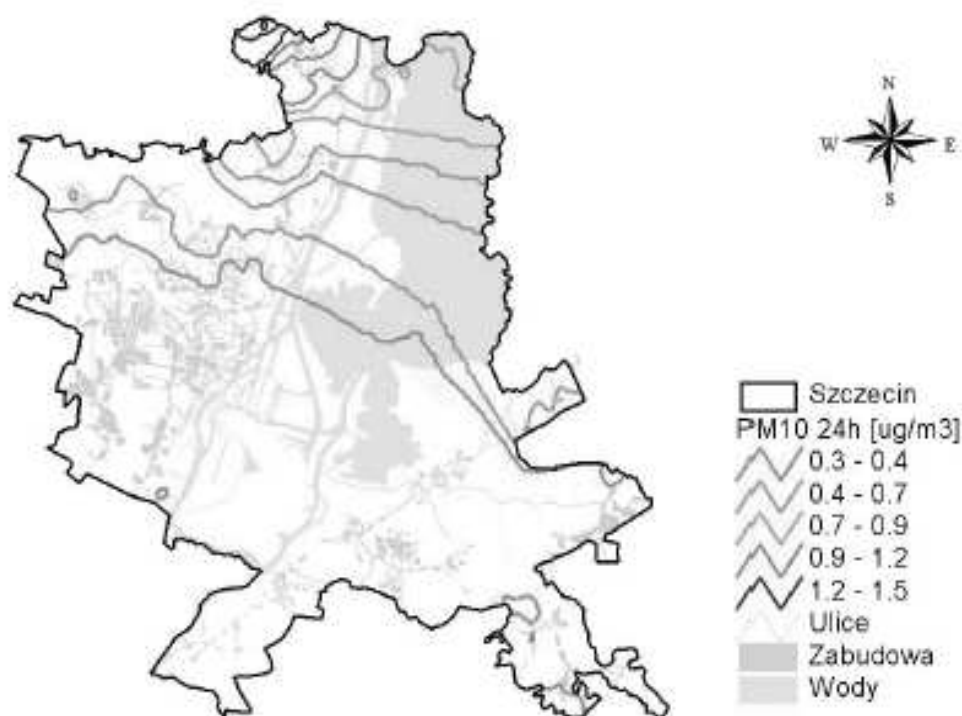
Obliczenia przeprowadzono osobno dla każdego rodzaju zanieczyszczenia tzn. dla emisji liniowej, powierzchniowej i punktowej, z dodatkowym podziałem na źródła wewnątrz i na zewnątrz badanego obszaru, a następnie wyniki sumowane programem Calculator, który sumuje i skaluje stężenia wyznaczone z dwóch lub więcej grup źródeł z różnych przebiegów CALPUFF'a. Wyznaczone przy pomocy modelu CALMET/CALPUFF przestrzenne rozkłady stężeń PM_{10} przedstawiono poniżej.

7.2. Imisja napływowa na terenie aglomeracji Szczecin

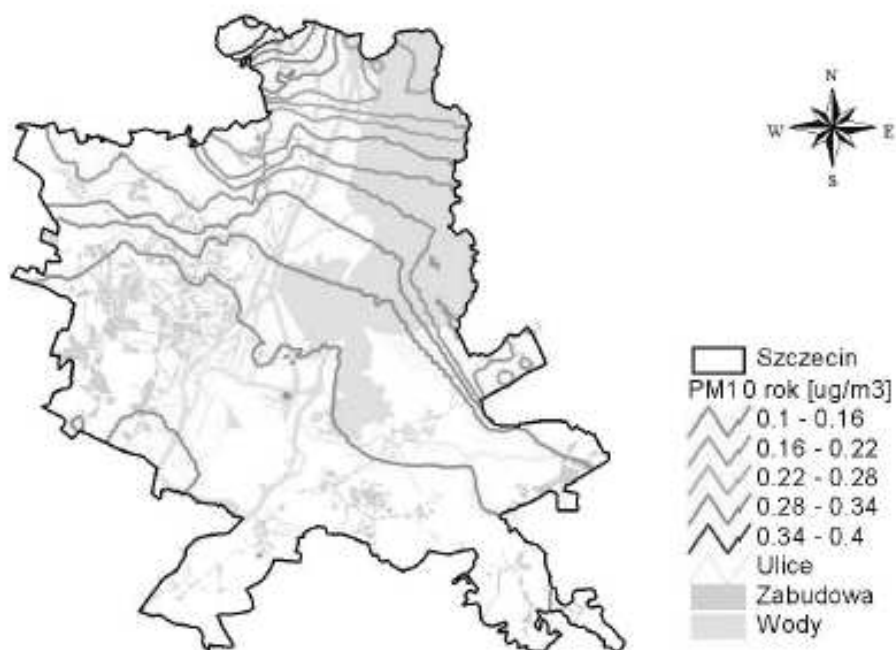
Jakość powietrza na danym obszarze kształtowana jest nie tylko poprzez emisję tam występującą, ale znaczenie ma również imisja napływowa. Ważną rolę w rozprzestrzenianiu się zanieczyszczeń odgrywają czynniki meteorologiczne oraz fizyczno-geograficzne. Czynniki te zostały ujęte w procesie wykonywania obliczeń rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń dla emisji spoza strefy. Obliczenia wykonano dla emisji pełnej (punktowej, liniowej, powierzchniowej) z pasa 30 km wokół miasta oraz dla emisji z emitorów punktowych, wyższych niż 30 m z pozostałej części województwa, jak również dostępną informację o emisji punktowej z terenu Niemiec. Podział taki wynika z ograniczonego zasięgu oddziaływania emisji niskiej. Uwzględniono również wpływ emisji spoza województwa w postaci warunków brzegowych, wyznaczonych na podstawie wyników modelu EMEP.

Najwyższe stężenia PM_{10} 24h pochodzące od napływowej emisji przemysłowej występują w północnej części Szczecina, a ich wartości wahają się od 0,13% wartości dopuszczalnej (dla emitorów o wysokości komina powyżej 30 m z terenu województwa) do 3% wartości dopuszczalnej (dla emitorów z pasa 30 km od miasta). Stężenia pochodzące od emisji nieorganizowanej z terenu Polic dochodzą do 2,2% wartości dopuszczalnej. Dla średniorocznych wartości stężeń udział napływowej emisji przemysłowej wynosi do 1,5% wartości dopuszczalnej dla emisji z Polic, 1% dla emisji z pasa 30 km oraz 0,05% dla emitorów wysokich z terenu województwa.

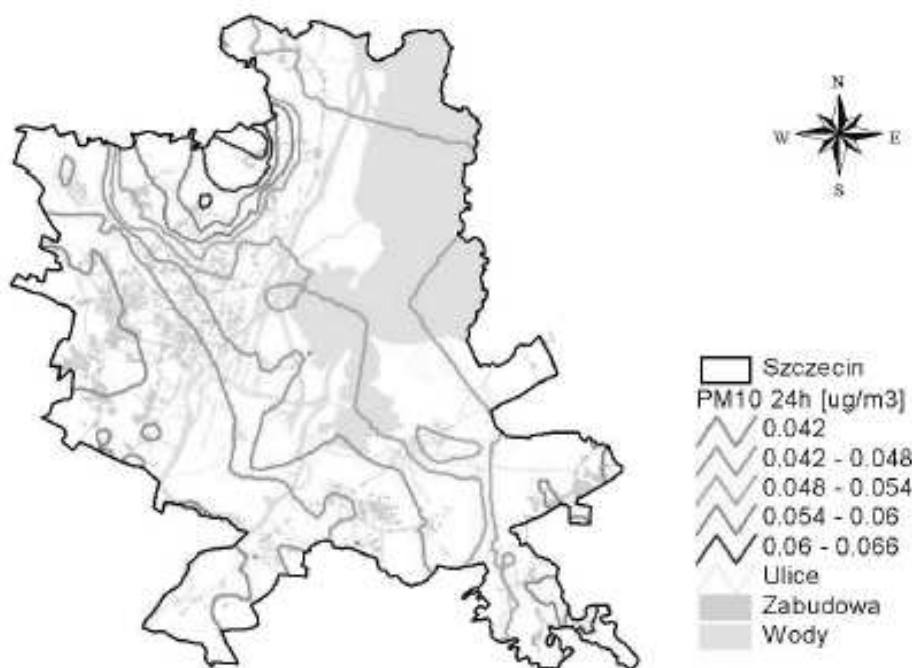

Rysunek 34 Stężenia PM_{10} 24h w Szczecinie pochodzące od emitorów punktowych zlokalizowanych w pasie 30 km od aglomeracji w 2005r.

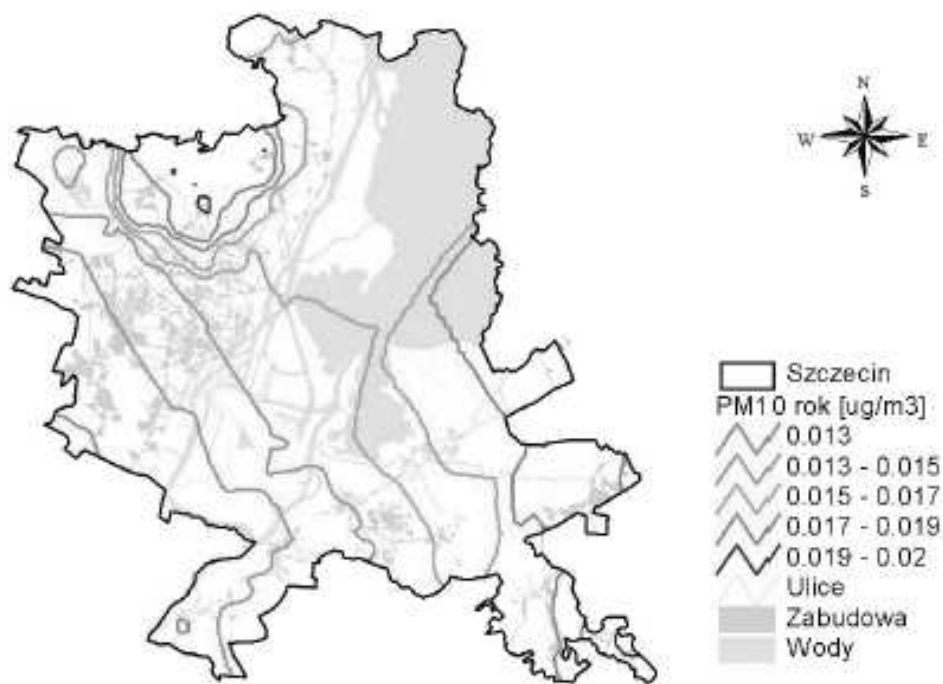

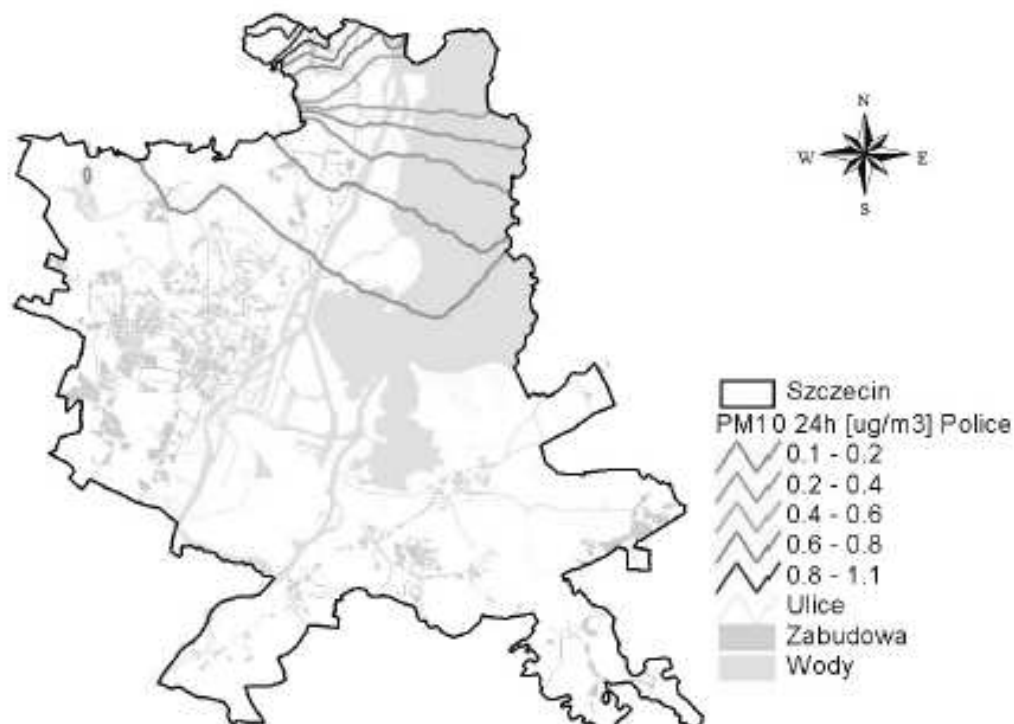
Rysunek 35 Stężenia PM_{10} rok w Szczecinie pochodzące od emitorów punktowych zlokalizowanych w pasie 30 km od aglomeracji w 2005r.

Rysunek 36 Stężenia PM_{10} 24h w aglomeracji Szczecin pochodzące od emitorów punktowych o $h > 30$ m zlokalizowanych na terenie województwa zachodniopomorskiego poza pasem 30 km od Szczecina w 2005r.

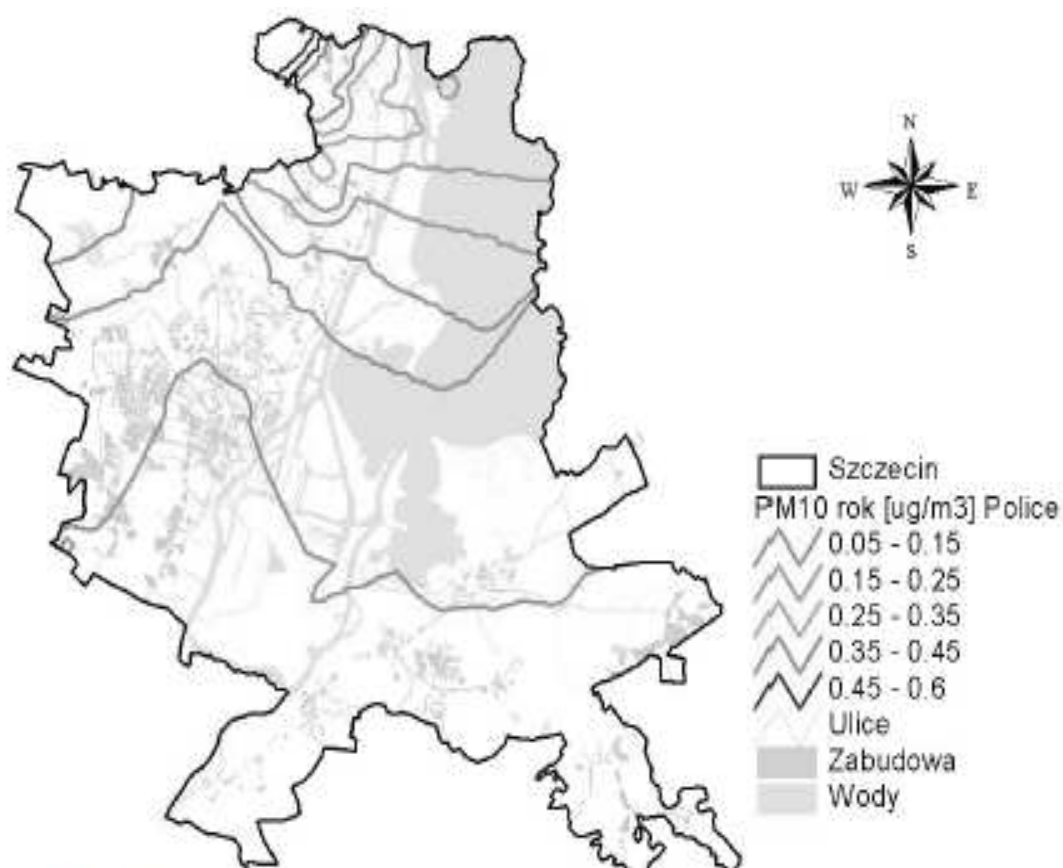

Rysunek 37 Stężenia PM₁₀ rok w aglomeracji Szczecin pochodzące od emitorów punktowych o h >30 m zlokalizowanych na terenie województwa zachodniopomorskiego poza pasem 30 km od Szczecina w 2005r.

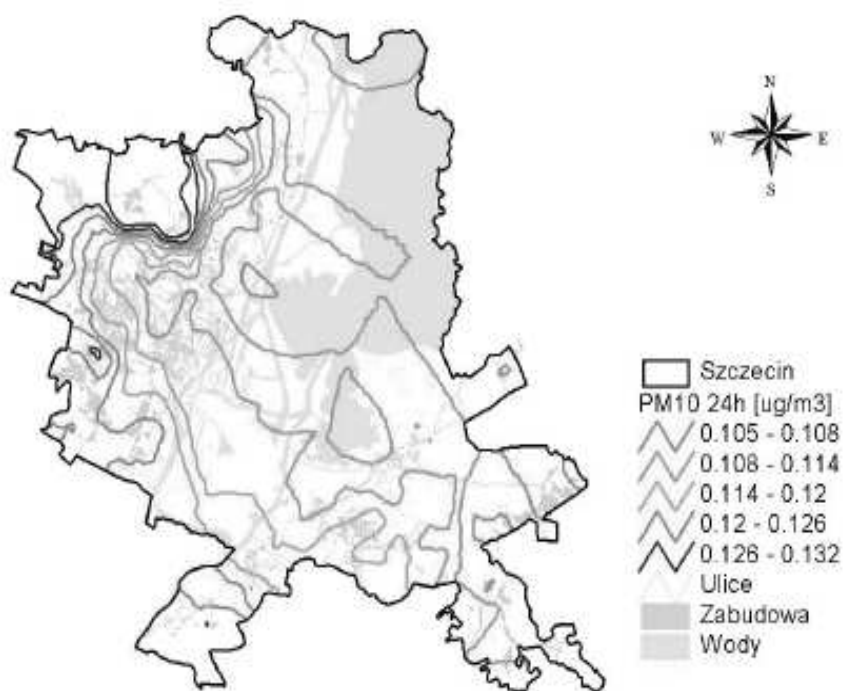
Rysunek 38 Stężenia PM₁₀ 24h w aglomeracji Szczecin pochodzące od emisji niezorganizowanej z terenu Polke w 2005r.

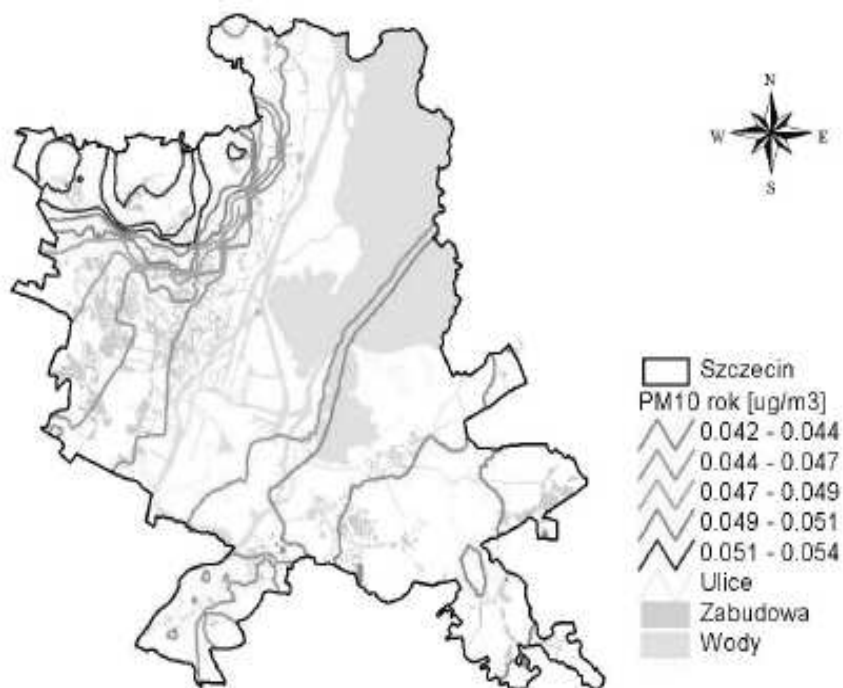

Rysunek 39 Stężenia PM₁₀ rok w aglomeracji Szczecin pochodzące od emisji niezorganizowanej z terenu Polic w 2005r.

Wpływ emitorów niemieckich na stężenia PM₁₀ na terenie aglomeracji Szczecin jest niewielki i wynosi od 0,26% wartości dopuszczalnej dla stężeń dobowych do 0,14% dla stężeń średniorocznych. Obszarowo największe stężenia odnotowano w północno – zachodniej części aglomeracji.

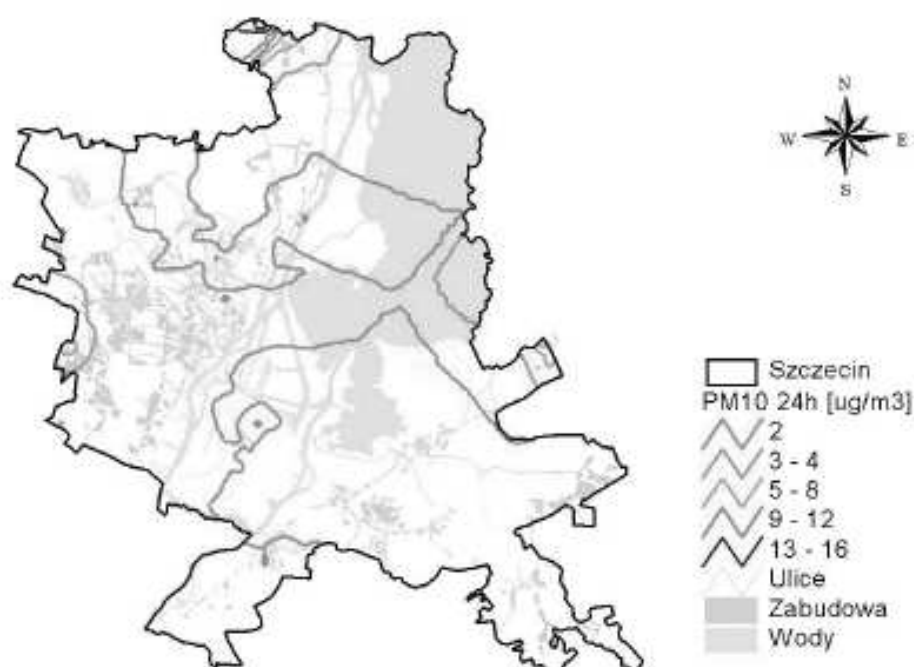
Rysunek 40 Stężenia PM₁₀ 24h w aglomeracji Szczecin pochodzące od emitorów z terenu Niemiec w 2005r.

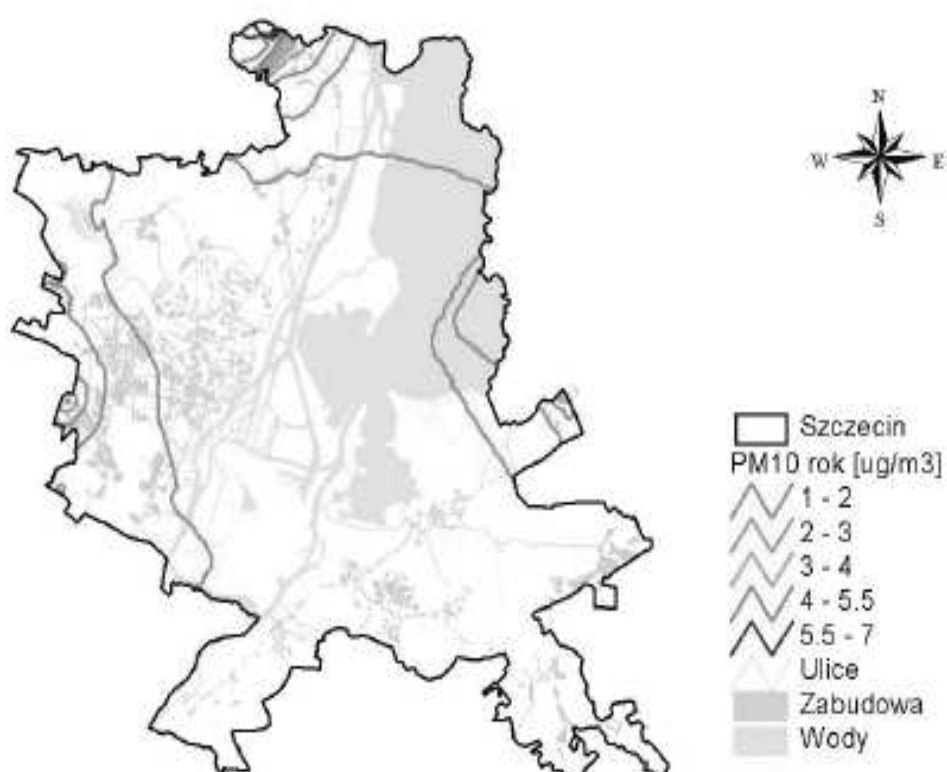
Rysunek 41 Stężenia PM₁₀ rok w aglomeracji Szczecin pochodzące od emitorów z terenu Niemiec w 2005r.

Najwyższe wartości stężeń pochodzące z napływowej emisji powierzchniowej występują w północnej części miasta i stanowią do 32% wartości dopuszczalnej dla PM_{10} 24h, jednak oddziaływanie to jest bardzo lokalne i jednoznacznie wskazuje na wpływ emisji komunalnej z miasta Polic. W pozostałych receptorach, zlokalizowanych bliżej centrum, oddziaływanie to utrzymuje się na poziomie około 5%. Dla wartości średniorocznych oddziaływanie emitorów powierzchniowych z pasa 30 km od Szczecina jest na poziomie poniżej 18% wartości dopuszczalnej.

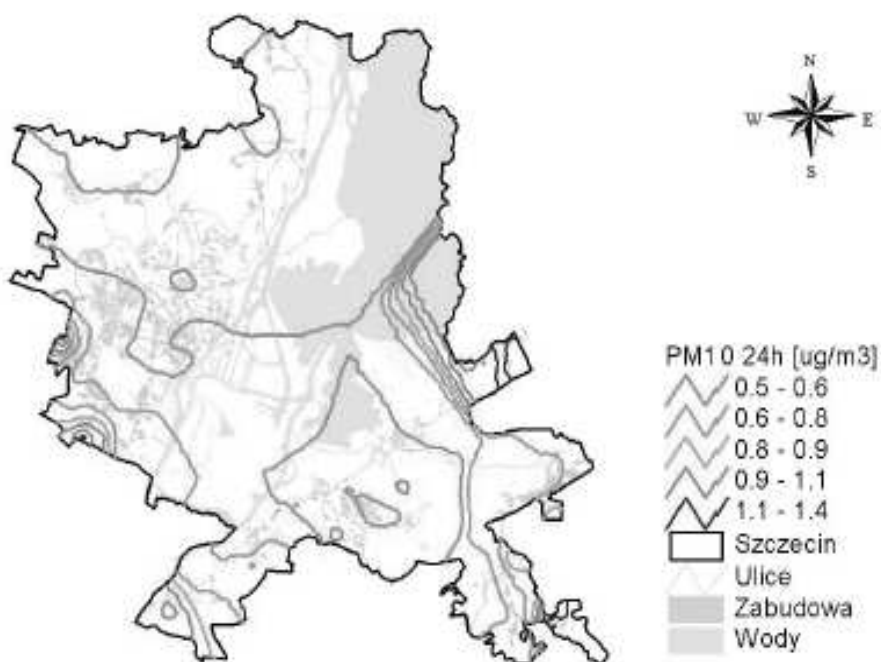
Rysunek 42 Stężenia PM_{10} 24h w aglomeracji Szczecin pochodzące od emitorów powierzchniowych zlokalizowanych w pasie 30 km od miasta w 2005r.

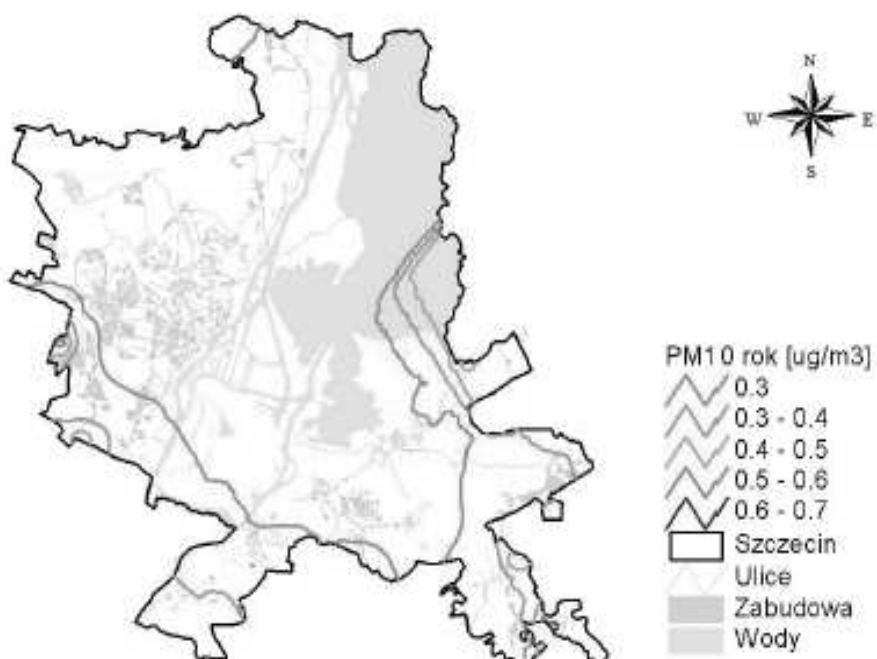
Rysunek 43 Stężenia PM₁₀ rok w aglomeracji Szczecin pochodzące od emitorów powierzchniowych zlokalizowanych w pasie 30 km od miasta w 2005r.

Mimo uwzględnienia emisji pyłu wtórnego, wpływ emisji z komunikacji na pole imisyjne PM₁₀ wewnątrz aglomeracji jest niewielki, zarówno dla wartości 24h (do 2,8% wartości dopuszczalnej) jak i rocznych (do 1,75%). Na mapach imisji wyróżniają się wpływy większych węzłów komunikacyjnych zlokalizowanych w okolicach Szczecina (np. S3 z drogą 142, E65 z droga 10 czy węzeł A6 z drogami 31 i 119) oraz głównych tras wylotowych i wlotowych do miasta (13, 10).

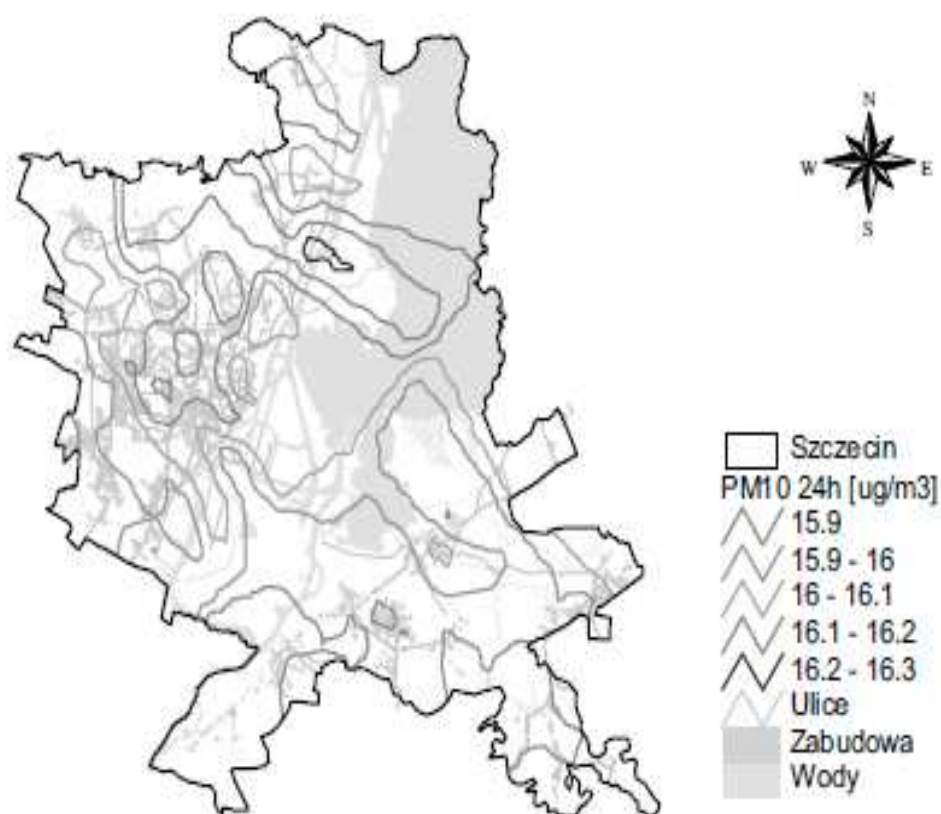

Rysunek 44 Stężenia PM_{10} 24h w aglomeracji Szczecin pochodzące od emitorów liniowych zlokalizowanych w pasie 30 km od miasta w 2005r.

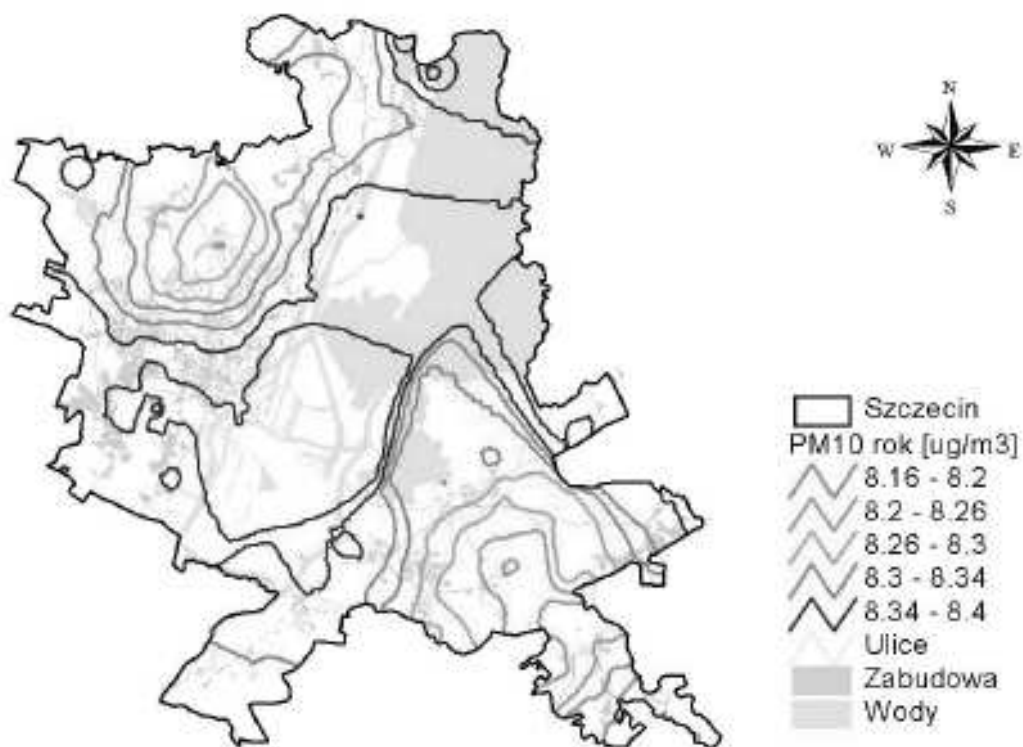
Rysunek 45 Stężenia PM_{10} rok w aglomeracji Szczecin pochodzące od emitorów liniowych zlokalizowanych w pasie 30 km od miasta w 2005r.

Najwyższe wartości stężeń z emisji napływowej pochodzą od emisji spoza województwa - do 32,6% wartości dopuszczalnej dla PM_{10} 24h i do 21% wartości dopuszczalnej dla PM_{10} średniorocznych. Pozostawia to mniejszy margines stężeń dla emisji z terenu aglomeracji.

Rysunek 46 Stężenia PM_{10} 24h w aglomeracji Szczecin pochodzące od emitorów spoza województwa zachodniopomorskiego w 2005r.

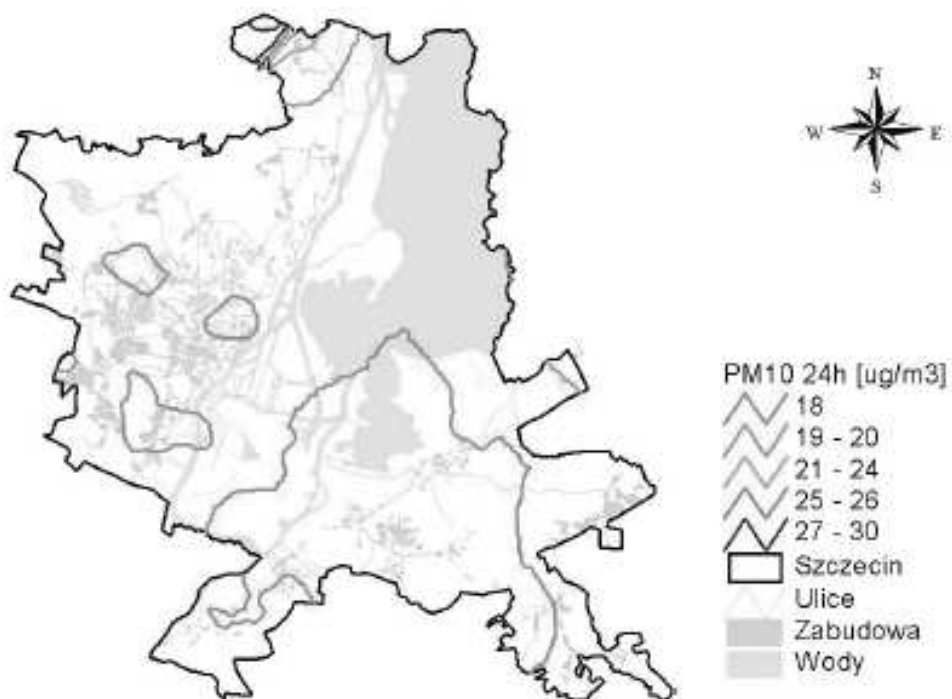

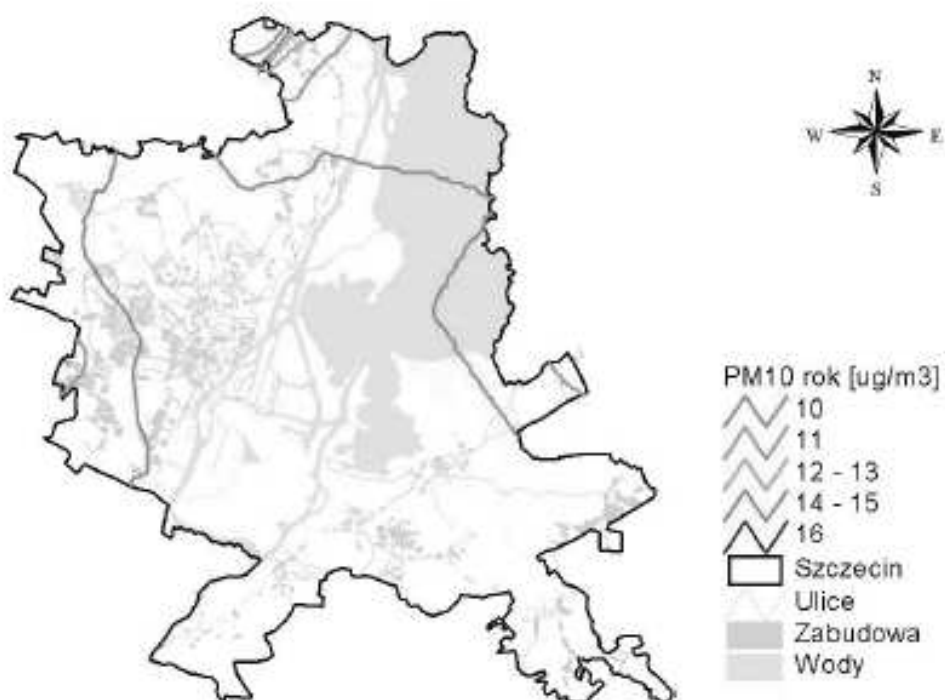
Rysunek 47 Stężenia PM₁₀ rok w aglomeracji Szczecin pochodzące od emitorów spoza województwa zachodniopomorskiego w 2005r.

Tło imisyjne pochodzące od uwzględnionej emisji napływowej PM₁₀ w Szczecinie, z terenu jak i spoza województwa, dla wartości 24h dochodzi nawet do 60% wartości dopuszczalnej, ale stężenia maksymalne występują jedynie lokalnie i są ewidentnie związane z wpływem emisji z Polic na teren Szczecina. Na większości obszaru aglomeracji stężenia związane z napływem wynoszą do 20 µg/m³, co stanowi 40% wartości dopuszczalnej.

Dla stężeń rocznych napływ wynosi od 25 do 40%. Można zatem uznać, że ma ono znaczący wpływ na stan aerosanitarny w mieście.

Rysunek 48 Stężenia PM₁₀ 24h w aglomeracji Szczecin pochodzące od emisji napływowej w 2005r.

Rysunek 49 Stężenia PM₁₀ rok w aglomeracji Szczecin pochodzące od emisji napływowej w 2005r.

Na podstawie powyższych rysunków określono szacunkową wartość średniorocznego tła regionalnego oraz tła całkowitego PM₁₀ dla aglomeracji Szczecin.

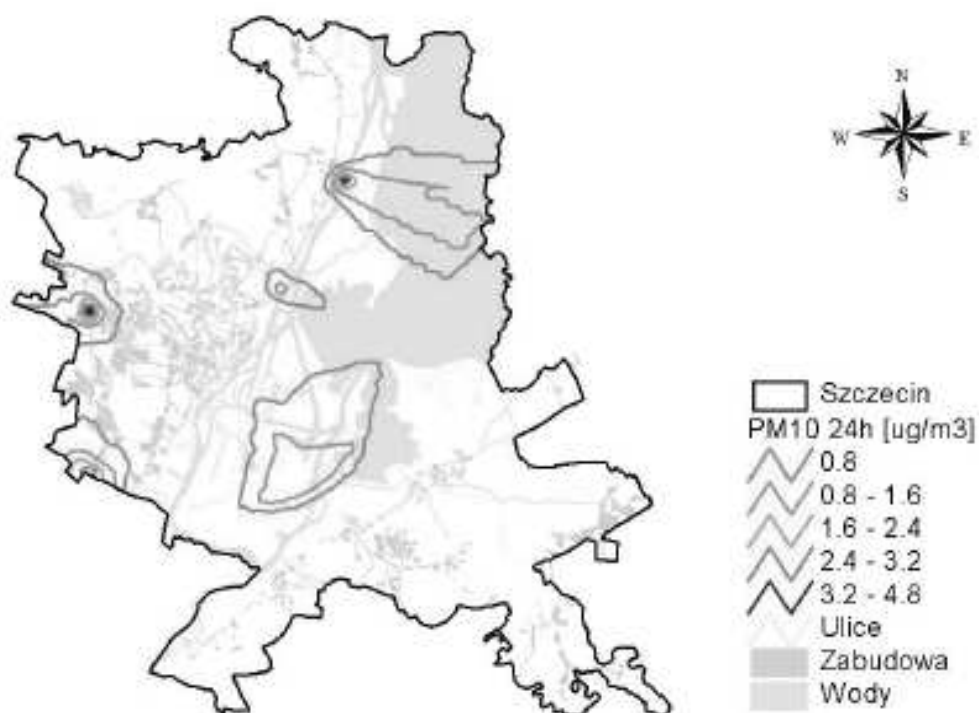
Tło regionalne, definiowane jako poziom zanieczyszczeń, jaki może być wywołany na rozpatrywanym obszarze od źródeł zlokalizowanych w odległości do 30 km od jego granicy, wynosi od 0,1 µg/m³ do 7 µg/m³.

Tło całkowite, definiowane jako suma tła regionalnego oraz oddziaływania istotnych źródeł położonych w odległości ponad 30 km od granicy badanego obszaru, wynosi od 10 µg/m³ do 16 µg/m³.

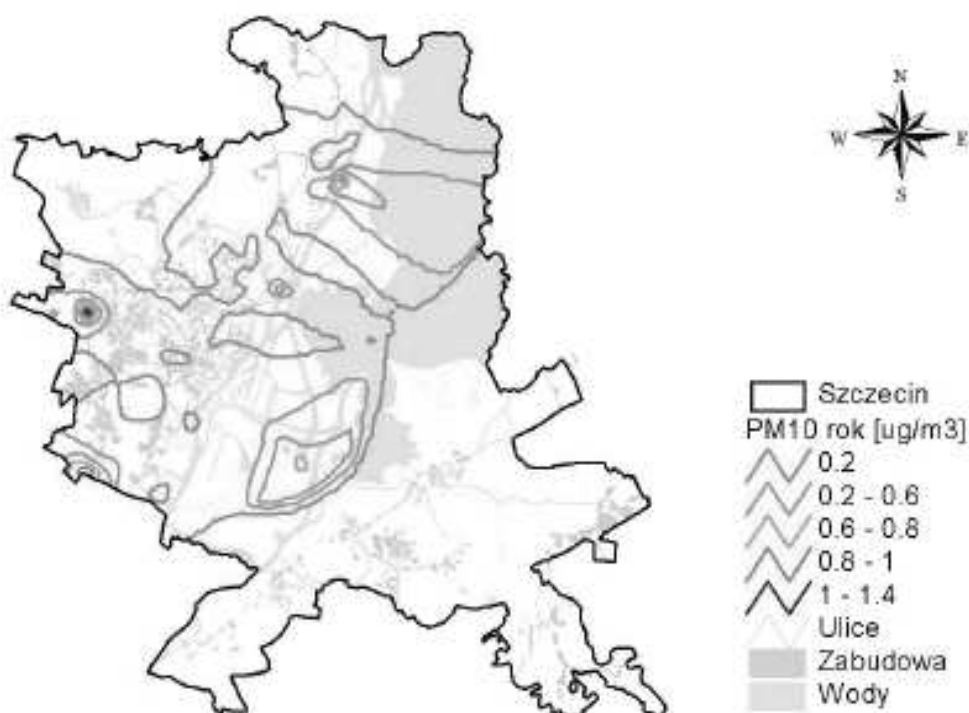
7.3. Stężenia PM₁₀ pochodzące od emisji punktowej

Rozkład stężeń PM₁₀ (krótko i długookresowych) wyznaczonych poprzez modelowanie wskazuje na bardzo lokalne oddziaływanie emisji przemysłowej na terenie aglomeracji. Maksymalne wyznaczone stężenia pochodzące od emisji zorganizowanej dochodzą do 9,6% wartości dopuszczalnej dla średnich dobowych i występują na osiedlu Krzekowo-Bezzrecze. Według obliczeń stężenia te pochodzą od zakładu ARION POL-BAK. Drugi obszar, gdzie stężenia dochodzą do 8% wartości dopuszczalnej zlokalizowany jest na terenie dzielnicy Stoleczyn w okolicach dworca Szczecin Glinki. Według obliczeń stężenia te pochodzą od Huty Szczecin. Większym problemem jest emisja niezorganizowana z terenu portu. Występują tam dwa ogniska podwyższonych stężeń: na północy (emisja niezorganizowana z portu oraz z Huty Szczecin) oraz na południu (emisja niezorganizowana z terenu portu oraz stoczni). Maksymalne stężenia dobowe pochodzące od emisji niezorganizowanej dochodzą do 40 µg/m³, co stanowi 80% wartości dopuszczalnej. Jednak są to obszary zlokalizowane na terenach przemysłowych i nie stanowią bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia ludności mieszkającej w mieście, a jej oddziaływanie ma charakter raczej epizodyczny. Niewątpliwie jest to ogromny problem i w związku z tym należy dążyć do obniżenia emisji poprzez m.in. prowadzenie prac (np. obróbka powierzchniowa, cięcie, spawanie, składowanie materiałów sypkich) z ograniczeniem emisji pyłu PM₁₀ według ustanowionych procedur – hale, ogrodzenia, stosowanie plandek, zraszania, zadaszenie składowisk.

Dla stężeń średniorocznych wartości pochodzące od emisji zorganizowanej wynoszą 3,5% wartości dopuszczalnej, natomiast od emisji niezorganizowanej – 45%.

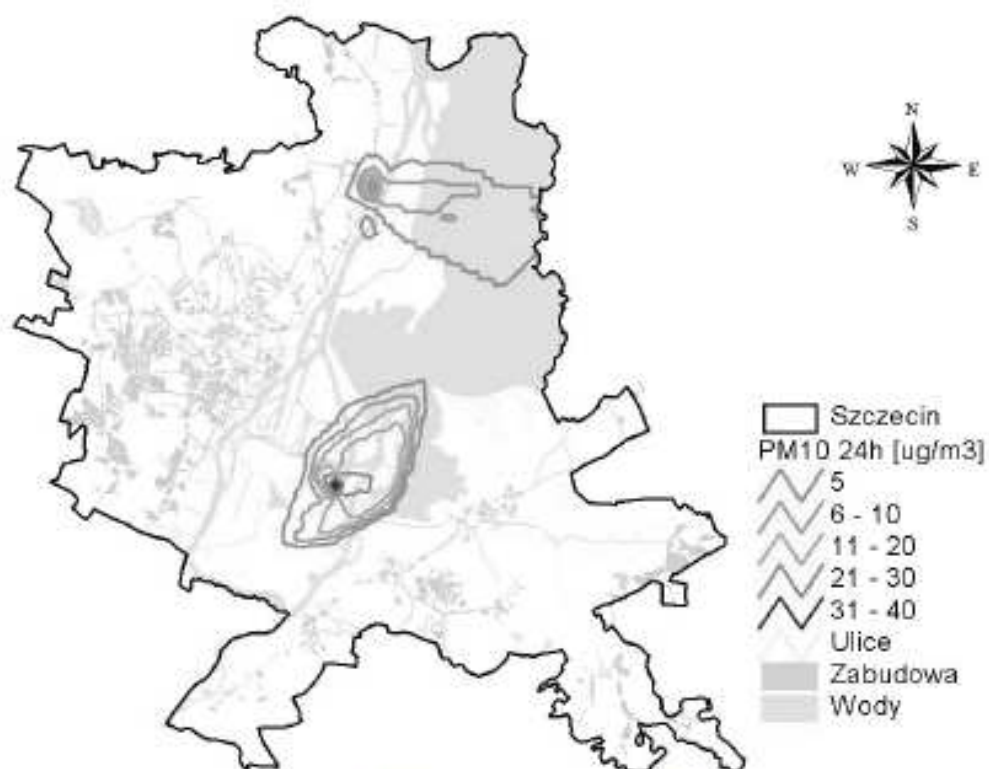

Rysunek 50 Rozkład stężeń PM₁₀ 24h (36max) pochodzących od emisji punktowej na terenie aglomeracji Szczecin w 2005r.

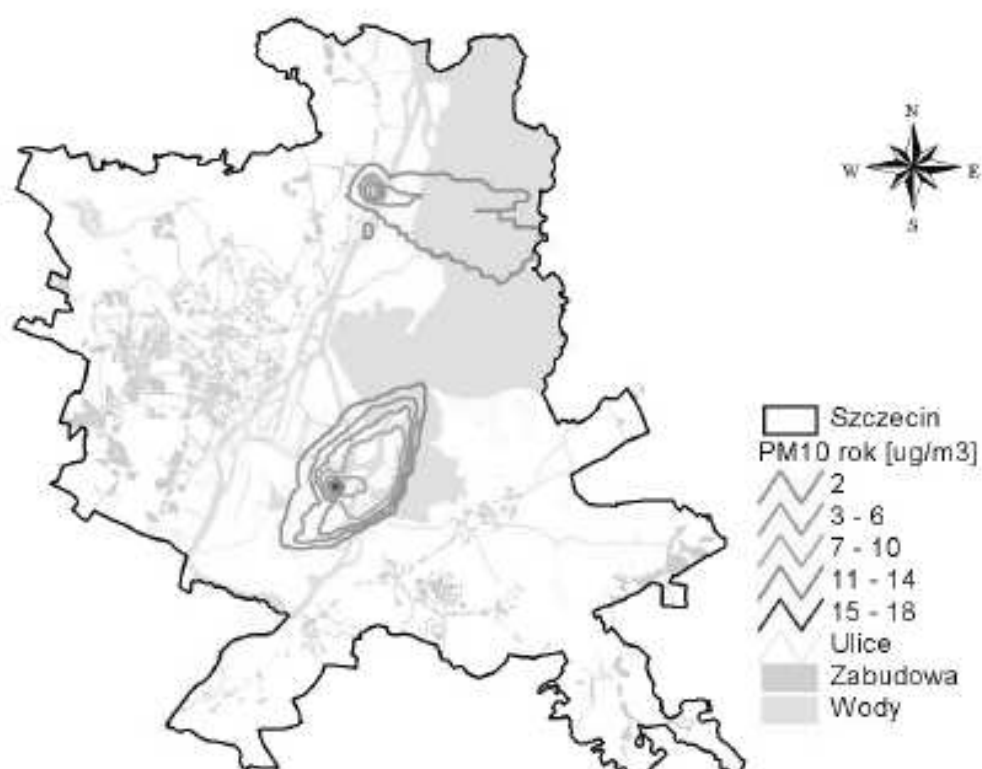

Rysunek 51 Rozkład stężeń PM₁₀ średniorocznych pochodzących od emisji punktowej na terenie aglomeracji Szczecin w 2005r.

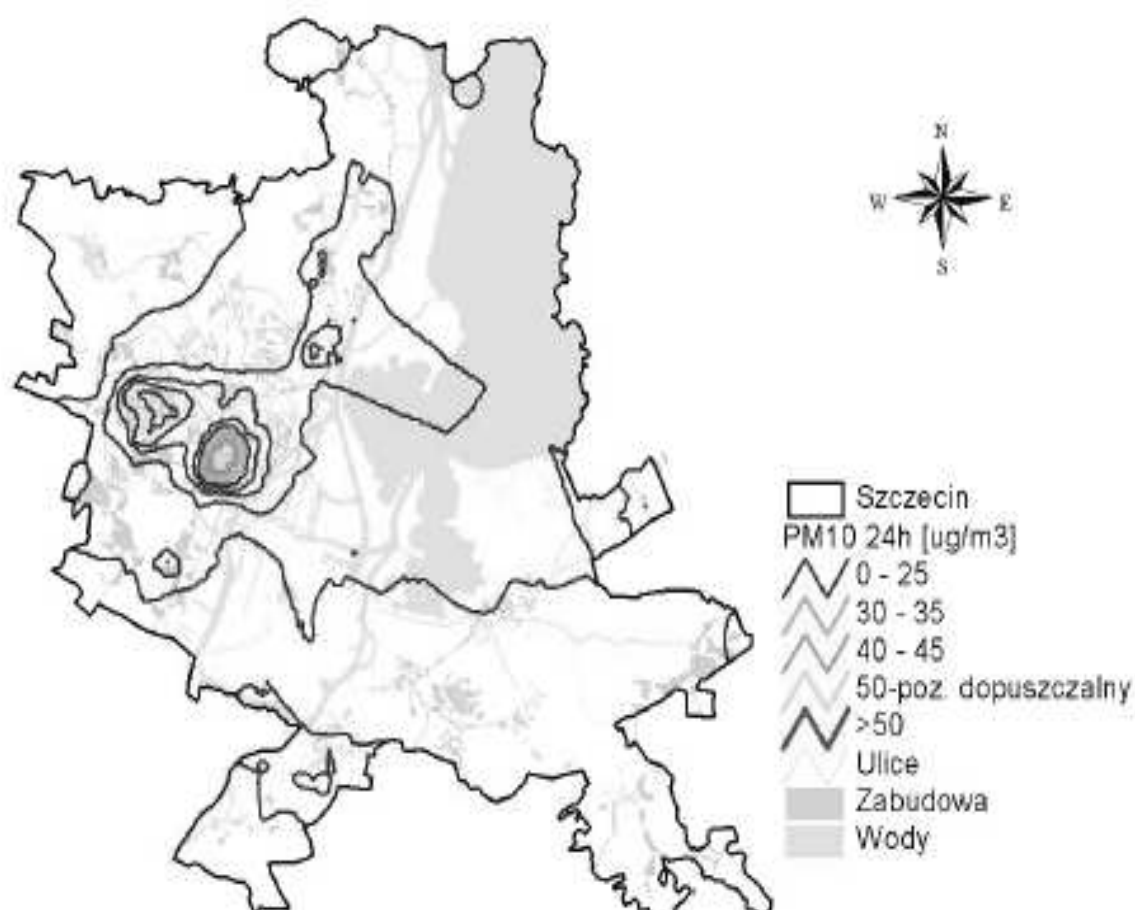
Rysunek 52 Rozkład stężeń PM_{10} 24h (36max) pochodzących od emisji niezorganizowanej z terenów portowych, stoczniowych oraz z Huty Szczecin na obszar aglomeracji Szczecin w 2005r.

Rysunek 53 Rozkład stężeń PM_{10} rok pochodzących od emisji niezorganizowanej z terenów portowych, stoczniowych oraz z Huty Szczecin na obszar aglomeracji Szczecin w 2005r.

7.4. Stężenia PM_{10} pochodzące od emisji powierzchniowej

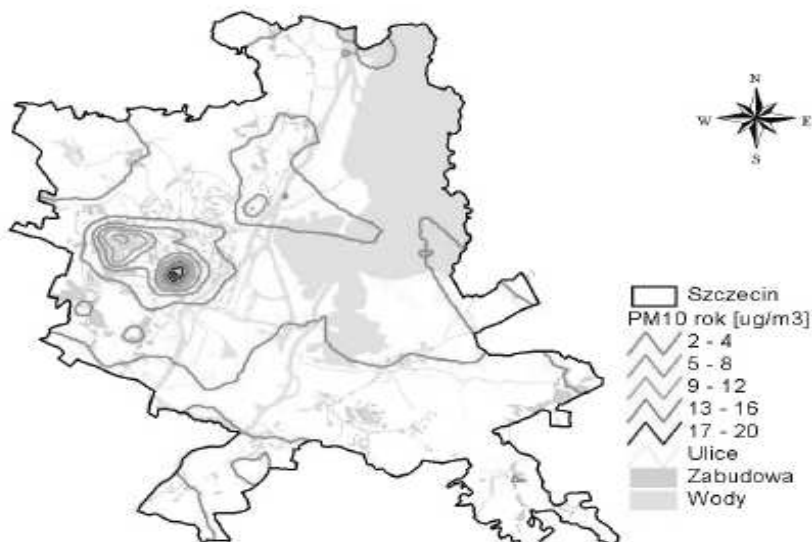
Wartości stężeń PM_{10} 24h, wyznaczone na podstawie modelowania, pochodzące od emisji powierzchniowej na większej części obszaru miasta zawierają się pomiędzy 25 a 50% wartości dopuszczalnej. Występują niestety rejony, gdzie stężenia osiągają bądź przekraczają wartość dopuszczalną pyłu PM_{10} 24h, zlokalizowane są one w centrum miasta w okolicach ulic: Wojska Polskiego oraz Jedności Narodowej.

Rysunek 54 Rozkład stężeń PM_{10} 24h (36max) pochodzących od emisji powierzchniowej na terenie aglomeracji Szczecin w 2005r.

Wartości stężeń PM_{10} średnioroczne wyznaczone na podstawie modelowania pochodzące od emisji powierzchniowej na większej części obszaru miasta zawierają się pomiędzy 5 a 10% wartości dopuszczalnej, natomiast maksymalne wartości stężeń osiągają 50% wartości dopuszczalnej PM_{10} rok.

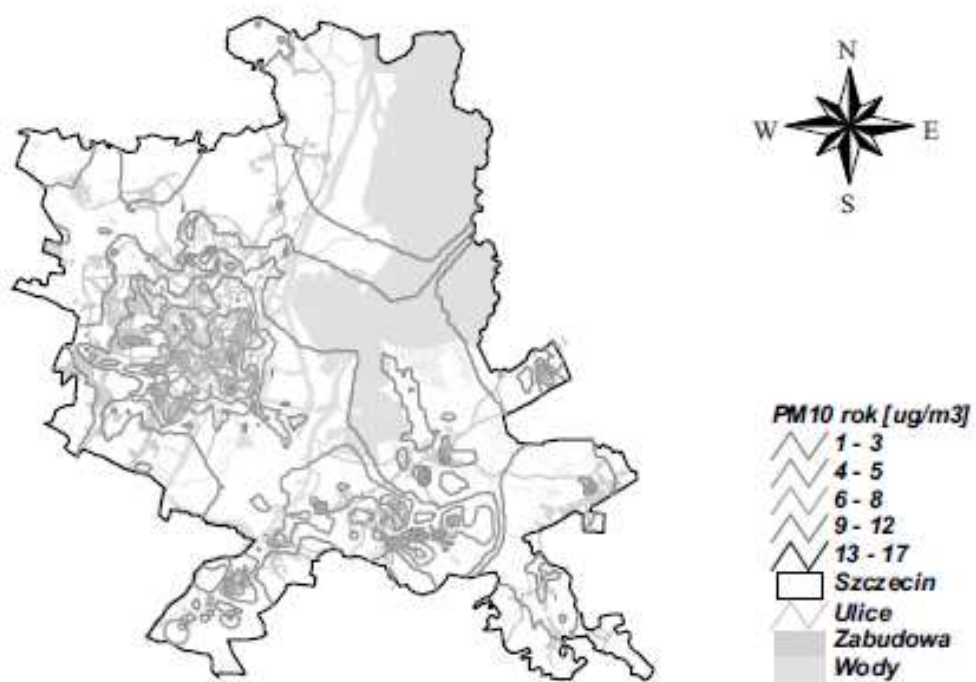
Rysunek 55 Rozkład stężeń PM_{10} średniorocznych pochodzących od emisji powierzchniowej na terenie aglomeracji Szczecin w 2005r.

7.5. Stężenia PM_{10} pochodzące od emisji liniowej

Maksymalne wartości stężeń pochodzące od emisji liniowej dochodzą do 48% dopuszczalnej wartości średniodobowej oraz do 42.5% wartości średniorocznej. Największe stężenia pyłu PM_{10} występują w rejonie ul. Gdańskiej oraz Trasy Zamkowej, w rejonie Śródmieścia a także wzdłuż drogi krajowej nr 31 przebiegającej przez południową część miasta. Niewielki obszar wyższych stężeń występuje również w okolicy ul. Kablowej na osiedlu Załom.

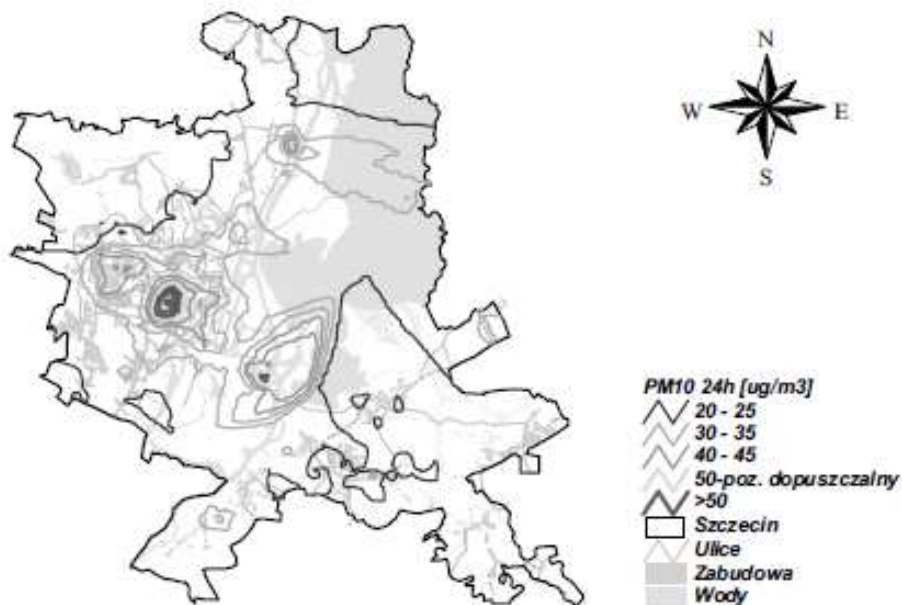
Rysunek 56 Rozkład stężeń PM_{10} 24h (36 max) pochodzących od emisji komunikacyjnej na terenie aglomeracji Szczecin w 2005r.

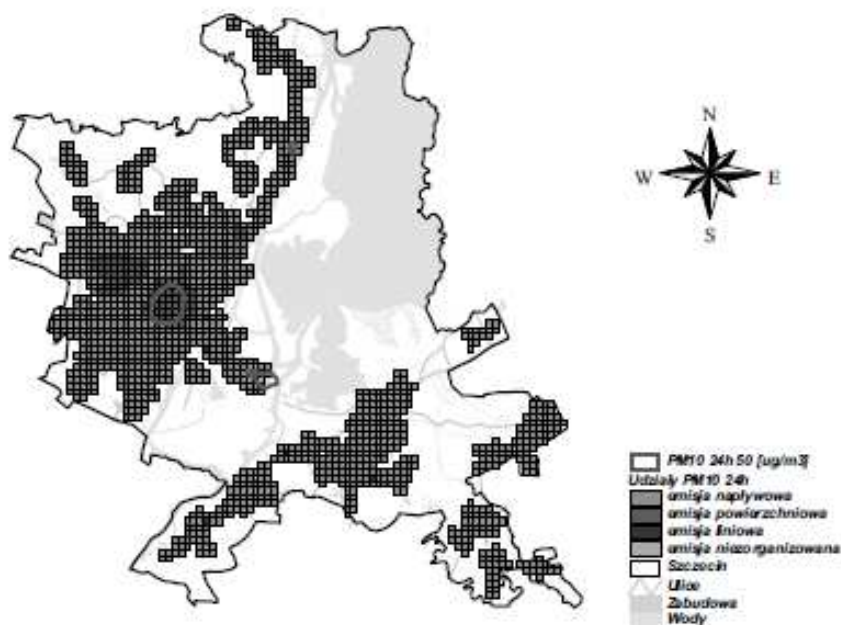
Rysunek 57 Rozkład stężeń PM_{10} średniorocznych pochodzących od emisji komunikacyjnej na terenie aglomeracji Szczecin w 2005r.

7.6. Stężenia całkowite na terenie aglomeracji Szczecin

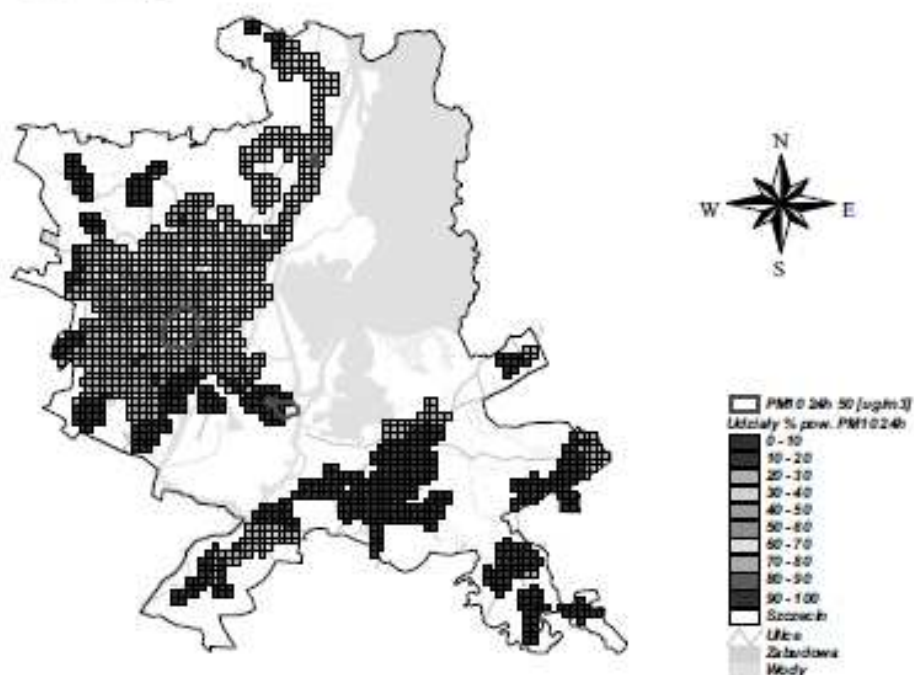

Rysunek 58 Rozkład stężeń PM_{10} 24h (36max) na terenie aglomeracji Szczecin w 2005r.

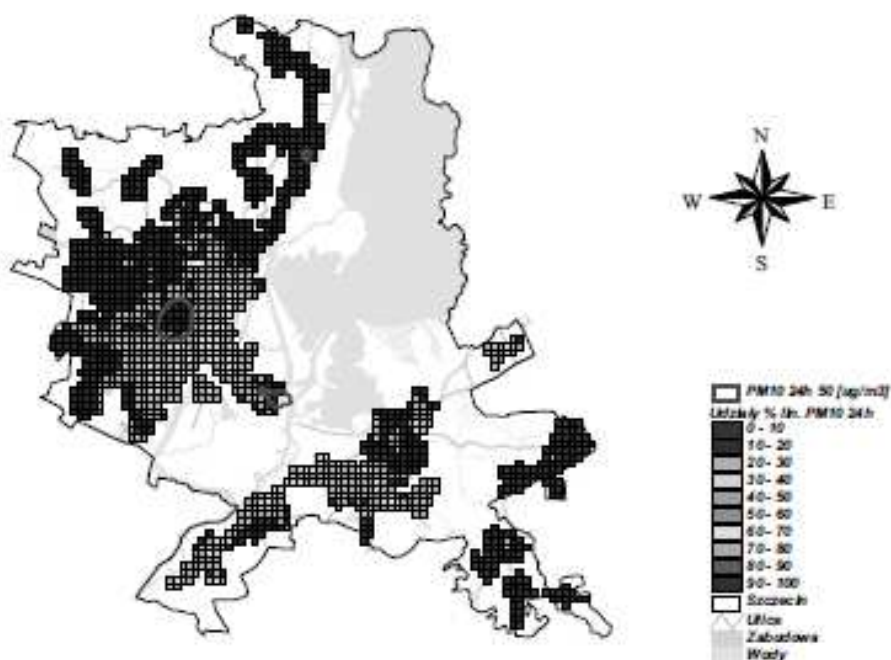

Rysunek 59 Udział typów emisji w emisji PM_{10} 24h w receptorach na obszarze aglomeracji Szczecin w 2005 r.

Na kolejnych rysunkach przedstawiono przeważające udziały typów emisji w stężeniach pyłu PM_{10} 24h (36 max) w aglomeracji Szczecin oraz w wybranych przekrojach przez aglomerację.

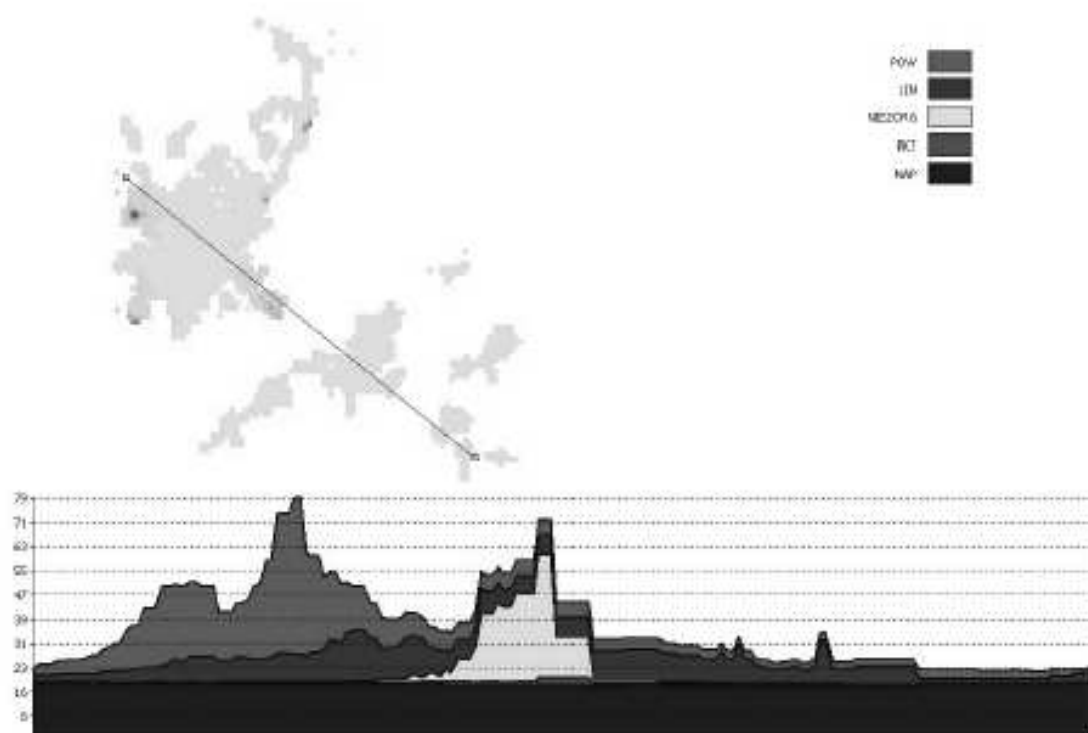

Rysunek 60 Procentowy udział emisji powierzchniowej w emisji PM_{10} 24h w receptorach na obszarze aglomeracji Szczecin.

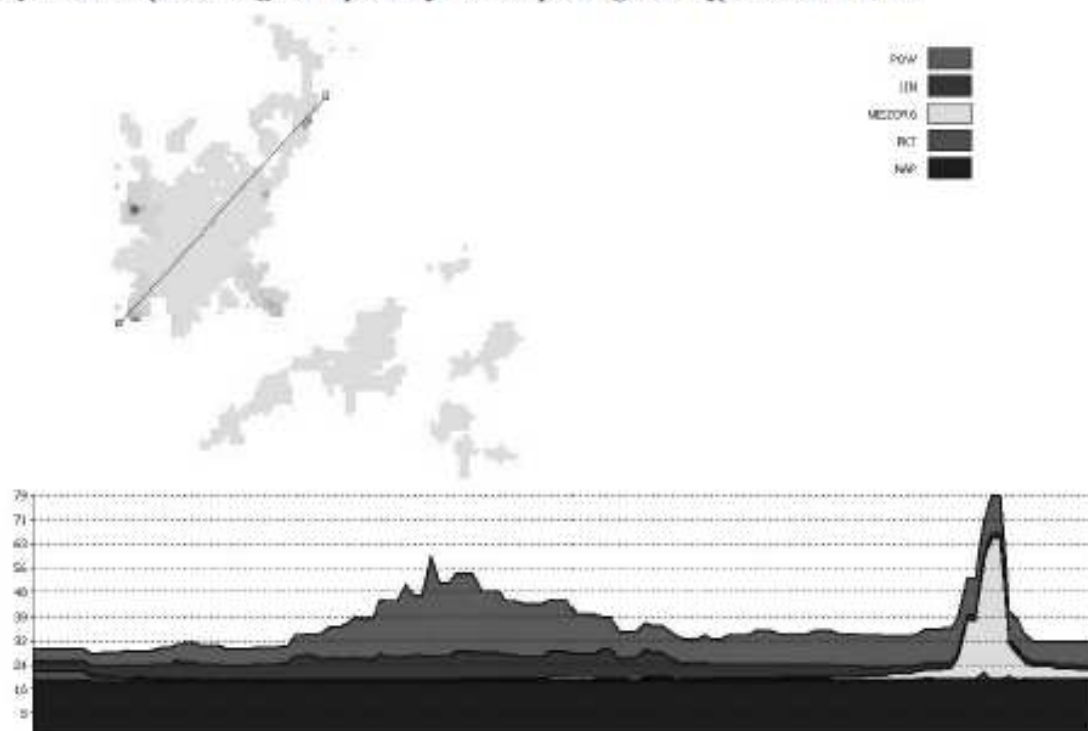

Rysunek 61 Procentowy udział emisji liniowej w emisji PM_{10} 24h w receptorach na obszarze aglomeracji Szczecin.

Rysunek 62 Stężenia PM_{10} 24h w przekroju NW-SE przez aglomerację Szczecin w 2005r.

Rysunek 63 Stężenia PM_{10} 24h w przekroju SW-NE przez aglomerację Szczecin w 2005r.

Jak widać na powyższym przekroju na obszarze całej aglomeracji istotny jest napływ pyłu z otoczenia, zaznacza się również wpływ komunikacji, lokalnie na terenach portowych

dominuje udział emisji niezorganizowanej, natomiast na obszarze miasta najistotniejszy udział ma emisja powierzchniowa, z ogrzewania indywidualnego.

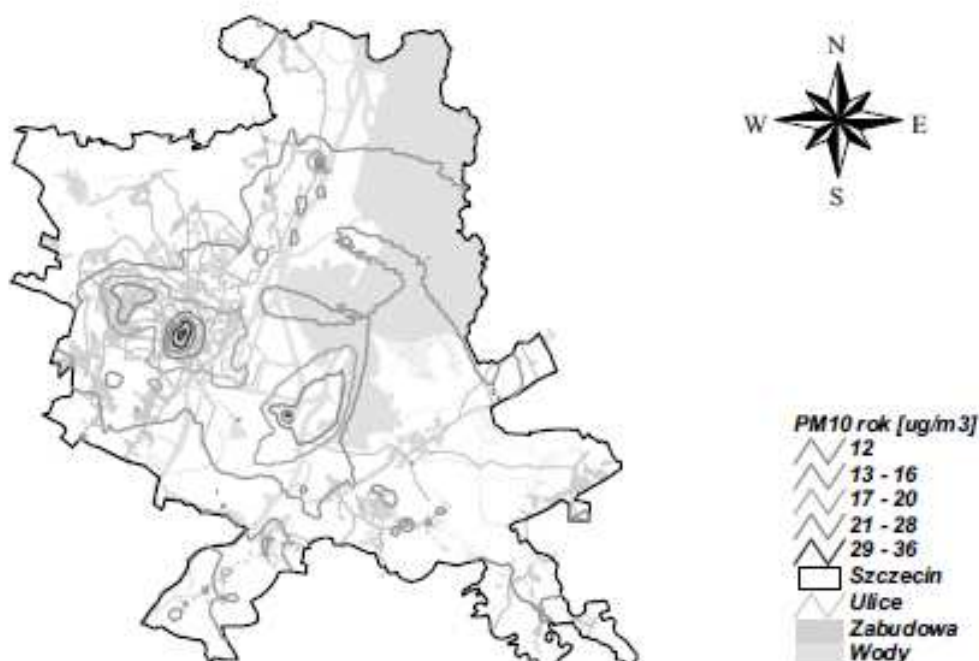
Na podstawie analizy na mapie cyfrowej, stwierdzono występowanie czterech obszarów przekroczeń wartości dopuszczalnej PM_{10} 24h.

W znacznej części miasta rozkład krótkookresowych stężeń zanieczyszczeń kształtowany jest przez emisję napływową. W rejonach przygranicznych stężenia osiągają nawet 60% wartości normatywnych, co ma związek z wpływem na miasto emisji z Polic.

W obszarze przekroczeń wartości dopuszczalnej PM_{10} 24h przeważa emisja powierzchniowa (z indywidualnego ogrzewania, głównie węglowego). Na terenie miasta istnieją również receptory, gdzie za stężenia odpowiedzialna jest emisja niezorganizowana z terenu portu oraz Huty Szczecin. Gdziekolwiek stężenia zanieczyszczeń kształtuje emisja komunikacyjna. Przewagi emisji powierzchniowej w obszarach przekroczeń sięgają 60%. Natomiast udział emisji komunikacyjnej sięga do 50% całości emisji PM_{10} 24h.

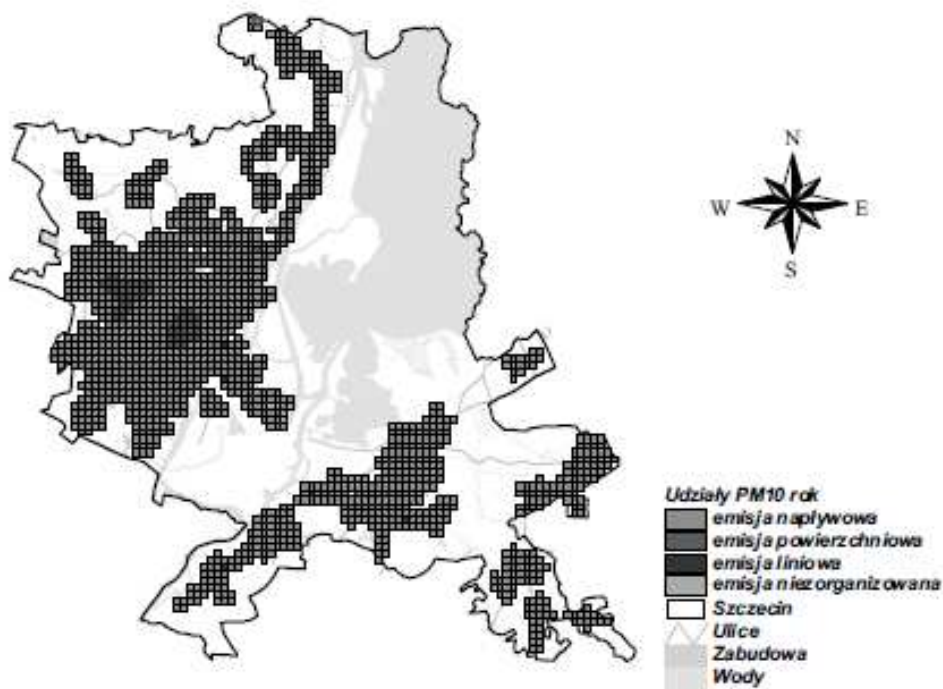
Z powyższej analizy wynika, że za przekroczenia wartości normatywnych PM_{10} 24h w Szczecinie odpowiedzialna jest przede wszystkim emisja z ogrzewania indywidualnego, jednak duże znaczenie ma również emisja komunikacyjna oraz emisja niezorganizowana z terenów portowych.

Na kolejnych rysunkach oraz w dwóch przekrojach przez aglomerację przedstawiono rozkład stężeń średniorocznych wartości pyłu PM_{10} i przeważające udziały poszczególnych typów emisji w stężeniach pyłu PM_{10} rok.

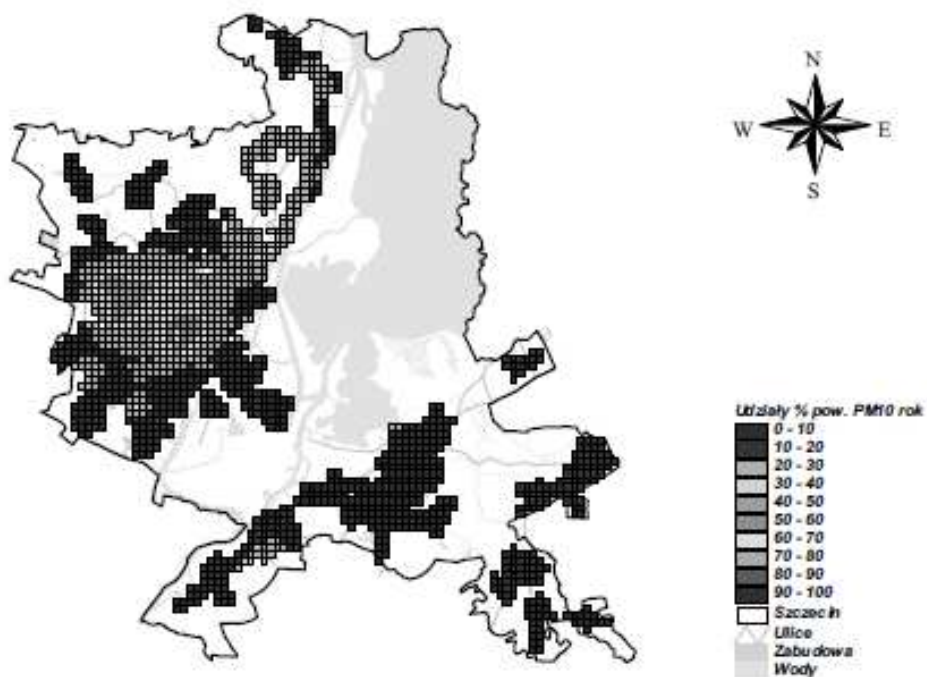

Rysunek 64 Rozkład stężeń PM_{10} średniorocznych na terenie aglomeracji Szczecin w 2005r.

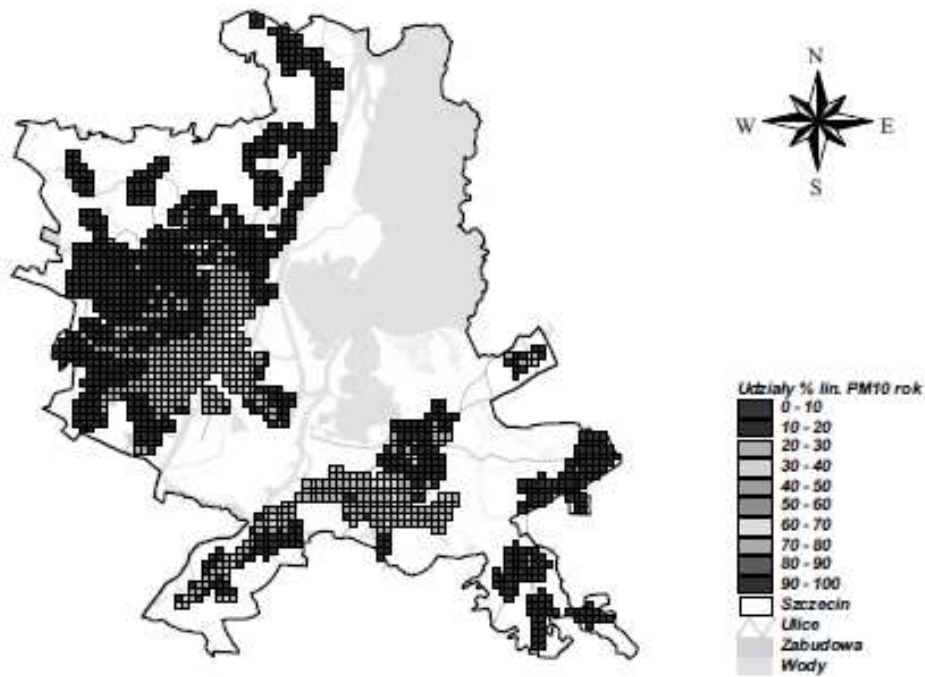

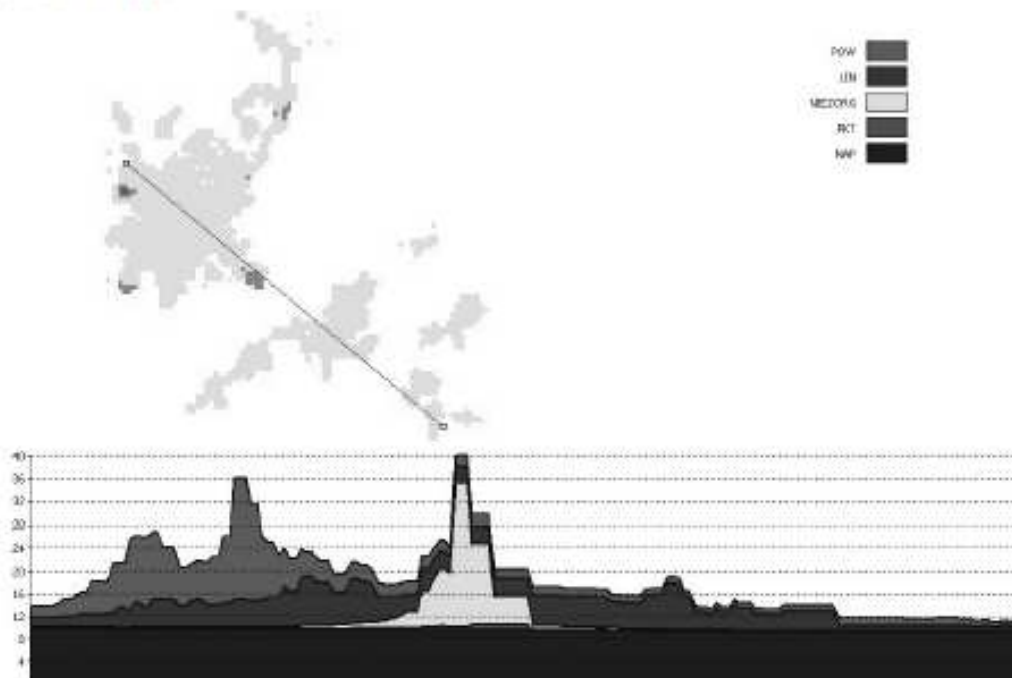
Rysunek 65 Udział poszczególnych typów emisji w imisji PM₁₀ rok w receptorach na obszarze aglomeracji Szczecin w 2005 r.

Rysunek 66 Procentowy udział emisji powierzchniowej w imisji PM₁₀ rok w receptorach na obszarze aglomeracji Szczecin w 2005r.

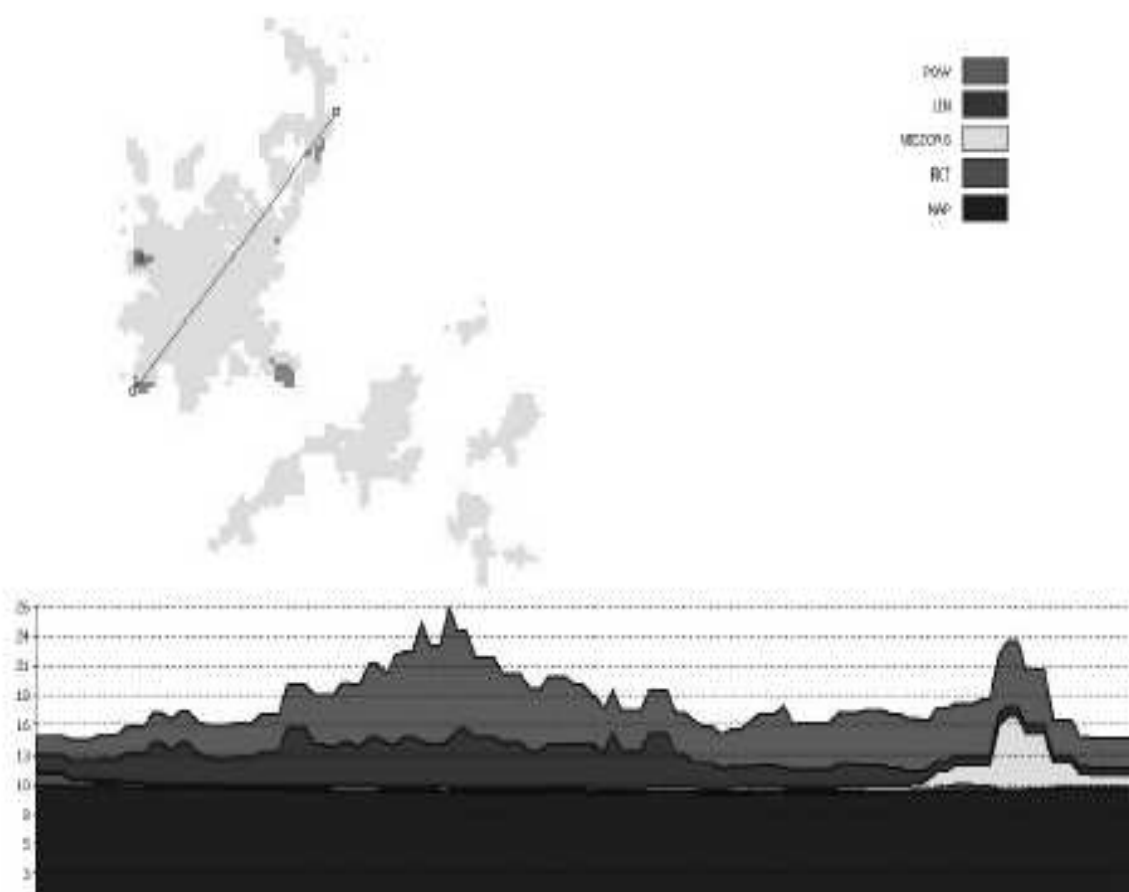

Rysunek 67 Procentowy udział emisji liniowej w emisji PM₁₀ rok w receptorach na obszarze aglomeracji Szczecin w 2005r.

Rysunek 68 Stężenia PM₁₀ rok w przekroju NW-SE przez aglomerację Szczecin w 2005r.

Rysunek 69 Stężenia PM_{10} 24h w przekroju NW-SE przez aglomerację Szczecin w 2005r.

Obliczenia modelowe stężeń zanieczyszczeń nie wykazały istnienia przekroczeń wartości średniorocznej stężeń PM_{10} .

7.7. Ocena wiarygodności przeprowadzonych obliczeń modelowych rozkładów pyłu PM_{10}

Zgodnie z prawem polskim i Unii Europejskiej podstawą do oceny jakości powietrza w strefach jest pomiar stężeń zanieczyszczeń gazowych i pyłowych na terenie strefy, przy czym najbardziej wiarygodne (obciążone najmniejszym błędem) są stacje automatyczne. Modelowanie, będące metodą uzupełniającą w ramach systemu oceny, jest wykorzystywane przede wszystkim do oceny w „czystych” strefach klasy A. W trakcie realizacji programów ochrony powietrza modelowanie staje się natomiast podstawowym narzędziem analitycznym. Dotyczy to etapu diagnozy stanu w całym obszarze strefy, ale przede wszystkim etapu wskazania źródeł odpowiedzialnych za przekroczenia i konstruowania wariantów działań naprawczych oraz oceny ich skuteczności.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu określa wymagania, jakie spełnić mają wyniki modelowania:

Tabela 9 Wymagana dokładność modelowania

Dokładność	SO₂, NO₂, NO_x	PM i Pb	Benzen	CO	Ozon
Stężenie średnie godzinowe	50% do 60%		-	-	50% w dzień
Stężenie średnie ośmiogodzinne	-	-	50%	50%	50%
Stężenie średnie dobowe	50%	-	-	-	-
Stężenie średnie roczne	30%	50%	-	-	-

Dokładność jest definiowana jako maksymalne odchylenie mierzonych i obliczanych poziomów substancji odpowiednio do okresu uśrednienia wyników pomiarów, dla którego określono dopuszczalne poziomy substancji w powietrzu.

Jak widać w przypadku pyłu błąd dla wartości średnich dobowych nie jest definiowany.

Zestawienie dokładności modelowania pyłu PM₁₀ w ramach realizacji programu ochrony powietrza dla aglomeracji Szczecin przedstawiono poniżej:

Tabela 10 Dokładność modelowania pyłu PM₁₀ w otoczeniu stacji automatycznych i manualnych na obszarze aglomeracji Szczecin w 2005r.

ADRES	Typ stacji A - automat M - manualna	PM₁₀24h pomiar	PM₁₀24h model	Błąd [%]	PM₁₀rok pomiar	PM₁₀rok model	Błąd [%]
ul. Piłsudskiego	A	54.5	45.8	-16.0	30.4	24.3	-20.1
ul. Andrzejewskiego	A	42.7	31.8	-25.5	30.4	19.05	-37.7
ul. Łączna	A	43.7	23.8	-45.5	19.7	14.1	-28.41
ul. Wincentego Pola	M	47.0	33.1	-29.6	25.1	19.7	-21.5

W otoczeniu wszystkich stacji dokładność modelowania jest bardzo dobra i spełnia narzucone prawem wymagania.

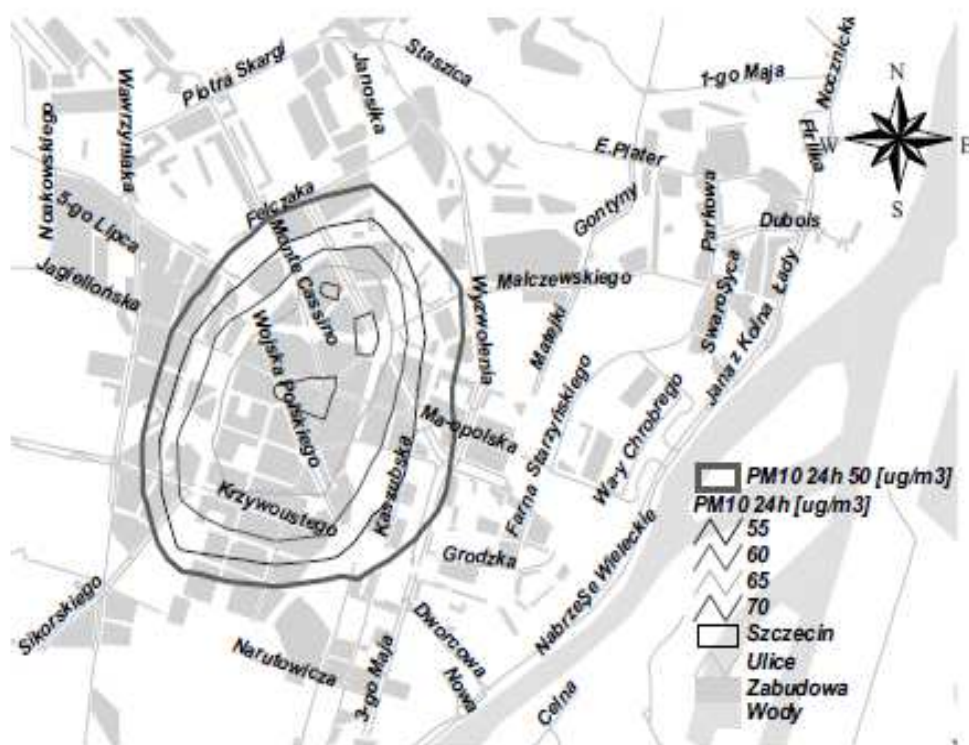

8. Obszary zagrożeń

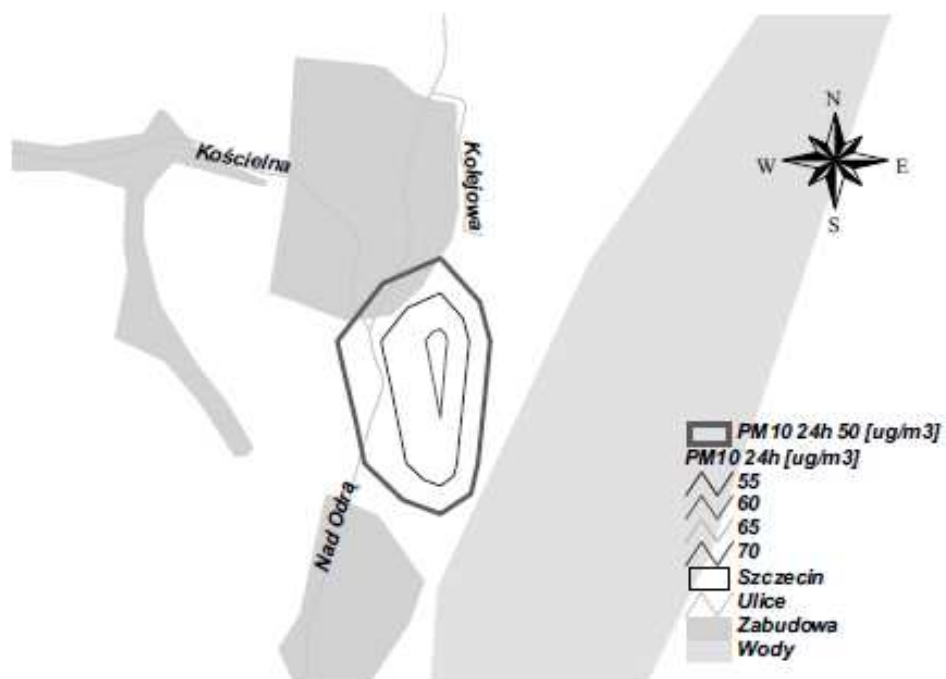
Szczegółowe obszary zagrożeń zostały wyznaczone na podstawie wyników z modelowania. Wyznaczenie obszarów zagrożeń na podstawie pojedynczych, rozrzuconych pomiarów jest bardzo problematyczne. Z drugiej strony wyniki z modelowania należy przyjmować z pewnym przybliżeniem. Przy opisie poszczególnych obszarów podawane są kody **sytuacji przekroczeń** wyjaśnione w rozdziale 14 i zgodne z załącznikiem nr 4 do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza, określa zakres i układ przekazywanych informacji o programach ochrony powietrza.

8.1. Obszary z ponadnormatywnymi stężeniami PM₁₀

8.1.1. Aglomeracja Szczecin - imisja całkowita

Rysunek 70 Obszar aglomeracji Szczecin w obrębie izoliny 50 µg/m³, stężenia PM₁₀ 24h pochodzące od całości emisji w 2005r. – dzielnica Śródmieście.

Rysunek 71 Obszar aglomeracji Szczecin w obrębie izolinii 50 µg/m³, stężenia PM₁₀ 24h pochodzące od całości emisji w 2005r. – tereny przemysłowe przyległe do obszarów portowych w okolicy ulic: Nad Odrą oraz Kolejowej.

Rysunek 72 Obszar Szczecina w obrębie izolinii 50 µg/m³, stężenia PM₁₀ 24h pochodzące od całości emisji w 2005r – tereny portowe Basenu Górniczego.

Z wyżej zaprezentowanych analiz wynika, że za ponadnormatywne stężenia PM_{10} odpowiedzialna jest przede wszystkim emisja z niskich emitorów energetycznych, emisja komunikacyjna oraz emisja niezorganizowana z terenów przemysłowych. Na podstawie analizy wyników obliczeń modelowych (mapa cyfrowa) szczegółowo opisano obszary przekroczeń PM_{10} 24h:

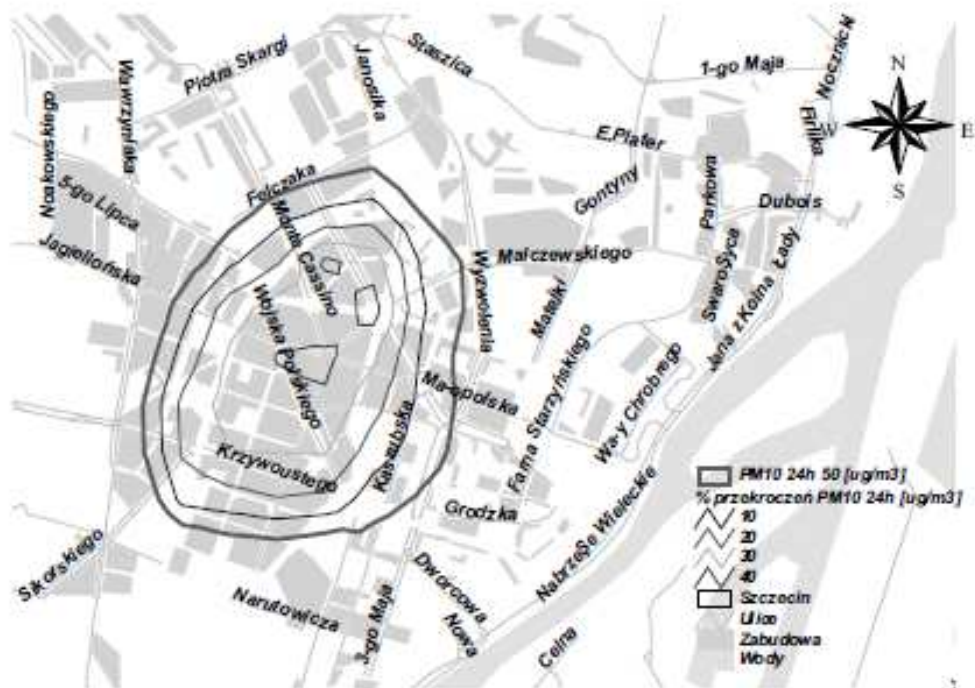
1) **dzielnica Śródmieście**: jest to rejon ograniczony ulicami: od północy: ul. Fełczaka, od wschodu: Al. Wyzwolenia, Al. Niepodległości, od południa: ul. Kordeckiego, Narutowicza, od zachodu: ul. Bolesława Śmiałego, Al. Bohaterów Warszawy; zajmuje powierzchnię 162.65 ha a zamieszkuje go około 7 000 osób; jest to obszar o zabudowie: gęstej, śródmiejskiej, wielorodzinnej, ogrzewanej indywidualnie; zakres stężeń PM_{10} 24h: 47.95 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ – 74.9 $\mu\text{g}/\text{m}^3$; zakres stężeń PM_{10} rok: 24.1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ – 38.11 $\mu\text{g}/\text{m}^3$; całkowita liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego: 0 – 65; szacunkowa długość drogi gdzie stężenie przekroczyło poziom dopuszczalny: 20 km; skala przestrzenna położenia źródeł emisji poddanych działaniu naprawczemu: 1 km; kod sytuacji przekroczeń: **Zp05SzcPM10d01**;

2) **północna część miasta Szczecina**; jest to rejon ograniczony ulicami: Nad Odrą, Kolejową, Kościelną; zajmuje powierzchnię 7.5 ha, a zamieszkuje go około 80 osób; jest to obszar głównie przemysłowy, w niewielkim stopniu zabudowany; zakres stężeń PM_{10} 24h: 60.3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ – 67.64 $\mu\text{g}/\text{m}^3$; zakres stężeń PM_{10} rok: 28.9 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ – 31.9 $\mu\text{g}/\text{m}^3$; całkowita liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego: 0 – 52; szacunkowa długość drogi gdzie stężenie przekroczyło poziom dopuszczalny: 4 km; skala przestrzenna położenia źródeł emisji poddanych działaniu naprawczemu: 0.3 km; kod sytuacji przekroczeń: **Zp05SzcPM10d02**;

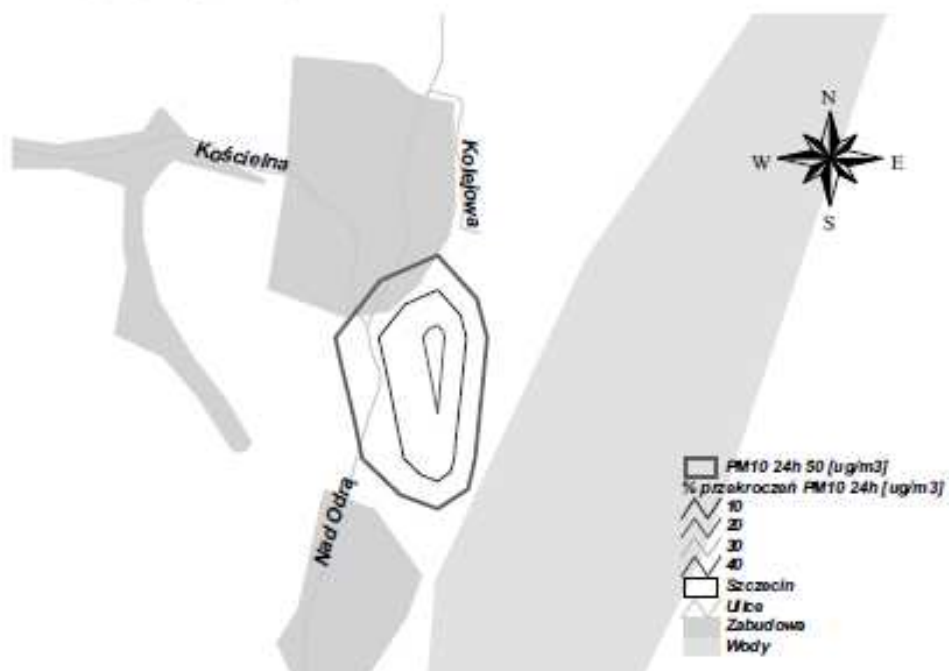
3) **tereny portowe w obrębie Basenu Górniczego**; obszar zajmuje powierzchnię 47.5 ha, jest to obszar niezamieszkały; z zabudowa przemysłową; zakres stężeń PM_{10} 24h: 56.2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ – 71.4 $\mu\text{g}/\text{m}^3$; zakres stężeń PM_{10} rok: 25.1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ – 39.2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$; całkowita liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego: 0 – 61.

Skala przestrzenna całkowitego obszaru przekroczeń wartości dopuszczalnych PM_{10} 24h, gdzie źródła emisji poddane zostaną działaniu naprawczemu wynosi około 1 km.

W związku z tym, iż trzeci obszar przekroczeń wartości dopuszczalnych PM_{10} 24h występuje na terenach przemysłowych, niezamieszkałych, nie ma bezpośredniego wpływu na zdrowie ludzi. Zatem do działań naprawczych zostały wliczone obszary przekroczeń 1 i 2.

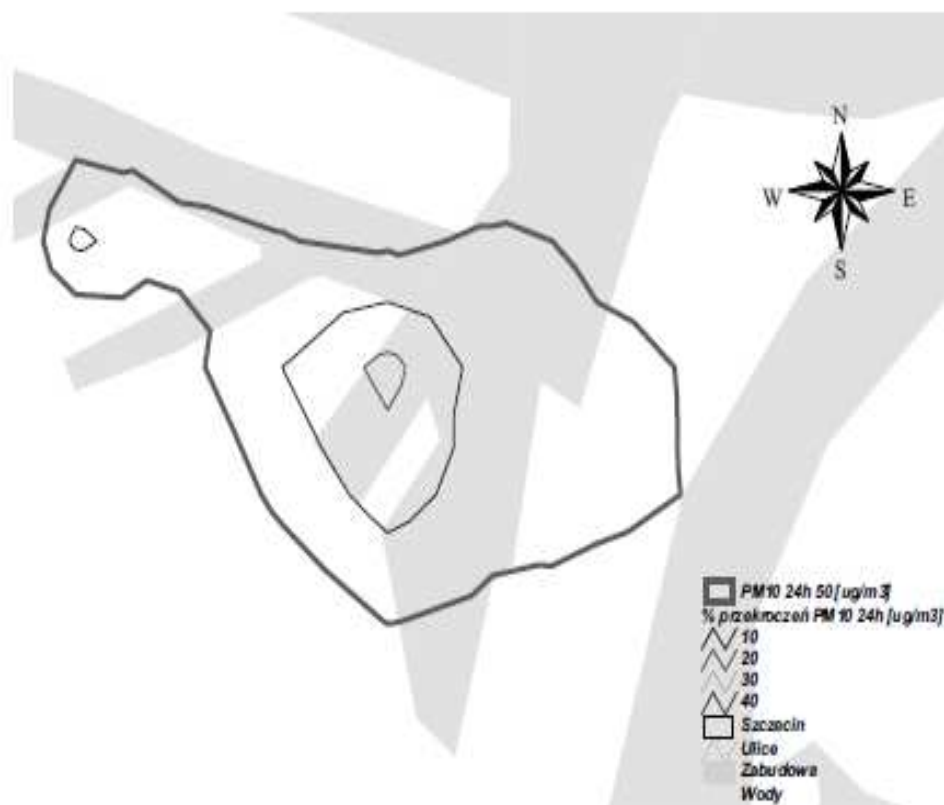

Rysunek 73 Wartość procentowa przekroczeń stężeń PM₁₀ 24h w stosunku do wartości dopuszczalnej dla całkowitej masy w aglomeracji Szczecin w 2005r. – dzielnica Śródmieście.

Rysunek 74 Wartość procentowa przekroczeń stężeń PM₁₀ 24h w stosunku do wartości dopuszczalnej dla całkowitej masy w aglomeracji Szczecin w 2005r. – tereny przyległe do obszarów portowych w okolicy ulic: Nad Odrą, Kościelnej oraz Kolejowej.

Rysunek 75 Wartość procentowa przekroczeń stężeń PM₁₀ 24h w stosunku do wartości dopuszczalnej dla całkowitej emisji w aglomeracji Szczecin w 2005r. – tereny portowe Basenu Górnicego.

W obszarach przekroczeń na terenie aglomeracji Szczecin, główny udział w emisji PM₁₀ 24h ma emisja powierzchniowa, związana z indywidualnym (głównie węglowym) systemem ogrzewania, emisja komunikacyjna oraz emisja niezorganizowana. Maksymalne wartości przekroczeń poziomu dopuszczalnego (do 40 %) występują w centrum aglomeracji, w dzielnicy Śródmieście.

9. Obszary naruszeń standardów jakości środowiska atmosferycznego – podsumowanie

Przedstawiona powyżej diagnoza stanu aerosanitarnej aglomeracji Szczecin wskazuje na dwa główne obszary z naruszonymi standardami jakości środowiska atmosferycznego obejmujące:

1) **dzielnica Śródmieście**: jest to rejon ograniczony ulicami: od północy: ul. Felczaka, od wschodu: Al. Wyzwolenia, Al. Niepodległości, od południa: ul. Kordeckiego, Narutowicza, od zachodu: ul. Bolesława Śmiałego, Al. Bohaterów Warszawy; zajmuje powierzchnię 162.65 ha a zamieszkuje go około 7000 osób;

2) **północna część miasta Szczecina**; jest to rejon ograniczony ulicami: Nad Odrą, Kolejową, Kościelną; zajmuje powierzchnię 7.5 ha, a zamieszkuje go około 80 osób; jest to obszar głównie przemysłowy, w niewielkim stopniu zabudowany;

Przekroczenia te spowodowane są w największym stopniu niską emisją energetyczną (ogrzewanie węglowe). Dodatkowo w centrum miasta zaznacza się wpływ emisji z komunikacji, której obniżenie wpłynie na poprawę wartości stężeń w obszarach przekroczeń oraz w północnej części aglomeracji, gdzie wyraźnie zaznacza się ponadto wpływ emisji niezorganizowanej z terenów portowych.

W obrębie obszarów przekroczeń możemy wyróżnić ogniska o szczególnie wysokich wartościach stężeń, są to: dzielnica Śródmieście (przekroczenia o 40% w stosunku do wartości dopuszczalnej) oraz rejon ulicy Kościelnej, Nad Odrą i Kolejowej (przekroczenia o 20% w stosunku do wartości dopuszczalnej). Na podstawie wcześniejszych analiz zdecydowanie można stwierdzić, iż za ponadnormatywne stężenia PM_{10} w aglomeracji Szczecin odpowiedzialna jest emisja z niskich emitorów energetycznych (jej udział miejscami sięga 70%), emisja komunikacyjna oraz emisja niezorganizowana.

Głównym celem opracowania programu ochrony powietrza jest wskazanie niezbędnych działań w zakresie gospodarczym i urbanistycznym w mieście tak, aby możliwa była poprawa jakości powietrza oraz jakości życia mieszkańców.

Podstawowym narzędziem polityki przestrzennej miast są plany zagospodarowania przestrzennego, które jako prawo miejscowe muszą być przestrzegane przez wszystkich użytkowników danego obszaru. Wszystkie działania, które bezpośrednio lub pośrednio mogą przyczynić się do poprawy sytuacji aerosanitarnej w aglomeracji powinny być ujęte w planie zagospodarowania przestrzennego.

Rada Miasta Szczecina przyjęła „Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Szczecina”.

Tabela 11 Obszary przekroczeń wartości dopuszczalnych, wyznaczone na podstawie modelowania, dla danych emisyjnych za 2005 rok

Nazwa obszaru	Opis obszaru	Obszar przekroczeń wartości dopuszczalnej [ha] / ludność / max wartość z obliczeń [$\mu\text{g}/\text{m}^3$] / max wartość z pomiaru [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]		Działania naprawcze
		PM10 24h	PM10 rok	
Aglomeracja Szczecin, dzielnica Śródmieście; jest to rejon ograniczony ulicami: od północy: ul. Felczaka, od wschodu: Al. Wyzwolenia, Al. Niepodległości, od południa: ul. Kordeckiego, Narutowicza, od zachodu: ul. Bolesława Śmiałego, Al. Bohaterów Warszawy	Jest to obszar o zabudowie: gęstej śródmiejskiej, wielorodzinnej, ogrzewanej indywidualnie.	1.50/7000 /74,9/54,5	brak	1.Podłączenie mieszkań ogrzewanych indywidualnie węglem do miejskiej sieci ciepłowniczej. 2.Obniżenie emisji z komunikacji poprzez zwiększenie częstotliwości sprzątania ulic na mokro.
Aglomeracja Szczecin: północna część aglomeracji Szczecin; jest to rejon ograniczony ulicami: Nad Odrą, Kolejową, Kościelną	Jest to obszar o zabudowie przemysłowej, nie duży obszar zabudowy wiekorodzinnej.	10,8/80 /67,64/43,7	brak	1. Obniżenie emisji niezorantowanej na terenach przemysłowych poprzez prowadzenie prac (m.in. obróbka powierzchniowa, cięcie, spawanie, składowanie materiałów sypkich) z ograniczeniem emisji pyłu PM_{10} według ustanowionych procedur – hale, ogrodzenia, stosowanie plandek, zraszania, zadaszanie składowisk.

10. Scenariusze naprawcze

Na terenie aglomeracji Szczecin obszary przekroczeń stężeń zanieczyszczeń występują dla stężeń pyłu PM_{10} 24h. W praktyce przekroczenia wartości dopuszczalnych występują w centrum miasta oraz na terenach portowych.

Wyniki obliczeń pokazują, iż podstawowym problemem w mieście jest ogrzewanie komunalne, w szczególności piece o niskiej sprawności w zabudowie wielorodzinnej zlokalizowanej w centrum miasta oraz ogrzewanie centralne indywidualne w domkach wielo- i jednorodzinnych. Taka struktura czynników grzewczych związana jest z sytuacją ekonomiczną ludności oraz z polityką energetyczną państwa. Wysokie ceny gazu zniechęcają, zwłaszcza osoby prywatne, do korzystania z ogrzewania gazowego. Często do celów grzewczych wykorzystywane są odpady, których spalanie jest niezmiernie szkodliwe dla zdrowia. Zasadniczo najkorzystniejsze rozwiązanie stanowi podłączenie maksymalnej liczby mieszkań, zwłaszcza tych ogrzewanych paliwami stałymi, do miejskiej sieci ciepłej i do takiego rozwiązania powinno się dążyć. Jednak należy też brać pod uwagę inne możliwości.

Istotnym problemem w mieście jest również komunikacja, a ściślej duży ruch pojazdów przez środek miasta. Wyznaczone modelowo stężenia 24h pyłu PM_{10} pochodzące od komunikacji sięgają $16 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Trzeba jednak pamiętać, że obliczenia te są obdarzone dużą niepewnością związaną przede wszystkim z wyznaczeniem pyłu unoszonego. Wizja lokalna oraz dostępne dokumenty wykazują ponadto, że bardzo korzystne będzie uspokojenie ruchu pojazdów.

Jak wykazały obliczenia modelowe, problem stanowi również emisja niezorganizowana z terenów portowych w Szczecinie, której udział jest przeważający w niektórych rejonach w mieście.

Dlatego do realizacji przyjęto trzy rodzaje scenariuszy naprawczych: wariant, w którym obszary miasta podłącza się do miejskiej sieci ciepłowniczej, wariant komunikacyjny oparty na uspokojeniu i upłynnieniu ruchu w mieście oraz poprawę utrzymania ulic, a także wariant polegający na obniżeniu emisji niezorganizowanej z terenów portowych.

10.1. Wariant 1

Analiza stężeń pochodzących od komunikacji wskazuje, że głównym powodem wysokich wartości stężeń jest w tym przypadku kurz wniecany przez przejeżdżające pojazdy. Jedynym sposobem na zmniejszenie jego udziału jest poprawa czystości jezdni i ich otoczenia poprzez częstsze zmiatanie i zmywanie. Oczyszczanie letnie powinno obejmować oczyszczanie całej powierzchni wyznaczonych ciągów komunikacyjnych, w tym:

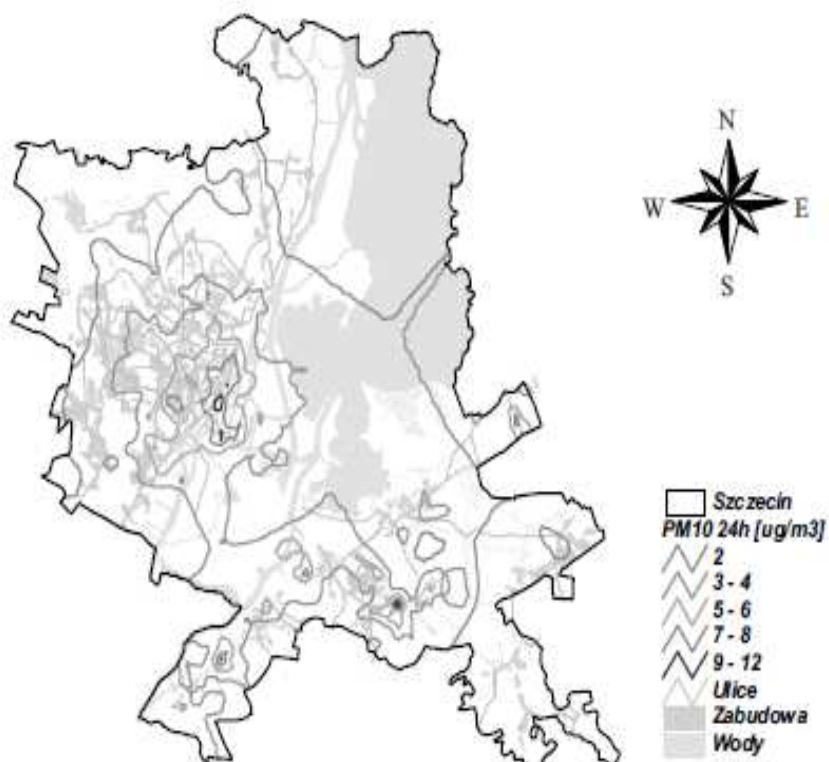
- jezdni,
- pasów awaryjnych,
- parkingów,
- zatok postojowych i zatok komunikacji miejskiej,

poprzez zmiatanie, w tym usuwanie piasku, darni, trawy, liści i innych zanieczyszczeń w sposób mechaniczny (w przypadkach koniecznych ręcznie) oraz zmywanie.

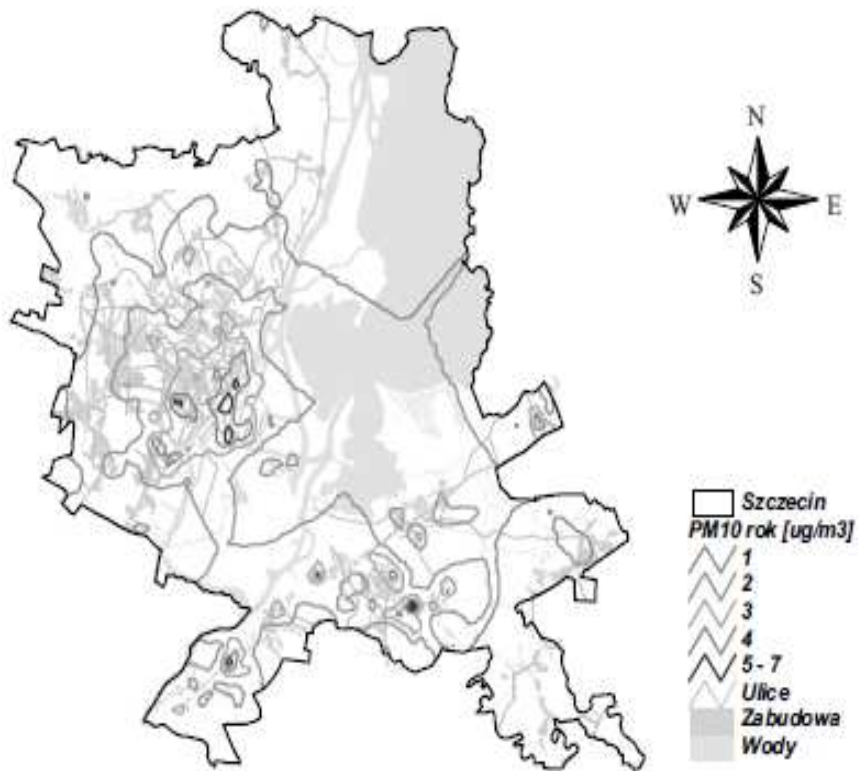
Częstotliwość oczyszczania na głównych ulicach, w szczególności w dzielnicy Śródmieście, powinna być nie mniejsza niż 3 razy w tygodniu, a w okresie suszy zmywanie powinno być wykonywane codziennie. Zaleca się wykonywanie zmywania krótko po zmiataniu tak, aby zmywanie nie powodowało zanieczyszczenia części pasa drogowego przyległej do jezdni (zwłaszcza ciągów pieszych).

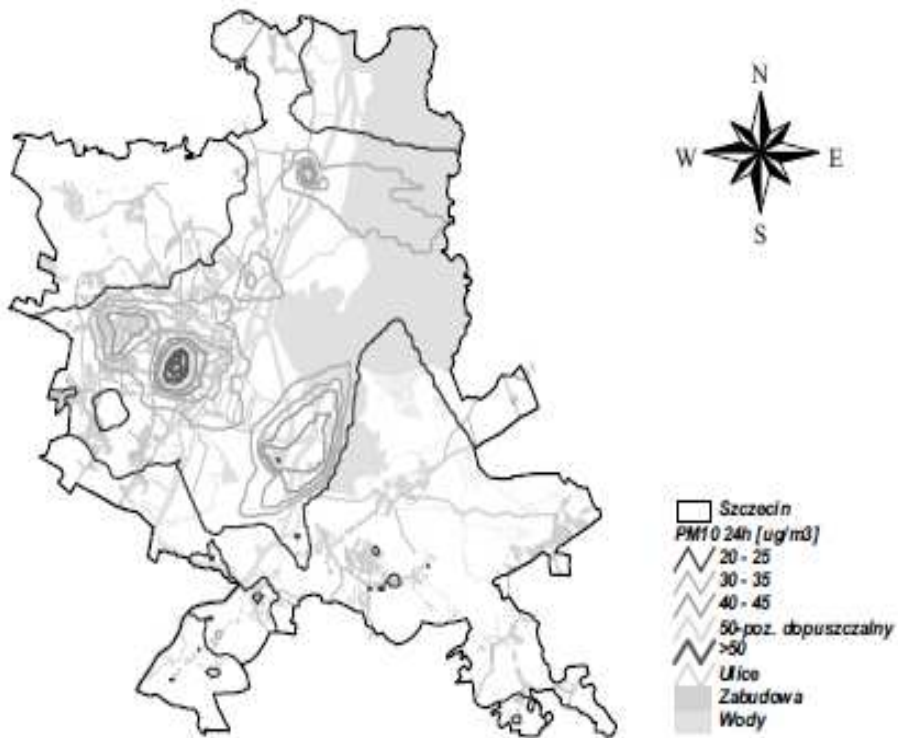
Powyższe działania powinny spowodować obniżenie wskaźników emisji pyłu w takim stopniu, że całkowita emisja pyłu w Szczecinie zmaleje do 1 900,44 Mg, czyli o ok. 7%.

Rysunek 76 Rozkład stężeń PM₁₀ 24h, pochodzących od emisji liniowej, po zastosowaniu wariantu 1

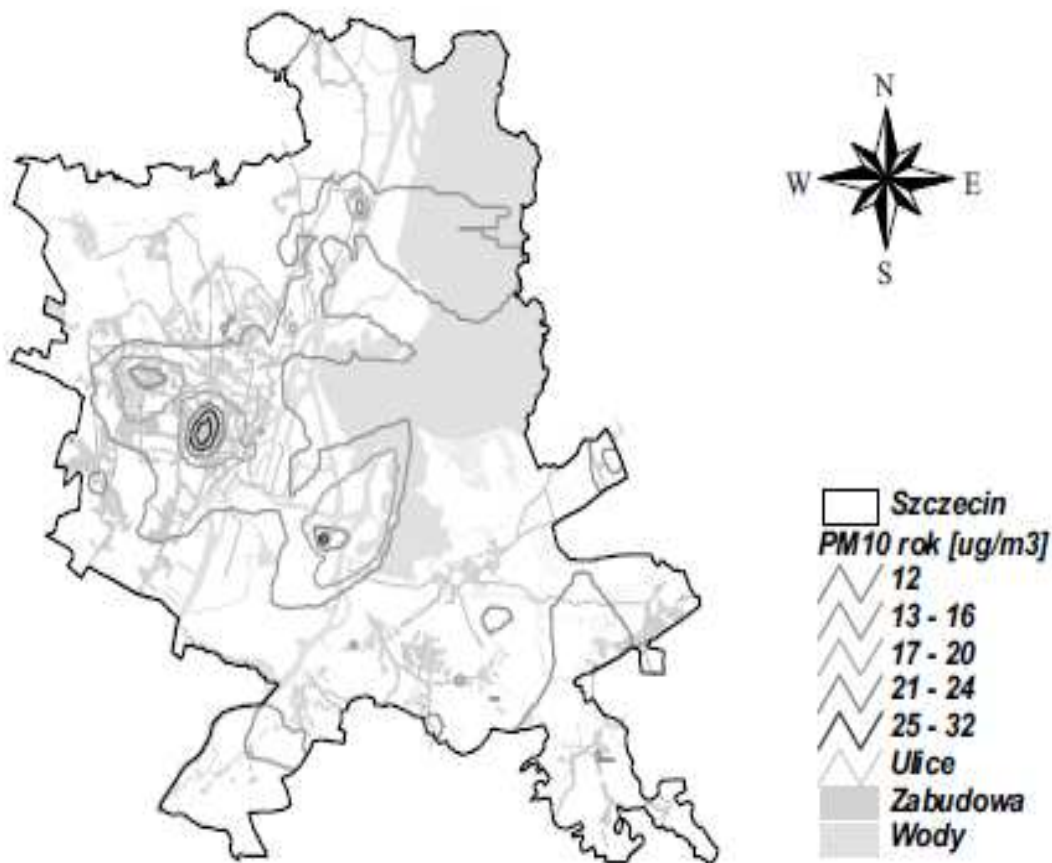

Rysunek 77 Rozkład stężeń PM_{10} rok, pochodzących od emisji liniowej, po zastosowaniu wariantu 1

Rysunek 78 Rozkład stężeń PM_{10} 24h, pochodzących od emisji całkowitej, po zastosowaniu wariantu 1

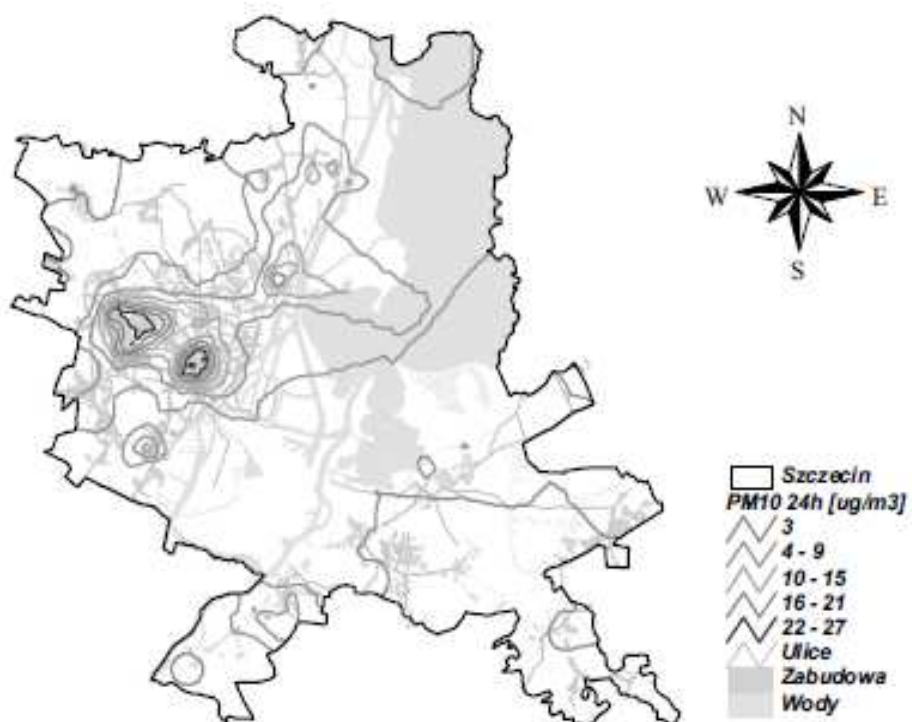
Rysunek 79 Rozkład stężeń PM₁₀ rok, pochodzących od emisji całkowitej, po zastosowaniu wariantu 1

Jak widać na powyższych rysunkach, obszary przekroczeń wartości dopuszczalnych PM₁₀ 24h w centrum miasta uległy zmniejszeniu, jednak nadal występują przekroczenia wartości dopuszczalnych.

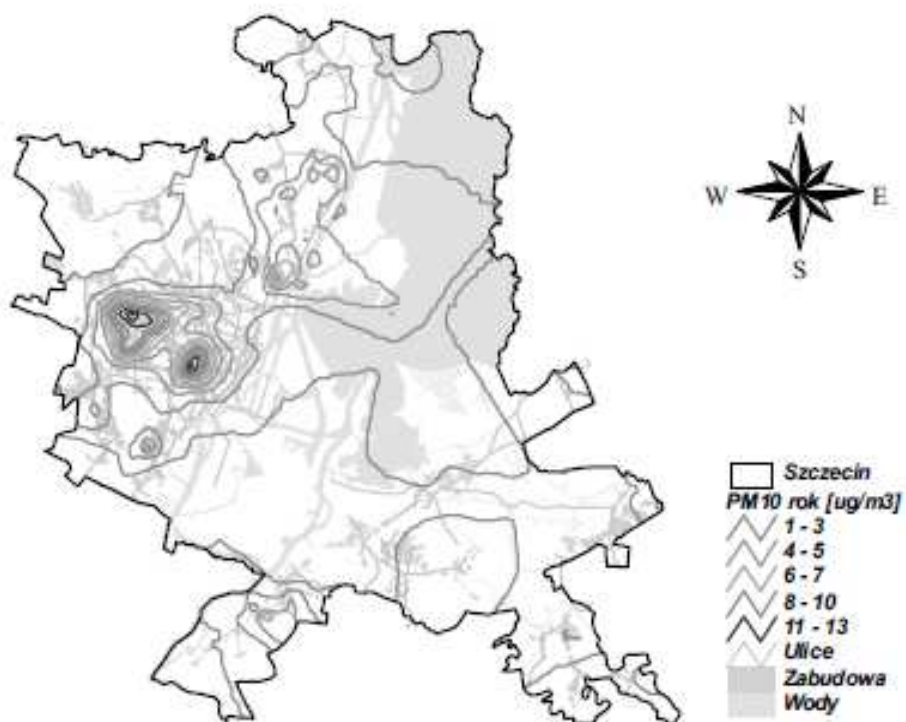
10.2. *Wariant 2*

Założeniem niniejszego wariantu (oprócz założeń z wariantu 1) jest podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej budynków wielorodzinnych, ogrzewanych indywidualnie położonych w centrum Szczecina w dzielnicy Śródmieście.

Konieczna byłoby rozbudowa sieci magistralnej, gdyż łącznie do sieci miałyby być podłączone około 360 000 m², co jest możliwe do uzyskania ze względu na rezerwy mocy w SEC.

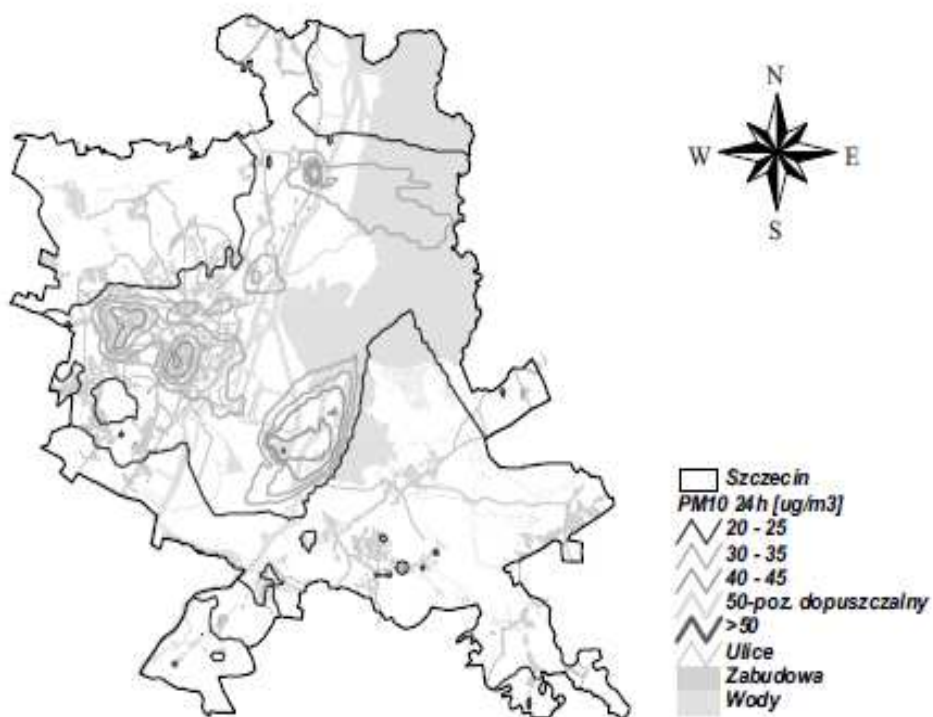

Rysunek 80 Rozkład stężeń PM_{10} 24h, pochodzących od emisji powierzchniowej, po zastosowaniu wariantu 2.

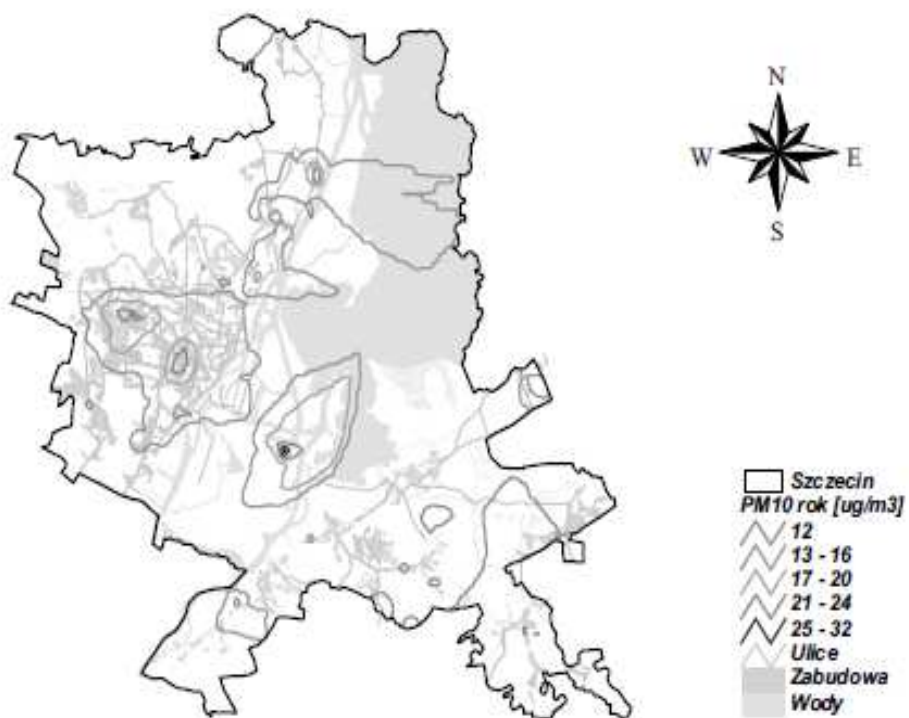

Rysunek 81 Rozkład stężeń PM_{10} rok, pochodzących od emisji powierzchniowej, po zastosowaniu wariantu 2.

Rysunek 82 Rozkład stężeń PM₁₀ 24h, pochodzących od emisji całkowitej, po zastosowaniu wariantu 2.

Rysunek 83 Rozkład stężeń PM₁₀ rok, pochodzących od emisji całkowitej, po zastosowaniu wariantu 2.

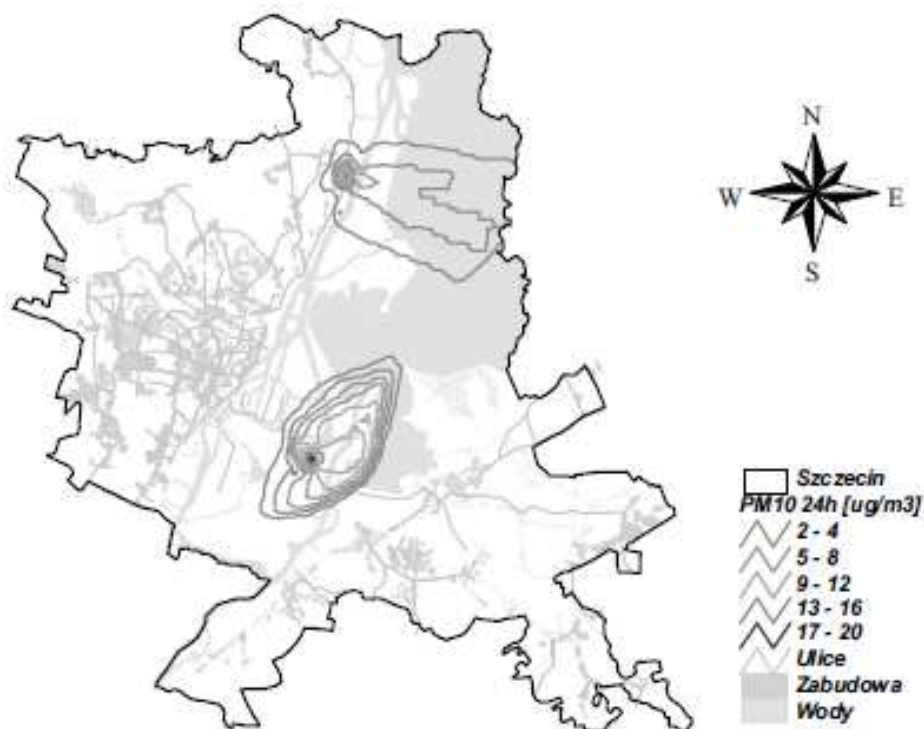
Po zastosowaniu wariantu 1 i 2 emisja całkowita w mieście zmalałaby do 1818,85 Mg, czyli o 11%.

Jak widać na powyższych rysunkach, po zastosowaniu wariantu 2 stężenia PM_{10} 24h zdecydowanie zmalały w centrum miasta, jednak w pozostałych rejonach występują jeszcze przekroczenia wartości normatywnych. Z tego względu należy zastosować wariant 3.

10.3. Wariant 3

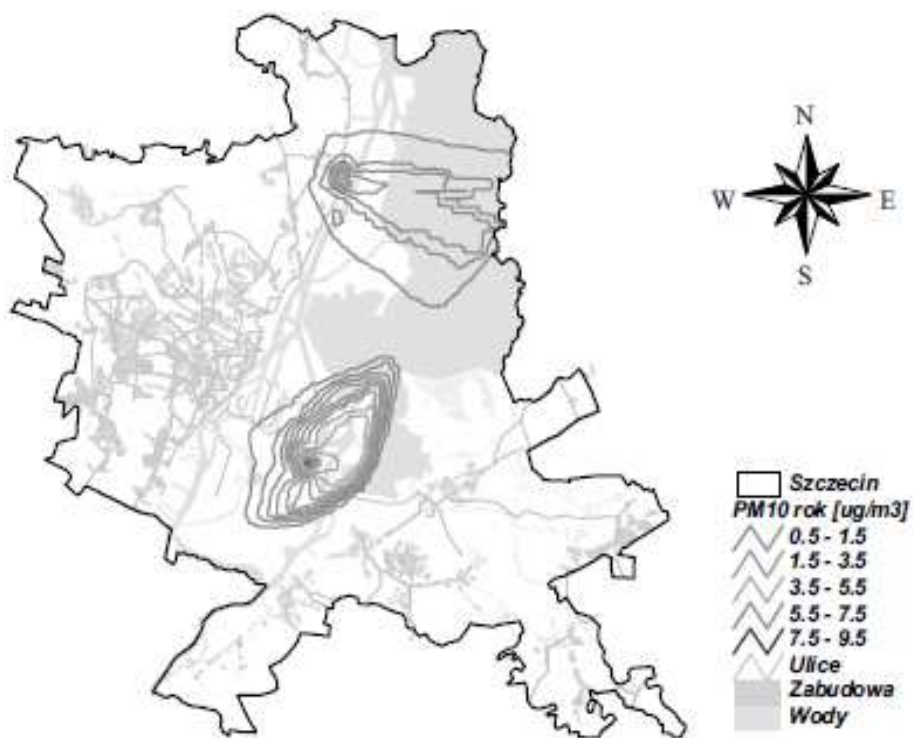
Założeniem niniejszego wariantu (oprócz założeń z wariantu 1 i 2) jest obniżenie emisji niezorganizowanej na terenach przemysłowych w północnej części miasta Szczecin o 50%. Wdrożenie niniejszego wariantu powinno odbywać się poprzez prowadzenie prac (takich jak: obróbka powierzchniowa, cięcie, spawanie, składowanie materiałów sypkich) z ograniczeniem emisji pyłu PM_{10} według ustanowionych procedur – hale, ogrodzenia, stosowanie plandek, zraszania, zadaszenie składowisk

Po zastosowaniu wariantu 3 emisja niezorganizowana zmalałaby o 50,85 Mg, czyli o 50%, natomiast emisja całkowita zmalałaby do 1 768 Mg, czyli o 13,5%.

Rysunek 84 Rozkład stężeń PM_{10} 24h, pochodzących od emisji niezorganizowanej, po zastosowaniu wariantu 3

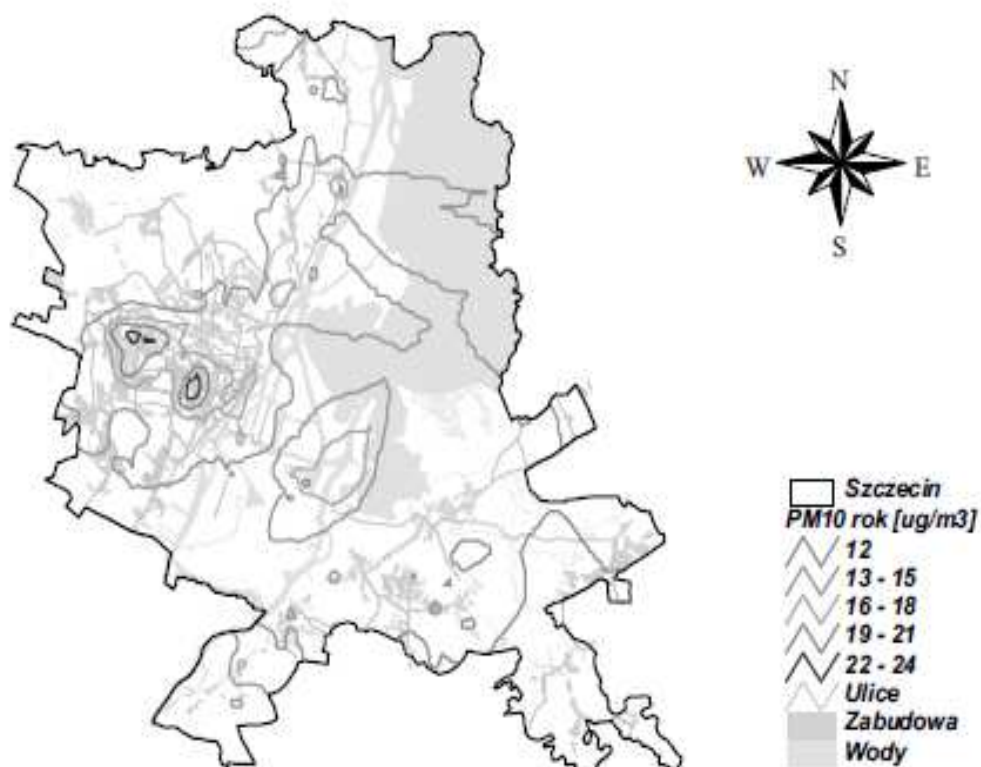

Rysunek 85 Rozkład stężeń PM₁₀ rok, pochodzących od emisji niezorganizowanej, po zastosowaniu wariantu 3

Rysunek 86 Rozkład stężeń PM₁₀24h, pochodzących od całości emisji, po zastosowaniu wariantu 3

Rysunek 87 Rozkład stężeń PM₁₀ rok, pochodzących od całości emisji, po zastosowaniu wariantu 3

Jak widać na powyższych rysunkach, po zastosowaniu wariantu 3 w żadnym punkcie w mieście wartości średnie dobowe pyłu PM₁₀ nie przekraczają wartości granicznych. Zakładany cel został osiągnięty.

Na podstawie analizy wyników modelowych na mapie cyfrowej wyznaczono zakresy stężeń PM₁₀ 24h oraz PM₁₀ średnioroczne uzyskane po zastosowaniu wariantów naprawczych w zdefiniowanych obszarach przekroczeń wartości dopuszczalnych w Szczecinie. Wyniki przedstawiono poniżej.

Tabela 12 Zakres stężeń PM₁₀ po zastosowaniu wariantów naprawczych w obszarach przekroczeń wartości dopuszczalnych w aglomeracji Szczecin w 2005 roku

Lp.	Kod obszaru przekroczeń	Substancja	Czas uśrednienia	po wariancie 1 [µg/m ³]	po wariancie 2 [µg/m ³]	po wariancie 3 [µg/m ³]
1	Zp05szczecin PM10d01	PM10	24h	46.2-71.7	35.5-48.7	35.5-48.6
2	Zp05szczecin PM10d02	PM10	24h	59.3-67.3	59.2-66.9	42.5-44.0

11. Kierunki i zakres działań niezbędnych do przywrócenia standardów jakości powietrza

Zdecydowane działania władz miejskich Szczecina powinny się skupić między innymi na uporządkowaniu i "odświeżeniu" struktury miejskiej w centralnych częściach miast. Działania takie powinny objąć – kolejno od wymagających najmniejszych nakładów finansowych do tych, które wymagają bardzo dużych nakładów:

- edukacja ekologiczna mieszkańców – uświadomienie mieszkańcom, że mogą współkształtować wygląd tej części miasta w której mieszkają;
- wprowadzenie akcji edukacyjnych mających na celu uświadamianie społeczeństwa o szkodliwości spalania odpadów, połączonej z ustanowieniem mandatów za spalanie śmieci nakładanych przez policję lub straż miejską na terenie miasta;
- akcje "zazieleniania miasta", nie tylko przez sadzenie drzew i krzewów, ale również zieleni balkonowej, dbania o zielen podwórkową;
- aktywne korzystanie władz miejskich i wojewódzkich z powstającego systemu monitoringu powietrza, stworzenie systemu informacyjnego dla mieszkańców poprzez Internet oraz tablice świetlne, stworzenie systemu prognoz i alarmów dot. zanieczyszczeń powietrza;
- w miarę możliwości przeznaczanie wolnych placów pod zielen miejską (zróżnicowaną, z wodą – niewielkie oczka wodne, fontanny itp.). Miejsca takie powodują wzmożoną cyrkulację powietrza, co pozwala na szybsze oczyszczanie miasta, z drugiej strony upiększają miasto, zwiększają jego atrakcyjność turystyczną oraz uprzyjemniają życie mieszkańców;
- dbałość o zielen miejską, rozwój terenów rekreacyjnych;
- preferencje dla wprowadzania do miasta działalności usługowej (banki, restauracje, sklepy, firmy nieprodukcyjne), a wyprowadzanie poza centrum działalności produkcyjnej;
- wprowadzenie zakazu ogrzewania węglowego dla jednostek działalności gospodarczej (kontrola);
- wprowadzenie zakazu ogrzewania mieszkań w zabudowie wielorodzinnej za pomocą kominków;
- wprowadzenie w planach zagospodarowania przestrzennego zapisów o preferowaniu podłączania do miejskiej sieci ciepłej nowych inwestycji;
- wypracowanie i wdrożenie polityki finansowej miasta, wspieranej przez województwo, preferującej proekologiczne sposoby ogrzewania lokali i dofinansowującej chętnych do zmiany ogrzewania węglowego na proekologiczne, a tam gdzie nie jest możliwe podłączenie do m.s.c.;
- pomoc w modernizowaniu i rozbudowie miejskiej sieci ciepłej poprzez wspieranie inwestycji mających na celu pozyskanie nowych odbiorców;
- likwidacja osiedlowych kotłowni węglowych i podłączanie obiektów do m.s.c. lub wymiana kotłów na ogrzewane paliwem gazowym;
- stopniowa renowacja, rewitalizacja substancji mieszkaniowej połączona ze zmianą sposobu ogrzewania lub tylko zmiana sposobu ogrzewania (co jednak wiąże się z koniecznością remontów) – działanie priorytetowe z punktu widzenia ograniczania zanieczyszczeń powietrza;
- konieczne stosowanie termomodernizacji, która powoduje zmniejszenie emisji poprzez zmniejszenie zapotrzebowania ciepła dla obiektów – szczególnie obiektów komunalnych, szkół, przedszkoli, szpitali oraz starej zabudowy mieszkaniowej;

- opracowanie Programów Ograniczenia Niskiej Emisji dla Szczecina. Programy takie mogą być podstawą do wnioskowania o dotacje z funduszy europejskich oraz funduszy celowych;
- kontrola przestrzegania procedur działań w zakładach znajdujących się na terenach portowych w Szczecinie przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska oraz Urząd Morski;
- kontrola przestrzegania procedur działań (m.in. związanych z obróbką powierzchniową, cięciem, spawaniem na powietrzu, bez hal i osłon) w zakładach znajdujących się na terenie miasta przez Prezydenta jako organu ochrony środowiska, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Wojewody Zachodniopomorskiego oraz Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego w zakresie kompetencji dotyczących poszczególnych przedsięwzięć;
- uwzględnienie w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w planach zagospodarowania przestrzennego zmian w dotychczasowym zagospodarowaniu polegających na eliminacji terenów przemysłowych w centrach miast, wyznaczenie stref przemysłowych na obrzeżach z uwzględnieniem czynników środowiskowych np. kierunków napływu mas powietrza;
- likwidacja przez przedsiębiorstwa emisji niezorganizowanej poprzez oddziaływanie na nie w ramach polityki miasta (lokalizacja, kontrole) w celu osiągnięcia zmiany w technologii produkcji i surowców, w tym likwidacja źródeł o znaczącej emisji pyłu.

Ponadto, wobec dużego, choć nie decydującego udziału emisji komunikacyjnej (liniowej) w koncentracjach pyłu PM_{10} , należałoby podjąć działania również w tej dziedzinie. W związku z wysokimi stężeniami z emisji powierzchniowej, w celu poprawy sytuacji aerosanitarnej w mieście, w zakresie emisji komunikacyjnej należałoby podjąć następujące działania:

- rozwój systemu transportu publicznego (budowa nowych połączeń tramwajowych i autobusowych),
- poprawa jakości transportu zbiorowego poprzez punktualność, gęstość, korelację połączeń tramwajów i autobusów;
- wymiana taboru transportu zbiorowego na niskoemisyjny,
- wykorzystanie w ruchu transportu publicznego paliwa alternatywnego CNG (sprężony gaz ziemny),
- budowa parkingów (wielopoziomowych, podziemnych) i właściwa lokalizacja (m.in. przy budynkach użyteczności publicznej),
- zmiany techniczne: naprawa dróg, likwidacja dróg o nawierzchni nieutwardzonej, tworzenie nowych ciągów pieszych – „deptaków” z zielenią;
- prowadzenie robót drogowych zgodnie z procedurami (stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym pyleniem),
- budowa ścieżek rowerowych,
- utrzymywanie czystości dróg i ich otoczenia (zwiększenie częstotliwości sprzątania ulic na mokro w obszarze z przekroczeniami stężeń w porach bezdeszczowych, stosowanie właściwego sprzętu nie powodującego dodatkowego pylenia).

Z punktu widzenia zarządzania jakością powietrza w miastach istnieje duża luka prawna. Wprowadzanie do powietrza zanieczyszczeń z palenisk domowych przez osoby fizyczne nie podlega żadnym ograniczeniom prawnym, organizacyjnym czy ekonomicznym. Osoby ogrzewające mieszkania (w budynkach istniejących, inaczej jest przy budowie np. nowych domów jednorodzinnych, gdzie sposób ogrzewania może być narzucony) nie muszą

uzyskiwać zgody na funkcjonowanie pieców domowych, nie podlegają kontroli w zakresie wielkości emisji i nie wnoszą opłat za korzystanie ze środowiska, nie podlegają także kontroli w zakresie rodzaju i jakości spalanych paliw. Ponieważ w przeważającej części za przekroczenia wartości normatywnych PM₁₀ odpowiadają indywidualne paleniska węglowe, ich likwidacja ma priorytetowe znaczenie, a podłączenie zewnętrznych źródeł energii umożliwi sterowanie systemem ochrony atmosfery, w tym zapobieganie sytuacjom alarmowym.

Własność obiektów w centrum miasta jest zróżnicowana – występują obiekty będące własnością Miasta Szczecina, co jest czynnikiem ułatwiającym realizację planu restrukturyzacji systemów grzewczych. Jednakże pewna część obiektów jest własnością prywatną lub mieszaną, co w przyszłości wymusi prowadzenie negocjacji z licznymi właścicielami. W pozostałych obszarach przeważają domki jednorodzinne.

Mimo, że SEC jest dominantem na terenie miasta w wielkości emisji, to jej udział w emisji jest niewielki. Wytworzona w SEC energia cieplna może być dostarczana do poszczególnych dzielnic rurociągami magistralnymi wody gorącej, a następnie rozprowadzana do obiektów siecią rurociągów rozdzielczych i przyłączami. Od węzłów cieplnych gorąca woda dla potrzeb CO i CWU musi być rozprowadzona po budynkach za pomocą sieci wewnętrznych aż do grzejników. Niezbędne sieci wewnętrzne jak i zewnętrzne muszą być realizowane jako nowa inwestycja.

Istnieje potrzeba wprowadzenia na szczeblu wojewódzkim i miejskim w Szczecinie polityki finansowej wspomagającej właścicieli lokali zdecydowanych do zamiany ogrzewania węglowego na ogrzewanie proekologiczne, z priorytetem na system centralny, miejski.

Również dostawca ciepła (SEC) wobec działań oszczędnościowych odbiorców, przeprowadzanych termomodernizacji, a więc spadku poboru ciepła, powinni być zainteresowani poszerzaniem rynku oraz inwestowaniem w jego rozwój. Jest to tym bardziej uzasadnione, że trzymanie nadwyżek produkcyjnych jest kosztowne.

Osobnym zagadnieniem jest rewitalizacja zabudowy, która jeśli będzie przeprowadzana (uzależnienie finansowe), powinna wiązać się z termorenowacją budynków. Rozwiązanie takie może przynieść wielorakie korzyści:

- zmniejszenie zużycia energii cieplnej,
- znaczna poprawa standardu życia mieszkańców,
- poprawa atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej dzielnicy.

Poniżej podano oszczędności energii cieplnej możliwe do uzyskania przez poszczególne elementy termorenowacji i modernizacji:

- automatyka pogodowa, regulacja węzłów i źródeł ciepła – od 5 do 10%,
- modernizacja instalacji c.o., regulacja hydrauliczna, zawory termostatyczne, podzielniki ciepła od – 10 do 20%,
- montaż ekranów zagrzejnikowych - ok. 5%,
- docieplenie zewnętrznych przegród budowlanych – od 10 do 20%,
- uszczelnienie stolarki okiennej i drzwiowej – od 3 do 5%,
- wymiana okien na trzyszybowe – od 10 do 15%.

Rzeczywista wielkość uzyskanych oszczędności zależy od aktualnego stanu budynku i jego charakterystyki cieplnej. **Celowość i opłacalność poszczególnych działań powinna być określona na podstawie audytu energetycznego.** Pomocna w tych działaniach może być ustawa termorenowacyjna, zapewniająca preferencyjne kredyty i ich częściowe umorzenie dla działań uzasadnionych w audycie energetycznym.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że zadowalający efekt ekologiczny można uzyskać przy realizacji wyżej omówionych wariantów, bez uwzględnienia planowanych działań modernizacji ciepłowni, centrum zarządzania i linii przesyłowych oraz termomodernizacji budynków (opisanych w opracowaniu „Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Szczecina”), które niewątpliwie, dzięki obniżeniu strat i poprawie sprawności, spowodują obniżenie emisji pyłu. Dlatego w przedstawionym poniżej szacunku kosztów uwzględnione będą jedynie działania opisane w p. rozdz. 10.

Przyjęto następujące założenia do wyliczenia kosztów ucieplnienia:

- Planem objęto wszystkie obiekty dotychczas ogrzewane indywidualnymi piecami węglowymi. O włączeniu do wykazu nie decydował stan techniczny obiektów.
- Uwzględniono cenę niezbędnego (w danym obiekcie) węzła ciepłego.
- Wykluczono potrzebę prowadzenia powszechnych prac termomodernizacyjnych.
- Jako optymalny kierunek restrukturyzacji systemu ogrzewczego przyjęto rozszerzenie zasięgu przestrzennego zdalnych dostaw energii ciepłej z SEC.
- Niezbędne będzie zbudowanie instalacji do rozprowadzenia wody gorącej CO i CWU oraz instalacja grzejników.
- Koszty realizacji sieci ciepłych oszacowano na podstawie aktualnych cen realizacji inwestycji tego typu.
- Pominięto koszty realizacji projektów technicznych, które mogą sięgać kilku % wartości inwestycji.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi z zakładów ciepłowniczych, jednostkowe, szacunkowe koszty przedstawiają się następująco (w tys. zł):

1) Podłączenie do sieci ciepłowniczej jednego budynku wielorodzinnego:

Koszt węzła ciepłego z przyłączem (20 mb)	30.5
Koszt instalacji CO	55
Razem	85.5

1,

2) Podłączenie do sieci ciepłowniczej jednego budynku jednorodzinnego:

Koszt węzła ciepłego z przyłączem (20 mb)	20
---	-----------

W przypadku budynków, które znajdują się poza zasięgiem istniejącej sieci ciepłowniczej, w obu przypadkach należy doliczyć następujące koszty:

- Sieci magistralne – 1850zł/m
- Sieci rozdzielcze – 550zł/m
- Przyłącza – 525zł/m

Tabela 13 Zestawienie szacowanych kosztów (brutto) realizacji programu likwidacji niskiej emisji energetycznej w analizowanym fragmencie aglomeracji Szczecin (w mln zł).

Rozbudowa sieci ciepłowniczej, węzły ciepłe, przyłącza, instalacje CO w budynkach komunalnych i użyteczności publicznej w zabudowie ogrzewanej indywidualnie w centrum aglomeracji Szczecin, w dzielnicy Śródmieście.	37.5
Razem	37.5

Finansowanie przedsięwzięcia likwidacji źródeł niskiej emisji energetycznej powinno opierać się na wykorzystaniu różnych źródeł, po części powiązanych w układ partnerstwa publiczno – prywatnego.

Program restrukturyzacji systemu grzewczego Szczecina obejmuje obszar o powierzchni 1.608 km². Biorąc pod uwagę oszacowany koszt realizacji tego programu można stwierdzić, że **jednostkowy wskaźnik kosztów dla Szczecina wynosi ok. 23,3 mln. zł/km².**

Finansowanie przedsięwzięcia likwidacji źródeł niskiej emisji energetycznej powinno opierać się na wykorzystaniu różnych źródeł, po części powiązanych w układ partnerstwa publiczno – prywatnego.

Proponuje się, aby w strukturze finansowania przedsięwzięcia uwzględnić następujące źródła finansowania:

Dostawcy ciepła (Szczecińska Energetyka Ciepła)

Miasto Szczecin

Pozostali Właściciele nieruchomości

Fundusz Spójności Unii Europejskiej,

preferencyjne kredyty z BOŚ lub przewidziane w ustawie termomodernizacyjnej.

Tabela 14 Propozycja struktury finansowania i udziału w realizacji poszczególnych elementów programu likwidacji niskiej emisji energetycznej w aglomeracji Szczecin

Zakres rzeczowy	Źródła finansowania	Nakłady (mln. zł)	Udział w realizacji danego zadania
Sieć ciepłownicza, węzły ciepłownicze oraz instalacje wewnętrzne obiektów wielorodzinnych	SEC	37,5	18%
	MIASTO Szczecin		52%
	WŁAŚCICIELE NIERUCHOMOŚCI		10%
	WFOŚ/NFOŚ		20%
Razem		37,5	

Należy również zbadać możliwość częściowego finansowania przedsięwzięcia likwidacji niskich źródeł emisji z innych źródeł, np. z systemu funduszy ekologicznych – z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska, z Banku Ochrony Środowiska S.A., który część kredytów, o charakterze preferencyjnym przeznacza na dofinansowanie działań w zakresie ochrony środowiska, z Fundacji "Ekofundusz", który działać będzie do 2010r., a który finansuje działania w zakresie ochrony środowiska. Wspiera on realizację projektów związanych z oszczędnością energii, poprawą efektywności jej wykorzystania.

Środki NFOŚiGW oraz WFOŚ mogą być przeznaczone na pomoc dla wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii, wspieranie ekologicznych form transportu. Można również starać się o środki pomocowe Unii Europejskiej nastawione na finansowanie dużych inwestycji infrastrukturalnych.

Niniejszy program naprawczy ochrony powietrza nie odnosi się do wykorzystania źródeł energii odnawialnej (geotermalnej, wiatrowej czy innej) z kilku powodów:

- istniejące obecnie możliwości podłączenia takich źródeł do zasobów energetycznych w Szczecinie są niewielkie, gdyż obecnie województwo zachodniopomorskie jest na etapie rozpoznania takich możliwości, a realizacja włączenia np. źródeł geotermalnych najprawdopodobniej nastąpi w ciągu kilku lat,
- indywidualni odbiorcy ciepła nie są w stanie zastosować energii ze źródeł odnawialnych (bariery finansowe i techniczne)

Jedynymi odbiorcami energii ze źródeł odnawialnych mogą obecnie być elektrownie i elektrociepłownie, a zakłady te zgodnie z prawem energetycznym muszą zwiększyć udział energii elektrycznej pochodzącej ze źródeł odnawialnych do wysokości 7,5 %, do roku 2010.

Odrębnego omówienia wymagają wyniki bieżącej oceny jakości powietrza w 2006 r. wykonanej przez WIOŚ w Szczecinie. Podobnie jak w pozostałych rejonach kraju widoczna jest tendencja wzrostu stężeń pyłu PM₁₀. Zarówno wartości maksymalne jak i obszar przekroczeń w roku 2006 wzrosły zdecydowanie w stosunku do roku 2005. Wiąże się to przede wszystkim z bardzo niskimi temperaturami w I kwartale 2006 r. Nie bez znaczenia jest również stały wzrost natężenia ruchu pojazdów. Istotne jest natomiast, że nastąpiło poszerzenie dotychczasowych obszarów przekroczeń, dzięki czemu można przypuszczać, że działania zaproponowane w niniejszym opracowaniu będą skutkować pozytywnie również na obszarach wyznaczonych dla 2006 roku. **Należy jednak podkreślić, że dopiero inwentaryzacja emisji pogłębiona w stosunku do potrzeb rocznej oceny jakości powietrza, obliczenia modelowe i analiza dla roku 2006 dadzą jednoznaczną odpowiedź na pytanie czy działania zaproponowane w ramach programu ochrony powietrza dla roku 2005 będą wystarczające również dla roku 2006.**

Dotychczasowe dane za rok 2007 wskazują, że w roku 2007 mogą w ogóle nie występować stężenia przekraczające wartości dopuszczalne. Wiąże się to przede wszystkim ze zmiennością warunków meteorologicznych, które grają decydującą rolę zwłaszcza dla źródeł związanych z ogrzewaniem indywidualnych.

Dlatego niezbędne jest uruchomienie systemowych działań w zakresie nadzoru nad wdrożeniem programu ochrony powietrza w aglomeracji Szczecin i monitorowania postępu wdrażania:

- 1) **prowadzenie ciągłego monitorowania, w tym corocznych ocen jakości powietrza w aglomeracji Szczecin w oparciu o sieć pomiarów automatycznych i manualnych oraz modelowanie pyłu PM₁₀,**
- 2) **wprowadzenie systemu prognoz krótkoterminowych i działań doraźnych.**

11.1. Krótko- i średnioterminowe działania naprawcze

Większość proponowanych działań naprawczych ma charakter działań długoterminowych. Wynika to przede wszystkim z podstawowych założeń programu ochrony powietrza, którego wdrożenie powinno skutkować trwałą poprawą jakości powietrza poprzez eliminację bądź ograniczenie wpływu najistotniejszych źródeł działających permanentnie. Stąd wynika konieczność rozróżnienia źródeł oddziałujących w sposób ciągły lub przewidywalnie powtarzalny od źródeł o działaniu jednorazowym, na przykład remonty lub budowa dróg, budynków itp. Naszym zdaniem stan aerosanitarny tak dużego organizmu miejskiego jak aglomeracja Szczecin jest jednak stale zależny również od sytuacji

nietypowych, nie podlegających działaniom długoterminowym. Przez działania krótko- i średnioterminowe rozumie się tutaj zarówno działania, które można przeprowadzić w stosunkowo krótkim czasie jak i zapewnienie możliwości reakcji na szybkozmienne sytuacje. Do pierwszej grupy zaliczyć można na przykład zwiększenie częstotliwości czyszczenia na mokro ulic, uporządkowanie źródeł emisji niezorganizowanej poprzez zraszanie, zadaszenia i plandekowanie hałd materiałów sypkich. W celu realizacji drugiej grupy działań konieczne jest opracowanie i wdrożenie **systemu prognoz krótkoterminowych i działań doraźnych**. System taki musi mieć zapewniony dostęp do na bieżąco aktualizowanej informacji o źródłach emisji każdego typu oraz do krótkoterminowej prognozy meteorologicznej. Na tej podstawie, z wykorzystaniem modelowania matematycznego rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń, system powinien tworzyć prognozę stężeń zanieczyszczeń wskazując, w razie potrzeby, źródła odpowiedzialne za przekroczenia. Jednocześnie należy zapewnić stały dopływ informacji o planowanych działaniach nietypowych zarówno w wybranych zakładach pracy jak i planowanych remontach, inwestycjach itp. Wyniki analiz prowadzonych w systemie mogą wspomóc decyzje dotyczące na przykład planowanych zmian w organizacji ruchu.

11.2. Termin realizacji programu

Określa się termin realizacji programu na koniec 2015 roku. Terminy realizacji poszczególnych zadań programu określone są w tabeli 15.

12. DZIAŁANIA NAPRAWCZE

Podstawowe kierunki działań zmierzających do przywracania poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM_{10} powinny się koncentrować na następujących zagadnieniach:

- 1. Obniżenie emisji z energetycznego spalania paliw dla celów komunalnych w aglomeracji Szczecin poprzez podłączenie budynków ogrzewanych obecnie indywidualnie paliwami stałymi do m.s.c.**
- 2. Obniżenie emisji komunikacyjnej w aglomeracji Szczecin.**
- 3. Obniżenie emisji niezorganizowanej na terenach przemysłowych w północnej części miasta Szczecin oraz portowych i stoczniowych rejonu Basenu Górniczego w Szczecinie.**

Poniżej w tabelach zestawiono najistotniejsze działania.

Tabela 15 Zakres działań naprawczych niezbędnych do przywrócenia poziomów dopuszczalnych PM10 w Szczecinie oraz terminy realizacji, koszty, źródła finansowania poszczególnych zadań.

Lp	Kierunek (Działania)	Sposób działania	Lokalizacja działań (adres, opis obszaru działań itp.)	Planowany termin zakończenia	Jednostka realizująca zadanie	Koszt realizacji działania (wz. PLN)	Źródła finansowania
	3	4	5	6	7	8	9
1	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń z komunikacji	Zwiększenie częstotliwości sprzątkania ulic na mokro w okresie bezdeszczowym na obszarze z przekroczeniami wartościami stężeń PM ₁₀ .	Miasto Szczecin	2008r.	Urząd Miasta Szczecin, Zarząd Drog Transportu Miejskiego w Szczecinie	1 600	Własne Urzędu Miasta Szczecin
2	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń z energetycznego spalania paliw	Sieć ciepłownicza, węzły ciepłone oraz instalacje wentylacji obiektów wielorodzinnych w dzielnicy Śródmieście.	Miasto Szczecin	2015r.	SEC, Urząd Miasta Szczecin, Właściciele nieruchomości, WFOŚ, NFOŚ	37 500	Własne SEC, właściciele budynków, RPO, Fundusz Spójności UE, WFOŚ, NFOŚ
3	Ograniczenie emisji nieorganizowanej z terenów przemysłowych w północnej części miasta Szczecin oraz portowych i stoczniowych rejonu Basenu Górniczego w Szczecinie.	Prowadzenie prac (m.in. obróbka powietrza, cięcie, spawanie, składowanie materiałów sypkich) z ograniczeniem emisji pyłu PM ₁₀ według ustanowionych procedur – hale, ogrodzenia, stosowanie plandek, zasłania, zadeczenie składowisk.	Miasto Szczecin	2009r.	Przedsiębiorstwa znajdujące się na terenach przemysłowych w północnej części miasta Szczecin oraz portowych i stoczniowych rejonu Basenu Górniczego w Szczecinie.	4 500	Przedsiębiorstwa znajdujące się na terenach przemysłowych w północnej części miasta Szczecin oraz portowych i stoczniowych rejonu Basenu Górniczego w Szczecinie.

13. Obowiązki i ograniczenia wynikające z realizacji programu

Wyłącznie władze lokalne mają kompetencje i mogą efektywnie przeciwdziałać naruszeniom standardów jakości środowiska atmosferycznego, w tym powietrza, poprzez plany zagospodarowania przestrzennego, oceny oddziaływania na środowisko, pozwolenia na emisje, pozwolenia na budowę oraz lokalne uregulowania prawne np. zachęty finansowe skierowane do osób fizycznych.

Prezydent miasta Szczecin jest zobowiązany do przekazywania właściwemu organowi ochrony środowiska:

- podejmowanych decyzjach dotyczących realizacji działań wynikających z podstawowych kierunków i zakresów działań mających na celu w szczególności ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł bytowo – komunalnych;
- wydawanych decyzjach w szczególności pozwoleń na budowę, pozwoleń na użytkowanie obiektów, decyzji dla instalacji nie wymagających pozwolenia na wprowadzanie zanieczyszczeń do powietrza, decyzji zobowiązujących do pomiarów emisji, informacji o przyjmowanych zgłoszeniach instalacji;
- działaniach podjętych w celu wdrożenia zadań wynikających z realizacji naprawczego programu ochrony powietrza.

Właściwy organ ochrony środowiska wyda rozporządzenie w sprawie określenia programu ochrony powietrza dla aglomeracji Szczecin.

Sprawozdania o wdrożonych działaniach na terenie Szczecina w celu realizacji zadań wynikających z programu ochrony powietrza powinny na bieżąco być przekazywane z Urzędu Miasta Szczecin do właściwego organu ochrony środowiska oraz do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Właściwy organ ochrony środowiska powinien kontrolować wykonanie zadań w terminach przewidzianych na ich zakończenie.

Corocznie uaktualniane bazy danych emisyjnych (szczególnie wprowadzanie zmian w emisji powierzchniowej) oraz coroczne oceny jakości powietrza wykonywane przez WIOŚ w Szczecinie pozwolą na bieżącą kontrolę stanu aerosanitarne w obszarze aglomeracji.

14. Zasady sporządzania informacji o programach ochrony powietrza

Załącznik nr 4 do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza, określa zakres i układ przekazywanych informacji o programach ochrony powietrza.

Rozporządzenie to wprowadza dwa kluczowe pojęcia, a mianowicie:

- **Sytuacja przekroczenia**
- **Działanie naprawcze**

Sytuacja przekroczenia jest definiowana (tabela 2 załącznika nr 4) przez:

- obszar, na którym stwierdzono przekroczenie wartości kryterialnej, czyli poziomu dopuszczalnego bądź poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji
- zanieczyszczenie, dla którego stwierdzono przekroczenie wartości kryterialnej
- kryterium wraz z czasem uśredniania stężeń, obszarem obowiązywania, w tym obszary ochrony uzdrowiskowej, parków narodowych i inne.

Każdej **sytuacji przekroczenia** przydziela się unikatowy kod, składający się z 6 pól:

- kod województwa (dwa znaki)
- rok referencyjny (dwie cyfry)
- skrót nazwy strefy (trzy znaki)
- symbol zanieczyszczenia
- symbol czasu uśredniania (h/d/a/8) stężeń przekraczających wartości kryterialne
- numer kolejny obszaru przekroczeń w strefie (dwa znaki).

Działanie naprawcze definiowane i opisywane w tabeli 7 załącznika nr 4, któremu nadaje się unikalny kod i które może być stosowane do wielu obszarów przekroczeń.

Tabele 1 i 7 służą zdefiniowaniu **sytuacji przekroczeń** i **działań naprawczych**, natomiast tabele od 2 do 6 są wypełniane oddzielnie dla każdej substancji, okresu uśredniania i obszarów przekroczeń, przy czym tabela 6, w której opisywane są działania naprawcze, które jeszcze nie zostały podjęte, nie jest wypełniana w momencie ogłaszania programu ochrony powietrza.

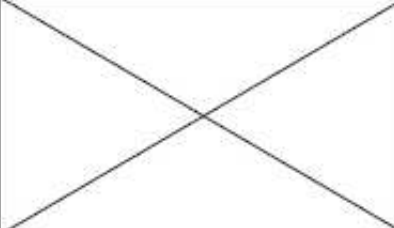
Wszystkie wartości pojawiające się w tabelach mają swoje odzwierciedlenie w elaboracie programu ochrony powietrza. Wyjątkiem są jedynie wartości prognozowane dla lat, odpowiednio: 2005 (PM₁₀) lub 2010 (np. NO₂) oraz dla pierwszego roku po zakończeniu realizacji POP. Prognozy wykonano wykorzystując tendencje zmian emisji każdego typu określone w programach prognostycznych Unii Europejskiej. Sposób tworzenia prognoz opisano w p. 14.1.

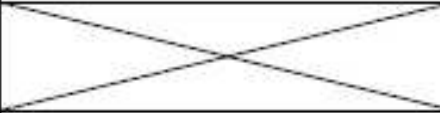
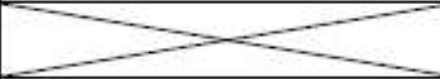
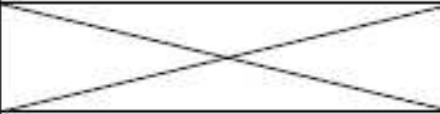
Poniżej pokazano strukturę tabel z zaznaczeniem rozdziałów, w których opisano wartości parametrów wpisywanych do tabel. Czerwoną czcionką podano numery rozdziałów.

Tabela nr 2

Opis sytuacji przekroczeń poziomu dopuszczalnego

Lp.	Zawartość	Kod łączenia ¹⁾	Rozdział
1	Kod sytuacji przekroczenia	S	8.1.1 (np. Zp05SzcPM10d01)
2	Substancja zanieczyszczająca	S	
3	Kod strefy	L	
4	Nazwa miasta (miast) lub miejscowości	L	
5	Czas uśredniania stężeń zanieczyszczeń, dla których została przekroczona wartość PD+MT [h/d/a]	S	
6	Poziom stężenia w roku referencyjnym:		
6.1	stężenie w $\mu\text{g}/\text{m}^3$, jeżeli właściwe, lub	R	8.1.1
6.2	maksymalne 8-godzinne średnie stężenie CO w mg/m^3 , jeżeli właściwe, lub	R	NIE DOT.
6.3	całkowita liczba przekroczeń wartości PD+MT, jeżeli właściwe	R	NIE DOT.
7	Całkowita liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego (PD) w roku referencyjnym	R	8.1.1
8	Liczba dni z przekroczeniami poziomu dopuszczalnego dla ozonu w roku kalendarzowym przekraczająca dopuszczalną częstość przekroczeń poziomu dopuszczalnego ozonu ustanowionego dla ochrony zdrowia ludzi ²⁾	R	NIE DOT.
9	Stężenie ozonu w powietrzu przekraczające poziom dopuszczalny ze względu na ochronę roślin wyrażony jako AOT40 ³⁾	R	NIE DOT.
10	Poziom stężenia w roku referencyjnym wyrażony w stosunku do pozostałych kryteriów związanych z narażeniem zdrowia ludzi (inne czasy uśredniania) danej substancji zanieczyszczającej, o ile takie kryteria istnieją:		

10.1	stężenie w $\mu\text{g}/\text{m}^3$, jeżeli właściwe, lub	R	.
10.2	całkowita liczba przekroczeń wyrażona w stosunku do poziomów dopuszczalnych, jeżeli właściwe	R	
11	Stężenia obserwowane w poprzednich 3 latach, jeżeli dostępne:		
11.1	rok i stężenia w $\mu\text{g}/\text{m}^3$, jeżeli właściwe, lub	L	DANE NIEDOSTĘPNE
11.2	rok i maksymalne 8-godzinne średnie stężenie CO w mg/m^3 , jeżeli właściwe, lub	L	DANE NIEDOSTĘPNE
11.3	rok i całkowita liczba przekroczeń wyrażona w stosunku do PD+MT, jeżeli właściwe	L	DANE NIEDOSTĘPNE
12	Jeżeli przekroczenie zostało wykryte za pomocą pomiarów:		
12.1	kod stacji pomiarowej, na której zarejestrowano przekroczenie	L	6
12.2	współrzędne geograficzne stacji pomiarowej	L	6
12.3	typ stacji i typ obszaru	S	6
13	Jeżeli przekroczenie zostało wykryte za pomocą obliczeń modelowych:		
13.1	lokalizacja obszaru przekroczeń	LS	8.1.1
13.2	typ obszaru przekroczeń	S	8.1.1
14	Szacunkowy obszar (km^2), na którym został przekroczony poziom dopuszczalny w roku referencyjnym	T	8.1.1
15	Szacunkowa długość drogi (km), gdzie stężenie przekroczyło poziom dopuszczalny w roku referencyjnym	T	8.1.1
16	Szacunkowa średnia liczba osób obecna na obszarze, gdzie przekroczony był poziom dopuszczalny w roku referencyjnym	T	8.1.1
17	Uwagi	NIE DOT.	

3.5	całkowita liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego (PD), jeżeli właściwe	R	NIE WYSTĘPUJĄ
4	Wskazanie stopnia, w jakim lokalne źródła przyczyniają się do przekroczenia poziomu dopuszczalnego:		
4.1	ruch pojazdów samochodowych	S	2
4.2	przemysł, w tym wytwarzanie energii cieplnej i elektrycznej	S	3
4.3	rolnictwo	S	-
4.4	źródła związane z handlem i mieszkalnictwem	S	1
4.5	źródła naturalne	S	-
4.6	inne	S	-
5	Oдноśnik do inwentaryzacji emisji wykorzystywanej podczas analiz	LS	5.1
6	Wyjątkowe warunki klimatyczne lub meteorologiczne	S	-
7	Wyjątkowa lokalna topografia	S	-
8	Uwagi	NIE DOT.	

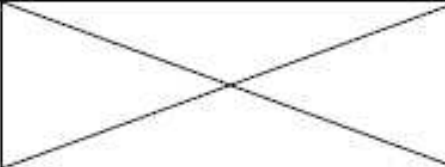
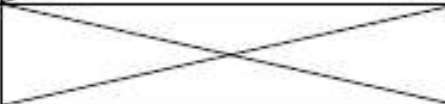

Tabela nr 4⁴⁾

Prognozowany poziom bazowy - poziom zanieczyszczeń, jaki byłby w roku 2005, 2010⁵⁾, w roku zakończenia realizacji POP w sytuacji niepodjęcia żadnych dodatkowych działań poza tymi, których podjęcie wynika z przepisów

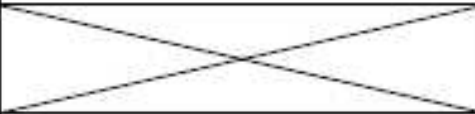
Lp.	Zawartość	Kod łączenia ¹⁾	Odpowiedź Uwagi i wyjaśnienia
1	Kod sytuacji przekroczenia	S	8.1.1 (Zp05SzcPM10d01)
2	Krótki opis scenariusza emisji użytego do oszacowania poziomu bazowego:		
2.1	źródła tworzące regionalną wartość tła	S	
2.2	źródła regionalne tworzące wartość tła całkowitego, ale nietworzące regionalnej wartości tła	S	
2.3	źródła lokalne, o ile mają znaczący wkład	S	
3	Oczekiwane wartości poziomu bazowego stężeń w pierwszym roku po zakończeniu realizacji POP w sytuacji niepodjęcia realizacji POP:		

3.3.2	maksymalne 8-godzinne stężenia CO w mg/m ³ , jeżeli właściwe	R	NIE DOT.
3.3.3	liczba dni z przekroczeniami poziomu dopuszczalnego dla O ₃ w roku kalendarzowym przekraczająca dopuszczalną częstość przekroczeń poziomu dopuszczalnego ozonu ustanowionego dla ochrony zdrowia ludzi lub	R	NIE DOT.
3.3.4	stężenie ozonu w powietrzu przekraczające poziom dopuszczalny ze względu na ochronę roślin wyrażony jako AOT40 lub	R	NIE DOT.
3.3.5	całkowita liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego (PD), jeżeli właściwe	R	14.1
4	Oczekiwane wartości poziomu bazowego stężeń w roku 2005 lub 2010 ⁵⁾ (2005 r. dla: SO ₂ , PM10, ołowiu, CO; 2010 r. dla: benzenu, NO ₂ i O ₃):		
4.1	poziom regionalnego tła bazowego w roku 2005 lub 2010 ⁵⁾ :		
4.1.1	średnie roczne stężenia w µg/m ³ , jeżeli właściwe, lub	R	14.1
4.1.2	maksymalne 8-godzinne stężenia CO w mg/m ³ , jeżeli właściwe	R	NIE DOT.
4.1.3	liczba dni z przekroczeniami poziomu dopuszczalnego dla O ₃ w roku kalendarzowym przekraczająca dopuszczalną częstość przekroczeń poziomu dopuszczalnego ozonu ustanowionego dla ochrony zdrowia ludzi ²⁾ lub	R	NIE DOT.
4.1.4	stężenie ozonu w powietrzu przekraczające poziom dopuszczalny ze względu na ochronę roślin wyrażony jako AOT40 ³⁾ lub	R	NIE DOT.
4.1.5	całkowita liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego (PD), jeżeli właściwe	R	NIE WYSTĘPUJĄ
4.2	poziom całkowitego tła bazowego w roku 2005 lub		

	2010 ⁵⁾ :		
4.2.1	średnie roczne stężenia w $\mu\text{g}/\text{m}^3$, jeżeli właściwe, lub	R	14.1
4.2.2	maksymalne 8-godzinne stężenia CO w mg/m^3 , jeżeli właściwe	R	NIE DOT.
4.2.3	liczba dni z przekroczeniami poziomu dopuszczalnego dla O_3 w roku kalendarzowym przekraczająca dopuszczalną częstość przekroczeń poziomu dopuszczalnego ozonu ustanowionego dla ochrony zdrowia ludzi lub	R	NIE DOT.
4.2.4	stężenie ozonu w powietrzu przekraczające poziom dopuszczalny ze względu na ochronę roślin wyrażony jako AOT40 lub	R	NIE DOT.
4.2.5	całkowita liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego (PD), jeżeli właściwe	R	NIE WYSTĘPUJĄ
4.3	prognozowana wartość bazowa w miejscu przekroczenia w roku 2005 lub 2010 ⁵⁾ :		
4.3.1	średnie roczne stężenia w $\mu\text{g}/\text{m}^3$, jeżeli właściwe, lub	R	14.1
4.3.2	maksymalne 8-godzinne stężenia CO w mg/m^3 , jeżeli właściwe	R	NIE DOT.
4.3.3	liczba dni z przekroczeniami poziomu dopuszczalnego dla O_3 w roku kalendarzowym przekraczająca dopuszczalną częstość przekroczeń poziomu dopuszczalnego ozonu ustanowionego dla ochrony zdrowia ludzi lub	R	NIE DOT.
4.3.4	stężenie ozonu w powietrzu przekraczające poziom dopuszczalny ze względu na ochronę roślin wyrażony jako AOT40 lub	R	NIE DOT.
4.3.5	całkowita liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego (PD), jeżeli właściwe	R	14.1
5	Czy potrzebne są jakieś środki inne niż przewidziane istniejącymi przepisami prawa w celu osiągnięcia poziomu	S	tak

	dopuszczalnego w uzgodnionym terminie?		
6	Uwagi	NIE DOT.	

Tabela nr 5

Informacje na temat dodatkowych działań naprawczych w odniesieniu do wymaganych przez przepisy⁶⁾

Lp.	Zawartość	Kod łączenia ¹⁾	Odpowiedź Uwagi i wyjaśnienia	Odpowiedź Uwagi i wyjaśnienia
1	Kod sytuacji przekroczenia	S	8.1.1 (Zp05SzcPM10d01)	8.1.1 (Zp05SzcPM10d01)
2	Kody działań naprawczych	S	12	12
3	Przewidywany harmonogram wdrożenia	L	12	12
4	Wskaźnik(i) monitorowania postępu	S		
5	Przydzielone fundusze (lata, w euro)	T		
6	Szacunkowa wysokość całkowita kosztów (w euro)	T	11/12	11/12
7	Szacunkowy poziom zanieczyszczenia powietrza w latach odpowiednio: 2005, 2010, w ostatnim roku obowiązywania programu	R	10.3	10.3
8	Uwagi	NIE DOT.		

Tabela nr 6

Działania naprawcze możliwe do zastosowania, które jeszcze nie zostały podjęte, oraz działania długoterminowe – nie wynikające z przepisów

Lp.	Zawartość	Kod łączenia ¹⁾	Odpowiedź Uwagi i wyjaśnienia
1	Kod sytuacji przekroczenia	S	8.1.1 (Zp05SzcPM10d01)
2	Kody działań naprawczych możliwych do zastosowania, które jeszcze nie zostały podjęte	LS	

3	Dla działań naprawczych, które jeszcze nie zostały podjęte:		
3.1	szczebel administracyjny, na którym można podjąć działanie naprawcze	LS	
3.2	przyczyna, z powodu której nie podjęto działania naprawczego	LS	
4	Kody działań naprawczych długoterminowych	LS	
5	Uwagi	NIE DOT.	

Tabela nr 7
Zestawienie działań naprawczych⁷⁾

Lp.	Zawartość	Kod łączenia ¹⁾	Odpowiedź Uwagi i wyjaśnienia	Odpowiedź Uwagi i wyjaśnienia	Odpowiedź Uwagi i wyjaśnienia
1	Kod działania naprawczego	S	ZpSzczKom	ZpSzczSC	ZpSzczEN
2	Tytuł	S	12	12	12
3	Opis	S	11/12	11/12	11/12
4	Szczebel administracyjny, na którym można podjąć dany środek	LS	A	A;B	A;B
5	Rodzaj środka	LS	A;B;C	A;B;C	A;B;C
6	Czy środek ma charakter regulacyjny?		tak	tak	tak
7	Skala czasowa osiągnięcia redukcji stężeń	LS	C	C	C
8	Kategoria źródeł emisji, której dotyczy działanie naprawcze	LS	D;B	A	A
9	Skala przestrzenna położenia źródeł emisji poddanych działaniu	LS	8.1.1	8.1.1	8.1.1
10	Uwagi	NIE DOT.			

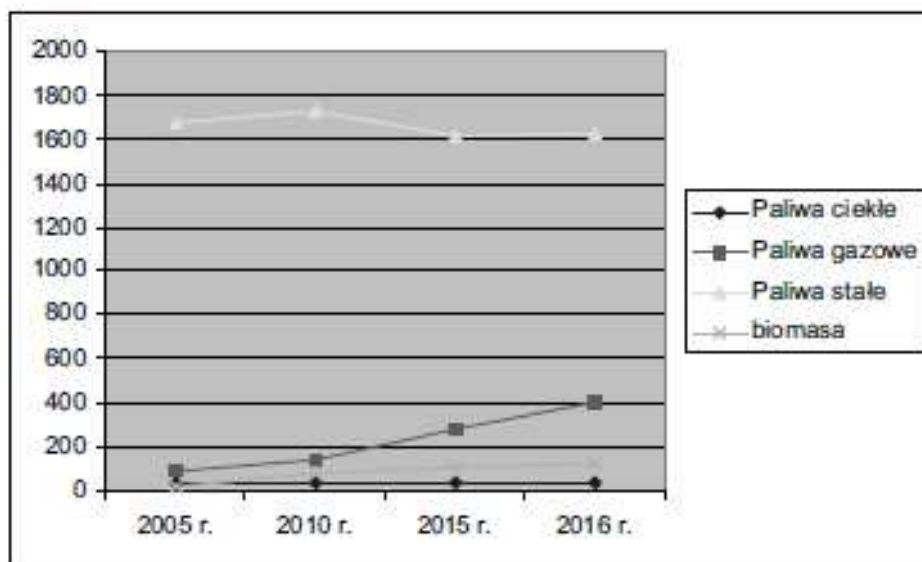
Prognoza na pierwszy rok po zakończeniu realizacji POP

Tabela 4 w załączniku nr 4 do Rozporządzenia umożliwia analizę sytuacji jaka wystąpiłaby, gdyby nie podjęto żadnych działań naprawczych. Prognozowany jest poziom bazowy – poziom zanieczyszczeń, jaki byłby w roku 2005 (PM₁₀), 2010 (np. NO₂), w roku zakończenia realizacji POP w sytuacji niepodjęcia żadnych dodatkowych działań poza tymi, których podjęcie wynika z przepisów. Podstawą prognozy stężeń jest tutaj prognoza emisji. W niniejszej pracy oparto się na opracowaniu „Dane służące do opracowania dla Polski prognoz emisji zanieczyszczeń do powietrza do roku 2020 w tym prognoz emisji gazów cieplarnianych” przygotowanym przez Krajowe Centrum Inwentaryzacji Emisji usytuowane w Instytucie Ochrony Środowiska na zlecenie Ministerstwa Środowiska w lutym 2006 r.

Zgodnie z opracowaniem prognoza emisji tworzona jest przede wszystkim na bazie oficjalnych prognoz aktywności określone przez zużycie paliw, produkcję wyrobów przemysłowych itp. Poniżej pokazano tendencje zmian spalania paliw w rozbiciu na paliwa ciekłe, gazowe i stałe dla trzech podstawowych, z punktu widzenia emisji zanieczyszczeń rodzajów aktywności: produkcji energii elektrycznej i ciepła, produkcji przemysłowej i budownictwa oraz transportu:

Tabela 16 Prognoza spalania paliw [PJ] w produkcji energii elektrycznej i ciepła do roku 2020

	2005 r.	2010 r.	2015 r.	2016 r.
Paliwa ciekłe	31.79	35.85	34.93	34.38
Paliwa gazowe	89.5	135.91	277.17	400.15
Paliwa stałe	1679.62	1725.36	1618.13	1623.02
biomasa	20.26	76.47	100.76	120.6

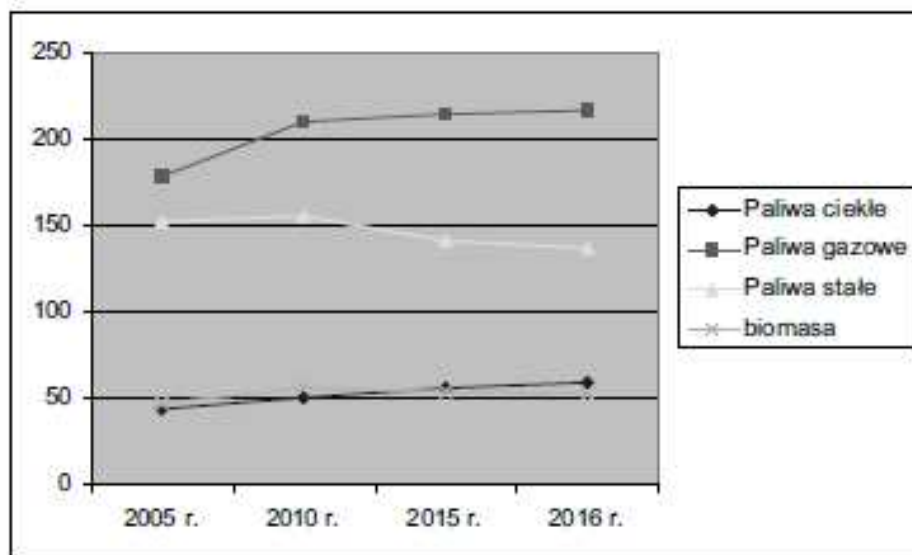

Rysunek 88 Prognoza spalania paliw [PJ] w produkcji energii elektrycznej i ciepła do roku 2020

Tabela 17 Prognoza spalania paliw [PJ] w produkcji przemysłowej i budownictwie do roku 2020

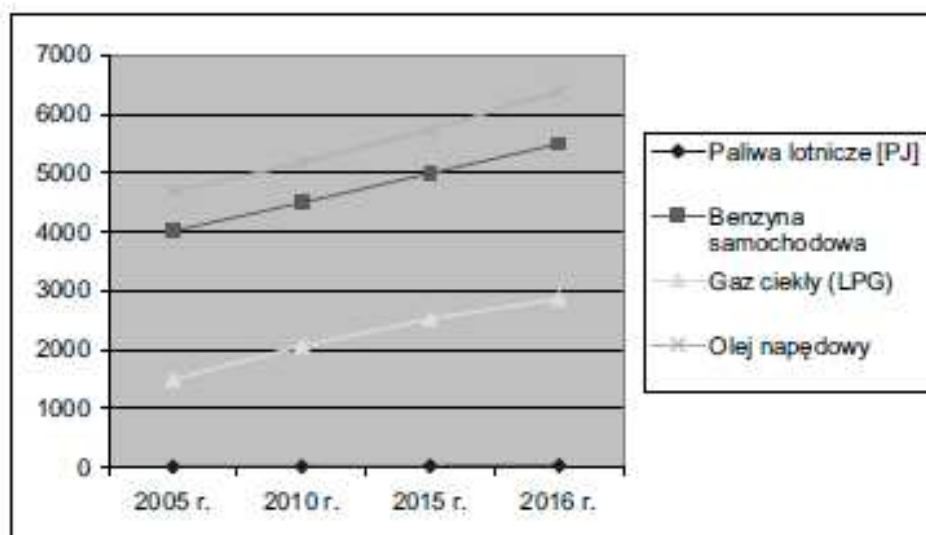
	2005 r.	2010 r.	2015 r.	2016 r.
Paliwa ciekłe	43.95	50.35	55.84	58.41
Paliwa gazowe	177.97	209.65	214.24	215.8
Paliwa stałe	152.08	155.2	140.46	135.94
biomasa	46.76	55.68	53.73	52.22

Rysunek 89 Prognoza spalania paliw [PJ] w produkcji przemysłowej i budownictwie do roku 2020

Tabela 18 Prognoza spalania paliw [Gg] w transporcie do roku 2020

	2005 r.	2010 r.	2015 r.	2016 r.
Paliwa lotnicze [PJ]	17.5	19.2	24.5	31.6
Benzyna samochodowa	4020	4500	5000	5500
Gaz ciekły (LPG)	1500	2070	2530	2870
Olej napędowy	4695.3	5173.1	5735.8	6397.8

Rysunek 90 Progniza spalania paliw [Gg] w transporcie do roku 2020

Jak widać stałą tendencję wzrostu wykazuje jedynie zużycie paliw w transporcie. Wzrost ten jednak będzie niewątpliwie kompensowany przez ciągłą poprawę technologii silników.

Na tej podstawie określono szacunkową wartość średniorocznego tła regionalnego oraz tła całkowitego PM_{10} dla aglomeracji Szczecin w roku 2016.

Tło regionalne, definiowane jako poziom zanieczyszczeń, jaki może być wywołany na rozpatrywanym obszarze od źródeł zlokalizowanych w odległości do 30 km od jego granicy, wynosić będzie od $0.019 \mu\text{g}/\text{m}^3$ do $5.45 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w roku 2016.

Tło całkowite, definiowane jako suma tła regionalnego oraz oddziaływania istotnych źródeł położonych w odległości ponad 30 km od granicy badanego obszaru, wynosić będzie od $10.7 \mu\text{g}/\text{m}^3$ do $13.6 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w roku 2016.

Natomiast średnie roczne stężenia w obszarach przekroczeń oraz prognozowane liczny przekroczeń kształtować się będą następująco:

Tabela 19 Prognozowane wartości średnioroczne i liczby przekroczeń

Obszar	Średnie roczne wartości w 2016 r.	Liczba przekroczeń w 2016 r.
Zp05SzczPM10d01	22.3-37.9	0-76
Zp05SzczPM10d01	27.5-38.3	0-64

OPRACOWANIE DOTYCZĄCE PRZEKROCZEŃ PYŁU ZAWIESZONEGO PM₁₀ DLA ROKU BAZOWEGO 2006 W AGLOMERACJI SZCZECIN

1 Wstęp

Zgodnie z umową nr WRIOŚ/2/2008 zawartą w dniu 07.08.2008 r. w Szczecinie pomiędzy Województwem Zachodniopomorskim z siedzibą w Szczecinie, a BSiPP „Ekometria” Sp. z o.o. z siedzibą w Gdańsku, Wykonawca przekazuje Zamawiającemu opracowanie zawierające:

- określenie zasięgu obszaru przekroczeń dopuszczalnego stężenia pyłu PM₁₀ na podstawie oceny jakości powietrza za 2006 r. oraz „Programu ochrony powietrza dla aglomeracji Szczecin”,
- Opracowania scenariuszy, kierunków i zakresu działań naprawczych na powiększonym, w stosunku do 2005 r., obszarze przekroczeń.

2 Warunki meteorologiczne w 2006r.

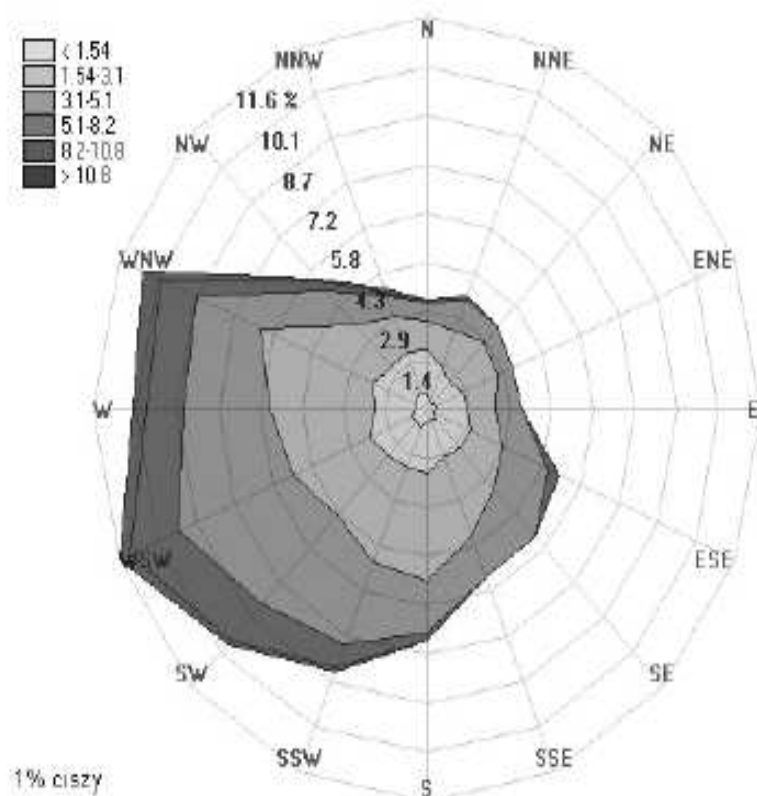
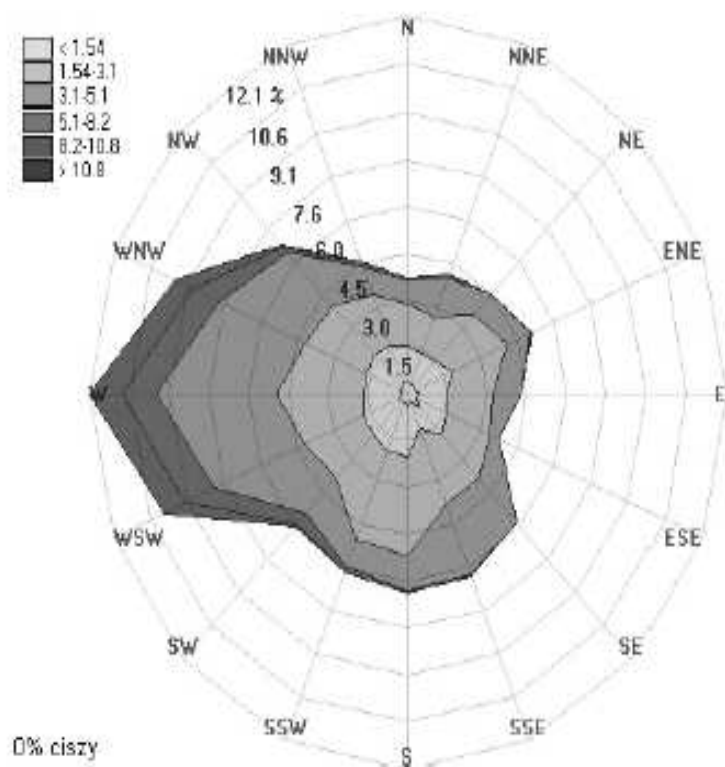
Podobnie jak w roku 2005 prezentację warunków meteorologicznych aglomeracji Szczecin wykonano na podstawie danych pochodzących z modelu UMPL. Porównanie danych meteorologicznych za kolejne lata 2005 i 2006 przygotowano na podstawie obliczeń modelem CALMET. Analizę oparto na danych pochodzących z pojedynczych oczek siatki odpowiadających lokalizacji istniejących stacji meteorologicznych sieci IMGW z zachowaniem nazw stacji.

Rok 2006 charakteryzował się ogólnie wyższymi prędkościami wiatru. W analizowanym punkcie duże prędkości wiatrów notowane były w około 10% przypadków w roku, co z pewnością mogło sprzyjać lepszemu przewietrzaniu miast. Liczba cisz (tabela 1) w porównaniu do roku poprzedniego pozostała bez zmian.

Tabela 1 Porównanie warunków wietrznych za rok 2005 i 2006 w Szczecinie Dąbie

stacja	2005		2006	
	%ciszy	%wiatrów powyżej 8.2m/s	%ciszy	%wiatrów powyżej 8.2m/s
Szczecin - Dąbie	0,1	8,1	0,1	10,3

Poniżej zamieszczono roczne róże wiatrów dla poszczególnych stacji za lata 2005 (rysunek górny) i 2006.

Rysunek 1 Roczne róże wiatrów za lata 2005 i 2006 dla Szczecina Dąbia.

Generalnie w obu latach przeważają wiatry z sektora zachodniego, przy czym w roku 2006 obserwuje się wzrost znaczenia wiatrów południowo – zachodnich (ok. 30%) oraz

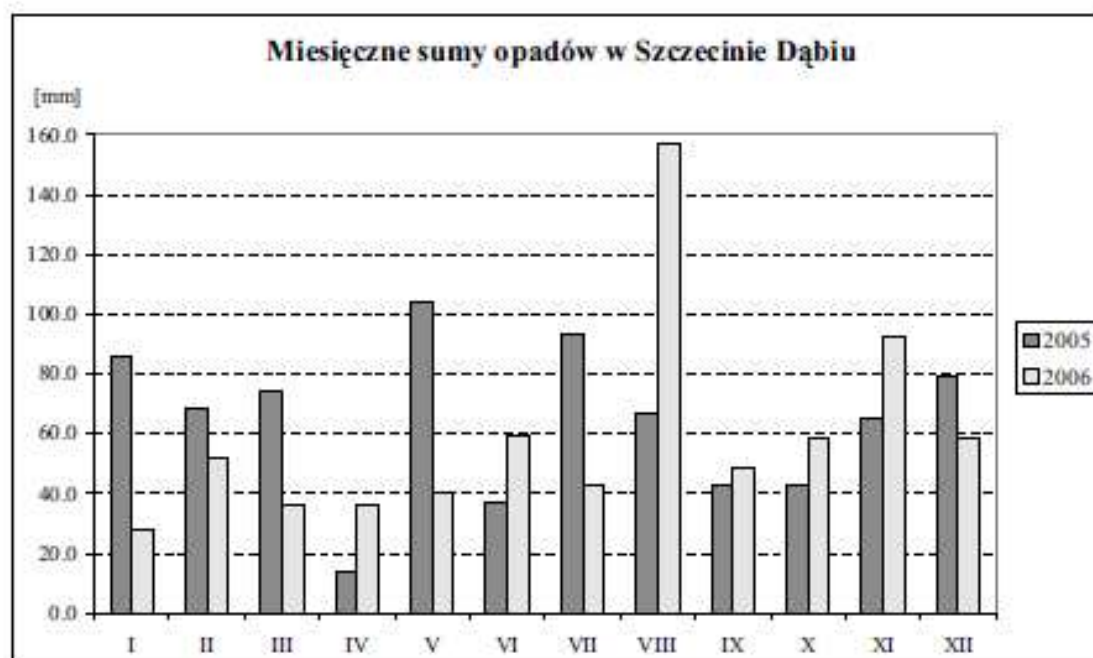

północno – zachodnich (ok. 20%). Łącznie w 2006 wiatry z sektora zachodniego stanowiły ok. 60%. W 2006 r. najczęstsze były wiatry o prędkościach w przedziale 3,1-5,1 m/s – 33,5% oraz 5,1-8,2 m/s – 28,3% co wskazywałoby na dobre warunki przewietrzania.

Opady atmosferyczne stanowią ważny czynnik dla rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń szczególnie w sezonie letnim. Wpływają one na wyphukiwanie zanieczyszczeń z atmosfery, zmniejszając stężenia, szczególnie pyłów. Poniższa tabela wskazuje na dużo mniejsze sumy opadów w roku 2006. Analizując rozkład miesięczny sum opadów stwierdzamy, że niższe opady występowały w pierwszym kwartale 2006r. Miesiącem z najwyższą sumą opadów był sierpień.

Tabela 2 Porównanie opadów [mm] za rok 2005 i 2006 w Szczecinie Dąbju

stacja		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
Szczecin	2005	85,9	68,9	74,0	13,7	104,3	36,9	93,3	66,7	43,2	42,6	64,8	79,0	773,1
- Dąbje	2006	28,3	52,2	36,5	35,8	40,2	59,2	42,8	156,9	48,3	58,5	92,8	58,7	710,3

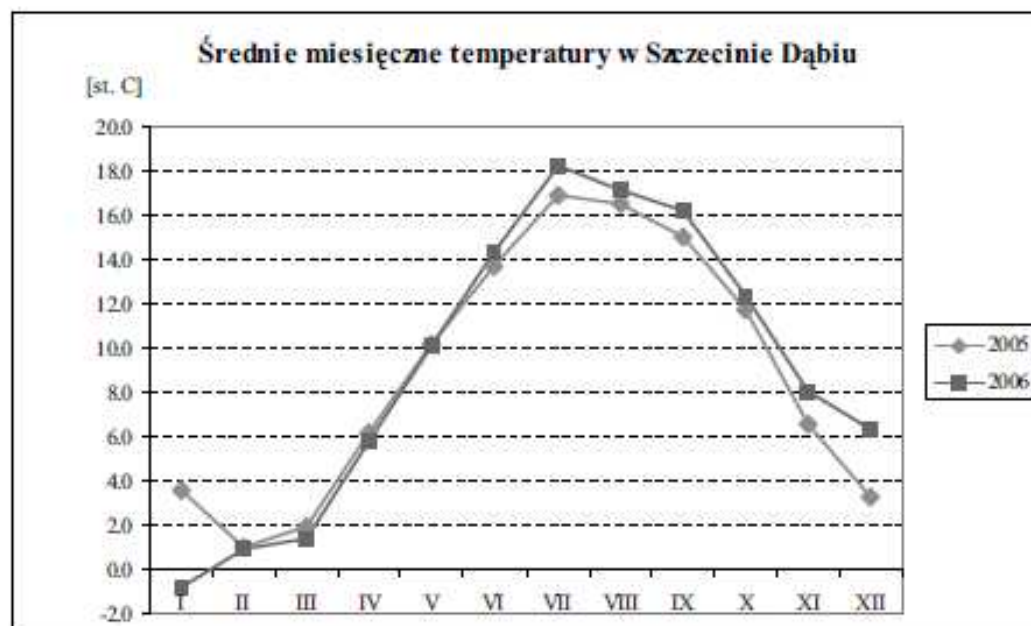
Rysunek 2 Miesięczne sumy opadów w Szczecinie Dąbju w latach 2005 i 2006.

Porównanie temperatur w latach 2005 i 2006 wskazuje na nieznaczny wzrost średniej rocznej temperatury (tabela 3). Z punktu widzenia rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń najistotniejsze są temperatury półroczna zimowego, których spadek wpływa w istotny sposób na wzrost emisji ze źródeł grzewczych. W porównaniu z rokiem 2005 pierwszy kwartał 2006r. był dużo chłodniejszy. Jak wskazują pomiary stężeń zanieczyszczeń na stacjach WIOŚ w tym kwartale wyczerpana została maksymalna liczba przekroczeń wartości dopuszczalnej pyłu PM10, co wskazywałoby na związek tegoż faktu na wzrost emisji z sektora

komunalnego. Od maja 2006 średnie miesięczne temperatury były wyższe niż w roku poprzednim. Znacznie cieplejszy niż 2005r. był ostatni kwartał 2006r.

Tabela 3 Porównanie temperatur [st. C] za rok 2005 i 2006 w Szczecinie Dąbju

stacja		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
Szczecin - Dąbje	2005	3,5	1,0	1,9	6,1	10,1	13,7	16,9	16,5	15,0	11,7	6,6	3,3	8,9
	2006	-0,8	0,9	1,4	5,8	10,0	14,3	18,2	17,1	16,1	12,3	8,0	6,3	9,2

Rysunek 3 Średnie miesięczne temperatury w Szczecinie Dąbju w latach 2005 i 2006.

W 2006r. w Szczecinie - Dąbju wystąpiło mniej dni, w których warstwa inwersji schodziła poniżej 100m i 50m (tabela 4). Wysokość warstwy inwersji poniżej 50m ma szczególnie niekorzystny wpływ na rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń pochodzących od komunikacji oraz ogrzewania indywidualnego.

Tabela 4 Liczba dni z inwersją 2005 i 2006 roku w Szczecinie Dąbju

stacja	2005 - dni z inwersją				2006 - dni z inwersją			
	rok		w tym zimą		rok		w tym zimą	
	<100m	w tym <50m	<100m	w tym <50m	<100m	w tym <50m	<100m	w tym <50m
Szczecin - Dąbje	67	47	45	33	42	31	38	30

Bardzo istotnym parametrem dla rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń jest klasa równowagi atmosfery Pasquilla, która opisuje pionowe ruchy powietrza związane

z gradientem temperatury i prędkością wiatru. Występuje 6 klas równowagi atmosfery, z których najmniej korzystne są – 1 i 2 oraz 5 i 6. Z poniższej tabeli wynika, iż najczęściej występuje klasa równowagi atmosfery 4, która zdecydowanie jest najkorzystniejsza. W porównaniu do roku 2005 w roku 2006 częściej niestety występowały niekorzystne klasy równowagi atmosfery.

Tabela 5 Częstość występowania poszczególnych klas równowagi atmosfery [%] w 2005 i 2006 roku w Szczecinie Dąbiu

klasa równowagi atmosfery	Szczecin - Dąbie	
	2005	2006
1	0,00	0,00
2	2,05	2,76
3	13,93	13,88
4	70,39	69,63
5	9,58	8,98
6	4,05	4,74

3 Emisja pyłu PM₁₀

3.1 Emisja zewnętrzna

Informacja o napływie zanieczyszczeń z dużych odległości (spoza województwa) jest na tyle rzadko uzupełniana, że niestety należało założyć brak zmian napływu w stosunku do 2005r. Podobnie było z emisjami z obszaru Niemiec, gdzie wystąpił problem z dostępem do informacji. Niewielkim zmianom uległy rozkłady stężeń amoniaku pochodzącego z działalności rolniczej i ozonu. Ma to istotne znaczenie dla tworzenia się aerozoli mających istotny udział w pyłe.

Można zauważyć pewne zmiany w sumach emisji poszczególnych typów z terenu województwa.

Tabela 6 Sumy emisji napływowej PM₁₀ [Mg/rok] w latach 2005 i 2006

TYP EMISJI	PM10 [Mg/rok]	
	2005	2006
punktowa h>30m	773.5	570.7
punktowa pas 30km	905.1	552.9
powierzchniowa pas 30 km	2285.8	2483.1
liniowa pas 30km	838.8	869.0
<i>w tym spaliny</i>	110.5	114.5
<i>w tym tarcie</i>	64.0	66.3
<i>w tym kurz</i>	664.3	688.2
punktowa z Niemiec	193.6	193.6
SUMA	4996.7	4669.3

Jak widać z tabeli w stosunku do roku 2005 zanotowano wzrost emisji powierzchniowej związanej z ogrzewaniem indywidualnym spowodowany z jednej strony ekspansją ludności miejskiej na tereny wiejskie, a z drugiej warunkami meteorologicznymi. W stosunku do roku poprzedniego wzrosła również suma emisji komunikacyjnej. Wzrost ten związany jest ze zwiększającą się rokrocznie ilością pojazdów oraz aktywnością na drogach. Emisja ze źródeł punktowych została zinwentaryzowana przez WIOŚ Szczecin w oparciu o ankiety oraz o bazę Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego i w stosunku do roku 2005 zanotowano spadek emisji przemysłowej w sumie o ok. 500 Mg.

3.2 Emisja z terenu aglomeracji Szczecin

Emisja przemysłowa w roku 2006 była nieco większa niż w roku 2005, szczególnie w zakresie emisji nieorganizowanej. Większe przeladunki w portach, rosnąca aktywność w wielu dziedzinach sprzyjała tendencji wzrostowej, choć zmiany są niewielkie.

Również w zakresie emisji pochodzącej od komunikacji zanotowano wzrost związany z zanotowanym wzrostem ilości pojazdów samochodowych. Jednocześnie trzeba podkreślić, że w tym okresie nie dokonano zasadniczych, trwałych zmian w organizacji ruchu, a zgodnie z prawem oraz proponowaną Dyrektywą CAFE modelowanie należy wykonać w taki sposób, żeby nie uwzględniać sytuacji przejściowych, na przykład remontów ulic.

Globalnie, w skali całej aglomeracji notuje się obniżenie emisji powierzchniowej – rokrocznie do sieci ciepłowniczej podłączane są budynki, a jednocześnie na obrzeżach pojawiają się nowe osiedla domków niejednokrotnie ogrzewanych indywidualnie.

Poniższa tabela przedstawia sumy emisji z poszczególnych typów źródeł.

Tabela 7 Sumy emisji PM₁₀ [Mg/rok] w latach 2005 i 2006 dla różnych typów źródeł zlokalizowanych na terenie aglomeracji Szczecin

TYP EMISJI	PM ₁₀ [Mg/rok]	
	2005	2006
powierzchniowa	946.9	910.9
punktowa	251.9	311.3
liniowa	683.6	888.1
<i>w tym spaliny</i>	50.4	65.5
<i>w tym tarcie</i>	27.6	35.9
<i>w tym unos</i>	605.6	786.8
SUMA	1983.8	2110.3

4 Pomiary zanieczyszczeń powietrza w aglomeracji Szczecin w 2006r.

Sieć pomiarowa zanieczyszczeń atmosfery w aglomeracji Szczecin w 2006 roku opierała się głównie na pomiarach automatycznych na stacjach nadzorowanych przez WIOŚ, oraz, w jednym przypadku, na stacji manualnej nadzorowanej przez WSSE (stacja przy ul. Wincentego Pola).

Na podstawie tych pomiarów wg Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6.06.2002r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji, można stwierdzić przekroczenie wartości dopuszczalnych 24-godzinnych dla pyłu PM_{10} . W obrębie aglomeracji Szczecin, do oceny rocznej jakości powietrza WIOŚ w Szczecinie zakwalifikował 4 stacje.

Tabela 8 Stacje pomiarowe, z których wyniki pomiarów PM_{10} zakwalifikowane zostały do oceny rocznej w 2005r. i stanowiły podstawę wyznaczenia stref do programu naprawczego powietrza

Lp.	Stacja		Strefa	
	Adres	Kod krajowy stacji	Nazwa strefy	Kod strefy
1.	Szczecin, ul. Andrzejewskiego	ZpSzczecin001	Agglomeracja Szczecin	4.32.43.62
2.	Szczecin, ul. Piłsudskiego	ZpSzczecin002		
3.	Szczecin ul. Łączna	ZpSzczecin003		
4.	Szczecin ul. Wincentego Pola	ZpSzczecinWSSE		

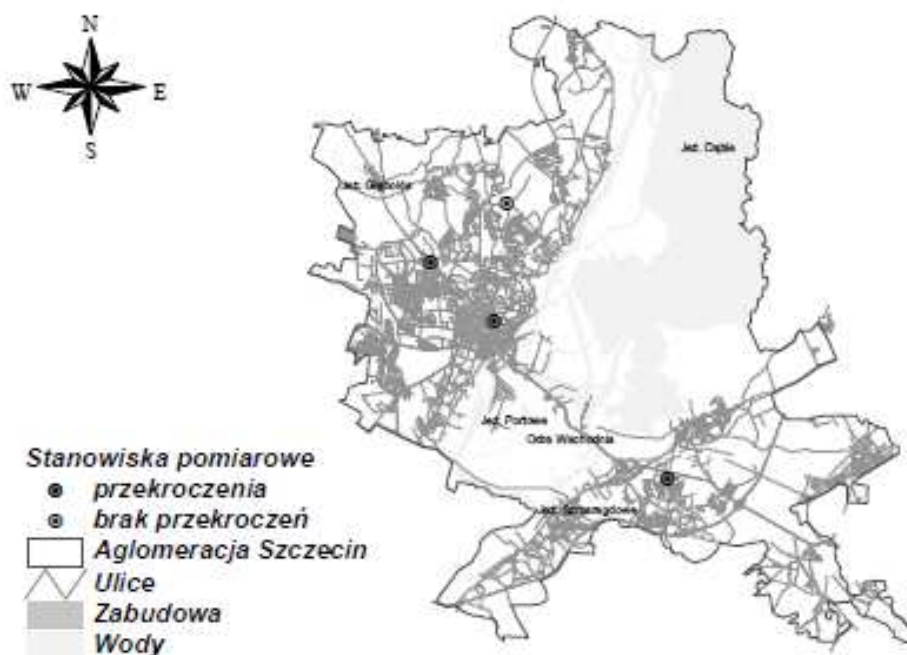
W Szczecinie pomiar pyłu zawieszonego PM_{10} prowadzony był na stacjach automatycznych przy ulicy Andrzejewskiego i Łącznej, a na stacjach przy ul. Piłsudskiego przy ul. Wincentego Pola pomiary przeprowadzano metodą manualną.

Na poniższym rysunku i w tabeli przedstawiono stanowiska, na których w 2006 roku zostały przekroczone wartości dopuszczalne dla pyłu zawieszonego, bez marginesów tolerancji.

Zgodnie z oceną jakości powietrza w roku 2006 na obszarze aglomeracji Szczecin przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników 24 godziny wystąpiło na trzech stacjach pomiarowych – przy ulicach Andrzejewskiego, Piłsudskiego oraz Wincentego Pola. Na żadnej ze stacji nie wystąpiło natomiast przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy.

Tabela 9 Stężenia PM_{10} oraz procent przekroczeń na stacjach zakwalifikowanych przez WIOŚ do oceny rocznej na terenie aglomeracji Szczecin w 2006 roku

Stanowisko	Długość	Szerokość	Kompl. serii	Typ stacji	Typ pyłu	24h 36 max [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	% przekr.	rok [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	% przekr.
ul. Andrzejewskiego	14°39'35"	53°22'51"	361	autom.	PM_{10}	55,4	10,8	31,1	-
ul. Piłsudskiego	14°33'14"	53°25'55"	359	manual.	PM_{10}	56,5	13,0	33,7	-
ul. W. Pola	14°30'54"	53°27'02"	336	manual.	PM_{10}	52,0	4,0	30,2	-

Rysunek 4 Przekroczenia wartości dopuszczalnej PM_{10} 24h 36 max na stacjach wyznaczonych przez WIOŚ do oceny rocznej w aglomeracji Szczecin w 2006 r.

Wyniki pomiarów prowadzone w Szczecinie w 2006 roku wskazują, iż obszary położone w centrum miasta oraz w jego części południowej są najbardziej narażone na ponadnormatywne stężenia pyłu zawieszzonego. Zanieczyszczenia pyłowe pochodzą głównie z emisji z indywidualnego ogrzewania mieszkań. Istotny również jest wpływ komunikacji, szczególnie latem, w suche i upalne dni, gdy rośnie znaczenie pyłu unoszonego, związane go z wzbudzaniem przez ciężkie pojazdy materiału zalegającego na jezdni.

5 Stężenia PM_{10} wyznaczone modelowo

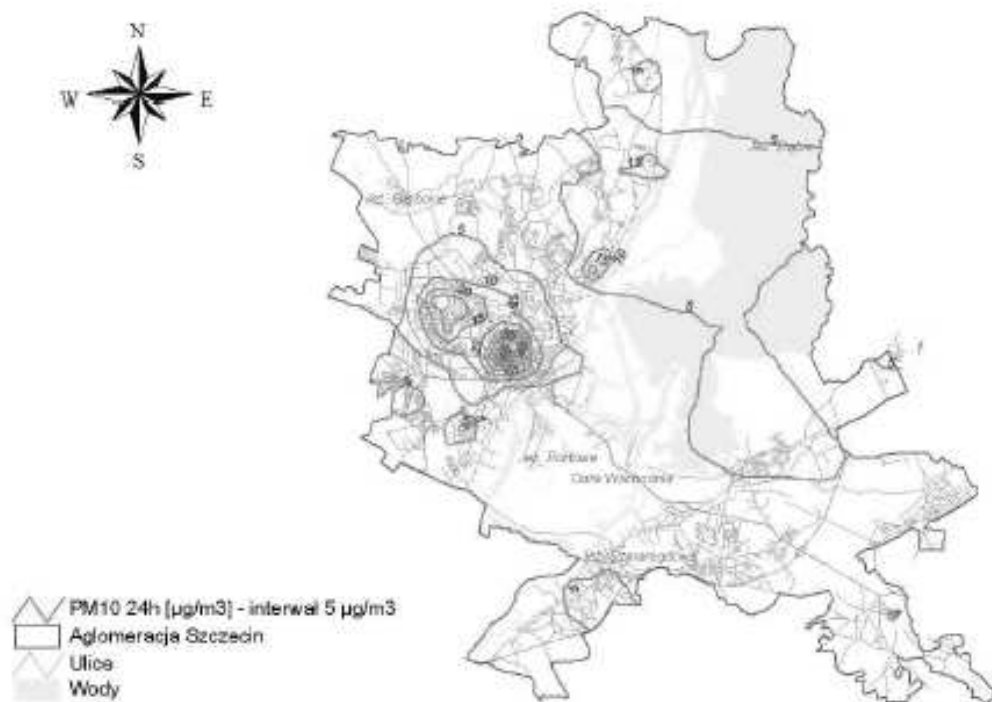
Do obliczeń rozkładu stężeń zanieczyszczeń PM_{10} na obszarze aglomeracji Szczecin użyto modelu CALMET/CALPUFF. W ramach opracowania programu, obliczenia rozkładów stężeń wykonano w oparciu o uzupełnioną bazę emisji i dane meteorologiczne za 2006 rok. Uzupełnieniom i uszczegółowieniu podlegały informacje dotyczące wszystkich typów emisji, przy czym za zadowalające można uznać rozpoznanie w zakresie wszystkich typów emisji: punktowej (energetycznej i technologicznej), powierzchniowej, liniowej (komunikacyjnej) oraz niezorganizowanej.

Obliczenia modelem CALPUFF wykonano w podziale na typy źródeł: punktowe, powierzchniowe, liniowe i niezorganizowane. Dodatkowo źródła podzielono na te zlokalizowane na terenie aglomeracji Szczecin i poza nim (pas 30 km dla źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych o wysokości do 30 m oraz całe województwo dla źródeł punktowych o wysokości powyżej 30 m).

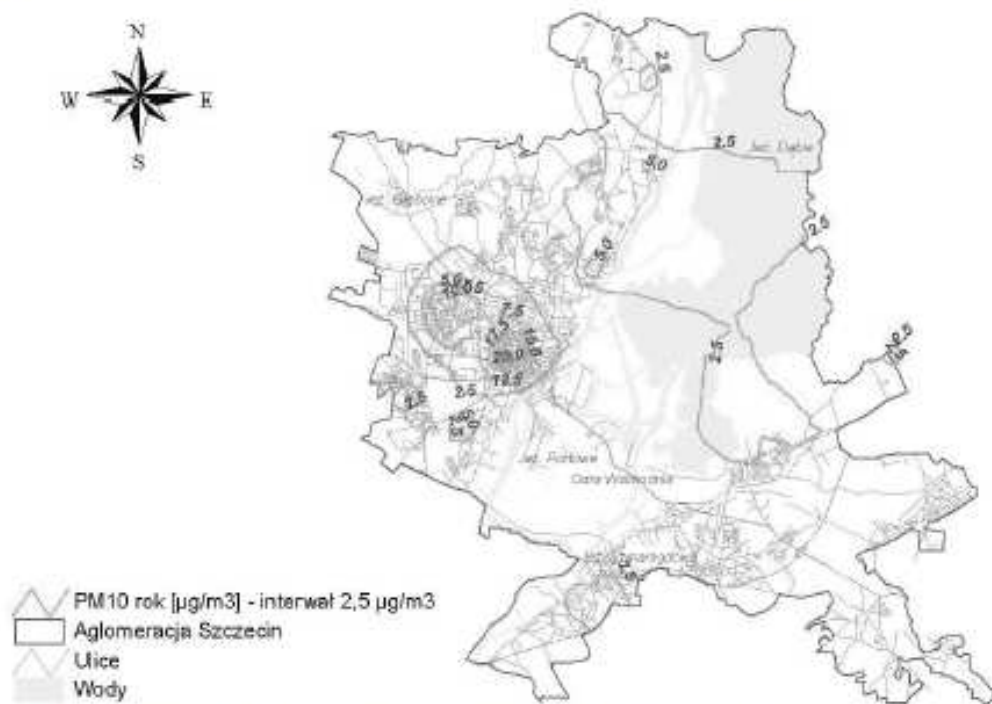
5.1 Imisja napływowa na terenie aglomeracji Szczecin

Jakość powietrza na danym obszarze kształtowana jest nie tylko poprzez emisję tam występującą, ale znaczenie może również mieć imisja napływowa. Ważną rolę w rozprzestrzenianiu się zanieczyszczeń odgrywają czynniki meteorologiczne oraz fizyczno-geograficzne. Czynniki te zostały ujęte w procesie wykonywania obliczeń rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń dla emisji spoza strefy. Obliczenia wykonano dla emisji pełnej (punktowej, liniowej, powierzchniowej oraz niezorganizowanej) z pasa 30 km wokół aglomeracji oraz dla emisji z emitorów punktowych wyższych niż 30 m z pozostałej części województwa. Podział taki wynika z ograniczonego zasięgu oddziaływania emisji niskiej. Uwzględniono również wpływ emisji spoza województwa w postaci warunków brzegowych, wyznaczonych na podstawie wyników modelu EMEP.

Najwyższe stężenia pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny pochodzące od emitorów o wysokości powyżej 30 m występują w centralnej części aglomeracji i sięgają 90% poziomu dopuszczalnego. Stężenia pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy najwyższe stężenia (50% wartości dopuszczalnej) osiągają w obszarze zbliżonym do obszaru maksymalnych stężeń średniodobowych.

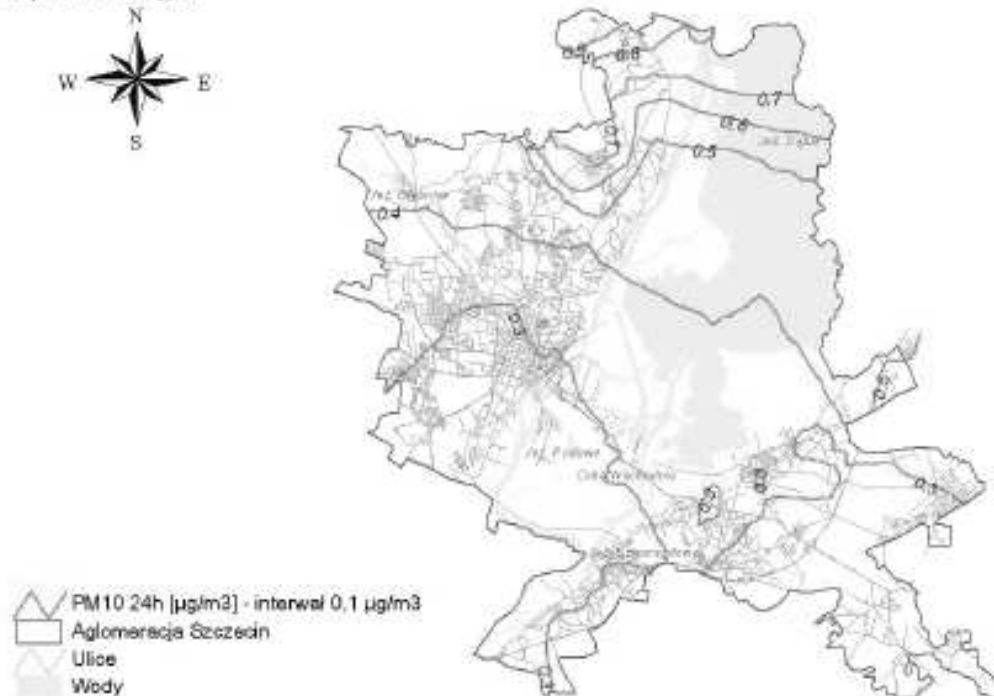
Rysunek 5 Stężenia pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny, pochodzące od emitorów punktowych o wysokości komina powyżej 30 m na terenie aglomeracji Szczecin w 2006 r.

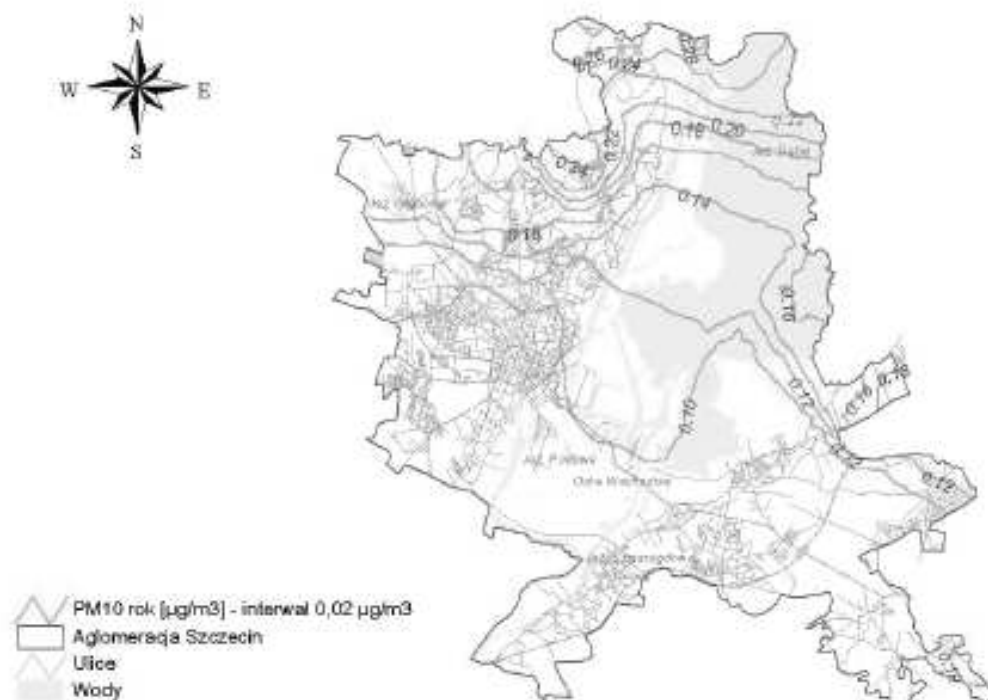
Rysunek 6 Stężenia pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy pochodzące od emitorów punktowych o wysokości komina powyżej 30 m na terenie aglomeracji Szczecin w 2006 r.

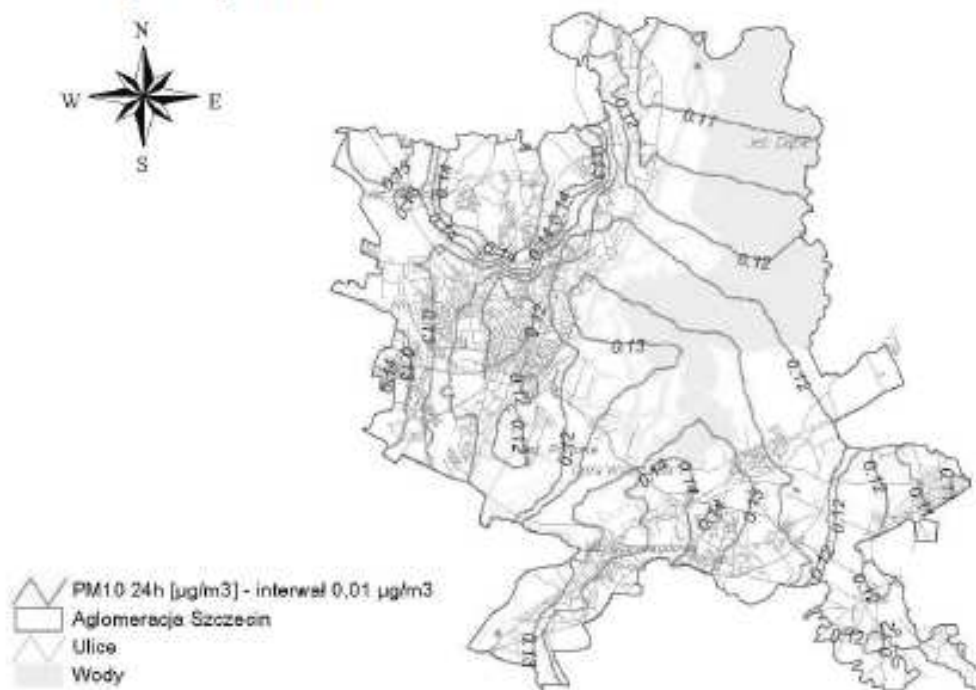
Emisja pochodząca od emitorów punktowych zlokalizowanych w pasie 30 km od aglomeracji dla okresu uśredniania wyników pomiarów 24 godziny osiąga maksymalną wartość 1,8% poziomu dopuszczalnego w północnej części aglomeracji. Dla okresu uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy wielkość ta wynosi 0,7% poziomu dopuszczalnego.

Rysunek 7 Stężenia pyłu zawieszzonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny, na terenie aglomeracji Szczecin, pochodzące od emitorów punktowych zlokalizowanych w pasie 30 km wokół aglomeracji w 2006 r.

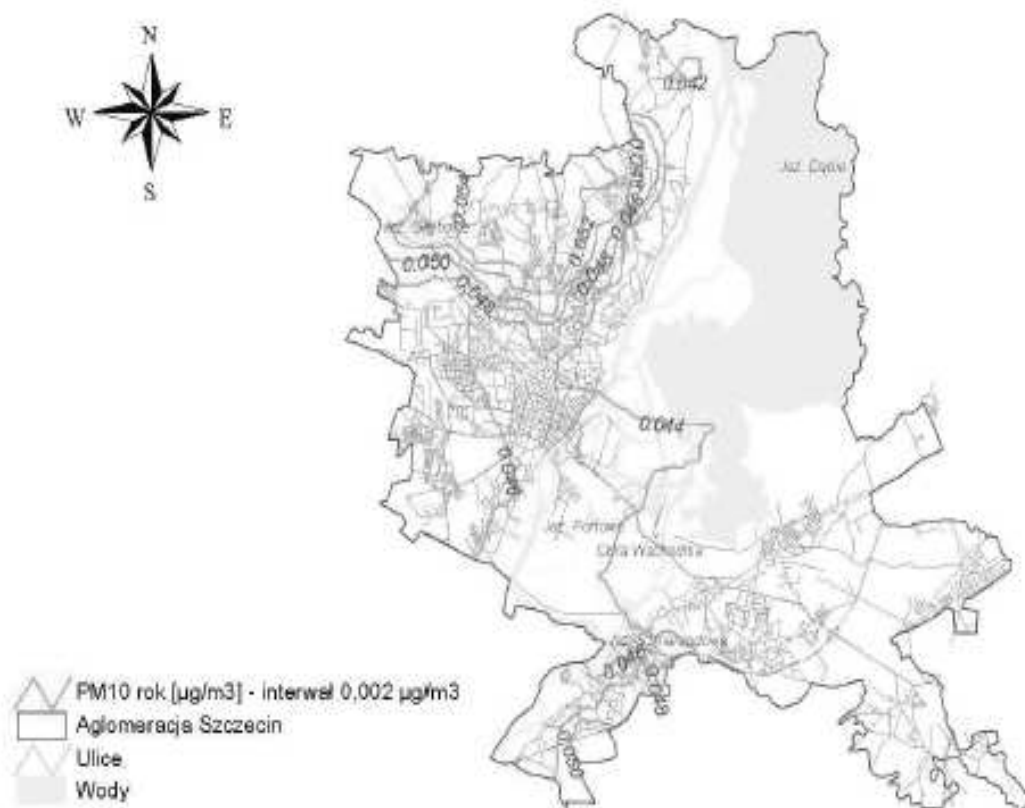

Rysunek 8 Stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ o okresie uśredniania wyników rok kalendarzowy na terenie aglomeracji Szczecin, pochodzące od emitatorów punktowych zlokalizowanych w pasie 30 km wokół aglomeracji w 2006 r

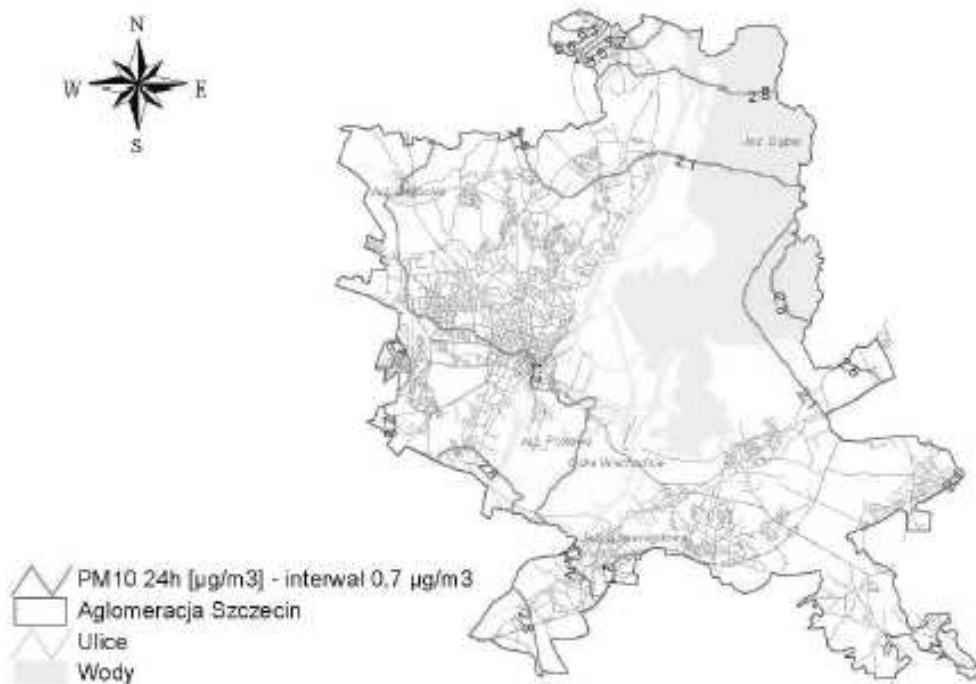
Rysunek 9 Stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ o okresie uśredniania wyników 24 godziny na terenie aglomeracji Szczecin, pochodzące od emitatorów punktowych z Niemiec w 2006 r

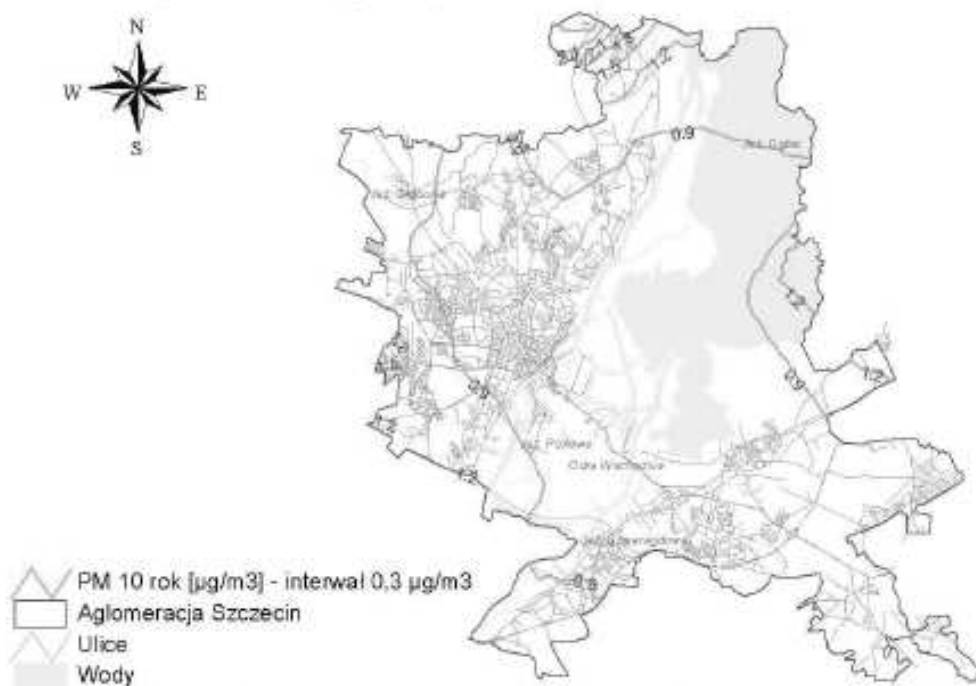

Rysunek 10 Stężenia pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników rok kalendarzowy na terenie aglomeracji Szczecin, pochodzące od emitatorów punktowych z Niemiec w 2006 r

Najwyższe wartości stężeń pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny występują w północnej części aglomeracji i osiągają 12,6% poziomu dopuszczalnego. Zbliżony rozkład izolinii obserwuje się także dla stężeń o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy. Stężenia średnioroczne osiągają 6% poziomu dopuszczalnego.

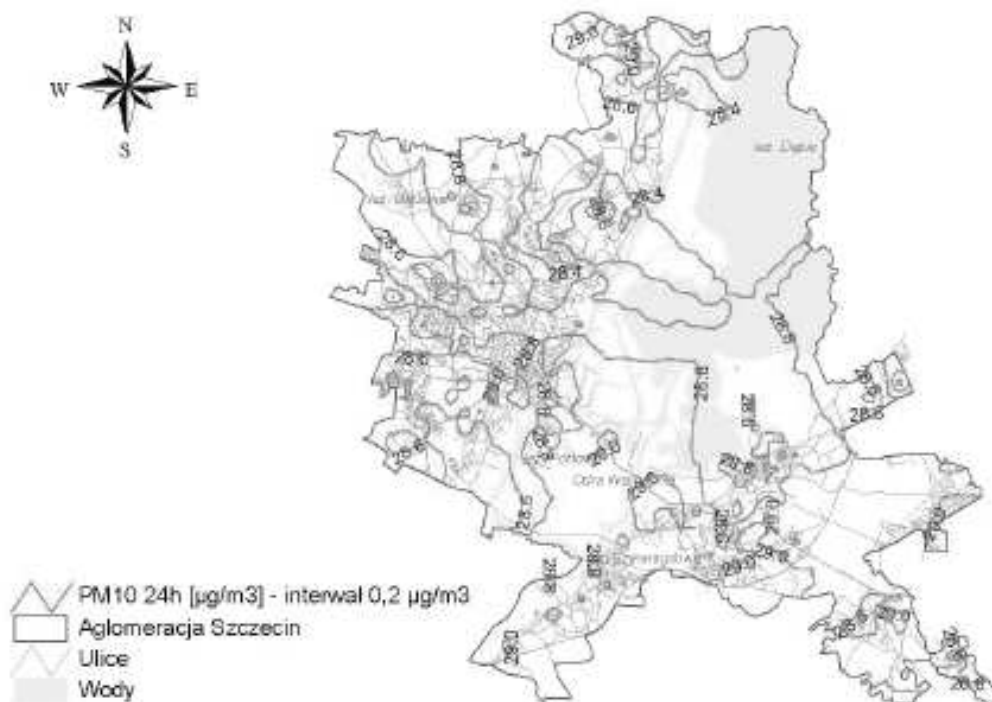
Rysunek 11 Stężenia pyłu zawieszzonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny, na terenie aglomeracji Szczecin, pochodzące od emitorów powierzchniowych zlokalizowanych w pasie 30 km wokół aglomeracji w 2006 r.

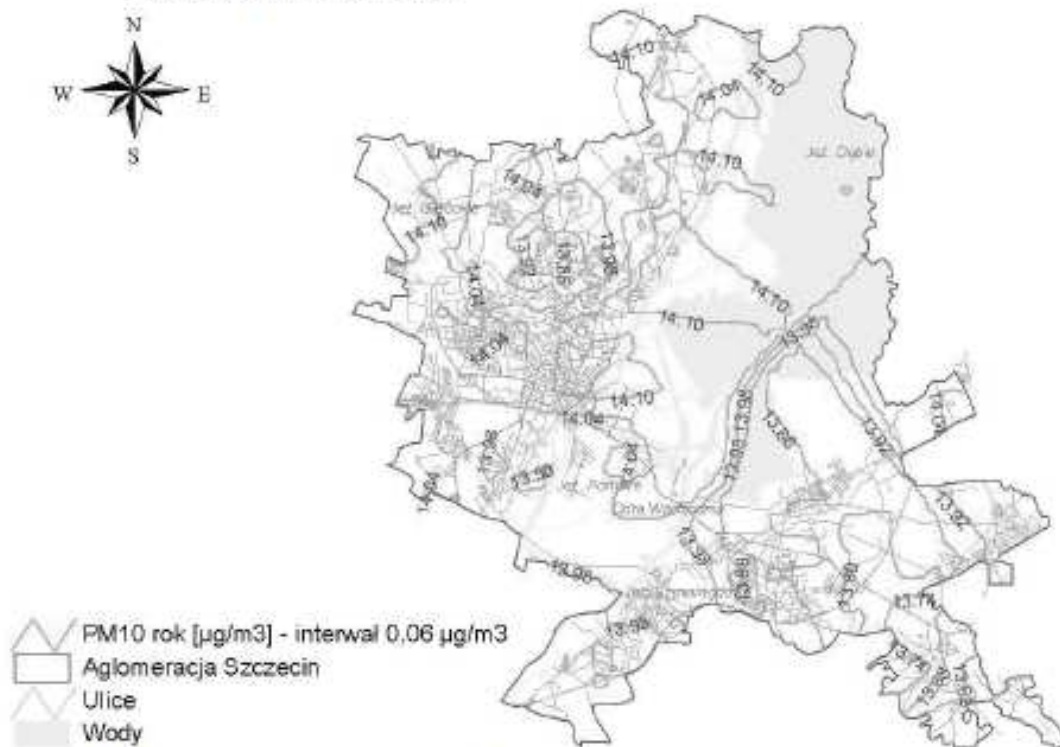
Rysunek 12 Stężenia pyłu zawieszzonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy, na terenie aglomeracji Szczecin, pochodzące od emitorów powierzchniowych zlokalizowanych w pasie 30 km wokół aglomeracji w 2006 r.

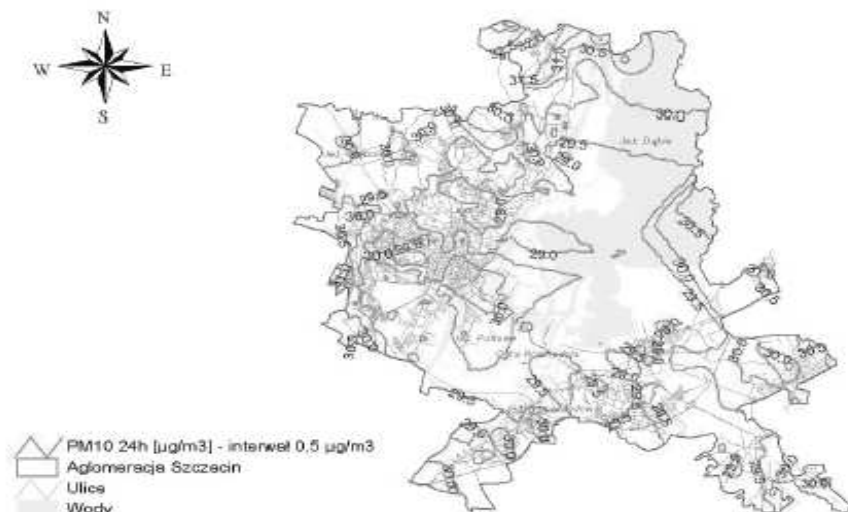
Rysunek 15 Stężenia pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny, na terenie aglomeracji Szczecin, pochodzące od emitorów spoza województwa zachodniopomorskiego w 2006 r.

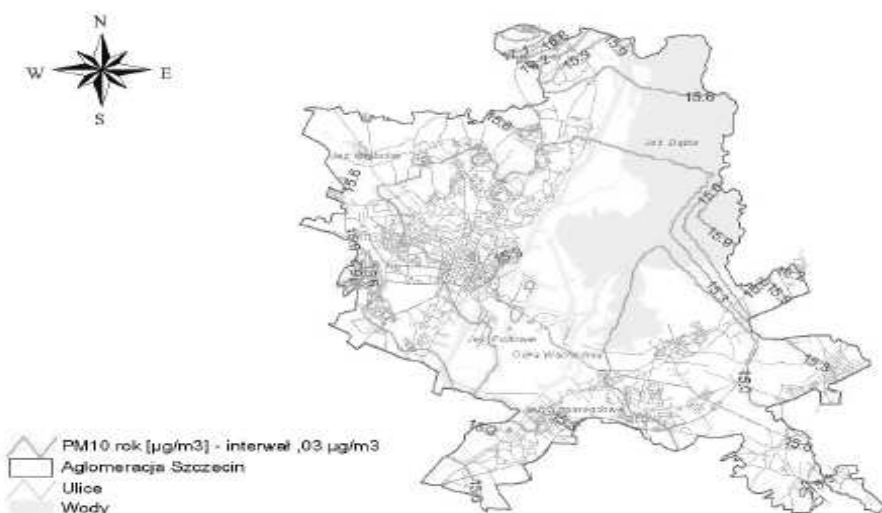
Rysunek 16 Stężenia pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy na terenie aglomeracji Szczecin, pochodzące od emitorów spoza województwa zachodniopomorskiego w 2006 r.

Wyniki modelowania wskazują, iż stężenia pochodzące od emisji napływowej, obejmującej wszystkie typy emitorów poza aglomeracją Szczecin, najwyższe wartości, sięgające 65% poziomu dopuszczalnego, uzyskują w północnej części analizowanego obszaru. Dla stężeń pyłu zawieszzonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy maksymalne wartości wynoszą 42,75% poziomu dopuszczalnego. Przestrzenny rozkład izol linii stężeń średniorocznych jest zbliżony do rozkładu izol linii stężeń krótkookresowych.

Rysunek 17 Stężenia pyłu zawieszzonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny, na terenie aglomeracji Szczecin, pochodzące od całości emisji napływowej w 2006 r.

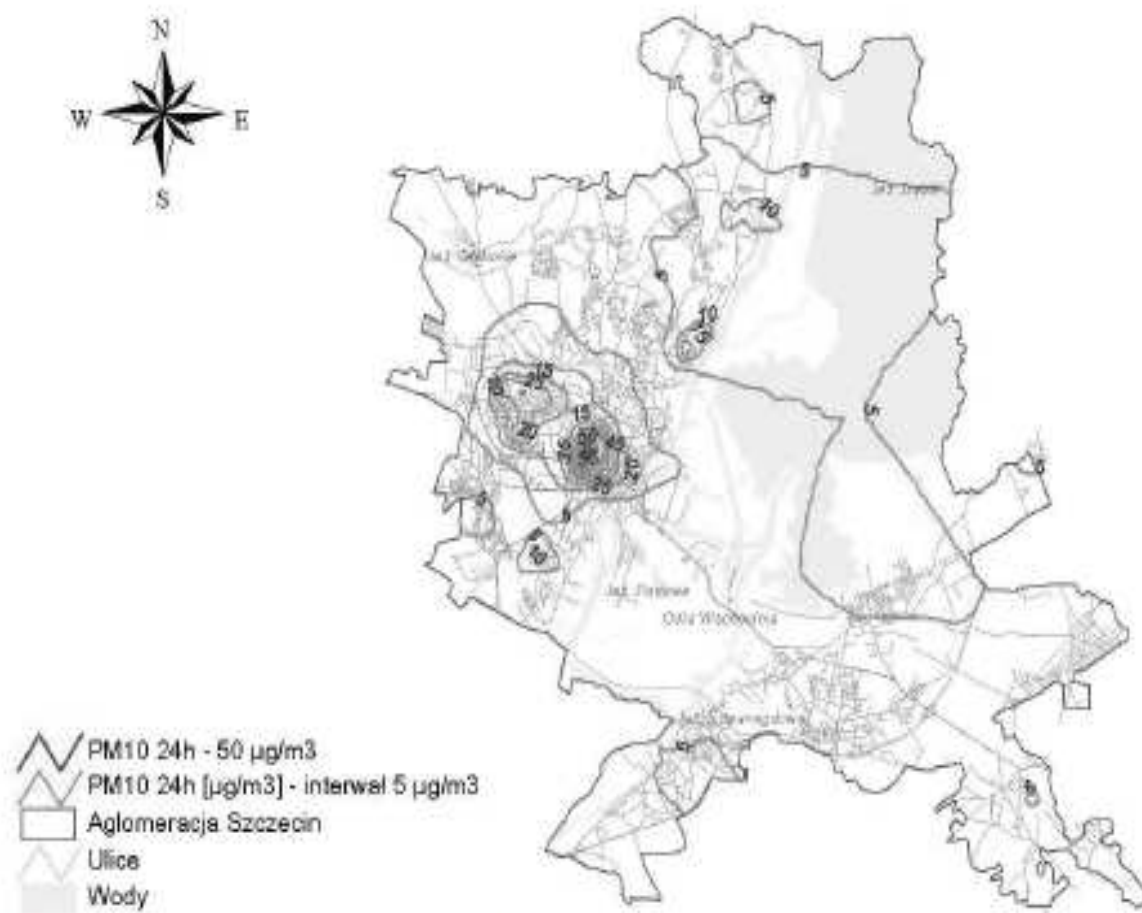
Rysunek 18 Stężenia pyłu zawieszzonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy, na terenie aglomeracji Szczecin, pochodzące od całości emisji napływowej w 2006 r.

Na podstawie powyższych rysunków określono szacunkową wartość średniorocznego tła regionalnego oraz tła całkowitego PM_{10} dla aglomeracji Szczecin w 2006 roku.

Tło regionalne, definiowane jako poziom zanieczyszczeń, jaki może być wywołany na rozpatrywanym obszarze od źródeł zlokalizowanych w odległości do 30 km od jego granicy, wynosi od $0,1 \mu\text{g}/\text{m}^3$ do $2,7 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

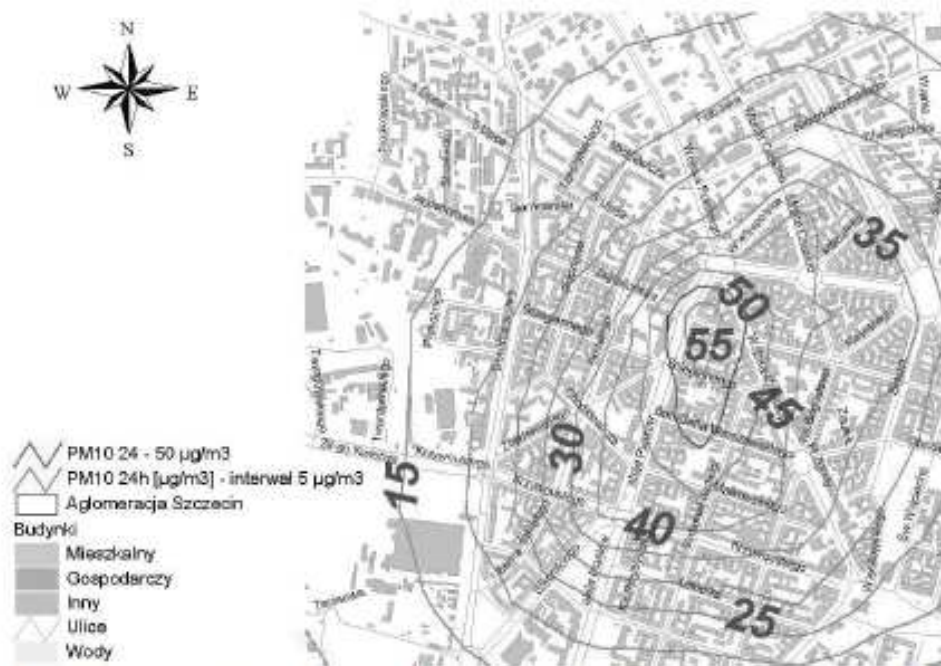
Tło całkowite, definiowane jako suma tła regionalnego oraz oddziaływania istotnych źródeł położonych w odległości ponad 30 km od granicy badanego obszaru, wynosi od $15 \mu\text{g}/\text{m}^3$ do $18 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Najwyższe wartości stężeń pyłu zawieszzonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny, pochodzące od emisji powierzchniowej, występują w centralnej części aglomeracji i przekraczają poziom dopuszczalny o 23,7%. Stężenia pyłu zawieszzonego o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy najwyższe wartości również osiągają w centrum miasta, są jednak wyraźnie niższe od stężeń krótkookresowych i wynoszą 52,5% poziomu dopuszczalnego.

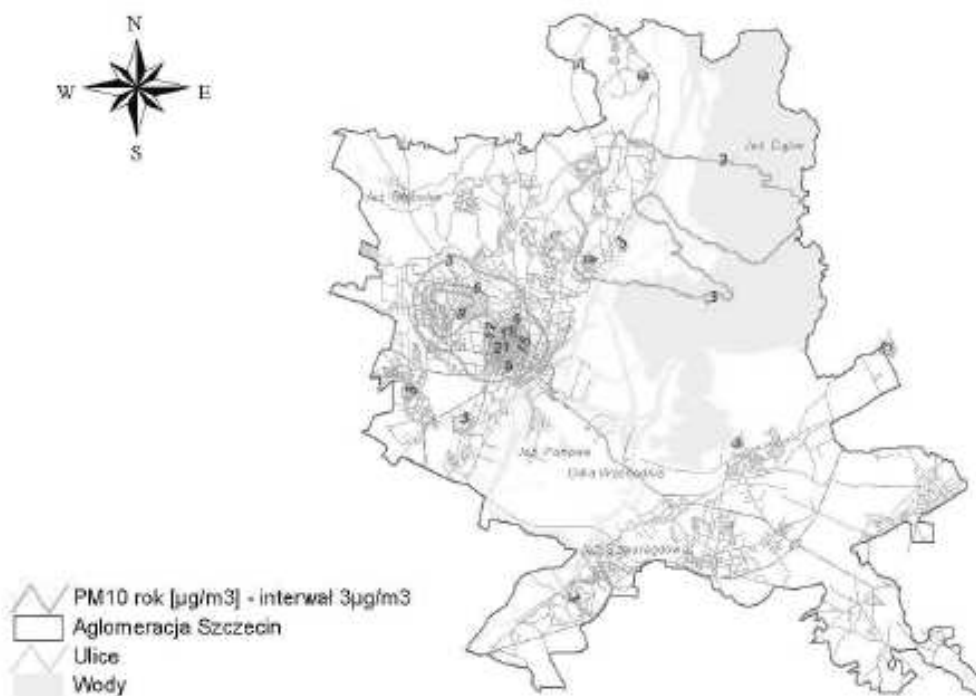

Rysunek 19 Rozkład stężeń pyłu zawieszonoego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny pochodzących od emisji powierzchniowej na terenie aglomeracji Szczecin w 2006 r.

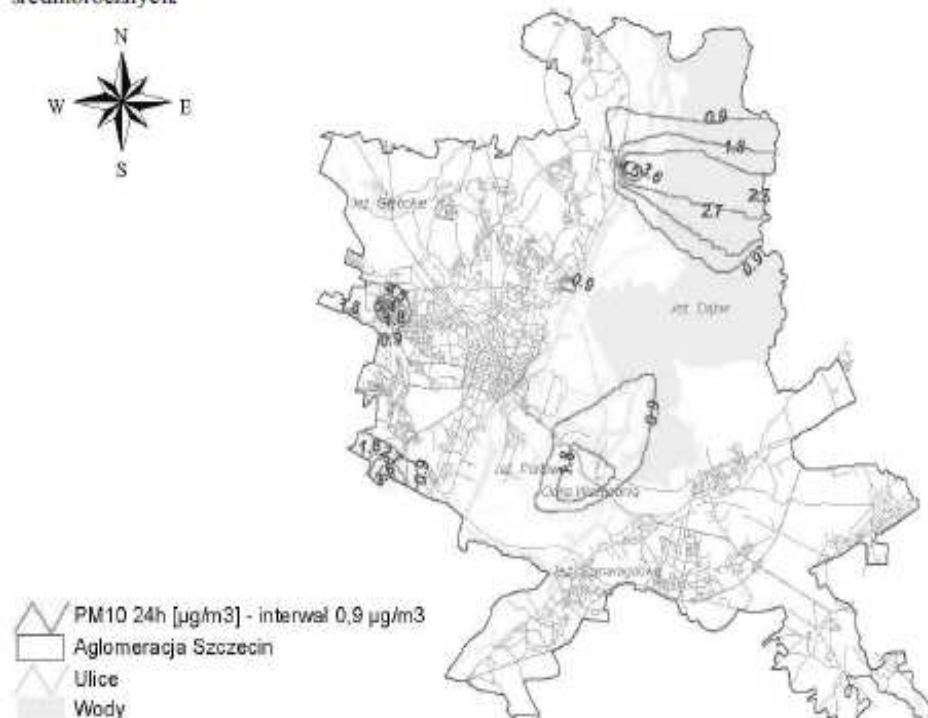

Rysunek 20 Rozkład stężeń pyłu zawieszonoego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny pochodzących od emisji powierzchniowej w centralnej części aglomeracji Szczecin w 2006 r.

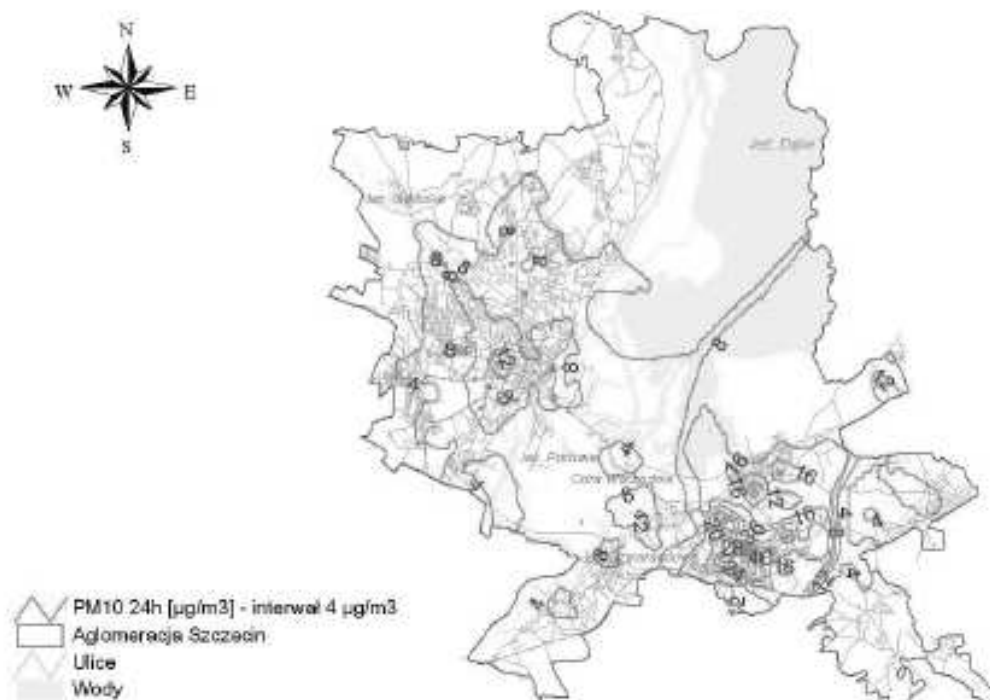

Rysunek 21 Rozkład stężeń pyłu zawieszonoego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy pochodzących od emisji powierzchniowej na terenie aglomeracji Szczecin w 2006 r.

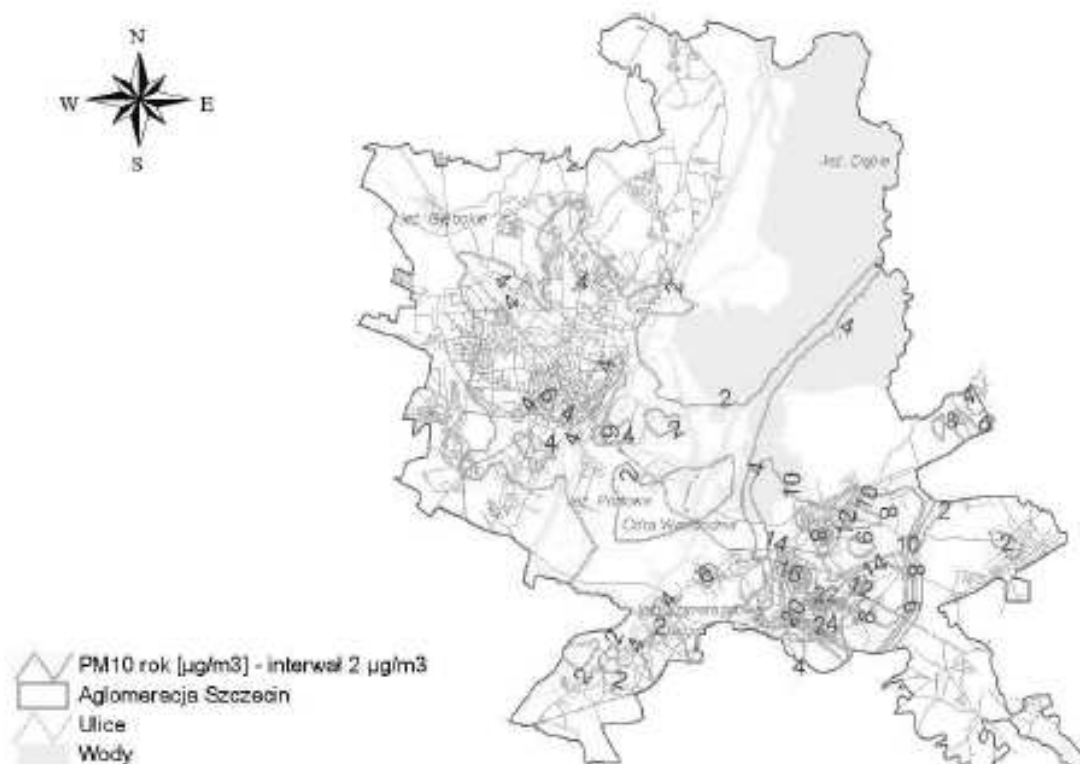
Wyniki modelowania wskazują, iż najwyższe stężenia pyłu zawieszonego pochodzące od emitorów punktowych z obszaru aglomeracji znajdują się w jej zachodniej części i stanowią 10,8% poziomu dopuszczalnego i dla wartości krótkookresowych i 3,75% dla średniorocznych.

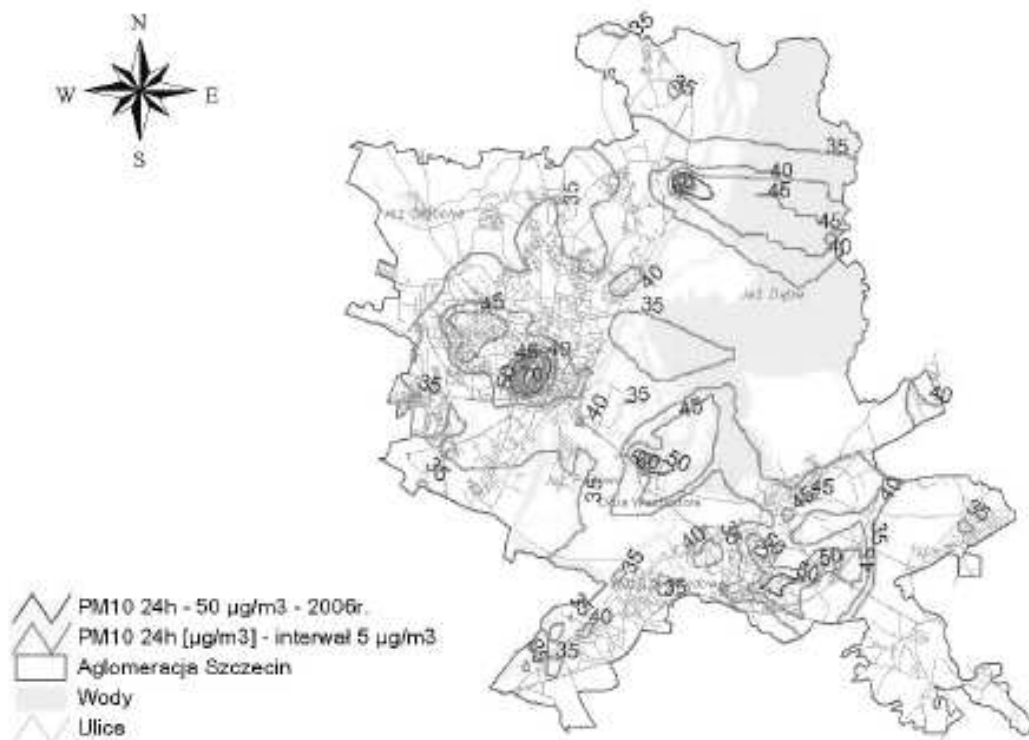
Rysunek 24 Stężenia pyłu zawieszonoego PM_{10} o okresie uśredniania wyników 24 godziny pochodzące z emisji liniowej na terenie aglomeracji Szczecin w 2006 roku

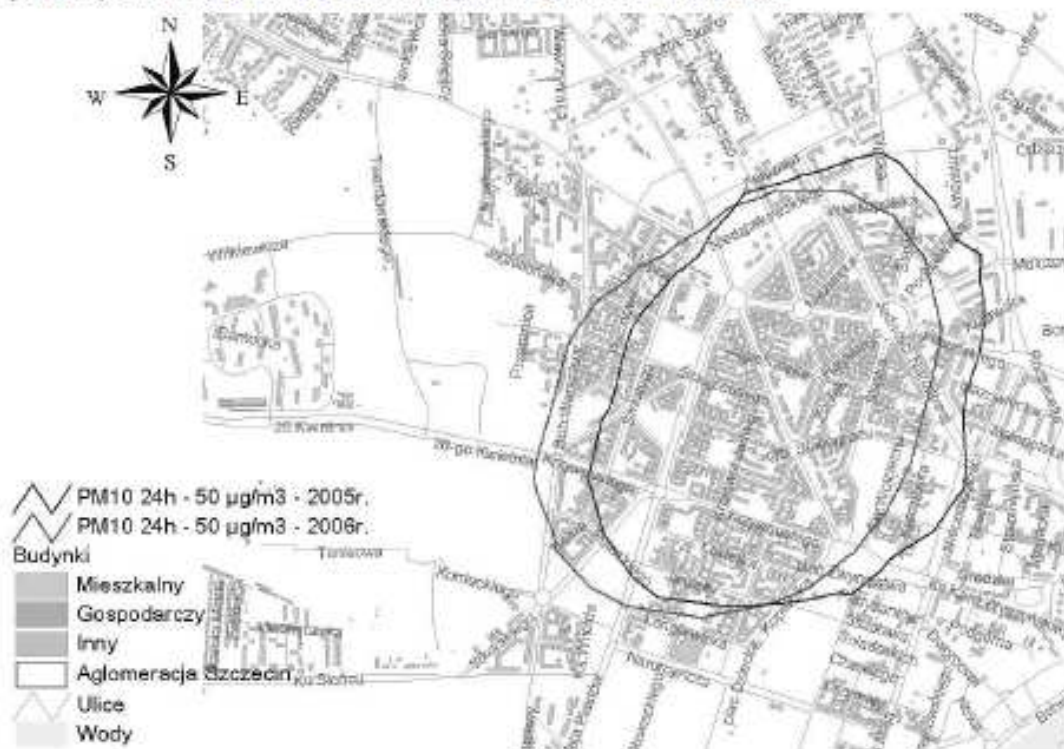
Rysunek 25 Stężenia pyłu zawieszonoego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy pochodzące z emisji liniowej na terenie aglomeracji Szczecin w 2006 roku

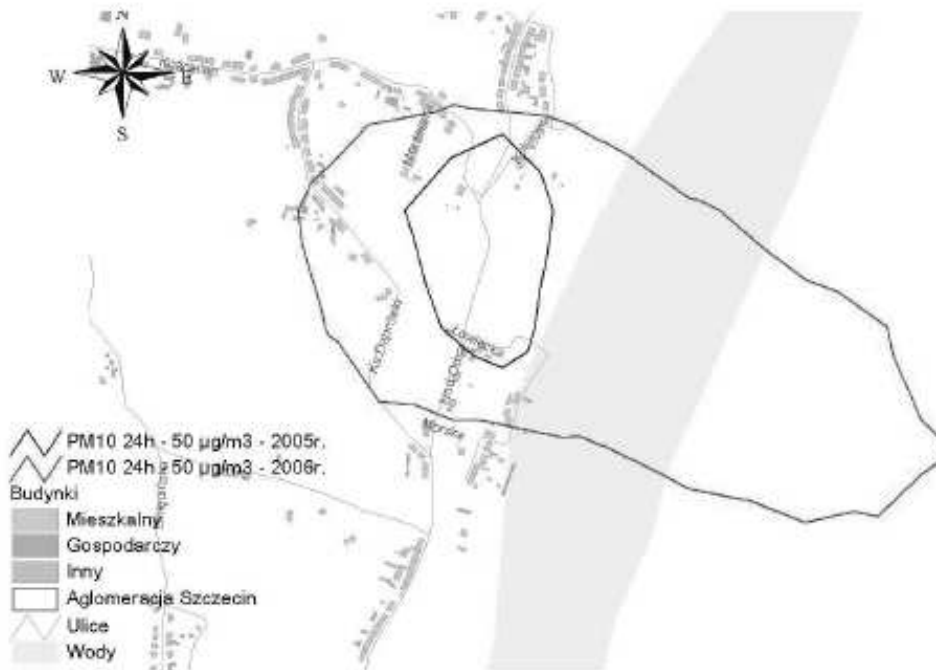

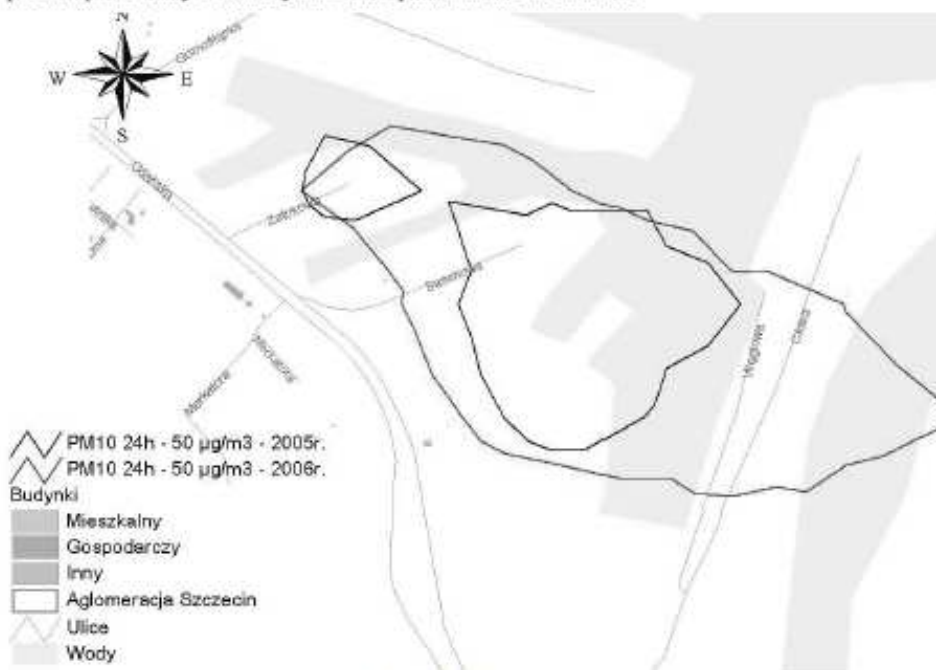
Rysunek 28 Stężenia pyłu zawieszzonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny pochodzące od emisji całkowitej na terenie aglomeracji Szczecin w 2006 roku

Rysunek 29 Stężenia pyłu zawieszzonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny pochodzące od emisji całkowitej w obszarze przekroczeń 1 w 2006 roku

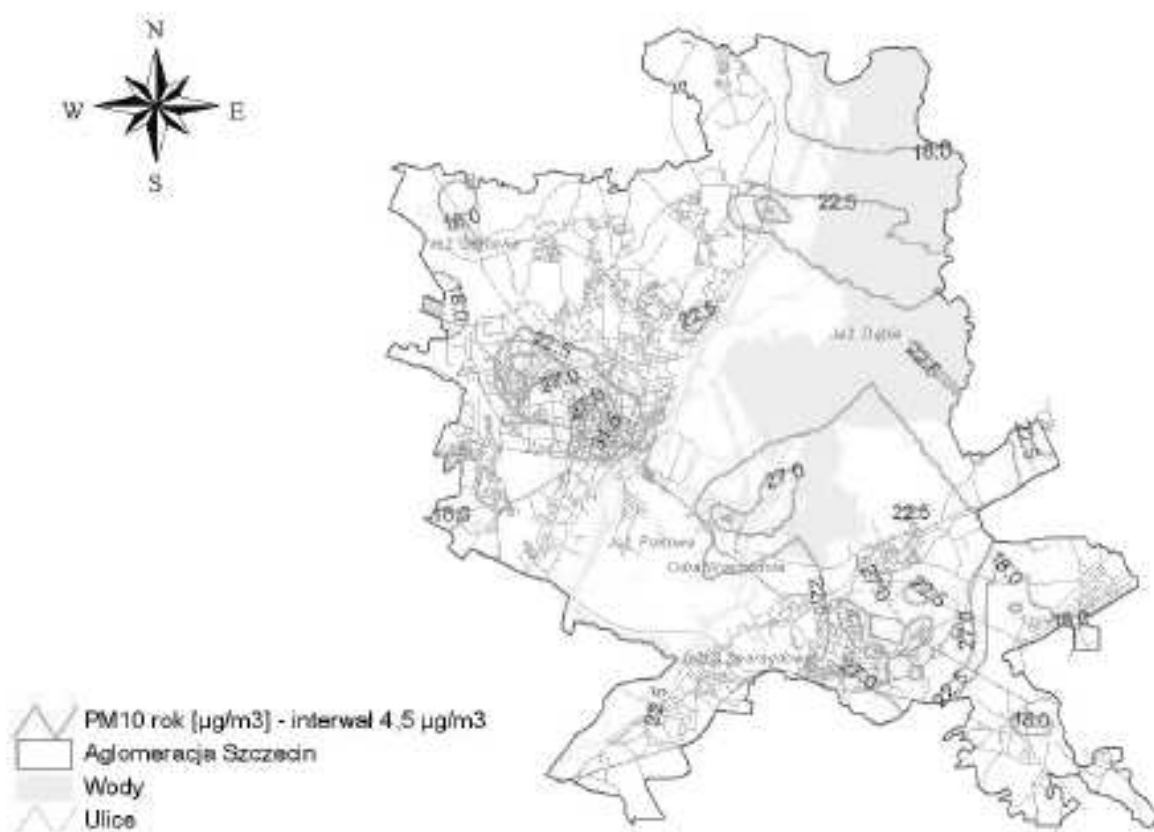

Rysunek 30 Stężenia pyłu zawieszonego PM_{10} okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny pochodzące od emisji całkowitej w obszarze przekroczeń 2 w 2006 roku

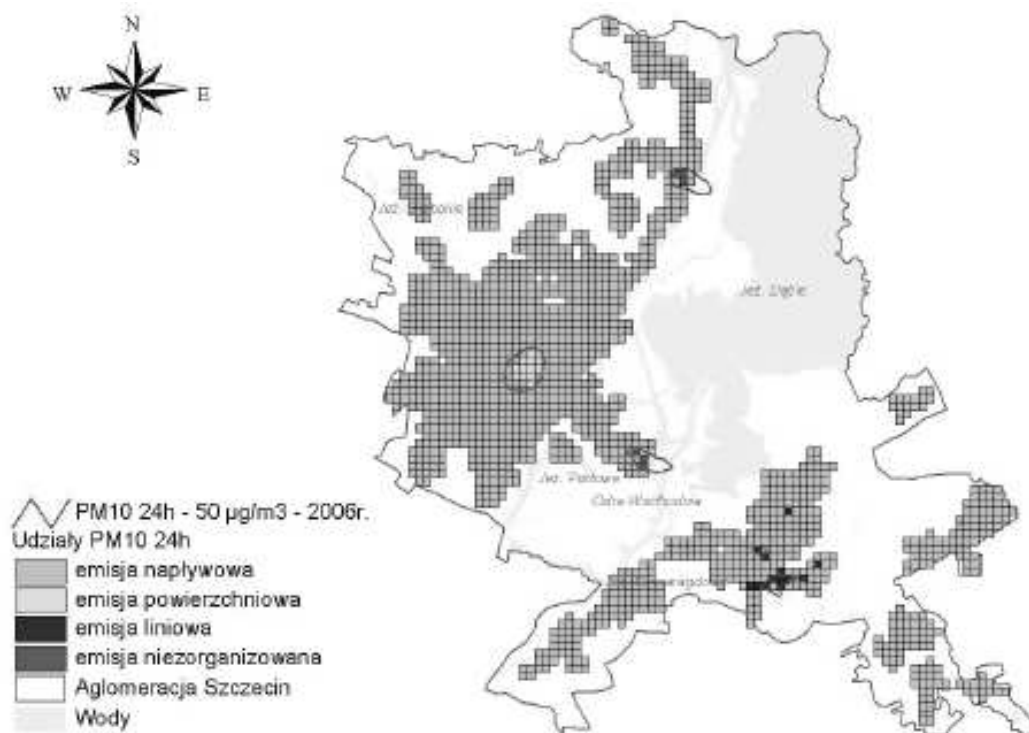
Rysunek 31 Stężenia pyłu zawieszonego PM_{10} okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny pochodzące od emisji całkowitej w obszarze przekroczeń 3 w 2006 roku

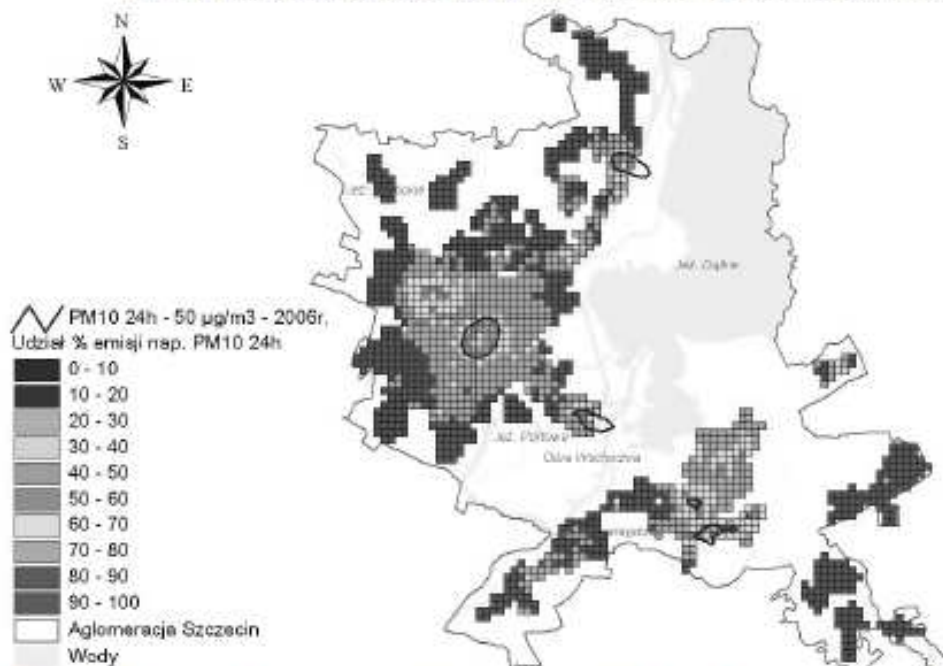

Rysunek 32 Stężenia pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy pochodzące od emisji całkowitej w aglomeracji Szczecin w 2006 roku.

W zdecydowanej większości receptorów na terenie aglomeracji w stężeniach pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny przeważa emisja napływowa (głównie spoza terenu aglomeracji). W centrum przeważa wpływ emisji powierzchniowej, występują przekroczenia poziomu stężeń pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny. Emisja liniowa przeważa na południu obszaru, w pobliżu dróg krajowych S6 i 10. Wpływ emisji niezorganizowanej występuje na obszarach portowych.

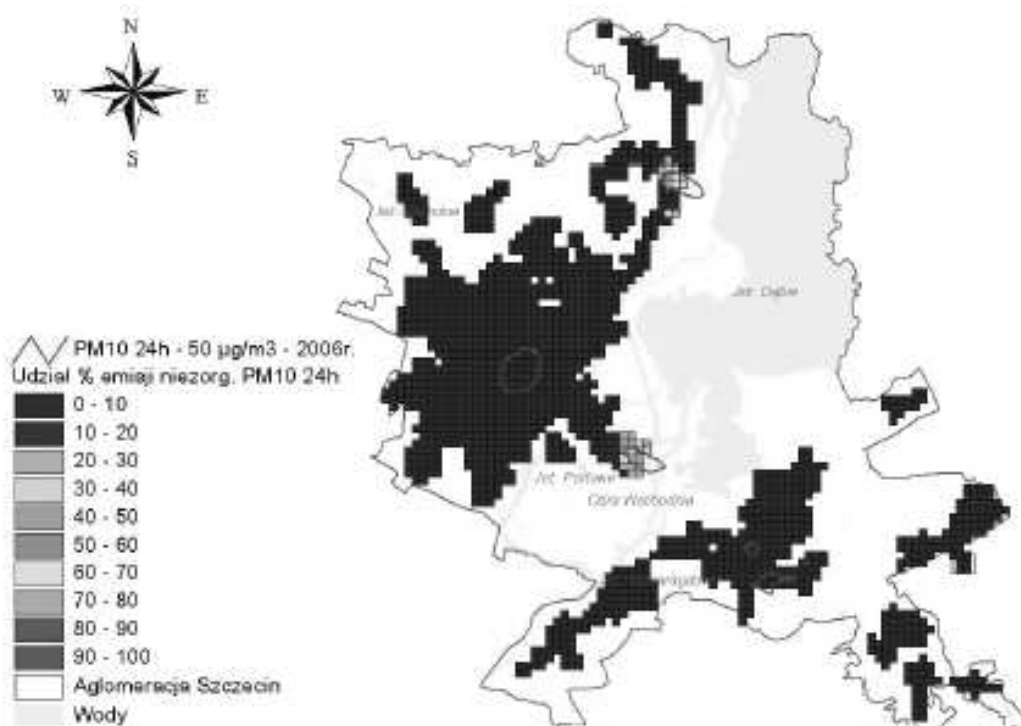

Rysunek 33 Udział poszczególnych typów emisji w stężeniach pyłu zawieszzonego PM₁₀ o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny w receptorach na obszarze aglomeracji Szczecin.

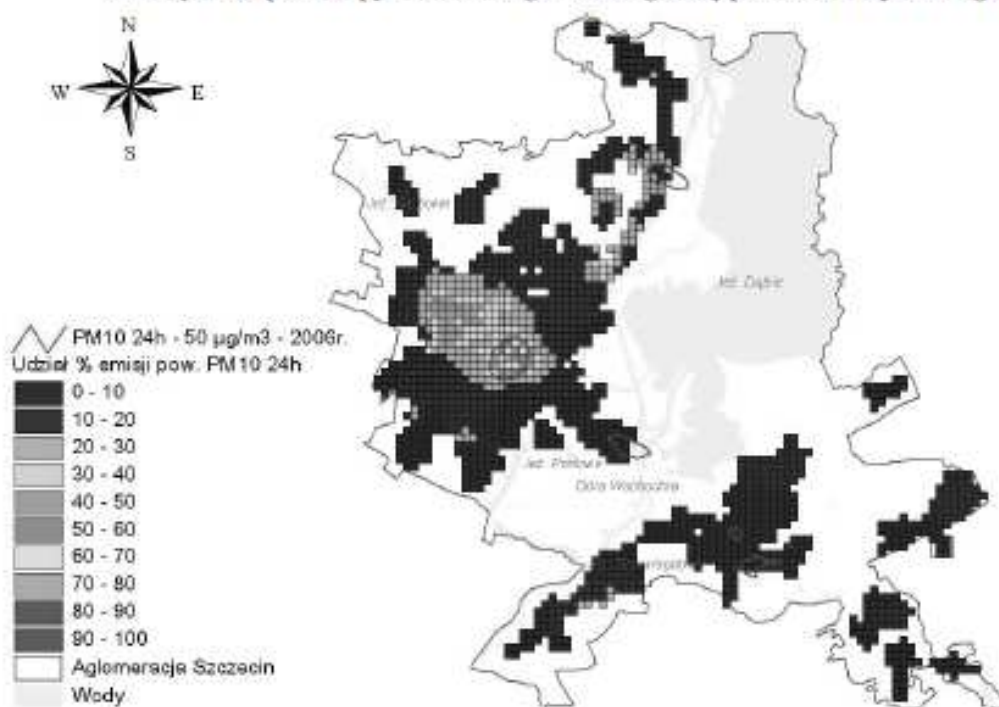

Rysunek 34 Procentowy udział emisji naplywowej w receptorach na obszarze aglomeracji Szczecin, w których w stężeniach pyłu zawieszzonego PM₁₀ 24 godziny przeważa emkja naplywowa.

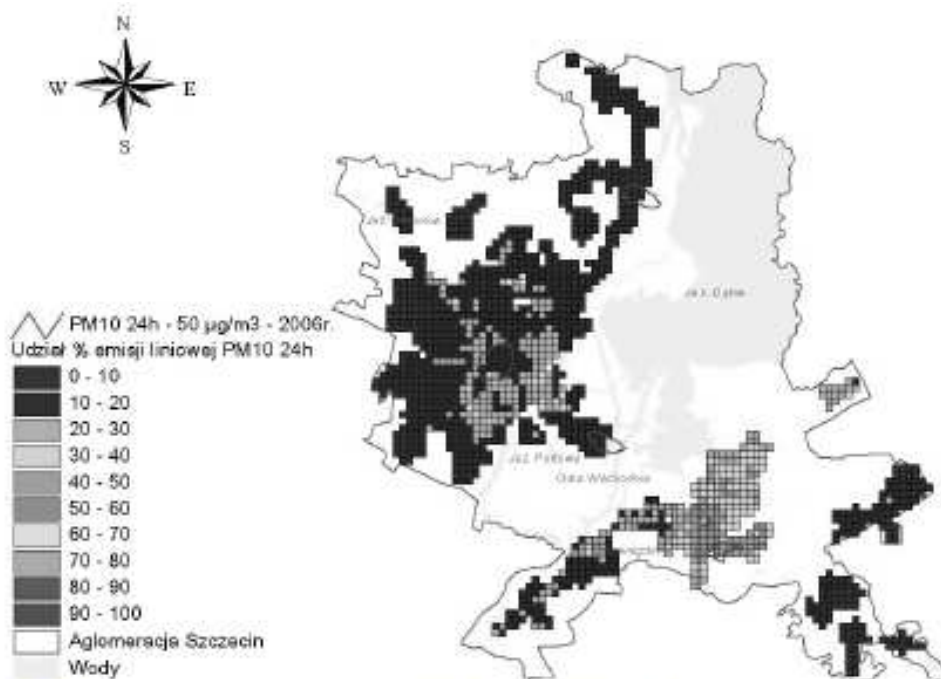

Rysunek 35 Procentowy udział emisji nieorganizowanej w receptorach na obszarze aglomeracji Szczecin, w których w stężeniach pyłu zawieszonego PM₁₀ 24 godziny przeważa emisja nieorganizowana.

Rysunek 36 Procentowy udział emisji powierzchniowej w receptorach na obszarze aglomeracji Szczecin, w których w stężeniach pyłu zawieszonego PM₁₀ 24 godziny przeważa emisja powierzchniowa.

Rysunek 37 Procentowy udział emisji liniowej w receptorach na obszarze aglomeracji Szczecin, w których w stężeniach pyłu zawieszonego PM₁₀ 24 godziny przeważa emisja liniowa.

5.2 Ilościowy podział źródeł zanieczyszczeń w aglomeracji Szczecin

Ilościowy podział źródeł zanieczyszczeń w aglomeracji Szczecin został wyznaczony na podstawie wyników z modelowania. Obliczenia zostały wykonane modelem CALPUFF - modelem obłoku ostatniej generacji uwzględniającym rzeźbę terenu oraz czasową i przestrzenną zmienność warunków meteorologicznych w trzech wymiarach. Model CALPUFF umożliwia przeprowadzenie obliczeń oddzielnie dla każdego rodzaju emisji, co w konsekwencji pozwala na proste wyznaczenie udziałów procentowych poszczególnych typów emisji w emisji całkowitej pyłu zawieszonego PM₁₀ na danym obszarze.

Konstruując program naprawczy dla danej strefy wzięto pod uwagę ładunki emisji ze wszystkich możliwych źródeł, również tych zlokalizowanych poza obszarem strefy. Ze względu na rodzaj i zasięg wpływu oraz na wykonywane obliczenia modelowe emisje w aglomeracji Szczecin podzielono na następujące typy:

punktową – emisję pochodzącą ze źródeł przemysłowych technologicznych i energetycznych, zarówno z obszaru Polski jak i z Niemiec,
 powierzchniową – niską emisję z palenisk domowych,
 liniową – emisję związaną z komunikacją,
 nieorganizowaną – emisję pochodzącą z terenów portowych i stoczniowych aglomeracji Szczecin.

Wpływ emisji powierzchniowej i komunikacyjnej oraz niskiej emisji punktowej (o wysokości emitora do 30 m), a co za tym idzie zasięg emisji od nich pochodzących, ogranicza się do kilku, kilkunastu kilometrów od źródła. Z tego względu emisję ze wszystkich typów źródeł analizowano wewnątrz strefy oraz w pasie 30 km wokół niej. Poza tym pasem brano pod uwagę wpływ emisji punktowej z emitorów o wysokości powyżej 30 m - z terenu województwa zachodniopomorskiego oraz z terenu Niemiec.

Dla potrzeb programu ochrony powietrza dla aglomeracji Szczecin model CALPUFF skonfigurowano włączając przemiany chemiczne z uwzględnieniem zmienności ozonu (na podstawie pomiarów automatycznych) i tła amoniaku oraz depozycje suchą i moką. Jest to podstawowy warunek prawidłowego wyznaczenia stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀.

Napływ zanieczyszczeń spoza obszaru obliczeniowego uwzględniono włączając w modelu CALPUFF moduł stężeń brzegowych, dzięki czemu wprowadza się czasową i przestrzenną zmienność tła. **Warunki brzegowe**, dla wszystkich substancji pierwotnych i wtórnych (azotany i siarczany) oraz amoniaku wyznaczono zgodnie z procedurą, według której w polach pasa zewnętrznego pola meteorologicznego określa się wartości średnioroczne substancji oraz ich comiesięczną zmienność. Od jakości dostępnej informacji zależy jej zróżnicowanie: maksymalnie można uwzględnić tyle różnych wartości stężeń ile jest pól w pasie zewnętrznym. Do wyznaczenia wartości w polu zewnętrznym wykorzystano wyniki ze stacji pomiarowych systemu EMEP oraz modelu EMEP. Na tej samej podstawie wyznaczono udział tła transgranicznego, napływającego na województwo zachodniopomorskie. Na obszar Polski nałożono ramkę składającą się z pól o wymiarach 5x 5 km, w których wyznaczono wartości stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀ pierwotnego oraz aerozoli wtórnych. Wyznaczone poziomy stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀ wykazały, że około 85% całkowitego tła napływającego na obszar województwa zachodniopomorskiego stanowi tło transgraniczne.

Na podstawie wyników obliczeń modelowych stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀ dla każdego rodzaju emisji, wyznaczono udziały procentowe poszczególnych typów emisji w emisji całkowitej w aglomeracji Szczecin, co przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 10 Udziały procentowe poszczególnych typów emisji w imisji całkowitej pyłu zawieszonego PM₁₀ w obszarach przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ w aglomeracji Szczecin

Kod sytuacji przekroczenia	Zp06SzczPM10d01	Zp06SzczPM10d02	Zp06SzczPM10d03	Zp06SzczPM10d04
Szacunkowy podział dla regionalnej wartości tła dla PM ₁₀				
Z państwa członkowskiego [µg/m ³]	6,46	7,17	7,43	7,09
Zróżła transgraniczne	31,29	31,44	37,83	35,85
Razem	37,75	38,61	45,26	42,94
Szacunkowy podział dla przyrostu wartości tła (miejskiego) dla PM ₁₀				
Ruch drogowy	2,27	2,31	2,75	2,58
Przemysł, w tym wytwarzanie ciepła i energii elektrycznej	0,36	0,37	0,44	0,41
Zróżła punktowe z terenu Niemiec	0,15	0,15	0,18	0,17
Zróżła związane z handlem i mieszkalnictwem	2,07	2,1	2,5	2,35
Zróżła niezorganizowane	0,15	0,16	0,19	0,17
Razem	5,0	5,09	6,06	5,69
Szacunkowy podział dla lokalnego przyrostu komponentu PM ₁₀				
Ruch drogowy	11,81	0,0	47,34	50,26
Przemysł, w tym wytwarzanie ciepła i energii elektrycznej	0,05	3,29	0,07	0,0
Zróżła punktowe z terenu Niemiec	0,0	0,0	0,03	0,02
Zróżła związane z handlem i mieszkalnictwem]	45,21	12,5	0,98	0,96
Zróżła niezorganizowane	0,19	40,52	0,26	0,13
Razem	57,25	56,31	48,68	51,37

5.3 Przyczyny niezgodności dla PM₁₀

W celu ustalenia przyczyn występowania przekroczeń pyłu zawieszonego PM₁₀ o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny dokonano analizy sytuacji meteorologicznej w dniach z ponadnormatywnymi stężeniami pyłu zawieszonego PM₁₀ na

stacji pomiarowej automatycznego monitoringu powietrza w Szczecinie przy ul. Andrzejewskiego. Wyniki zamieszczono w tabeli poniżej:

Tabela 11 Analiza sytuacji przekroczeń stężeń pyłu zawieszonoego PM₁₀ w Szczecinie na stacji przy ul. Andrzejewskiego w 2006 r.

Termin przekroczenia	PM 10 [ug/m3]	Temperatura [st. C]	Prędkość wiatru [m/s]	Kierunek wiatru
2006-01-03	75	0.2	0.80	SW
2006-01-08	67	-8.9	1.30	NE
2006-01-09	120	-9.1	1.20	NE
2006-01-10	94	-6.4	0.80	SE
2006-01-14	55	-5.9	1.00	E
2006-01-15	92	-8.3	1.00	E
2006-01-16	96	-8.2	0.90	E
2006-01-17	87	-8.1	1.40	NE
2006-01-18	74	-6.6	1.40	NE
2006-01-19	56	-6.3	0.30	E
2006-01-20	58	-9.1	2.20	NE
2006-01-21	65	-5.8	0.00	SW
2006-01-22	80	-18.3	0.60	NE
2006-01-23	107	-22.6	0.80	NE
2006-01-24	129	-19.0	1.10	NE
2006-01-25	78	-9.8	0.70	E
2006-01-26	220	-13.9	0.20	NE
2006-01-27	287	-16.8	0.10	NE
2006-01-28	195	-12.4	0.80	SW
2006-01-29	67	-5.1	1.00	SW
2006-02-06	51	-9.5	1.30	S
2006-02-13	82	-3.4	0.50	SW
2006-02-14	62	-1.3	0.90	SW
2006-02-16	58	-1.3	1.50	NE
2006-02-17	53	-0.6	0.60	E
2006-02-24	58	-3.6	1.40	NE
2006-03-08	51	-6.0	0.90	E
2006-03-10	96	-2.4	0.80	NE
2006-04-16	73	6.9	0.40	E
2006-05-04	55	14.6	1.70	NE
2006-05-05	77	15.0	1.30	NE
2006-05-06	82	14.9	1.00	NE
2006-05-07	61	15.5	0.90	NE
2006-05-08	52	14.6	0.60	N
2006-05-09	51	14.7	1.20	N
2006-09-19	56	15.5	1.70	SW
2006-09-26	59	15.8	0.80	NE
2006-09-30	62	14.4	0.40	E
2006-10-12	64	11.2	0.30	NE
2006-10-13	57	8.9	0.30	NE
2006-10-20	57	9.2	0.50	E
2006-11-27	60	5.6	0.50	NE

Analiza sytuacji przekroczeń stężeń pyłu zawieszonego PM_{10} w Szczecinie wskazuje, że większość dni z przekroczeniami występuje w sytuacji ciszy atmosferycznych. Aż 93% przypadków przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{10} wystąpiło w dniach ze średnią prędkością wiatru w zakresie 0-1,5 m/s. Przeciętna prędkość wiatru dla wszystkich dni z przekroczeniami wyniosła 0,88 m/s.

Rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń powietrza w przyziemnej warstwie atmosfery uwarunkowane jest szeregiem czynników meteorologicznych, do których należą między innymi prędkość oraz kierunek wiatru. Cisze wiatrowe i małe prędkości wiatru pogarszają poziomą wentylację powietrza, co przyczynia się do wzrostu lokalnych stężeń zanieczyszczeń. W 2006 roku w obszarze aglomeracji Szczecin zdecydowana większość sytuacji przekroczeń stężeń pyłu zawieszonego PM_{10} (93%) wystąpiła podczas takich właśnie warunków atmosferycznych, co było główną przyczyną braku dyspersji tego zanieczyszczenia.

Na podstawie wyników obliczeń modelowych wyznaczono ponadto udział zanieczyszczeń pochodzenia transgranicznego w całkowitych stężeniach pyłu zawieszonego PM_{10} . Liczby dni z przekroczonymi wartościami stężeń pyłu zawieszonego PM_{10} po odjęciu stężeń pochodzenia transgranicznego od wartości całkowitych przedstawiono poniżej:

- 1) Zp06SzczPM10d01 – liczba dni z przekroczonym poziomem dopuszczalnym stężeń pyłu zawieszonego PM_{10} : 0-27;
- 2) Zp06SzczPM10d02 – liczba dni z przekroczonym poziomem dopuszczalnym stężeń pyłu zawieszonego PM_{10} : 0-34;
- 3) Zp06SzczPM10d03 – liczba dni z przekroczonym poziomem dopuszczalnym stężeń pyłu zawieszonego PM_{10} : 0-31;
- 4) Zp06SzczPM10d04 – liczba dni z przekroczonym poziomem dopuszczalnym stężeń pyłu zawieszonego PM_{10} : 0-31;

Jak widać, po odjęciu dni z przekroczonym poziomem dopuszczalnym stężeń pyłu zawieszonego PM_{10} pochodzenia transgranicznego od całkowitej liczby dni z przekroczonym poziomem dopuszczalnym, stężenia występują poniżej poziomu dopuszczalnego.

5.4 Ocena wiarygodności przeprowadzonych obliczeń modelowych rozkładów pyłu PM_{10}

Zgodnie z prawem polskim i Unii Europejskiej podstawą do oceny jakości powietrza w strefach jest pomiar stężeń zanieczyszczeń gazowych i pyłowych na terenie strefy, przy czym najbardziej wiarygodne (obciążone najmniejszym błędem) są stacje automatyczne. Modelowanie, będące metodą uzupełniającą w ramach systemu oceny, jest wykorzystywane przede wszystkim do oceny w „czystych” strefach klasy A. W trakcie realizacji programów ochrony powietrza modelowanie staje się natomiast podstawowym narzędziem analitycznym. Dotyczy to etapu diagnozy stanu w całym obszarze strefy, ale przede wszystkim etapu wskazania źródeł odpowiedzialnych za przekroczenia i konstruowania wariantów działań naprawczych oraz oceny ich skuteczności.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu określa wymagania, jakie spełnić mają wyniki modelowania:

Tabela 12 Wymagana dokładność modelowania

Dokładność	SO ₂ , NO ₂ , NO _x	PM i Pb	Benzen	CO	Ozon
Stężenie średnie godzinowe	50% do 60%		-	-	50% w dzień
Stężenie średnie ośmiogodzinne	-	-	50%	50%	50%
Stężenie średnie dobowe	50%	-	-	-	-
Stężenie średnie roczne	30%	50%	-	-	-

Dokładność jest definiowana jako maksymalne odchylenie mierzonych i obliczanych poziomów substancji odpowiednio do okresu uśrednienia wyników pomiarów, dla którego określono dopuszczalne poziomy substancji w powietrzu.

Jak widać w przypadku pyłu błąd dla wartości średnich dobowych nie jest definiowany.

Zestawienie dokładności modelowania pyłu PM₁₀ w ramach realizacji programu ochrony powietrza dla aglomeracji Szczecin przedstawiono poniżej:

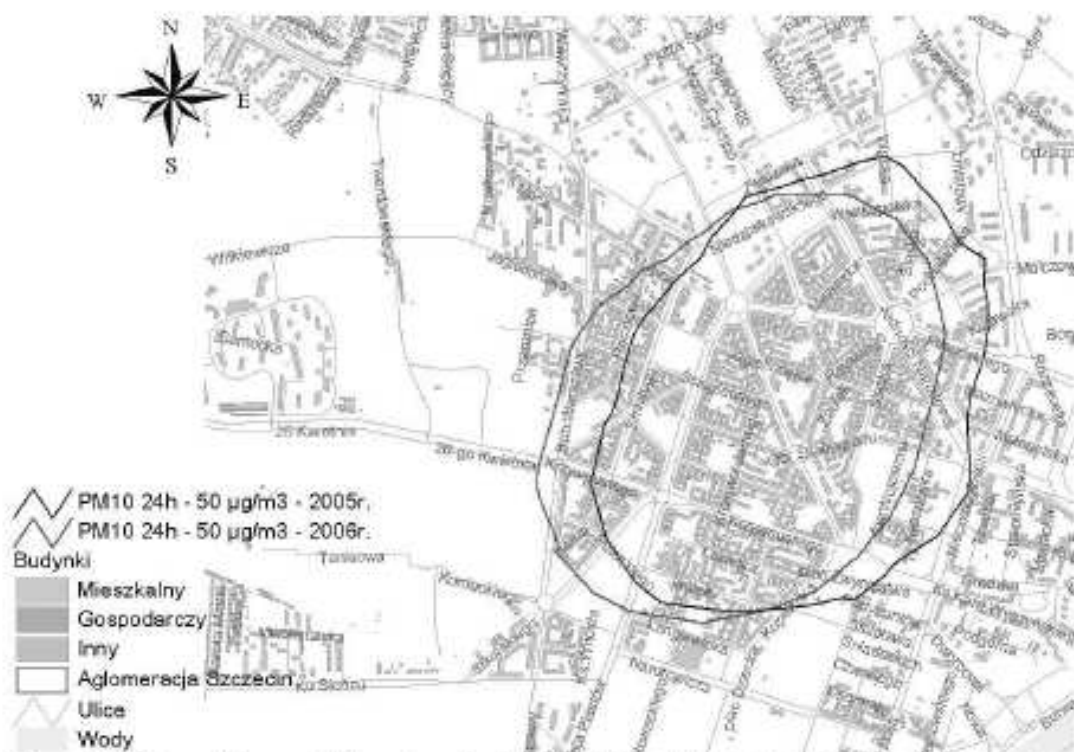
Tabela 13 Dokładność modelowania pyłu PM₁₀ w otoczeniu stacji automatycznych i manualnych na obszarze aglomeracji Szczecin w 2005r.

ADRES	Typ stacji A - automat M - manualna	PM ₁₀ 24h pomiar	PM ₁₀ 24h model	Błąd [%]	PM ₁₀ rok pomiar	PM ₁₀ rok model	Błąd [%]
ul. Piłsudskiego	A	56.5	44.9	-20.5	33.7	24.1	-28.5
ul. Andrzejewskiego	A	55.4	50.7	-8.5	31.1	31.5	-1.3
ul. Łączna	A	53.1	33.3	-37.3	28.2	18.7	-33.7
ul. Wincentego Pola	M	52.0	42.0	-19.2	30.2	20.6	-31.7

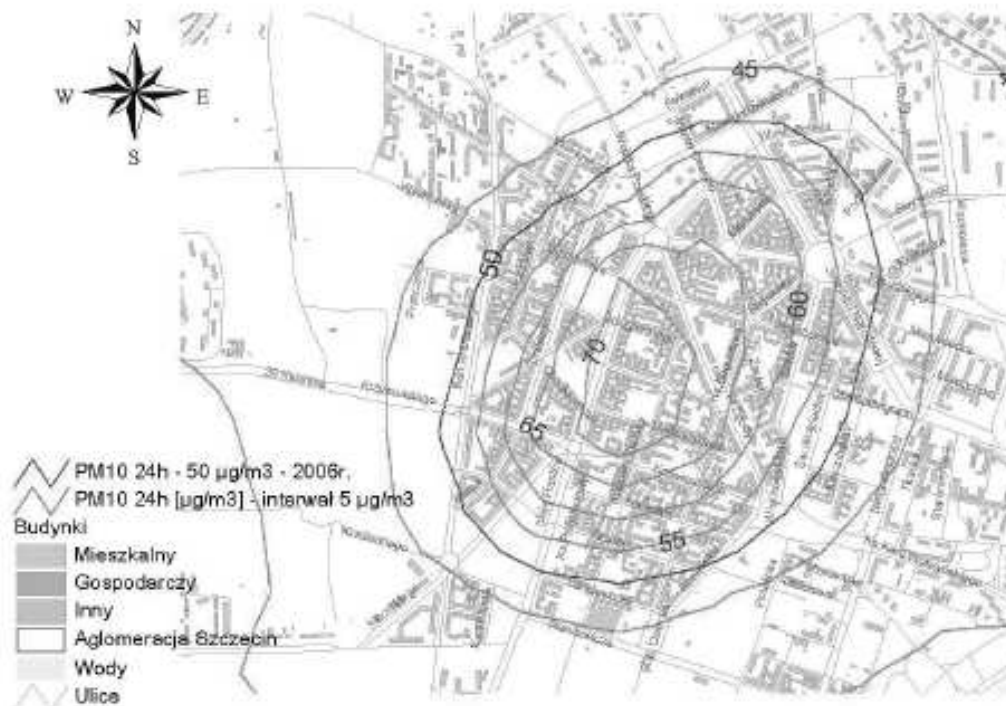
W otoczeniu wszystkich stacji dokładność modelowania jest bardzo dobra i spełnia narzucone prawem wymagania.

6 Obszary z ponadnormatywnymi stężeniami PM₁₀

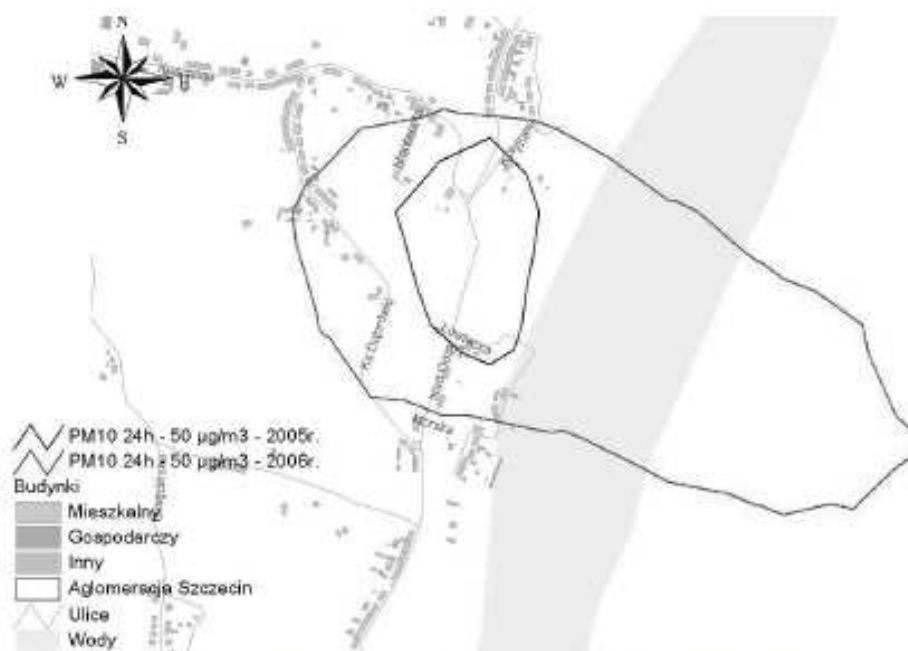
Obszary przekroczeń wyznaczone na podstawie modelowania za rok 2006 generalnie pokrywają się z obszarami przekroczeń wyznaczonymi w roku 2005, aczkolwiek są bardziej rozległe. Dodatkowo w 2006r. pojawiły się dwa nowe obszary, zlokalizowane w okolicach ul. Andrzejewskiego oraz wzdłuż ul. Dąbskiej i Zoologicznej.

Rysunek 38 Obszar Aglomeracji Szczecin w obrębie izolinii 50 µg/m³, stężenia PM₁₀ 24h pochodzące od całości emisji w latach 2005 i 2006 – dzielnica Śródmieście.

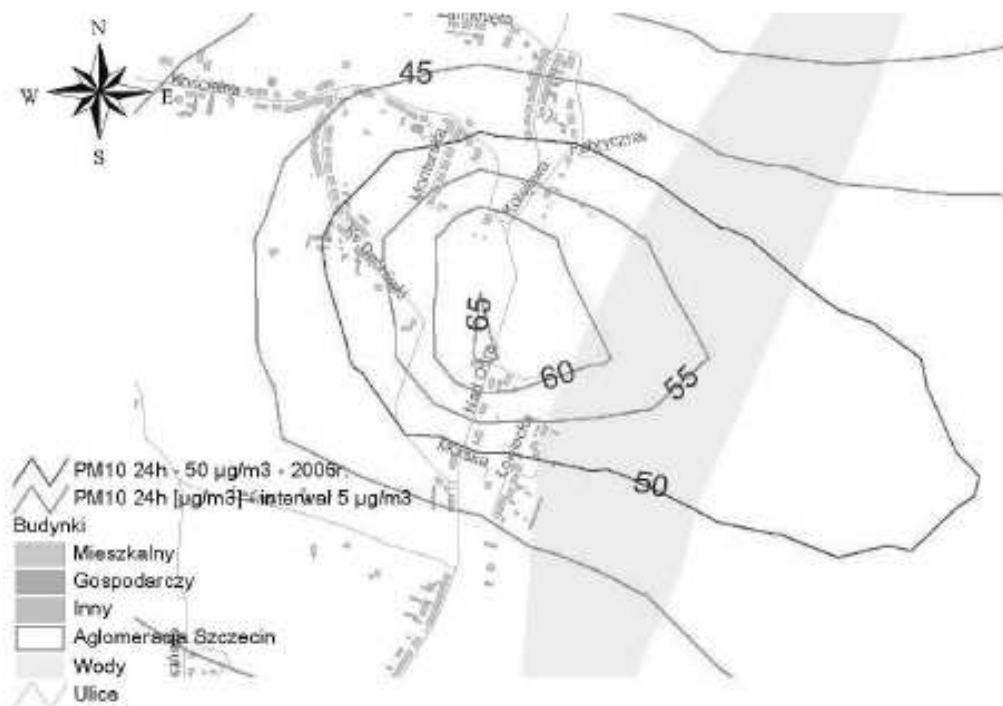

Rysunek 39 Stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny pochodzące od całości emisji w dzielnicy Śródmieście w 2006 roku.

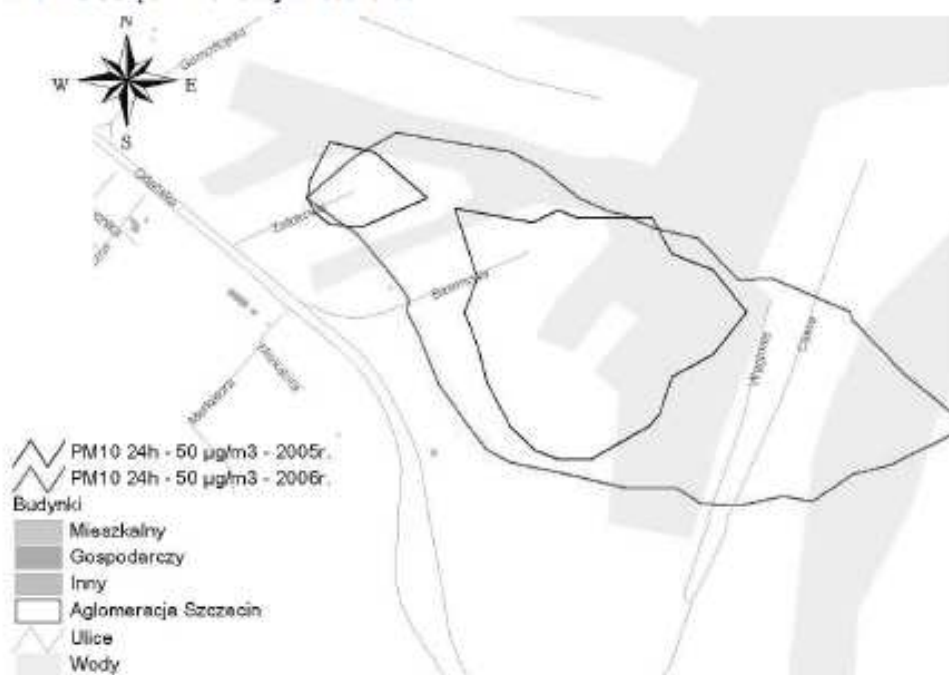

Rysunek 40 Obszar Aglomeracji Szczecin w obrębie izol linii 50 µg/m³, stężenia PM₁₀ 24h pochodzące od całości emisji w latach 2005 i 2006 – tereny przemysłowe przyległe do obszarów portowych w okolicy ulic: Nad Odrą oraz Kolejowej.

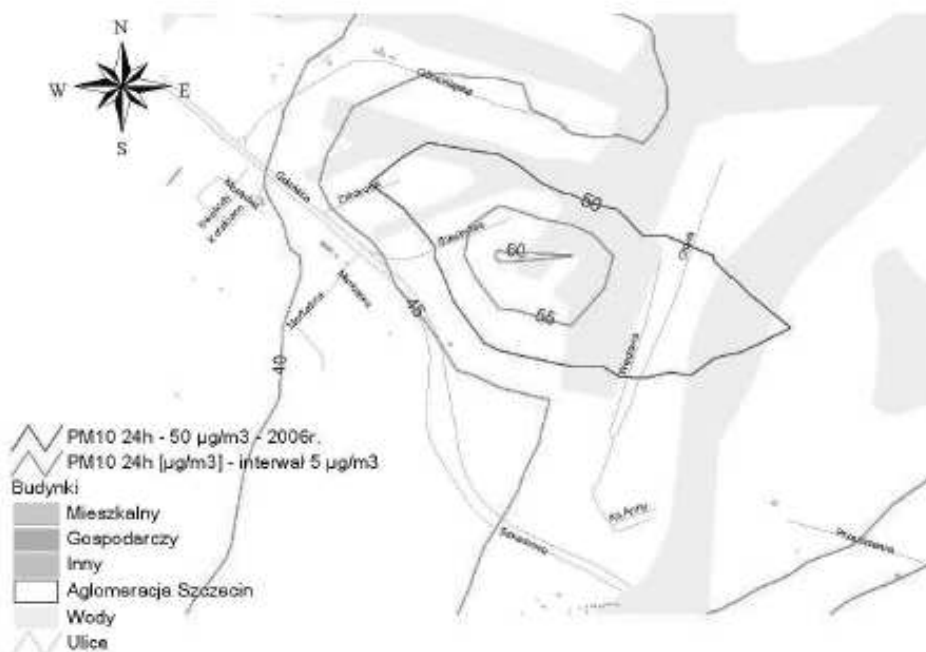

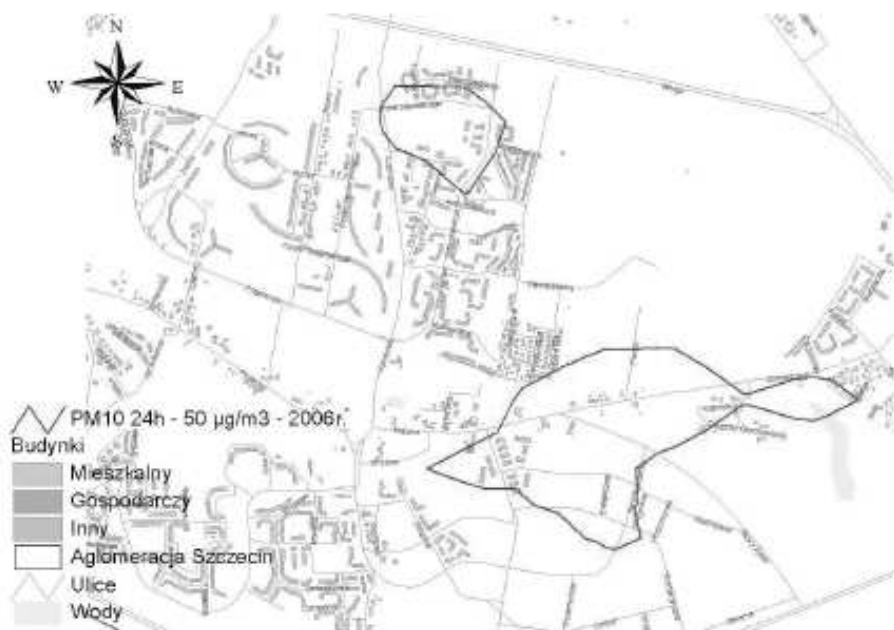
Rysunek 41 Stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny pochodzące od całości emisji na terenach przemysłowych przyległych do obszarów portowych w okolicy ulic Nad Odrą oraz Portowej w 2006 roku.

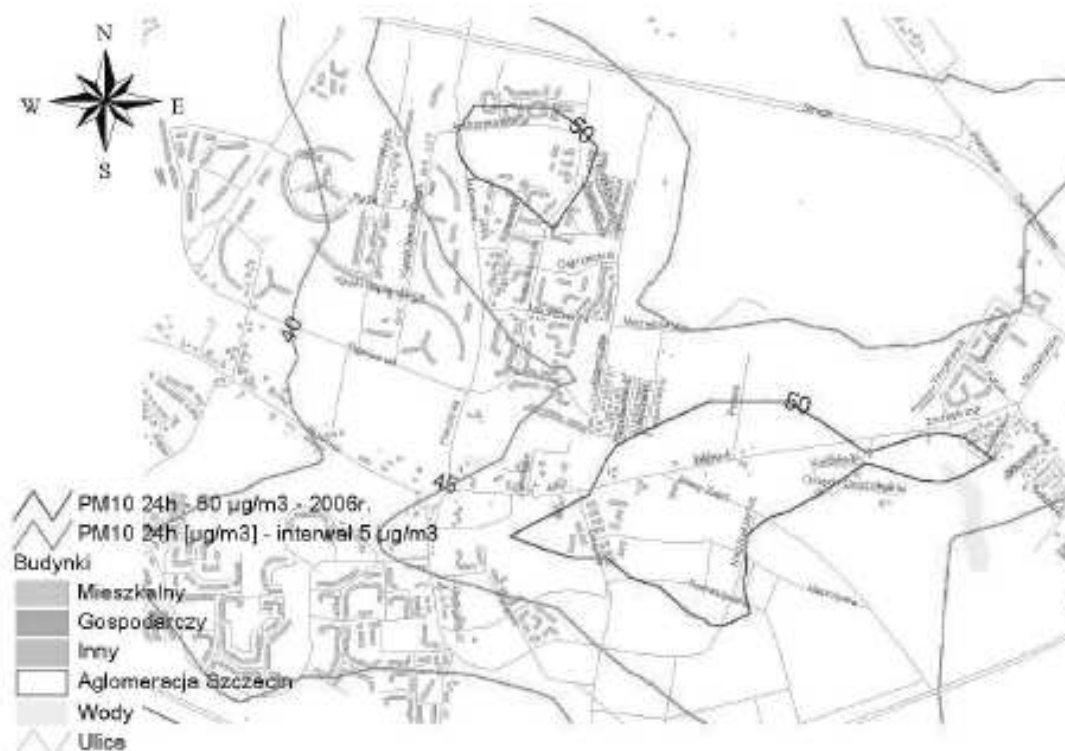
Rysunek 42 Obszar Aglomeracji Szczecin w obrębie izolacji 50 µg/m³, stężenia PM₁₀ 24h pochodzące od całości emisji w latach 2005 i 2006 – tereny portowe Basenu Górniczego.

Rysunek 43 Stężenia pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny pochodzące od całości emisji na terenach portowych Basenu Górniczego w 2006 roku.

Rysunek 44 Obszar aglomeracji Szczecin w obrębie izoliny $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$, stężenia PM_{10} 24h pochodzące od całości emisji w 2006r. – rejon ulicy Andrzejewskiego oraz Zoologicznej.

Rysunek 45 Stężenia pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny pochodzące od całości emisji w rejonie ulic Andrzejewskiego oraz Zoologicznej w 2006 roku.

Jak wskazywały dotychczasowe rysunki za ponadnormatywne stężenia PM_{10} w Szczecinie odpowiedzialna jest emisja ze źródeł komunalnych, z emisji niezorganizowanej oraz z komunikacji.

W porównaniu z wynikami stężeń PM_{10} w 2005 roku, obszary z przekroczonymi wartościami dopuszczalnymi w roku 2006 są bardziej rozległe. Pojawiły się dodatkowo dwa nowe obszary w południowej części miasta, za które odpowiedzialna jest emisja komunikacyjna. Z analizy wyników przeprowadzonych obliczeń modelowych wynika, że w aglomeracji Szczecin w 2006 roku występuje w sumie pięć obszarów przekroczeń wartości dopuszczalnych dla pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny.

W **Śródmieściu** obszar przekroczeń jest ograniczony ulicami: od zachodu Bohaterów Warszawy; od północy Niedziałkowskiego i Wielkopolską; od wschodu Mazurską, Jedności Narodowej i Kaszubską; od południa Kopernika i Langiewicza. Obszar przekroczeń zajmuje powierzchnię 145,7 ha i w porównaniu z obszarem przekroczeń w 2005 roku jest nieznacznie mniejszy, lecz zasadniczo obejmuje podobny rejon. Liczba ludności zamieszkująca ten obszar wynosi 6 500 osób. Za stężenia w obszarze odpowiedzialna jest emisja z ogrzewania indywidualnego. Obszar podlega tym samym działaniom naprawczym co w roku 2005. Kod obszaru przekroczeń: **Zp06SzczPM10d01**.

W **północnej części miasta** obszar przekroczeń wynosi 74,1ha i jest większy w stosunku do roku 2005. Obszar ten obejmuje ulice: Morską, Monterską, Ks. Dąbrówki i Kolejową. Większa jego część obejmuje tereny przemysłowe i niezabudowane. Liczbę mieszkańców szacuje się na około 100 osób. Za stężenia w obszarze odpowiedzialna jest emisja niezorganizowana z terenów przemysłowych przyległych do obszarów portowych.

Obszar podlega tym samym działaniom naprawczym co w roku 2005. Kod obszaru przekroczeń: **Zp06SzcPM10d02**.

Również znacznie większy jest obszar przekroczeń na terenach portowych **Basenu Górniczego**, gdzie za stężenia odpowiedzialna jest emisja niezorganizowana z terenów portowych. Ze względu na swój charakter nie podlega on działaniom naprawczym.

Dwa nowe obszary pojawiają się w południowej części miasta i obejmują rejon ulic Andrzejewskiego (11,4ha) oraz Zoologicznej (44,3ha). Za stężenia w obszarze odpowiedzialna jest emisja komunikacyjna, a działanie naprawcze powinno skoncentrować się na zmniejszeniu emisji z zanieczyszczenia jezdni. Kody obszarów przekroczeń, kolejno: **Zp06SzcPM10d03** oraz **Zp06SzcPM10d04**.

W poniższej tabeli zestawiono informacje o poszczególnych obszarach przekroczeń w aglomeracji Szczecin.

Tabela 14 Charakterystyka obszarów przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszanego PM₁₀ w aglomeracji Szczecin w 2006 roku.

Nr	Symbol obszaru zagrożeń	Stężenie PM ₁₀ 24h [µg/m ³]	Stężenie PM ₁₀ rok [µg/m ³]	Liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego PM ₁₀	Skala przestrzenna obszaru zagrożeń [km]	Długość dróg w obszarze zagrożeń [km]
1	Zp06SzcPM10d01	48,35-82,9	26,4-37,7	8-110	0,76	-
2	Zp06SzcPM10d02	49,9-87,8	26,41-39,0	22-42	0,74	-
3	Zp06SzcPM10d03	50,6-58,0	32,0-37,14	15-28	0,114	1,34
4	Zp06SzcPM10d04	50,04-60,74	25,97-37,6	20-32	0,75	4,38

7 Obszary naruszeń standardów jakości środowiska atmosferycznego - podsumowanie

Obszary naruszeń standardów jakości środowiska atmosferycznego w aglomeracji Szczecin w 2006 roku są następujące:

- 1) Śródmieście – obszar obejmuje rejon ulic: Bohaterów Warszawy, Niedziałkowskiego, Wielkopolskiej, Mazurskiej, Jedności Narodowej, Kaszubskiej, Kopernika oraz Langiewicza; zajmuje powierzchnię 145,7 ha, zamieszkuje go 6 500 osób.
- 2) Północna część aglomeracji Szczecin – obszar obejmuje rejon ulic: Morskiej, Monterskiej, Ks. Dąbrówki i Kolejowej; zajmuje powierzchnię 74,1 ha; zamieszkuje go 100 osób.
- 3) Obszar obejmuje rejon ulic: Andrzejewskiego, Gojawiczyńskiej, Zaranie i Gombrowicza; zajmuje powierzchnię 11,4 ha; zamieszkuje go 250 osób; szacunkowa długość drogi, gdzie stężenie przekroczyło poziom dopuszczalny wynosi 1,34 km.
- 4) Obszar obejmuje rejon ulic: Prostej, Dąbskiej, Zoologicznej, Jelenia, Olszynki Grochowskiej, Nad Rudzianką, Romantyczną i Gwarną; zajmuje powierzchnię 44,3 ha; zamieszkuje go 350 osób; szacunkowa długość drogi, gdzie stężenie przekroczyło poziom dopuszczalny wynosi 4,38 km.

Tabela 15 Obszary przekroczeń wartości dopuszczalnych, wyznaczone na podstawie modelowania, dla danych emisyjnych za 2006 rok

Nazwa obszaru	Opis obszaru	PM ₁₀		Działania naprawcze
		PM ₁₀ 24h wartość z pomiaru [µg/m ³]	PM ₁₀ rok wartość / max wartość z obliczeń [µg/m ³]/max [ha]	
Aglomeracja Szczecin, dzielnica Śródmieście: jest to rejon ograniczony ulicami: Bohaterów Warszawy, Niedziałkowskiego, Wielkopolskiej, Mazurskiej, Jedności Narodowej, Kaszubskiej, Kopernika oraz Langiewicza	Jest to obszar o zabudowie gęstej śródmiejskiej, wielorodzinnej, ogrzewanej indywidualnie.	145,7/6500/82,9/56,5	brak	1. Podłączenie mieszkań ogrzewanych indywidualnie węglem do miejskiej sieci ciepłowniczej. 2. Obniżenie emisji z komunikacji poprzez zwiększenie częstotliwości sprzątania ulic na mokro.
Aglomeracja Szczecin: północna część aglomeracji Szczecin; jest to rejon ograniczony ulicami: Morska, Monterska, Ks. Dąbrowski i Kolejową	Jest to obszar o zabudowie przemysłowej, międzyobszar zabudowy wielorodzinnej.	74,1/100/87,8/56,5	brak	1. Obniżenie emisji nieorganizowanej na terenach przemysłowych poprzez prowadzenie prac (m.in. obróbka powietrzechniowa, cięcie, spawanie, składowanie materiałów sypkich) z ograniczeniem emisji pyłu PM ₁₀ według ustanowionych procedur – hale, ogrodzenia, stosowanie plandek, zraszania, zadaszenie składowisk. 1. Zwiększenie częstotliwości
Aglomeracja Szczecin:	Jest to obszar o zabudowie	11,4/250/58,0/55,4	brak	

<p>południowa część aglomeracji Szczecin; jest to rejon ograniczony ulicami: Andrzejevskiego, Gojawiczyńskiej, Zaranie i Gombrowicza</p>	<p>wielorodzinnej, znajdujący się w sąsiedztwie głównej trasy wylotowej z aglomeracji Szczecin</p>		<p>sprzątnania ulic na mokro w okresie bezdeszczowym na obszarze z przekroczonymi wartościami stężeń PM_{10}.</p>
<p>Agglomeracja Szczecin; południowa część aglomeracji Szczecin; jest to rejon ograniczony ulicami: Prosta, Dąbska, Zoologiczna, Jelenia, Olszynki Grochowskiej, Nad Rudzianką Romantyczną i Gwarna</p>	<p>Jest to obszar o zabudowie jednorodzinnej o charakterze miejskim</p>	<p>44,3/3,50 /60,7/55,4 brak</p>	<p>1. Zwiększenie częstotliwości sprzątnania ulic na mokro w okresie bezdeszczowym na obszarze z przekroczonymi wartościami stężeń PM_{10}.</p>

8 Scenariusze naprawcze

Scenariusze naprawcze dla aglomeracji Szczecin w roku 2006 pozostają takie same jak w roku 2005. Ponadto z przeprowadzonych analiz wynika, iż dla nowych obszarów przekroczeń w południowej części miasta wystarczającym działaniem naprawczym będzie utrzymanie w czystości jezdni wraz z otoczeniem.

W poniższej tabeli przedstawiono zakresy stężeń pyłu zawieszonego PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy, w zdefiniowanych obszarach przekroczeń w aglomeracji Szczecin, po zastosowaniu scenariuszy naprawczych.

Tabela 16 Zakres stężeń PM_{10} o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy po zastosowaniu wariantów naprawczych w obszarach przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{10} w aglomeracji Szczecin

Lp.	Kod obszaru przekroczeń	Substancja	Stężenie pyłu zawieszonego PM_{10} w 2006 roku [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Stężenie pyłu zawieszonego PM_{10} po zastosowaniu wariantów naprawczych [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]
1	Zp06SzczPM10d01	PM_{10}	26,4-37,7	17,9-27,33
2	Zp06SzczPM10d02	PM_{10}	26,41-39,0	15,9-23,7
3	Zp06SzczPM10d03	PM_{10}	32,0-37,14	14,0-16,3
4	Zp06SzczPM10d04	PM_{10}	25,97-37,6	12,9-24,02

9 Kierunki i zakres działań niezbędnych do przywrócenia standardów jakości powietrza

Kierunki i zakres działań niezbędnych do przywrócenia standardów jakości powietrza w aglomeracji Szczecin w 2006 roku pozostają bez zmian w stosunku do tych określonych dla roku 2005.

W obszarze aglomeracji Szczecin od szeregu lat prowadzone są działania zmierzające do obniżenia stężeń zanieczyszczeń powietrza, a tym samym do poprawy stanu aerosanitarnego w mieście. Wykaz najważniejszych przedsięwzięć z zakresu obniżenia emisji z niskich źródeł energetycznych realizowanych w latach 2000-2005, dofinansowanych z Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska, działań termomodernizacyjnych realizowanych w ramach projektu TERMOPOL oraz wykaz inwestycji drogowych zamieszczono w poniższej tabeli:

Lp.	Rok	Działanie	Zakres działania	Lokalizacja działania	Koszt działania [tys. zł]	Kod działania
1	2000	Zmiana systemu ogrzewania	Likwidacja pieców opalanych paliwem stałym i przyłączenie do węzła ciepłnego SEC Sp. z o.o.	a) Miejska Biblioteka Publiczna – ul. Hoene Wrońskiego 1; b) Szkoła Podstawowa nr 27 – ul. Dubois 38; c) IV Liceum Ogólnokształcące – ul. Kingi d) Szkoła Podstawowa nr 3 e) Gimnazjum nr 1 f) Szkoła Podstawowa nr 53	49,5 104,5 173,8 84,4 48 103,4	ZpSzcwWC1
2	2000	Zmiana systemu ogrzewania	Likwidacja kotłowni opalanej paliwem stałym i budowa kotłowni gazowej	Dzieczajny Dom Rekolekcyjny – ul. Strzałowska 26	132,3	ZpSzcwEKO1
3	2001	Zmiana systemu ogrzewania	Likwidacja kotłowni opalanej paliwem stałym i budowa kotłowni gazowej	a) Przedszkole Publiczne nr 19 – ul. Junacka 13 b) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 1 – ul. Jedności Narodowej 1 c) Szkoła Podstawowa nr 42 – ul. Hoża 25	59,6 40,4 83,5	ZpSzcwEKO2
4	2001	Zmiana systemu ogrzewania	Likwidacja pieców opalanych paliwem stałym i przyłączenie do węzła ciepłnego SEC Sp. z o.o.	a) Szkoła Podstawowa nr 19 – ul. Niemieżyńska 17 b) VII Liceum Ogólnokształcące – ul. Jana Styki 13 c) Szkoła Podstawowa nr 69 – ul. Zamojskiego 2	81,8 92 95,2	ZpSzcwWC2
5	2002	Zmiana systemu ogrzewania	Wymiana kuchni węglowej na elektryczną	Przedszkole Publiczne nr 37 – ul. Jagiellońska 61	24	ZpSzcwEKO3
6	2002	Zmiana systemu ogrzewania	Likwidacja kotłowni koksowej i instalacja kotłowni gazowej	Parafii Rzymskokatolicka – ul. Wieniawskiego 4	50	ZpSzcwEKO4
7	2002	Zmiana systemu	Likwidacja pieców opalanych	a) Szkoła Podstawowa nr 39 – ul.	252	ZpSzcwEKO5

	ogrzewania	paliwem stałym	Kablowa 14 b) XVII Liceum Ogólnokształcące – al. Wojska Polskiego 119 c) Przedszkole Publiczne nr 17 – al. Wojska Polskiego 123	92,8 55,2	
8	Zmiana systemu ogrzewania	Wykonanie kotłowni gazowej w miejscu węglowej	Szkoła Podstawowa nr 13 – ul. Bałtycka 1a	141,1	ZpSzcZKO6
9	Zmiana systemu ogrzewania	Wykonanie kotłowni gazowej w miejscu węglowej	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 4 – ul. Pokoju 48	171,5	ZpSzcZKO7
10	Zmiana systemu ogrzewania	Likwidacja kotłowni koksowej i przyłączenie do węzła ciepłownego SEC Sp. z o.o.	Przedszkole Publiczne nr 4 – ul. Ogródzkiego 9	48,3	ZpSzcZWC3
11	Zmiana systemu ogrzewania	Likwidacja kotłowni koksowej i przyłączenie do węzła ciepłownego SEC Sp. z o.o.	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 3 – ul. E. Piłater 86		ZpSzcZWC4
12	Zmiana systemu ogrzewania	Likwidacja trzonu kuchni węglowej i instalacja kuchni elektrycznej	Zespół Szkół Specjalnych nr 2 – ul. Jagiellońska 61	31	ZpSzcZKO8
13	Zmiana systemu ogrzewania Ograniczanie strat ciepła (termomodernizacja)	Likwidacja pieców opalanych paliwem stałym i montaż instalacji gazowej Wymiana stolarki okiennej na okna o zwiększonej izolacyjności cieplnej	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym – ul. Sikorskiego 2/1	35	ZpSzcZKO9 ZpSzcZTERM1
14	Ograniczanie strat ciepła (termomodernizacja)	Zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną przez ograniczenie strat ciepła – wymiana stolarki okiennej na okna o zwiększonej izolacyjności cieplnej	Budynek odnowy biologicznej Hali Miejskiej – ul. Twardowskiego 12B	35	ZpSzcZTERM2
15	Zmiana systemu ogrzewania	Wykonanie kotłowni gazowej w miejscu kotłowni koksowej	Szkoła Podstawowa nr 8 – ul. Dąbrówki 10	230	ZpSzcZKO10

16	2004	Zmiana systemu ogrzewania	Wykonanie kotłowni gazowej	Internat przy Zespole Szkół Ogólnokształcących – ul. Batalionów Chłopskich	25	ZpSzezEKO 11
17	2005	Ograniczanie strat ciepła (termomodernizacja)	Zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną przez ograniczenie strat ciepła – wymiana stolarki okiennej na okna o zwiększonej izolacyjności cieplnej	Zespół Szkół nr 7 – ul. Rymarska 22A	50	ZpSzezTERM3
18	2001-2005	Ograniczanie strat ciepła (termomodernizacja) Zmiana systemu ogrzewania	Ocieplenie ścian budynku; ocieplenie stropodachu; wymiana stolarki okiennej; Wykonanie instalacji c.o. i c.w.u z sieci miejskiej oraz indywidualne gazowe	ul. Bohaterów Getta warszawskiego	1 966	ZpSzezTERM4 ZpSzezEKO 12
19	2001-2005	Ograniczanie strat ciepła (termomodernizacja) Zmiana systemu ogrzewania	Ocieplenie ścian budynku; ocieplenie stropodachu; wymiana stolarki okiennej Wykonanie instalacji c.o. i c.w.u z sieci miejskiej oraz indywidualne gazowe; instalacja kolektorów słonecznych na dachu	ul. Królowej Jadwigi 41	199,4	ZpSzezTERM5 ZpSzezEKO 13
20	2001-2005	Ograniczanie strat ciepła (termomodernizacja) Zmiana systemu ogrzewania	Ocieplenie ścian budynku; ocieplenie stropodachu; wymiana stolarki okiennej Wykonanie instalacji c.o. i c.w.u z sieci miejskiej oraz indywidualne gazowe; instalacja kolektorów słonecznych na dachu	ul. Małkowskiego 7, 8, 9	1 134	ZpSzezTERM6 ZpSzezEKO 14
21	2001-2005	Ograniczanie strat ciepła (termomodernizacja) Zmiana systemu ogrzewania	Wymiana stolarki okiennej Wykonanie instalacji c.o. i c.w.u z sieci miejskiej oraz	ul. Wojska Polskiego 22-24	140,2	ZpSzezTERM7 ZpSzezEKO 15

22	2001-2005	Budowa i modernizacja dróg	indywidualne gazowe	<p>- Przeprawa mostowa przez rzekę Parńcę;</p> <p>- Modernizacja ulicy Andrzeja Struga w ciągu drogi krajowej nr 10 na odcinku od ulicy Gryfińskiej do skrzyżowania z ulicą Wiosenną;</p> <p>- Modernizacja drogi krajowej nr 10 – odcinek Szczecin – Stargard Szczeciński;</p> <p>- Modernizacja ulicy Krzywoustego;</p> <p>- Budowa ulicy Nowokrakowskiej;</p> <p>- Przebudowa skrzyżowania ulic Wilczej – Bandurskiego – Przyjaciół Żołnierza – Obotryckiej – Komuny Paryskiej;</p> <p>- Skrzyżowanie ulic Wyzwolenia – Staszica – Piotra Skargi;</p> <p>- Budowa ulicy łączącej ul. Gryfińską z ul. Struga;</p> <p>- Budowa przedłużenia ul. 26 Kwietnia – ul. Gen. Taczaka;</p> <p>- Przebudowa wiaduktu kolejowego nad ul. Południową w ciągu drogi krajowej nr 13;</p> <p>- Przeprawa mostowa przez rzekę Regalicę;</p> <p>- Modernizacja ulic Krasńskiego – Duńska;</p> <p>- Skrzyżowanie ulic Wyzwolenia – Staszica – Kollątaja;</p> <p>- Modernizacja ulicy Malczewskiego;</p> <p>- Przebudowa ulicy Bronowickiej;</p> <p>- Budowa ulicy Niedźziej na odcinku od ul. A. Asnyka do ul. J.U. Nienczewicza;</p> <p>- Budowa wiaduktu „N” nad torami PKP w ciągu ulicy Mieszka I – etap I;</p> <p>- Modernizacja ulicy Mieszka I od wiaduktu drogowego do ulicy Miłczańskiej oraz budowa wiaduktu drogowego i tramwajowego – etap II;</p> <p>- Modernizacja ulic Mieszka I i Południowej na odcinku od ul. Miłczańskiej do ul. Krakowskiej wraz z budową ronda u zbiegu ulic Południowej – Krakowskiej – Cukrowej – etap III;</p>	27 500 (udział gminy) 18 700	ZpSzcZDRO
					23 800	
					16 200	
					43 800	
					10 700	
					15 500	
					900	
					17 400	
					10 800	
					155 000	
					(udział gminy)	
					13 700	
					15 500	
					1 100	
					8 300	
					400	
					17 200	
					10 800	
					9 800	

			<ul style="list-style-type: none"> - Modernizacja ul. Południowej na odcinku od ronda przy ul. Krakowskiej do ronda przy ul. Południowej – etap IV; - Skrzyżowanie ulic Mieszka I – Piastów – Bohaterów Warszawy – Dąbrowskiego – Powstańców Wielkopolskich – etap V; - Uzbrojenie osiedla Nad Rudzianką: ul. Gwarna i ul. Nad Rudzianką, ul. Kantatowa i ul. Romantyczna, ul. Swojska i ul. Gwarna; - Osiedle Bukowo ul. Zagórskiego, ul. Dojazdowa, ul. Graniczna, ul. Na Wzgórzu, ul. Pokoju, ul. Powrotna, ul. Szosa Polska, ul. Kolonistów, ul. Komendantów, ul. Tęczowa, ul. Tarnopolska, ul. Nehringa; - Osiedle Żelechowa ul. Dąbrowszaków – ul. Pochyła; - Osiedle Płonia ul. Dębowa – Czwojdzńskiego – Abrahama; - Osiedle Kijewo ul. Zajeźza, ul. Paśnikowa, ul. Łosiowa; - Osiedle Głębokie ul. Pogodna, ul. Wodociągowa; - Osiedle Arkońskie ul. Świerkowa, - Osiedle Gumieńce ul. Radomska i ul. Płocka; 	<p>12 400</p> <p>17 200</p> <p>1 600</p> <p>3 100</p> <p>1 600</p> <p>2 800</p> <p>2 500</p> <p>3 400</p> <p>3 500</p> <p>1 700</p> <p>4 100</p> <p>1 100</p> <p>500</p> <p>200</p> <p>700</p>
		<ul style="list-style-type: none"> - Osiedle Podjuchy ul. Metalowa i ul. Przędowników Pracy; - Osiedle Świerczewo ul. Gronowa - Osiedle Majowe ul. Ziemiaczana, ul. Gryczana 	<p>4 500</p> <p>1 200</p> <p>1 000</p>	

10 Działania naprawcze

Podstawowe kierunki działań zmierzających do przywrócenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszanego PM₁₀ powinny się koncentrować na następujących zagadnieniach:

1. Obniżenie emisji z energetycznego spalania paliw dla celów komunalnych w aglomeracji Szczecin poprzez podłączenie budynków ogrzewanych obecnie indywidualnie paliwami stałymi do m.s.c.
2. Obniżenie emisji komunikacyjnej poprzez utrzymanie w czystości jezdni wraz z otoczeniem (regularne zmywanie ulic i zraszanie ulic w okresach suszy)
3. Obniżenie emisji niezorganizowanej na terenach przemysłowych

Poniżej w tabelach zestawiono najistotniejsze działania.

Tabela 17 Zakres działań naprawczych niezbędnych do przywrócenia poziomów dopuszczalnych PM₁₀ w aglomeracji Szczecin oraz terminy realizacji, koszty, źródła finansowania poszczególnych zadań.

Lp	Kierunek / Działania	Sposób działania	Lokalizacja działań (adres, opis obszaru działań itp.)	Planowany termin zakończenia	Jednostka realizująca zadanie	Koszt realizacji działania (tys. PLN)	Źródła finansowania
	3	4	5	6	7	8	9
1	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń z komunikacji ZpSzczKom	Zwiększenie częstotliwości sprzątkania ulic na mokro w okresie bezdeszczowym na obszarze z przewidywanymi wartościami szczytów PM ₁₀ .	Miasto Szczecin	2010 r.	Urząd Miasta Szczecin, Zarząd Drog Transportu Miejskiego w Szczecinie	2 100	Własne Urzędu Miasta Szczecin
2	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń z energetycznego spalania paliw ZpSzczSC	Sieć ciepłownicza, węzły ciepłownicze oraz instalacje we wnętrzu obiektów wielorodzinnych w dzielnicy Śródmieście.	Miasto Szczecin	2011 r.	Urząd Miasta Szczecin, Właściciele nieruchomości, WFOŚiGW, NFOŚiGW	37 500	Własne SEC, właściciele budynków, RPO, Fundusz Spójności UE, WFOŚiGW, NFOŚiGW
3	Ograniczenie emisji niezorganizowanej z terenów przemysłowych w północnej części miasta Szczecin oraz portowych i stoczniowych rejonu Basenu Górnicego w Szczecinie. ZpSzczPrzem	Prowadzenie prac (m.in. obróbka powierzchniowa, cięcie, spawanie, składowanie materiałów sypkich, przesładunku ograniczeniem emisji pyłu PM ₁₀ według ustanowionych procedur – hale, ogrodzenia, stosowanie plandek, zraszania, zadaszanie składowisk.	Miasto Szczecin	2009 r.	Przedsiębiorstwa znajdujące się na terenach przemysłowych w północnej części miasta Szczecin oraz portowych i stoczniowych rejonu Basenu Górnicego w Szczecinie.	4 500	Przedsiębiorstwa znajdujące się na terenach przemysłowych w północnej części miasta Szczecin oraz portowych i stoczniowych rejonu Basenu Górnicego w Szczecinie.

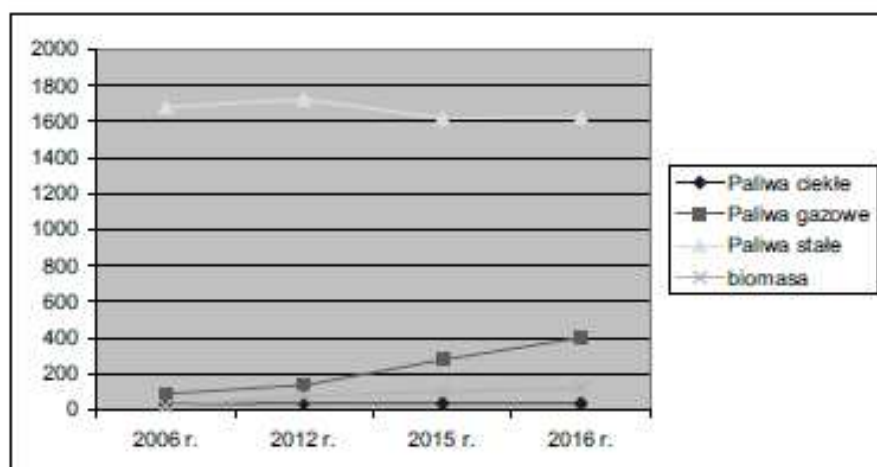
11 Prognoza na pierwszy rok po zakończeniu realizacji POP

Tabela 4 w załączniku nr 4 do Rozporządzenia umożliwia analizę sytuacji, jaka wystąpiłaby, gdyby nie podjęto żadnych działań naprawczych. Prognozowany jest poziom bazowy – poziom zanieczyszczeń, jaki byłby w roku 2005 (PM₁₀), 2010 (np, NO₂), w roku zakończenia realizacji POP w sytuacji niepodjęcia żadnych dodatkowych działań poza tymi, których podjęcie wynika z przepisów. Podstawą prognozy stężeń jest tutaj prognoza emisji. W niniejszej pracy oparto się na opracowaniu „Dane służące do opracowania dla Polski prognoz emisji zanieczyszczeń do powietrza do roku 2020 w tym prognoz emisji gazów cieplarnianych” przygotowanym przez Krajowe Centrum Inwentaryzacji Emisji usytuowane w Instytucie Ochrony Środowiska na zlecenie Ministerstwa Środowiska w lutym 2006 r.

Zgodnie z opracowaniem prognoza emisji tworzona jest przede wszystkim na bazie oficjalnych prognoz aktywności określone przez zużycie paliw, produkcję wyrobów przemysłowych itp. Poniżej pokazano tendencje zmian spalania paliw w rozbiciu na paliwa ciekłe, gazowe i stałe dla trzech podstawowych, z punktu widzenia emisji zanieczyszczeń rodzajów aktywności: produkcji energii elektrycznej i ciepła, produkcji przemysłowej i budownictwa oraz transportu:

Tabela 18 Prognoza spalania paliw [PJ] w produkcji energii elektrycznej i ciepła do roku 2020

	2006 r.	2012 r.	2015 r.	2016 r.
Paliwa ciekłe	31.79	35.85	34.93	34.38
Paliwa gazowe	89.5	135.91	277.17	400.15
Paliwa stałe	1679.62	1725.36	1618.13	1623.02
biomasa	20.26	76.47	100.76	120.6

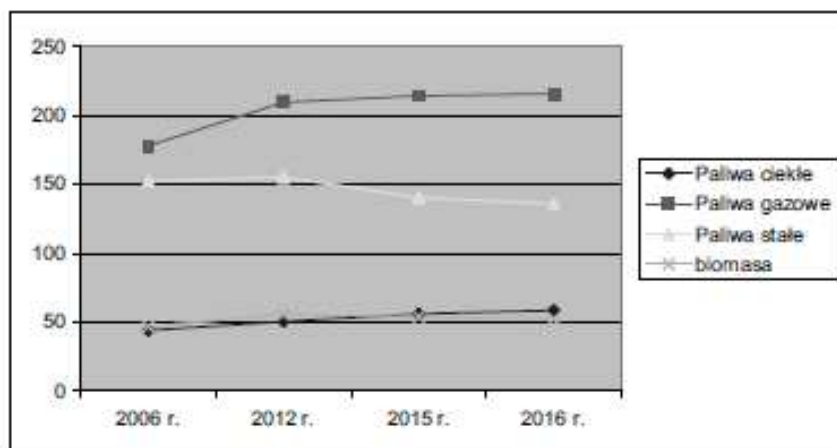

Rysunek 46 Prognoza spalania paliw [PJ] w produkcji energii elektrycznej i ciepła do roku 2020

Tabela 19 Prognoza spalania paliw [PJ] w produkcji przemysłowej i budownictwie do roku 2020

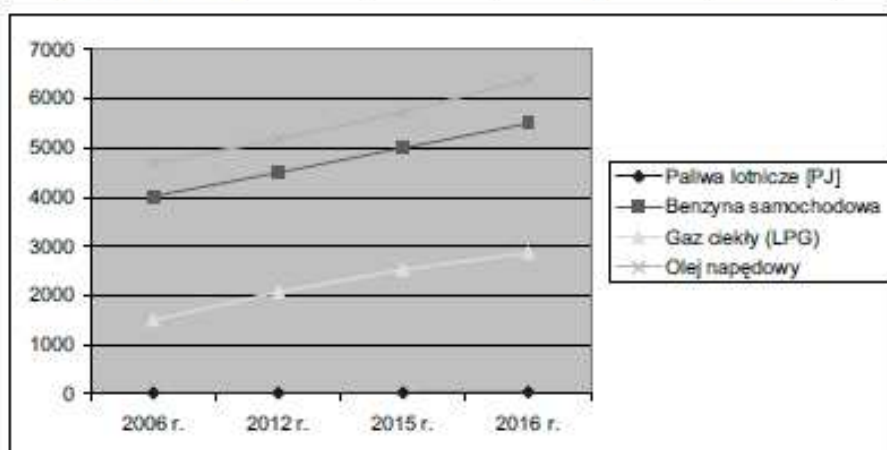
	2006 r.	2012 r.	2015 r.	2016 r.
Paliwa ciekłe	43.95	50.35	55.84	58.41
Paliwa gazowe	177.97	209.65	214.24	215.8
Paliwa stałe	152.08	155.2	140.46	135.94
biomasa	46.76	55.68	53.73	52.22

Rysunek 47 Prognoza spalania paliw [PJ] w produkcji przemysłowej i budownictwie do roku 2020

Tabela 20 Prognoza spalania paliw [Gg] w transporcie do roku 2020

	2006 r.	2012 r.	2015 r.	2016 r.
Paliwa lotnicze [PJ]	17.5	19.2	24.5	31.6
Benzyna samochodowa	4020	4500	5000	5500
Gaz ciekły (LPG)	1500	2070	2530	2870
Olej napędowy	4695.3	5173.1	5735.8	6397.8

Rysunek 48 Prognoza spalania paliw [Gg] w transporcie do roku 2020

Jak widać stałą tendencję wzrostu wykazuje jedynie zużycie paliw w transporcie. Wzrost ten jednak będzie niewątpliwie kompensowany przez ciągłą poprawę technologii silników.

Na tej podstawie określono szacunkową wartość średniorocznego tła regionalnego oraz tła całkowitego PM₁₀ dla aglomeracji Szczecin w roku 2012.

Tło regionalne, definiowane jako poziom zanieczyszczeń, jaki może być wywołany na rozpatrywanym obszarze od źródeł zlokalizowanych w odległości do 30 km od jego granicy, wynosić będzie od 0,11 µg/m³ do 2,9 µg/m³ w roku 2012.

Tło całkowite, definiowane jako suma tła regionalnego oraz oddziaływania istotnych źródeł położonych w odległości ponad 30 km od granicy badanego obszaru, wynosić będzie od 16,0 µg/m³ do 19,3 µg/m³ w roku 2012.

Natomiast średnie roczne stężenia w obszarach przekroczeń oraz prognozowane liczny przekroczeń kształtować się będą następująco:

Podobnie średnie roczne stężenia w obszarach przekroczeń, w **przypadku nie podejmowania dodatkowych działań naprawczych oprócz tych wymaganych przez przepisy prawa**, przedstawiać się będą następująco:

Tabela 21 Prognozowane poziomy stężen pyłu zawieszonego PM₁₀ o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy w obszarach przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ w aglomeracji Szczecin w 2006 roku oraz w ostatnim roku obowiązywania programu

Obszar	Stężenia pyłu zawieszonego PM ₁₀ o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy w 2006 roku	Stężenia pyłu zawieszonego PM ₁₀ o okresie uśredniania wyników pomiarów rok kalendarzowy w ostatnim roku obowiązywania POP	Liczba przekroczeń w 2006 roku	Liczba przekroczeń w ostatnim roku obowiązywania POP
Zp06SzcPM10d01	26,4-37,7	28,25-40,34	8-110	9-115
Zp06SzcPM10d02	26,41-39,0	28,26-41,8	22-42	25-48
Zp06SzcPM10d03	32,0-37,14	34,24-39,74	15-37	18-42
Zp06SzcPM10d04	25,97-37,6	27,8-40,23	20-37	25-42

Naruszenia standardów jakości powietrza i ich zakres.

W strefie objętej Programem naruszony został dopuszczalny poziom pyłu zawieszonego PM10 o okresie uśredniania wyników pomiarów 24 godziny, wynoszący:

- 1) w 2005 r. – 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$: w jednym punkcie pomiarowym w aglomeracji Szczecin, przy ul. Piłsudskiego, gdzie maksymalny percentyl $S_{90,4}$ z rocznej serii pomiarowej wyniósł 54,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i przekroczył poziom dopuszczalny o 4,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$;
- 2) w 2006 r. – 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$: w trzech punktach pomiarowych w aglomeracji Szczecin, przy ul. Andrzejewskiego, gdzie maksymalny percentyl $S_{90,4}$ z rocznej serii pomiarowej wyniósł 55,4 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i przekroczył poziom dopuszczalny o 5,4 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, przy ul. Piłsudskiego, gdzie maksymalny percentyl $S_{90,4}$ z rocznej serii pomiarowej wyniósł 56,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i przekroczył poziom dopuszczalny o 6,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ oraz przy ul. Wincentego Pola, gdzie maksymalny percentyl $S_{90,1}$ z rocznej serii pomiarowej wyniósł 52,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i przekroczył poziom dopuszczalny o 2,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Źródła pochodzenia pyłu zawieszonego PM10.

Pył zawieszony PM10 pochodzi ze źródeł:

- 1) powierzchniowych związanych ze zużyciem paliw na cele komunalne i bytowe;
- 2) liniowych związanych z ruchem samochodowym (w tym wtórny unos pyłu);
- 3) technologicznych;
- 4) energetycznego spalania paliw w scentralizowanych systemach grzewczych.

Podstawowe kierunki działań zmierzających do przywracania poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10

- 1) W zakresie ograniczania emisji powierzchniowej (niskiej, rozproszonej emisji komunalno – bytowej i technologicznej):
  - a) rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą,
  - b) zmiana paliwa na inne, o mniejszej zawartości popiołu lub zastosowanie energii elektrycznej oraz indywidualnych źródeł energii odnawialnej,
  - c) zmniejszenie zapotrzebowania na energię ciepłą poprzez ograniczenie strat ciepła – termomodernizacja budynków,
  - d) ograniczenie emisji z niskich rozproszonych źródeł technologicznych,
  - e) zmiana technologii i surowców stosowanych w rzemiośle, usługach i drobnej wytwórczości wpływająca na ograniczenie emisji pyłu zawieszonego PM10;
- 2) W zakresie ograniczenia emisji liniowej (komunikacyjnej):
  - a) całościowe zintegrowane planowanie rozwoju systemu transportu na terenie aglomeracji Szczecin,
  - b) zintegrowany system kierowania ruchem ulicznym,
  - c) budowa obwodnic drogowych miasta, kierowanie ruchu tranzytowego z ominięciem miasta lub jego części centralnych,
  - d) tworzenie stref z zakazem ruchu samochodów,
  - e) rozwój systemu transportu publicznego,
  - f) polityka cenowa opłat za przejazdy i zsynchronizowanie rozkładów jazdy transportu zbiorowego zachęcające do korzystania z systemu transportu zbiorowego,
  - g) organizacja systemu bezpiecznych parkingów na obrzeżach miasta łącznie z systemem taniego transportu zbiorowego do centrum miasta,
  - h) tworzenie systemu ścieżek rowerowych,
  - i) tworzenie systemu płatnego parkowania w centrum miasta,
  - j) wprowadzenie nowych niskoemisyjnych paliw i technologii, szczególnie w systemie transportu publicznego i służb miejskich,
  - k) intensyfikacja okresowego czyszczenia ulic,
  - l) wprowadzenie ograniczeń prędkości na drogach o pyłącej nawierzchni,
  - m) stosowanie przy modernizacji dróg i parkingów materiałów i technologii gwarantujących ograniczenie emisji pyłu podczas eksploatacji,

- 3) W zakresie ograniczania emisji z istotnych źródeł punktowych – energetyczne spalanie paliw:
  - a) ograniczenie wielkości emisji pyłu zawieszzonego PM10 poprzez optymalne sterowanie procesem spalania i podnoszenie sprawności procesu produkcji energii,
  - b) zmiana paliwa na inne, o mniejszej zawartości popiołu,
  - c) stosowanie technik gwarantujących zmniejszenie emisji substancji do powietrza,
  - d) stosowanie technik odpylania spalin o dużej efektywności,
  - e) stosowanie oprócz spalania paliw odnawialnych źródeł energii,
  - f) zmniejszenie strat przesyłu energii,
  - g) likwidacja źródeł emisji;
- 4) W zakresie ograniczania emisji z istotnych źródeł punktowych – źródła technologiczne:
  - a) stosowanie efektywnych technik odpylania gazów odlotowych,
  - b) zmiana technologii produkcji, w tym likwidacja źródeł o znaczącej emisji pyłu,
  - c) zmiana profilu produkcji wpływająca na ograniczenie emisji pyłu;
- 5) W zakresie edukacji ekologicznej i reklamy:
  - a) kształtowanie właściwych zachowań społecznych poprzez propagowanie konieczności oszczędzania energii cieplnej i elektrycznej oraz uświadamianie o szkodliwości spalania paliw niskiej jakości,
  - b) prowadzenie akcji edukacyjnych mających na celu uświadamianie społeczeństwa o szkodliwości spalania odpadów (śmieci) połączonych z ustanawianiem mandatów za spalanie odpadów (śmieci), nakładanych przez policję lub straż miejską na terenie miasta,
  - c) uświadamianie społeczeństwa o korzyściach płynących z użytkowania scentralizowanej sieci cieplnej, termomodernizacji i innych działań związanych z ograniczeniem emisji niskiej,
  - d) promocja nowoczesnych, niskoemisyjnych źródeł ciepła,
  - e) wspieranie przedsięwzięć polegających na reklamie oraz innych rodzajach promocji towaru i usług propagujących model konsumpcji zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju, w tym w zakresie ochrony powietrza;
- 6) W zakresie planowania przestrzennego:
  - a) uwzględnianie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w planach zagospodarowania przestrzennego sposobów zabudowy i zagospodarowania terenu umożliwiających ograniczenie emisji pyłu zawieszzonego PM10 poprzez działania polegające na:
    - likwidacji zabudowy nie posiadającej wartości kulturowej i nie spełniającej wymogów bezpieczeństwa ludzi,
    - zmianie dotychczasowego sposobu przeznaczenia gruntów po zlikwidowanej zabudowie na tereny zielone, pasáže, place, poszerzanie i budowy nowych dróg oraz inne formy niekubaturowego wykorzystania przestrzeni,
    - zwiększenie udziału terenów zielonych w mieście w celu ograniczenia wtórnej emisji pyłu,
    - włączaniu systemów grzewczych budynków do scentralizowanych systemów ciepłowniczych,
    - w przypadku braku możliwości podłączenia do sieci ciepłowniczej – ustaleniu sposobu zaopatrzenia w ciepło z preferencją dla następujących czynników grzewczych: gaz ziemny, gaz płynny, olej opałowy lekki, energia elektryczna, energia odnawialna,
    - stosowaniu w lokalnych kotłowniach węglowych, do czasu ich zastąpienia przez system scentralizowany lub modernizacji z wykorzystaniem nowoczesnych kotłów niskoemisyjnych, wyłącznie paliw o niskiej zawartości siarki i popiołu,
  - b) wprowadzenie w planach zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących lokalizacji zakładów przemysłowych wprowadzających pył do powietrza na terenach oddalonych od zabudowy mieszkaniowej i terenów cennych.

Zakres działań naprawczych niezbędnych do przywrócenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszanego PM10 w aglomeracji Szczecin oraz terminy realizacji, koszty i źródła finansowania poszczególnych zadań.

Lp.	Kierunek działania	Sposób działania	Lokalizacja działań (adres, opis obszaru działań itp.)	Planowany termin zakończenia	Jednostka realizująca zadanie	Koszt realizacji działania (tys. PLN)	Źródła finansowania
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń z komunikacji	Zwiększenie częstotliwości sprzątania ulic na mokro w okresie bezdeszczowym na obszarze z przekroczonymi wartościami stężeń PM ₁₀ .	Agglomeracja Szczecin	2010 r.	Urząd Miasta Szczecin, Zarząd Dróg Transportu Miejskiego w Szczecinie	2 100	Własne Urzędu Miasta Szczecin
2.	Ograniczenie niskiej emisji komunalno-bytowej (emisji z energetycznego spalania paliw).	Sieć ciepłownicza, węzły ciepłone oraz instalacje wewnątrz obiektów wielorodzinnych w dzielnicy Śródmieście.	Agglomeracja Szczecin	2011 r.	SEC, Urząd Miasta Szczecin, Właściciele nieruchomości, WFOŚiGW, NFOŚiGW	37 500	Własne SEC, właściciele budynków, RPO, Fundusz Spójności UE, WFOŚiGW, NFOŚiGW
3.	Ograniczenie emisji niezorganizowanej z terenów portowych i stoczniowych w Szczecinie	Prowadzenie prac (m.in. obróbka powierzchniowa, cięcie, spawanie, składowanie materiałów sypkich) z ograniczeniem emisji pyłu PM ₁₀ według ustanowionych procedur – hale, ogrodzenia, stosowanie plandek, zraszania, zadaszenie składowisk.	Agglomeracja Szczecin	2009 r.	Przedsiębiorstwa znajdujące się na terenach portowych i stoczniowych w Szczecinie	4 500	Przedsiębiorstwa znajdujące się na terenach portowych i stoczniowych w Szczecinie